

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİ:
BİR ÖRNEK ÇALIŞMA TRT**

(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan: **Hatice BAŞAR**

İstanbul, 2011

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİ:
BİR ÖRNEK ÇALIŞMA TRT**

(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:
Hatice BAŞAR
Öğrenci No:
090771017

Danışman:
Prof. Dr. Hasan KÖNİ

İstanbul, 2011

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum ‘TÜRKİYE’NİN KAMU DİPLOMASİSİ: BİR ÖRNEK ÇALIŞMA TRT’ başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 09/09/2011

Hatice BAŞAR

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

09/09/2011

Enstitümüz *Uluslararası İlişkiler* Anabilim dalı *Uluslararası İlişkiler* Bilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden 090771017 numaralı **HaticeBAŞAR'** ın "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİ: BİR ÖRNEK ÇALIŞMA TRT**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 09.09.2011 tarih ve 2011/16 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (70) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile **Kabul/Red veya Düzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 1 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
PROF.DR HASAN KÖNİ

ÜYE
PROF.DR. MİTHAT BAYDUR

ÜYE

YRD.DOÇ.DR. MUZAFFER ÜREKLİ

TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİ: BİR ÖRNEK ÇALIŞMA TRT

Tezi Hazırlayan: **Hatice BAŞAR**

Özet

Bu tez çalışmasında Türkiye'nin Kamu Diplomasisi çalışmaları çerçevesinde Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun Kamu Diplomasisi etkinliklerine ilişkin yayın politikaları ele alınmıştır. Bu tez çalışması Kamu Diplomasisi'nin tanımı tarihçesi, boyutları, yöntem ve araçları, diğer disiplinlerle olan bağıntısı ve dünyadaki uygulamaları incelenerek Türkiye'deki Kamu Diplomasisi'ne yönelik çalışmalar bazında TRT'nin Kamu Diplomasisi'ne dair uygulamaları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Diplomasisi, TRT, Yumuşak Güç, Diplomasi, Dış Politika, Uluslararası İletişim, Güç ve Hegemonya

TURKEY'S PUBLIC DIPLOMACY: A CASE STUDY TRT

Presented by: Hatice BAŞAR

Abstract

In this thesis work within the framework of Turkey's public diplomacy, public diplomacy activities of Turkey Radio and Television Authority policies are discussed on the broadcast. In this thesis, the definition of Public Diplomacy history, dimensions, methods and tools, and applications in the world by examining the relation with other disciplines working on the basis of Turkey's TRT public for public diplomacy applications that were examined.

Key Words: Public Diplomacy, TRT, Soft Power, Diplomacy, Foreign Policy, International Communication, Power and Hegemony

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
KISALTMALAR	vi
1.GİRİŞ	1
2. KAMU DİPLOMASİSİ	5
2.1. Kamu Diplomasinin Tanımı.....	5
2.2. Kamu Diplomasinin İlk Ortaya Çıkışı	8
2.2.1. Kamu Diplomasisi Kavramının Gelişimi.....	11
2.2.1.1. Klasik Diplomasiden Kamu Diplomasisine.....	13
2.2.1.2. Kamu Diplomasinin Oluşumu ve Benimsenme Nedenleri.....	18
2.3. Kamu Diplomasinin İşleyişi ve Aşamaları.....	24
2.3.1. Kamu Diplomasinin Araç ve Aktörleri.....	29
2.3.1.1. Uluslararası ve Yerel Hükümet Dışı Kuruluşlar.....	31
2.3.1.2. Bölgesel Hükümetler ve Kentler.....	34
2.3.1.3. Çok Uluslu, Uluslararası Şirketler.....	35
2.4. Farklı Disiplinler Bağlamında Kamu Diplomasisi.....	36
2.4.1. Uluslararası İlişkiler Bağlamında Kamu Diplomasisi.....	36
2.4.1.1. Küreselleşme	37
2.4.1.2. Uluslararası İlişkilerde Diplomasinin Dayandığı Temel Teoriler.....	38
2.4.1.3. Gücün ve Hegemonyanın Paylaşılması Noktasında Kamu Diplomasisi.....	39
2.4.2. Güvenlik Yaklaşımları Bağlamında Kamu Diplomasisi.....	42
2.4.2.1. İstihbarat Bilimi Çerçevesinde Tanımı.....	43
2.4.2.2. Psikolojik Savaş İstihbaratı.....	46
2.4.2.3. Kamu Diplomasinin Propagandadan Farkı.....	48
2.4.3. Politik Bilimler Bağlamında Kamu Diplomasisi.....	49
2.4.3.1. Demokrasi ve Kamu Diplomasisi.....	50
2.4.3.2. Diplomasisi, Kamu Diplomasisi ve Strateji.....	51
2.4.3.3. Politik Psikoloji Bağlamında Tanımı ve Boyutları.....	53
2.4.3.4. Siyasal Kültür Bağlamında Tanımı ve Boyutları.....	55
2.4.4. İletişim Bilimleri Bağlamında Tanımı.....	57
2.4.5. Algı Yönetimi ve Toplumsal Algı Bağlamında Tanımı.....	58
2.5. Dışişleri Örgütünün Değişimi ve Yeni Bir Mekanizmanın Gerekliliği.....	59
2.5.1. İhtiyaca Binaen Dünyada Kamu Diplomasisi Yöntem ve Uygulamaları.....	61
2.5.1.1. ABD Kamu Diplomasisi.....	64
2.5.1.2. Çin Kamu Diplomasisi.....	70

3. TÜRKİYE AÇISINDAN KAMU DİPLOMASİSİ.....78

3.1. Türkiye ve Diploması.....	79
3.2. Türkiye’de Kamu Diplomasininin Siyasi Temelleri ve Gelişimi.....	82
3.3. Türkiye’nin Kamu Diplomasisi Başarısızlıkları.....	88
3.3.1. İç Faktörler.....	89
3.3.2. İstihbarat Sisteminin Etkinliği.....	92
3.3.3. Dış Faktörler.....	94
3.4. Türkiye’de Kamu Diplomasisine İlişkin Yasal Düzenlemeler.....	95
3.4.1. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü.....	95
3.4.2. Milli Güvenlik Kurulu ve Toplumla İlişkiler Başkanlığı.....	96
3.4.3. TİKA	97
3.5. Sivil Toplum Örgütleri.....	99
3.6. TRT Kurumu ve Kamu Diplomasisi.....	102
3.6.1. Televizyon ve İşlevleri.....	102
3.6.2. Türkiye’de Televizyon Yayınlarının Başlaması.....	104
3.6.3. TRT Kurumunun Gelişimi.....	104
3.6.3.1. TRT Yayın İlkeleri.....	108
3.6.3.2. TRT Görevleri.....	110
3.6.4. Yurt İçi Televizyon Yayını.....	112
3.6.5. Yurt Dışı Televizyon Yayını.....	116
3.6.5.1. TRT International.....	117
3.6.5.2. TRT Türk.....	118
3.6.5.3. TRT Avaz.....	123
3.6.5.4. TRT Şeş.....	127
3.6.5.4.1. TRT Şeş ve Kürt Sorununa Yaklaşım.....	129
3.6.5.5. TRT Et Türkiye.....	132
3.6.5.6. TRT Belgesel.....	137
3.6.6. TRT ve Türkçe Konuşan Toplumlar.....	140
3.7. TRT’nin Yurtdışı Yayınları ve Kamu Diplomasisi.....	143
3.7.1. Türkiye’de Uluslararası Yayıncılığının Gelişimi.....	149
3.7.1.1. TRT’nin Yurt Dışı Temsilcilikleri.....	152
3.7.2. TRT’nin Yurt Dışındaki Vatandaşlara Yönelik Program Hedefleri.....	154
3.7.2.1. Yurt Dışındaki Vatandaşlara Yönelik Yayın İlkeleri.....	155
3.7.2.2. TRT’nin Yurt Dışındaki Vatandaşlar İçin Hazırlanan Program Konuları.....	156
3.7.3. Türk Soylu Topluluklara Yönelik Yayınlarda Hedefler.....	159
3.7.3.1. Türk Soylu Topluluklara Yapılan Yayın İlkeleri.....	160
3.7.3.2. Türk Soylu Topluluklara Yapılan Yayınlarda Program Konuları.....	162
3.7.4. TRT’nin Yabancılar Yönelik Hedefleri.....	165
3.7.4.1. TRT’nin Yabancılar Yönelik Yayın İlkeleri	166
3.7.4.2. TRT'nin Yabancılar Yönelik Program Konuları ..	167
3.7.5. Türkiye’nin Sesi Radyosu-TSR (Voice of Turkey-VOT)....	169

4. SONUÇ	172
KAYNAKLAR.....	179
EKLER.....	187
Ek-1: TRT Şeş Televizyon Anketi.....	187
Ek-2 : TRT Arapça Televizyon Anketi.....	189
Ek-3 : TRT’de Uluslararası Gelişmelerin Kronolojisi.....	190
ÖZGEÇMİŞ	202

KISALTMALAR

AB	:Avrupa Birliği
a.g.k	:Adı Geçen Kitap
AGSP	:Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası
APEC	: Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği
BBC	:British Broadcasting Corporation (İngiliz Radyo Televizyon Kurumu)
bkz.	: Bakınız
BMGK	:Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
BYGEM	:Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü
CICEB	:European Cultural Institutes in Belgium
CIA	:Merkezi İstihbarat Teşkilatı
CNN	:Cable News Network
DİTİB	:Diyanet İşleri Türk İslam Birliği
ECO	:Ekonomik İşbirliği rgt
ICEP	: Uluslararası Kültürel Değişim Programları Burs Vakfı
İKV	: İktisadi Kalkınma Vakfı
İSEDAK	:İslam lkeleri Ekonomik İşbirliği Daimi Komitesi
G-8	:Group of Eight
G-20	:Group of Twenty
GODKA	:Geniş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Girişimi
KEİ	:Karadeniz Ekonomik İşbirliği rgt
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
NATO	:Kuzey Atlantik Savunma Paktı
NGO	:Non-Govermental Organization
NPR	: National Public Radio
PBS	: The Public Broadcasting Service

SETA	:Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
TASAM	:Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi
TESEV	:Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TİB	:İçişleri Bakanlığı Toplumla İlişkiler Daire Başkanlığı
TİKA	:Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı
TOBB	:Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TRT	:Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSK	:Türk Silahlı Kuvvetleri
TUBİTAK	:Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TUSKON	:Türkiye İşadamları ve Sanayicileri Konfederasyonu
TUSİAD	:Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
TÜTAV	:Türk Tanıtma Vakfı
USIA	:United States Information Agency
USAK	:Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu

1. GİRİŞ

Uluslararası arenada devlet aktörleri eli ile diğer devletlerin politik aktörlerini etkilemek için yürütülen klasik diplomasiden farklı olarak, yine resmi kurum ve kuruluşların katkısı bulunmak üzere sivil inisiyatifin de gerek karar verme sürecinde, gerekse bu kararların uygulama aşamasında uluslararası ilişkilerde diğer ülke ve halkların algısında "değer" oluşturma çabası olarak tanımlayabileceğimiz Kamu Diplomasisinin önemi bugün artık herkesçe kabul gören bir gerçektir.

Dünya siyasi tarihinde, bireylerin, halkın etkin bir şekilde politikaya katılması, karar verme süreçlerinde belirleyici bir unsur olması kısa zaman öncesine kadardır. Uluslararası ilişkilerde cereyan eden hadiseler, uluslararası sistemin tanımlayıp, belirlenerek meşru kıldığı devlet temsilcileri vasıtasıyla müzakere edilip olumlu ya da olumsuz sonuca bağlanmaktaydı. Uluslararası ilişkilerde diplomatik süreçleri belirleyen resmi aktörlerin dışında halkın kendi iradesini ortaya koyup kendini ifade etme etmesi mümkün değildi. Öte yandan yine halk diğer devletlerde ne olup bittiğine ilişkin ya da diğer ulusların akıbetine dair çok da ilgi göstermemekteydi.

Özellikle Birinci Dünya Savaşı'ndan itibaren ABD Başkanı Woodrow Wilson'un ortaya koyduğu "On Dört Nokta"dan biri olan "Açıklık Prensibi" ile devletlerin uluslararası arenada almış oldukları kararlar halkın bilgisine de sunulmaya başlandı. Böylelikle ilk olarak devletlerin tek başlarına kendi kaderlerini çizmesi, kurulan Milletler Cemiyeti vesilesi ile uluslar üstü bir üst mekanizmaya bağlanmış olmasından sonra, halkların kendi kaderlerini tayinleri konusunda alınmış kararları öğrenme imkanları oldu.

Zaman içerisinde iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve yaygınlaşması ile kitle iletişim araçları vesilesi ile halk, ülkesinde ve dünyada diğer bireylerle bağlantı kurup iletişime geçme imkanı bulmuştur. Dolayısıyla kendi ülkesindeki gelişmelerden haberdar olduğu gibi dünyadaki gelişmelerden haberdar olma imkanına sahip olmuştur.

Bugün itibari ile iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle dünya artık uydu, kablo ve yeni medya sayesinde şimdiye değin hiç olmadığı kadar ülkesinde ve dünyada ortaya çıkan gelişmelerden anında haberdar olabilmektedir. Öte yandan yine kitle iletişim araçları ile kendini dünyaya ifade edebilme imkanı bulabilmektedir.

Bu tez çalışmasıyla, zengin bir kültürel çeşitlilik, farklı etnik, dini ve felsefi yapılardan oluşan bir mozaığe sahip olan Türkiye'nin kamu hizmeti yayıncılığı görevini yürüten TRT'nin Türkiye'nin Kamu Diplomasisine etkileri ve konudaki çalışmalara olan katkıları ile nerde durduğu incelenmektedir. Çalışma kapsamında, dünyada Kamu Diplomasinin gelişimi, belli başlı ülkelerin kamu diplomasisine ilişkin politika ve uygulamaları incelenerek, Türkiye'nin Kamu diplomasisini oluşturan siyasi temelleri nezdinde TRT'nin yayın politikaları değerlendirilmektedir.

Dört bölümden oluşan bu tez çalışmasının giriş bölümünden itibaren ikinci bölümünde Kamu Diplomasinin tanımı, ortaya çıkmasındaki faktörler, gelişim süreci ve diğer disiplinlerle olan bağlantısı ve etkileşimi ele alınmakta; Kamu Diplomasisinin oluşumu ve benimsenme nedenleri örneklerle birlikte incelenmektedir.

Kamu Diplomasinin işleyiş ve aşamaları ele alındıktan sonra yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası boyutta kamu diplomasisinin araç ve aktörlerine yer verilmiştir. Günümüz dünyasındaki yeni konjonktüre istinaden uluslararası ilişkilerdeki değişim ve dönüşümle beraber, gücün ve hegemonyanın, küreselleşmenin kamu diplomasine olan etkilerine değinilmiştir. Bununla birlikte, güvenlik, politik bilimler, iletişim ve algı yönetimi bağlamlarında kamu diplomasisinin gerekleri ve sebepleri üzerinde durulmuştur.

Son yıllarda dünyadaki gelişme ve değişmelerle dış politika tek etkin ve yetkin aktör olma konumundaki durumunun değişmesi üzerine Dışişleri örgütünün ortaya çıkan yeni süreç ile eş zamanlı olarak kendini yenilemeyeşine ilişkin detaylar incelenmiş, sonuç itibariyle uluslararası arenada devletler ve halkları arasındaki ilişkileri düzenleyecek, barışı ve istikrarı sağlayacak yeni bir mekanizmanın gerekliliği konusu irdelenmiştir.

Öte yandan farklı ihtiyaçlara istinaden kamu diplomasisinin farklı uygulamalarla ortaya çıktığı konusu ele alınarak, dünyadaki uygulamalarına geniş çaplı bir örnek vermek amacıyla, dünyanın süper gücü olarak addedilen ABD ve dünyanın yükselen gücü olarak adlandırılan Çin'in kamu diplomasisi politika ve uygulamalarına yer verilmiştir. Bu vesile ile farklı tarihi, siyasi, sosyal ve ekonomik yapıya sahip biri batıda diğeri doğuda iki ülkenin kendilerini dünyaya anlatma çalışmaları ortaya konmuştur.

Bu tezin üçüncü bölümünde, Türkiye'nin dış politikaya ilişkin politika ve diplomasi geleneğine değinilerek Türkiye'nin Kamu Diplomasinin oluşumuna etki eden siyasi temeller, Türkiye'deki gelişimi ve algılanış biçimi, Türkiye'nin Kamu Diplomasisine yönelik yasal düzenlemeler ve Türkiye'deki sivil toplum örgütlerinin çalışmalarına ilişkin bilgi verilmiştir.

Bölümün ilk kısmında, Türkiye'nin kuruluşundan bu yana hükümet değişimleri ile beraber çok da değişime uğramadan izlenen dış politikadaki tutumun son yıllardaki değişimine değinilmiş, özellikle de dış politikada uluslararası arenada gelişen olaylara ilişkin geliştirilen politikaların içerik ve uygulamaları üzerinde durulmuştur.

Türkiye'nin kamu diplomasisine yönelik çalışmalarında başlatılan uygulamaların ne denli amacına ulaştığı, bu konudaki başarısızlıklara ilişkin iç ve dış faktörlerin yer aldığı bölümde Türk istihbarat örgütünün kamu diplomasisinde etkin bir şekilde kullanılmayışının sonuçlarına yer verilmiştir.

Üçüncü bölümün son kısmında en yaygın kitle iletişim aracı olarak televizyonun işlevleri incelenerek, Türkiye'de televizyon yayınlarının başlaması, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'nun (TRT) kuruluşu ve gelişimi, yayın ilkeleri ve görevleri, yurtiçi ve yurtdışına yaptığı yayınlara değinilmiştir. TRT'nin yurtdışına yayın yaptığı televizyon kanalları olan, TRT-Int, TRT-Türk, TRT-Avaz, TRT-Şeş, TRT-Arapça ve TRT-Belgesel kanallarının yayın içerikleri, yayın politikaları ve kamu diplomasisine yönelik katkıları değerlendirilmiştir.

Türkiye'de TRT ile başlayan uluslararası yayıncılığın gelişimi ele alınmış, uluslararası yayıncılıkta TRT'nin, yurtdışında yaşayan vatandaşlara, Türk soylu topluluklara ve yabancılara yönelik yayın hedefleri, ilkeleri, ve program konuları irdelenerek TRT'nin uluslararası yayın politikaları değerlendirilmiştir. Son olarak TRT'nin yurtdışına yayın yapan uluslararası radyosu Türkiye'nin Sesi Radyosu (VOT) hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın sonuç bölümünde ise ortaya konan veriler ışığında Kamu diplomasinin dünyanın gidişatında ve geleceğimize etkileri, yeri ve önemi, Türkiye'nin bu çerçevede nerde durduğu ve TRT'nin bu süreçte ne gibi katkıları olduğu ve neler yapılması gerektiğine ilişkin değerlendirmeler sunulmuştur.

Bu çalışmada yöntem olarak literatür taraması yöntemi benimsenmiştir. Bu vesile ile kitaplar, yayınlamış makaleler, araştırma merkezi yayınları, resmi belgeler, gazete ve web sitelerinde yer alan bilgiler değerlendirilmiştir.

Kamu Diplomasininin, Türkiye'deki gelişimi ve etkilerine yönelik bilgi ve görüş edinmek üzere, konu ile ilgili yetkili kişiler ve akademisyenler ile görüşmeler yapılmıştır. TRT'ye ilişkin incelemelerde TRT'nin yurtdışına yayın yapan ilgili televizyon kanallarının üst düzey yetkilileri ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde Türk Dış Politikası, Türk Kamu Diplomasisi faaliyetleri, TRT'nin yurtdışı yayın politikaları konusunda bilgi ve görüş alınmıştır.

Bu tez çalışması, Kamu diplomasininin ortaya çıkış nedenlerini ortaya konularak, Türkiye'deki gelişim süreci ve televizyon yayıncılığında kamu hizmeti görevi yapan TRT kurumunun kamu diplomasisine olan katkıları değerlendirilerek bundan öte yapılacak olan çalışmalarda bir ilk adım olması amacını taşımaktadır.

2. KAMU DİPLOMASİSİ

Bugün açıkça gözlenmektedir ki, resmi siyasi ilişkiler artık ulusal hükümetlerden ziyade sivil aktörler ile sıkı bağlar içerisine girmektedir. Geleneksel diplomasi “farklı ulusların hükümetleri arasında siyasi ilişki kurmak suretiyle dış siyasetin hayata geçirilmesi” olarak tanımlanmaktadır. Devlet düzeyindeki geleneksel diplomasiden halk/vatandaş düzeyindeki diplomasiye doğru bir değişim gözlenmektedir. Hükümetler arası görüşmeler yerini hükümetler ile yabancı hükümetlerin halklarına bırakmıştır. Bu süreç daha da gelişerek artık arada hükümetler olmaksızın halkların birbirleri ile iletişim kurmalarına doğru ilerlemiştir.

Kamu diplomasisi, bir hükümetin kendi ulusunun ideallerini, fikirlerini, kurumlarını, kültürünü aynı zamanda ulusal hedeflerini ve hali hazırdaki politikalarını yabancı kamuoyuna anlatmak için girdiği bir iletişim sürecidir.

2.1.Kamu Diplomasisinin Tanımı

Kamu diplomasisi, basitçe, bir hükümetin başka bir ulusun halkını ve aydınlarını, bu ulusun politikalarını kendi avantajına döndürmek amacıyla etkilemeye çalışmasıdır. Hans Tuch’ın tanımıyla “kamu diplomasisi, kendi ulusunun düşüncelerini ve ideallerini, kendi kurumlarını ve kültürünü aynı zamanda ulusal hedeflerini ve güncel politikalarını yabancı halklara anlatma amacı taşıyan bir hükümetin iletişim sürecidir.”¹ Ayrıca, kamu diplomasisini tek yönlü algılamamak gerekir. Gifford Malone, bu sürecin çift yönlü yapılandırılmasının önemini şu şekilde vurgulamaktadır: “Eğer kendi toplumumuzu ve politikalarımızı anlatmak istiyorsak öncelikle iletişime geçmek istediğimiz halkın kültürünü, tarihini, psikolojisini ve özellikle de dilini öğrenmeliyiz.”²

¹ Tuch, H. N. (1990). *Communicating With the World: U.S. Public Diplomacy Overseas*, New York: St.Martin’s Press, s. 92

² Malone, G. (1988). *Political Advocacy and Cultural Communications: Organising the Nation’s Public Diplomacy*, Lanheim : University of America, s. 12

ABD Başkanı Woodrow Wilson'un 1918'de açıkladığı "On Dört Nokta"nın birinci maddesinde ilk kez "Açık Diplomasi" kavramı yer almıştır. Bu ilkeye göre: ABD halkına göre eski diplomasi ile Avrupa'nın çatışan çıkarları ve siyasal bunalımlarla arasında bir neden – sonuç ilişkisi vardı. Wilson'a göre demokrasi rejiminin gereği olarak her vatandaşın dış politika ve diplomasi konularından haberdar olması gerekirdi. Wilson'un açık diplomasi ilkelerine göre, "diplomasi" yalnızca diplomatlara bırakılamayacak kadar önemliydi.

Demokratik yönetim ilkeleri nezdinde ulusun yaşamsal çıkarları söz konusu olduğundan kamuoyunun kesinlikle haberdar edilmesini ve kamuoyuna karar verme mekanizmasının her aşamasında görüşlerini oluşturma ve anlatma olanağının tanınması gerekiyordu. Demokratik devlet olmanın gereklerinden biri olan "Açıklık" kavramı kötüye kullanıldığı takdirde, diplomasi olmaktan çıkarak propagandaya dönüşeceğini belirtilerek bir seçkin grup yerine ulusal çıkarların kamuoyu eliyle daha güvenli korunacağı işaret edilmekteydi.

İletişim teknolojileri alanındaki devrim, beraberinde demokrasinin dünyaya yayılması ve pazar ekonomilerinin gelişmesi farklı ulusların halklarını merkezi bir konuma getirmiştir. Gerek hükümetler gerekse çok uluslu şirketler belirli amaçların tedariki için uluslararası sınırları da aşan iletişimi takip etmeye başlamışlardır. Uluslararası arenada kamuoyunun önemli bir konuma gelmesi, bir kavram olarak kamu diplomasisini tanımlamayı zorunlu hale getirmiştir.

Amerikan Dışişleri Bakanlığı'na göre kamu diplomasisinin amacı yabancı aktörleri bilgilendirmek, cezbetmek ve etkilemek; aynı zamanda bir takım özel politikaların ve toplumsal konuların karşılıklı saygı ve anlayış bağlamında yöneltilebileceği bir güven ilişkisi kurmaktır.

Yukarıdaki tanımlara göre, kamu diplomasisinin ana fikrinin yabancı halklarla onların, dolayısıyla hükümetlerinin düşüncelerini etkileyebilmek adına doğrudan iletişime geçmek olduğunu ve bir ülkenin politikaları, eylemleri, ekonomik ve politik sistemleri hakkında olumlu bir imaj oluşturma çabası olduğunu söylemek mümkündür.

Kamu diplomasisi çeşitli kanallar ve teknikler vasıtası ile uygulanmaktadır. Uluslararası yayıncılık, bilimsel ve kültürel öğrenci değişim programları, burslar, sanatçıların ve entelektüellerin konferanslara, festivallere ya da sergilere katılması, ticari işbirliği, ortak derneklerin kurulması, bir dilin öğrenilmesi, kültürel merkezlerin kurulması kamu diplomasisi girişimleri arasında sayılmaktadır. Kitle iletişimi kanalları kamuoyunu doğrudan etkilemek için kullanılırken, kültürel kanallar daha çok kamuoyu üzerinde etkisi olacağı düşünülen kesime yöneltilmiştir. Öte yandan, kitle iletişimi güncel konulara odaklanırken, kültürel kanallar daha çok uzun dönem algıların oluşumu ile ilgilidir.

Uluslararası ilişkilerdeki güç kavramının tanımına yavaş yavaş ekonomik gelişmişlik, teknoloji, eğitim gibi olgular da eklendiğinden günümüz dünyasında güç, sermaye zenginliğinden bilgi zenginliğine doğru kaymaktadır. Bilgiye ve iletişim araçlarına yönelik önem, yumuşak güce verilen önemi de arttırmıştır.

İstenilen neticeleri elde etmek adına başkalarının güdülerini manipüle etmekten ziyade onları cezp ederek istediğini yaptırma kabiliyeti olarak tanımlanan yumuşak güç insanları zorlamak yerine onlarla işbirliği yapar. Joseph Nye yumuşak güç kullanırken manevi değerlere vurgu yaparak kültür, değerler ve tutumların hükümet politikası olarak kullanılmasının gerekliliğinin altını çizmektedir. Kültür, ideoloji, uluslararası kurumlar gibi olgular yumuşak güç kaynakları arasındadır.

Kamu diplomasisinin en önemli unsurlarından biri de güvenilirliği sağlamaktır. Örneğin, Amerika'nın Irak işgali sırasında gözaltına aldığı Iraklı esirlere Ebu Garip'te ve Guantanamo'da uyguladığı işkenceler "Amerikan değerleri" ile tutarsız hale geldiği gibi, Ortadoğu halkları arasında ikiye bölünmüşlük olarak da algılanmaya başlamıştır. Bundan sonra, Amerika'nın Ortadoğu kamuoyuna hitap etmek adına kurmuş olduğu uydu kanalı Al-Hurra'da hükümet programının propagandasının yapıldığı bir araç olarak görülmeye başlamıştır. Bir hükümet yabancı kamuoyu gözünde güvenilirliğini sağlamadığında kamu diplomasisi araçları kültürel kaynakları yumuşak güce dönüştürmekte başarısız olacaktır. Kamu diplomasisinin etkisi harcanan paradan ziyade, algıların değişimi ile ölçülmektedir.

2.2. Kamu Diplomasisinin İlk Ortaya Çıkışı

Kamu diplomasisi uygulamalarının her ne kadar Amerika'da Birinci Dünya Savaşı sırasında başladığı genel kabul görse de, kamu diplomasisinin izlerini daha önceki dönemlerde de bulmak mümkündür. Fransa'nın Prusya Savaşı'nda aldığı yenilgiden sonra Fransız hükümeti bu savaşa sarsılan imajını düzeltmek adına 1883 yılında Alliance Française'i kurmuş, bu kurum aracılığı ile on yedinci ve on sekizinci yüzyıllarda Fransa kültürü tüm Avrupa tarafından tanınmış, Fransızca diplomasi dili haline gelmiştir. Böylelikle, Fransız kültürünün yurtdışındaki izdüşümü Fransız diplomasisinin vazgeçilmez bileşenlerinden biri haline gelmiştir.³

Fransız Devrimi ile getirilen değerler Fransa'nın olumlu imajına katkıda bulunmuştur. İtalya, Almanya ve diğer bazı ülkeler de denizaşırı ülkelere kültürlerini tanıtmak için bir takım kuruluşlar oluşturmuşlardır. Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle, yumuşak güç oluşturma çabalarına hız verilmiş ve devletlerin birçoğu propaganda amaçlı ofisler kurmuştur. Diplomatik amaçlar için bilgi ve kültürü kullanma konusunda diğer ülkelere göre geç kalmış olan Amerika'da Başkan Wilson 1917'de Kamu Bilgilendirme Komitesi'ni (Committee on Public Information) kurmuştur. 1920'lerde radyonun bulunması, devletlere yabancı dilde yayın yaparak davalarını yabancı kamuoyuna duyurma fırsatı sağlamıştır. Radyolar İkinci Dünya Savaşı boyunca da önemli rol oynamışlardır. Bu dönemde, Hollywood yapımları da etkili propaganda araçları haline getirilmeye çalışılmıştır.

Birinci Dünya Savaşı kamu diplomasisi uygulamalarının ivme kazandığı bir dönem olmuştur. Almanya, İtalya ve en nihayetinde Amerika kendi gayelerini propaganda için bu kapsama giren uygulamalar başlatmışlardır. 1917 yılında Başkan Woodrow Wilson "Committee on Public Information" adlı bir kurum oluşturarak, başına gazeteci George Creel'i getirmiştir. Bundan sonra Creel Komitesi adını alan organizasyonun amacı Amerika'nın savaştaki amaçlarını dünya çapında bilinir hale

³ Giddens, A. (2008). Siyaset, Sosyoloji ve Toplumsal Teori, İstanbul: Metis Yayınları, s. 15

getirmektir. 1920'lerde radyonun gelişmesi, hükümetleri yabancı dilde yayıncılığa yönlendirmiş, ilerleyen yıllarda gerek faşist gerekse de komünist hükümetler yabancı kamuoylarını etkilemek adına radyoyu etkin bir şekilde kullanmışlardır. 1930'ların sonunda Roosevelt yönetimindeki Amerikan hükümeti “kendi güvenliğinin başka ülkelerdeki insanlarla iletişime geçip onların desteğini sağlamaktan geçtiği” hususunda ikna olmuştur.⁴

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde kamu diplomasisi sadece komünist ülkelere yönelik olarak yürütülmemiştir. Totaliter ulusları demokratik yönetimle tanıştırmak adına da çeşitli kamu diplomasisi programları hayata geçirilmiştir. Bu, değişim programları, sosyal merkezlerin açılması, üniversiteler arası işbirliği aracılığı ile yapılmaya çalışılmıştır. Günümüzde de halen aktif olan, Amerika'da eğitim olanakları sunan Fullbright Programı bu çabaların bir ürünüdür. 1946'da Arkansas Senatörü olan William Fullbright adına oluşturulan bu programın amacı totaliter ülkelerdeki gençleri, uzmanları, sendikacıları, sanatçıları değişim programları yoluyla “özgürlük ve demokrasi” ile tanıştırmaktır.

1950 yılında Başkan Truman, amacı komünistlere Batı düşüncesi ve fikirlerini göstermek olan bir kamu diplomasisi kampanyası başlattı. “Hakikat Kampanyası” olarak lanse edilen bu programın konuşmasında Truman, özgürlüğün “emperyal komünizm” tarafından tehlikeye girdiğini, sürmekte olan mücadelenin her şeyden öte insanlığın aklı için olduğunu ve komünist propagandanın ancak ve ancak gerçeklerin ortaya çıkarılması ile üstesinden gelinebileceğini; bunun içinse tüm dünyada duyulur hale gelmek gerektiğini dile getirmiştir.

Soğuk Savaş döneminde kamu diplomasisi dikkate değer bir önem kazanmıştır. Bu dönem süresince kamu diplomasisi kavramı “kalpler ve akıllar için verilen savaş” olarak algılandı. Nitekim Soğuk Savaş “düşüncelerin savaştığı” bir dönemdir. Amerika ve Sovyetler Birliği yürüttüğü programlarla yabancı kamuoyunu

⁴ Tuncer, H. (2009). Diplomasinin Evrimi: Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye, İstanbul : Kaynak Yayınları, s. 213

düşüncelerini dolayısıyla hükümetlerinin düşüncelerini etkilemeye ve lütufkâr bir imaj oluşturmaya çalıştı.

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle kamu diplomasisine duyulan ihtiyaç sorgulanmaya başladı. “Düşman” yenilmişti ve “fikirler savaşında” özgürlük ve demokrasi komünizm karşısında zafer kazanmıştır. Bu dönemde gerek kültürel değişim programlarına gerekse de hükümetlerin yurtdışındaki imajına dönük çalışmalarına harcanan mesai, emek ve para en asgari düzeye indirilmiştir.

11 Eylül olayları uluslararası ilişkilerde yumuşak gücün ve kamu diplomasisinin yeniden keşfedilmesini sağlamıştır. Teröre karşı mücadelede sert gücün kullanılması, meseleye bir çözüm getirmeyince, bu mücadelenin karşılıklı anlayıştan geçtiğinin farkına varılmış ve kamu diplomasisi uygulamaları yeniden hayat bulmaya başlamıştır.

Özellikle Amerika ve İsrail bu doğrultuda çalışmalar yürütmeye başlamıştır. Amerika'daki son başkanlık seçimlerinde, yumuşak gücü öne çıkaran Barack Obama'nın seçilmesi, seçilir seçilmez ilk konuşmalarını ülkesinin sorunlu olduğu bölgeden, Ortadoğu'dan yapması, “Amerika'nın İslam'a düşman olmadığı” hususu üzerinde durması ve bölge halkına seslenmesi, Amerika'nın bu yeni dönemde kamu diplomasisine daha çok eğileceğinin göstergeleri olmuştur. Öte yandan, “teröre karşı savaşta” Amerika'nın yanında yer alarak, bunu bölgedeki yerini sağlamlaştırmak amacı ile kullanan İsrail' de, Filistin'de yaptıkları ile dünya kamuoyunda olumsuz bir imaja sahip olmuştur. Özellikle 2008 Aralık'ta Gazze'de uyguladığı hukuk dışı politikalarla tüm okları üzerine çekmiştir. Bu imajı düzeltmek adına İsrail, kendi davasının haklılığını anlatan internet siteleri kurmuş, lehine olan yayınları desteklemiştir. “Life in Israel” adı altında başlattığı kamu diplomasisi kampanyası ile ülkenin yaşam tarzı, kültürü, tarihi ve turistik mekânları, üniversiteleri ile yabancı kamuoyunda İsrail hakkındaki olumsuz imajı düzeltmeye çalışmıştır.⁵

⁵ Shinar, D. ve Naor, A. (2009). A Study on Israeli Public Diplomacy, The Neaman Document, A study on Israeli Public Diplomacy; A Joint Project of the S. Neaman Institute, Technion And the Ministry of Foreign Affairs, Israel. <http://www.neaman.org.il/>

2.2.1. Kamu Diplomasisi Kavramının Gelişimi

Kamu diplomasisi kavramı yeni bir gelişme olmaktan daha çok geçmişi Birinci Dünya Savaşı yıllarına değin uzanan; köklerini Amerikan dış politikasında bulan bir kavramdır.

Kamu diplomasisi kavramı ilk kez 1965'de Tufts Üniversitesi'nde Fletcher School of Law and Diplomacy'nin Dekanı Edmund Gullion tarafından kullanılmıştır. Gullion'a göre kamu diplomasisi, "halkların tutumunun, dış politikanın oluşumu ve yürütülmesine yaptığı etki ile ilişkilidir. Kamu diplomasisi, uluslararası ilişkilerin geleneksel diplomasi dışındaki alanlarını kapsamaktadır: Hükümetler tarafından yabancı ülkelerde kamuoyu sağlanması, özel kuruluşlarının diğer ülkelerin kuruluşları ile etkileşimde bulunması, dış ilişkilerin aktarımı ve bunun politika üzerindeki etkisi, diplomatlar ve yabancı meslektaşları arasında iletişim sağlanması ve kültürler arası iletişim süreci gibi."⁶

15-16 Eylül 1987 tarihinde ABD'de danışma komisyonunun düzenlediği konferansta Başkan Reagan: "Bu bilgi çağında, kitle iletişimi ve mikroçip çağında, telekomünikasyon uyduları ve yeraltındaki fiber optik kablolar ile bu yeni çağda tek başına geleneksel diplomasi yeterli değildir. Birleşik Devletler, toplayabildiğimiz tüm beceri ve kaynaklar ile kamu diplomasisine eğilerek, sadece yabancı hükümetlere değil, onların halklarına da hitap edebilmelidir. İnanıyorum ki ülkemizin Kamu Diplomasi'si büyük bir güç, Dünya tarihine şekil verebilecek olan, elimizdeki en büyük güçtür..." demektedir.⁷

Joseph Nye, 2004'te yayınlanan "Soft Power" kitabı ile daha da kapsamlılaştırdığı yumuşak gücü, bir ülkenin dünya siyasetinde isteği sonuçlara, onun

⁶ Akçadağ, E. Dünyada ve Türkiye'de Kamu Diplomasisi, 23.03.2010 <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>

⁷ Akgönenç, O. (Ekim 2009). Dış Politika, Diplomasinin Rolü ve Önemi ve Metodları, Ankara: Jeopolitik, s.14

değerlerine hayran olan, onu örnek alan, refah seviyesine ve fırsatlarına özenen ülkelerin kendisini izlemesiyle ulaşması olarak tanımlamaktadır.⁸

Kamu diplomasisi, uluslararası politikanın sert güçten yumuşak güce doğru pragmatik bir kayış içerisinde olduğu günümüzde, yumuşak gücün en önemli unsurlarından birisidir, yumuşak gücün tanıtımı ve yaygınlaştırılması olarak dünyada uygulanma alanı bulmuştur.

Bir ülkenin yumuşak gücü, o ülkedeki pek çok aktör ve kurumun aktivitesi ile oluşmaktadır: sanatçılar, sanatsal aktiviteler, müzik kanalları; sivil toplum; politikacılar, siyasi partiler, yazarlar, yayıncılar; gazeteciler, medya grupları; iş adamları, şirketler; akademisyenler, üniversiteler; dini liderler, dini gruplar vs. Leonard ve Small bu konuya şöyle dikkat çekmektedir: "Geleneksel diplomasi ve kamu diplomasisi arasındaki en büyük farklardan biri, kamu diplomasisinin çok daha fazla grubu ve çok daha çeşitli çıkarları içermesidir."⁹

Yumuşak güç, bir ülkenin kültürünün, siyasi değerlerinin ve dış politikalarının cazibesinden kaynaklanmaktadır. Bir ülkenin kültürü, evrensel değerler içerdiğinde ve politikaları başkalarının da paylaştığı değerlere ve çıkarlara hizmet ettiğinde, yarattığı sorumluluk ve çekicilik ilişkileri sebebiyle istediği sonuçları elde etme olasılığını artırır. Bu bağlamda, sinema endüstrisi, müziği, markaları ve değerleri ile Amerika'nın evrenselleşmiş bir kültürden yararlandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Dış politikalar da yumuşak gücü etkilemektedir. Avrupa Birliği, komşuluk politikası ve dış politikadaki ılımlı ve askeri güçten kaçınan tavrı ile yumuşak gücünü arttırmaktadır. Bir hükümetin savunduğu siyasal değerler de başkalarının tercihlerini etkilemektedir. Hukukun üstünlüğü, demokrasi ve insan haklarına verilen önemin uluslararası platformlarda savunulması ve hükümet icraatları ile sergilenmesi, yumuşak gücü arttıran diğer bir unsurdur.

⁸ Nye, J. (2009). Yumuşak Güç, Ankara: Elips Kitap, s. 39

⁹ Leonard, M. ve Small, A. (2003). Norwegian Public Diplomacy, London: The Foreign Center, s. 24

Örneğin, 2003 yılındaki Irak Savaşı'ndan sonra yapılan anketlere göre, ABD'nin çekiciliği hızla azalmıştır.

2.2.1.1. Klasik Diplomasiden Kamu Diplomasine

Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlüğü'nün diploması tanımı “uluslararası ilişkileri düzenleyen antlaşmalar bütünü; yabancı bir ülkede ve uluslararası toplantılarda ülkesini temsil etme işi ve sanatı; bu işte çalışan kimsenin görevi, mesleği; bu görevlilerin oluşturduğu topluluk” şeklindedir. Aynı sözlükte diploması sözcüğünü mecaz anlamını “güç bir görüşme sırasında gösterilen ustalık ve beceriklilik” olarak tanımlamakta, ayrıca "diplomatça" sözlüğüne yine mecazi olarak “açıkgözlükle” tanımını yapmaktadır.¹⁰

Yabancı dilde örneklere bakıldığında; Oxford İngilizce Sözlüğü'ne göre, diploması “uluslararası ilişkilerin müzakerelerle yürütülmesi; bu ilişkilerin büyükelçi ve elçilerle yürütülmesi ve yönetilmesi yöntemi; diplomatın işi ve sanatıdır.”¹¹

Fransızca Universalis Ansiklopedisi'nde diploması “devletlerin barışçıl dış ilişkilerinin yürütülmesindeki resmi yöntem ve araçların bütünü” olarak tanımlanmaktadır.¹²

Etimolojik olarak diploması kelimesinin kökeni, eski Yununca “diploma”dır. Diploma, pasaport işlevini gören birbirine bağlanmış iki metal tabakadan oluşan bir belgeyi ifade eder. Burada seyahat kavramına gönderme yapılmaktadır.

Diploması hakkında olumsuz tanımlar da mevcuttur. Ambrose Bierce'e göre diploması “ülkesi için yurtsever yalan söyleme sanatıdır.” Talleyrand için “diploması yalan söylemek ve inkâr etmektir.” Ludvig Boerne' de benzer görüştedir: “Diploması Fransızca konuşmak, konuşup bir şey söylememek ve sahte laflar

¹⁰ Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr>

¹¹ Oxford İngilizce Sözlük <http://oxforddictionaries.com/>

¹² Fransızca Universalis Ansiklopedisi, <http://www.universalis.fr/>

etmektedir.” Lester B. Pearson; "Diplomasi savaşın başka vasıtalarla sürmesidir” Çu En Lay; “Diplomasi en fena şeyleri en hoş şekilde söylemektir” ifadelerini kullanmaktadır. Son olarak konumuza giderek yaklaşan Ludwig Boerne tarafından, “Diplomasi başkasının sizin istediğinizi yapmasına müsaade etmektir.” sözü telaffuz edilmiştir. Bu tanım ve deyişlerin bir kısmında “müzakere” ve “ilişkiler yürütme” kavramı öne çıkmakla beraber, diplomasinin işlevi hakkında tam bir görüş birliği olduğu söylenemez. Kimisi diplomasiyi “savaşın bittiği yerde diplomasi başlar.” deyişimiyle diplomasi sadece barış zamanı yapılan savaş şeklinde nitelendirmiştir.

Diplomasi tarihi başlığı altında olanak ölçüsünde bir uluslararası ilişkiler siyasi tarihine değinilerek kamu diplomasisinin dış politikanın bir aracı olarak nasıl geliştiğini görmek mümkündür. Bu kavramın tarih boyunca geçirdiği gelişmelere değinmek, bugün diplomasisinin ulaştığı içeriği, çeşitli araç ve işlevleri itibari ile incelemek daha etkin bir yöntemdir. Ulus devletlerin mutlak egemenlikleri sınırlansa da, bugün hala uluslararası ilişkilerin baş aktörleri olma niteliğini sürdürmektedirler. Esas olarak devlet temsilcileri, devlet dışı aktörlerin ve başta uluslararası kuruluşların, çok uluslu şirketlerin faaliyetleri dış politik süreçleri etkilemiştir.

Bu tezin çıkış noktası “Kamu diplomasisinin” dış politikanın başlıca aracı olmakla beraber aynı zamanda ondan bağımsız bir alan olduğudur. Klasik diplomasinin kurumları, araçları, ikili ve çok taraflı uygulamalarının yanı sıra günümüz diplomasi yapısının değişimi ile meydana gelen yeni oluşumlar girift halde birbirini tamamlamaktadır.

En başlarda diplomatik teoriyi ilgilendiren başlıca konular şehir-devlet ve daha sonra ulus-devletler arasındaki ilişkilerde diplomatın, diğer bir deyişle resmi araçların tanımı ve işlevi üzerinde yoğunlaşmıştır. O zamanlarda başlıca sorular şunlardı: Büyükelçi kimdir? Farklı güç ve düzeydeki hükümdarlara çeşitli görevlerle gönderilecek kişiler ve refakatçileri nasıl olmalıdır? Diplomatların resmi biçimde ve hiyerarşik olarak sınıflandırılması gerekir mi, bu ne şekilde yapılmalıdır? Diplomatların ayrıcalık ve bağımsızlıklarının dayanağı nedir? Sefaretlerin amacı nedir, bir büyükelçi davranışlarını hangi ilkelere dayandırmalıdır ve özellikle daima sözünü tutulması şart mıdır? Görüldüğü üzere, uluslararası ilişkilerde kamuoyunu etkilemek

hiçbir şekilde söz konusu olmamıştır. Kamu diplomasinin işlenmesine daha çok var demektir.

O dönemlerden başlayıp bugüne kadar süregelen diplomasinin teorik sorunları oldukça çeşitlidir. Bunlar arasında diplomasinin bir ülkenin gücüne katkısı, diplomasi uygulamasında “uygun mevsim” olup olmadığı tartışması, diplomatın ülkesinin çıkarları için gereğinde yalan söylemesi ve genellikle sadakat ve ahlaki değerler arasındaki ikilem, diğer bir deyişle “diplomasi ve ahlak” temasıdır. Diplomasinin ulusal çıkarları savunmanın ötesinde bir işlev sahibi olup olmadığı, yabancı ülkelerle “sürekli müzakere” kavramı, diplomatın temsil görevinin içeriği, diplomasinin profesyonelleşmesi gibi konular sayılabilir. Richelieu’nun savunduğu üzere, savaştaki düşmanlar olduğu kadar barıştaki dostlarla "arada sırada" değil sürekli olarak müzakere halinde olunmasının yararları artı kabul edilmiştir. Bugün müzakere ve uygun mevsimi kollamak diplomasi uygulamasında hesaba katılan başlıca unsurlardan biri haline gelmiştir.

Yaşadığımız yüzyılda uluslararası hukuk merkezli birey, siyasi otorite, bölgesel ve uluslararası kuruluşlar arasında yeni bir sisteme ve sürece olan ihtiyaç her zamankinden daha yüksek bir sesle dile getirilmeye başlanmıştır. “Resmi diplomasi” terimi söz konusu diyalog sürecine yerleşerek devletlerin kendi işlerinde ve de diğer devletlerle olan ilişkilerinde farklı bir boyut kazanmıştır.

Fakat son yıllarda “resmi diplomasi”nin devletlerin uluslararası ölçekte söz sahibi olmasında yetersiz kaldığı görülmüştür. Bu gelişme halkların devreye girmesini beraberinde getirmiş ve böylece yeni bir kavram olan “kamu diplomasisi” devletlerin etkinliğini artıran bir model olarak karşımıza çıkmıştır. Başka bir ifadeyle nasıl ki “resmi diplomasi”ye insanlar ve devletler arasında diyalog köprüleri kurmak hususunda ihtiyaç duyulmuş ise de, “kamu diplomasisi” de başta küreselleşme, arz talep dengesinde yaşanan hareketlilik, serbest dolaşım prensibinin yaygınlaşması olmak üzere ekonomik, teknolojik, sosyal gelişmelerin birey-devlet, sivil toplum kuruluşları-devlet ve devlet-devlet arasındaki ilişkilerine yeni bir boyut kazandırması sonrasında varlığı zorunlu bir kavram haline gelmiştir.

Özünde dürüstlük, doğruluk, sadelik, samimiyet yer almakta olan kamu diplomasisi, siyasal fikirlerden ziyade vatandaşların kalbine ve beynine ulaşarak ortak çıkarlar merkezinde diyalog kurmak fikrinde yükselmektedir. Bu temelden hareketle hükümetler hem kendi sınırları dahilinde özel bir çalışma yaparak, vatandaşını ve sivil toplum kuruluşlarını her açıdan hazırlamak; hem de diğer devletlerde yaşamakta olan kendi diasporası ve o ülkenin vatandaşları nezdinde lobi faaliyetlerine girişmek hususunda strateji geliştirmek durumundadırlar.

Kamu diplomasisinin temel özelliği, resmi diplomasinin dışında ancak resmi diplomasiyle paralel bir biçimde bireyin ve devletin çıkarını savunmak ve krizlerin olumsuz etkilerini asgariye indirmektir. Nitekim bu çerçevede yıllar boyunca resmi diplomasinin merkezinde hareket eden diplomatların bireysel yetenek ve çabalarını göz önünde bulundurarak dış politikasını şekillendiren ABD dahi bu süreci terk etmiş ve en az resmi diplomasi kadar kamu diplomasisinin gerekliliğini kabul etmeye başlamıştır.

Diplomasi ve diplomatik yöntemler hem barışçı, hem de daha az masraflı olmalarından dolayı en sık kullanılan yöntem olarak gözükmektedir. Diplomatik yöntemlerin basında ikili, çok taraflı, gizli, açık ya da dolaylı biçimleri görülen “müzakereler” gelir. Ancak, diplomasi İkinci Dünya Savaşı’ndan beri değişim içerisindedir.

Bugün en güçlü ülkelerin bile amaçlarına salt güç kullanma yoluyla ulaşamadıkları teslim edilmiştir. Buna göre, diplomasi dış politikanın değerli bir aracı olarak görülmektedir. Sonuç itibari ile ülkelerin birbirleri ile ilişkilerini yürütmede diplomasinin gerekliliğinin ortaya çıkmasından bu yana gelişen süreçte artık uluslararası ilişkilerde sadece devlet aktörlerinin sorunları çözmede ve barışçıl ortamın devamını sağlanmasında tek başına yeterli olamadığı ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla gelişen ve küreselleşen dünyada kamu diplomasi geleneksel diplomasi ile beraber ve yanında ona bağımlı ve ondan ayrı bir dış politika aracı olarak kullanılması durumu ortaya çıkmıştır.

Bugün itibariyle, devletler ve örgütler stratejilerini geliştirirken sadece rakip örgütleri ve devletleri değil, aynı zamanda sistemin ekonomik, ekolojik, sosyal ve siyasal tüm dinamiklerini ve aktörlerini esas almaktadırlar. Bu haliyle kamu diplomasisi stratejileri bilgiye, algıya ve olguya dayalı güvenlik anlayışlarıyla doğrudan ilişkili bir anlam içermektedir.

Machiavelli, tek başına diplomasiyi yeterli olmadığını bilincinde olmakla beraber bu amaçla harcanan paraları desteklerken tam da bu görüşü savunmaktadır. Richelieu, Fransa'nın çıkarlarının savunulmasında diplomasiyi rolünü o kadar önemsemiştir ki, diplomasiyi günümüzde propaganda ve psikolojik harpte öngörüldüğünden farklı olarak "sürekli" olması görüşünü ortaya atmıştır.¹³

Diplomasi sadece ülkesi için lobi yapmak, pazarlık etmek ve enformasyon toplamak değildir. "Her ne pahasına olursa olsun" olmasa dahi, barışın sürdürülmesi yüksek önceliğe sahiptir. Dolayısıyla küreselleşen dünyamızda yeni sorunlar ve aktörlerin meydana çıkmasıyla sadece barışın korunması değil pek çok detayın da inceliklerle ele alınması gerekir. Burada belirlenen ortak değerler önemli bir kıstastır. Burada uluslararası olayları yönlendirmenin ötesinde başlıbaşına bir etik ilkeler düzeni yaratması ve hayata geçirmesi aynı derecede önem taşıdığı ileri sürülmektedir. Buradan hareketle, bir ulusun kaderini temin kararlarda tek başına bir büyükelçinin sorumlu olması mümkün değildir.

Dış ilişkilerde etik kurallarına (kendi kültür ve geleneklerine de) uymayan bir ulusa hem içeride hem dışarıda güvenilirliğini yitirir. Bugün söz konusu yaklaşımdan uzak bir lider sayılan George W. Bush dahi başka ulusları etkileyecek tek taraflı bir karar alırken, gerçeklere uymasa bile ahlaki bir gerekçeye, Saddam'ın tüm dünyaya zarar verecek kitle imha silahları üretmesine bağlamıştır. Bu gerekçe boşa çıkınca bile bu defa "uluslararası terörizmi desteklemek" gibi dünya kamuoyunu etkileyecek başka bir gerekçe aramaya girişmiştir. Ama hiçbir zaman "ben yaptım oldu" diyememektedir. AB, dış politikasındaki, ulusal çıkarlarının savunulmasına gerekçe olarak benimsediği, geleneksel "kötü güçlerle savaşma" felsefesinden Bush bile sapmamıştır.

¹³ Niccola, M. (2004). Hükümdar, İstanbul : Oda Yayınları, s. 23

Diplomasinin bazen kamuoyunun gözünde olumsuz bir imaja sahip olmasının, samimiyetsizlik, doğruları saptırmakla özdeşleştirmesinin kökeninde, ülkesine sadakat ile ahlaki ilkelere uyma arasındaki çelişki yatmaktadır. Yine bu noktada kamu diplomasisi devreye girmektedir. Böyle bir durumda verilmiş ya da vazgeçilmiş sözlerin yerine getirilmesinde önemli bir kamuoyu baskısı sağlanmasında önem taşımaktadır.

Henry Kissinger bu konuda görüşünü şöyle ifade etmiştir: "Seçimimiz ahlak ve pragmatiklik arasında değildir. Ne birinden ne ötekisinden vazgeçmek mümkündür. Kaldı ki, bu kavramlar uyuşmaz da değildir. Bir ulus inançlarına sadık kalmaz ise dünyada tutunacak nirengi noktası kalmaz. Ama yanı zamanda çatışan iradelere sahip egemen devletlerin dünyasın da mevcudiyetini sürdürmek için mücadele etmesi gerekir. Yaşamsal seçenekler arasında tercih yapabilmek için ahlak gücüne, zor kararların kayalıkları arsında yolumuzu bulabilmemiz için somut bir gayeye sahip olmamız gerekir."¹⁴

2.2.1.2. Kamu Diplomasisinin Oluşumu ve Benimsenme Nedenleri

Kamu diplomasinin uluslararası politikada büyük önem kazanmasında Soğuk Savaş döneminde yürütülen düşünce savaşlarının büyük etkisi bulunmaktadır. Bu döneme, faşizm ile komünizm, liberal demokrasi ile Marksizm düşünceleri arasındaki savaş damgasını vurmuştur.¹⁵

Amerika'da kamu diplomasisi, özellikle komünizm fikrine karşı mücadele etme gereksiniminden doğmuştur. Soğuk Savaş boyunca süren ideolojik bölünme, kamu diplomasisini Amerikan dış politikasının merkezine yerleştirmiştir. Nükleer dengenin titizlikle korunduğu, sıcak savaş durumunda tüm dünyayı felakete götürebilecek olan Soğuk Savaş döneminde "kalpleri ve akılları kazanmanın" önemi ortaya çıkmıştır. Bu dönemde Amerikan sineması, Amerikan müziği ve Amerikan

¹⁴ Kissinger, H. (2008). Diplomasi, İstanbul : Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 15

¹⁵ Fisher G. (1972). Public Diplomacy and Behavioral Sciences, USA: Indiana University Press, s. 34

markaları ile iletilen Amerikan kültürü “Demir Perde”yi aşarak Doğu Bloku'nu sarsmaya başlamıştı. Joseph Nye’a göre “Televizyon ve sinema, Berlin Duvarı’nı, 1989 yılından çok daha önce delip geçmişti. Duvarı yıkmadan önce ihlal eden Batının popüler kültürüne ait imgelerin uzun yıllar boyunca iletilmesine, çekiçler ve buldozerler hiçbir işe yaramazdı.”¹⁶ Ayrıca, 1953 yılında Başkan Eisenhower tarafından Amerika’nın yurt dışındaki imajını geliştirmek amacıyla kurulan USIA (United States Information Agency-Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı) Soğuk Savaş’ın bitimine kadar Amerikan kamu diplomasisinin merkez kuruluşu haline gelmiştir.

Nisan 2003’te L’Express dergisine verdiği röportajda Fransız sosyolog Dominique Wolton: “Küreselleşme üç etapta gerçekleşmiştir: birincisi, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Birleşmiş Milletlerin kuruluşu ile uluslararası düzenin temellerinin atılması; ikincisi, sınırların açılması ve serbest piyasa ile gerçekleştirilen uluslararası ekonomik alan; şu anda içinde olduğumuz.”¹⁷ demektedir. Bilgi çağına geçilmesiyle birlikte gelişen iletişim teknolojisi aktif bir kamu diplomasisi yürütmeyi hem daha kolay hem de daha zaruri hale getirmiştir. Gelişen enformasyon ağı sayesinde her türlü bilgi herkes için ulaşılır hale gelmiştir, dolayısıyla kendini ve politikalarını daha iyi tanıtan devletler bu süreçte kazançlı çıkmışlardır.

Kamu diplomasisi söz konusu olduğunda artık hükümetleri adına müdahalede bulunacak devlet temsilcileri değil, daha çok iki kültür arasında bir diyalog arayışındaki iki toplum anlaşılmaktadır. Bu bağlamda kamu diplomasisi, bir ülkenin yabancı ülkelerdeki imajını iyileştirmek amacıyla kültürel alışverişin ve akademik değişimlerin gerçekleştirilmesini, kültürel ve ulusal değerlerin yayılmasını sağlayacak programlar bütünüdür.

Viyana Kongresi’nden beri dış politika, ulusları birbirleri ile ilişkilendirilmiştir. Böylece “uluslararası ilişkiler” terimi ortaya çıkmıştır. 19.

¹⁶ Nye, J. (2009). Yumuşak Güç, Ankara: Elips Kitap, s. 63

¹⁷ Wolton, D. (24.04.2003). Le monde n'est pas un village, 15.07.2010,

http://www.lexpress.fr/informations/dominique-wolton-le-monde-n-est-pas-un-village_651315.html

yüzyılda, bir tek yeni devletin ortaya çıkması (Birleşik Almanya) onlarca yıl karışıklık yaratmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonundan beri hemen hemen yüz adet yeni devlet doğmuştur; bunların birçoğu tarihi Avrupa ulus-devletinden tamamen farklıydı. Sovyetler birliğinde Komünizmin çöküşü ve Yugoslavya'nın dağılması, yeni yirmi devlet daha ortaya çıkardı ki, birçoğu eskiden kalma kana susamışlığı yeniden canlandırdı.

19. yüzyıl Avrupa'sı ortak dile ve kültüre dayanmakta ve zamanın teknolojisi göz önüne alındığında, bu devlet ekonomik büyüme ve uluslararası olayları etkilemek için en uygun çerçeveyi sağlamaktaydı. Soğuk Savaş sonrası dünyada, Birinci Dünya Savaşı'na kadar Avrupa Konferansı'nı oluşturan geleneksel ulus-devletler, küresel rol için gerekli kaynaklara sahip değildiler.

Yeni dünya düzeninin ortaya çıkışıyla ilgili karışıklığın bir bölümü, çok azı ulus-devletlerin tarihi niteliklerine sahipken, kendisine “ulus” diyen devletlerin etkileşimde bulunmasından kaynaklanmaktadır. Bir tarafta, Yugoslavya ve Sovyetler Birliği gibi dağılan imparatorlukların etnik parçaları vardır. Bazı sömürgecilik sonrası uluslar ise, başka bir fenomen oluşturmaktadır. Birçokları şimdiki sınırları, emperyalist güçleri tarafından yönetime kolaylık olmak üzere çizilmiştir. Uzun bir sahil şeridinde sahip Fransız Afrika'sı, her biri sonradan birer devlet olan on yedi idari birime ayrılmıştır. Belçika Afrika'sı'nın denize çok dar bir çıkışı vardı ve bu nedenle Batı Avrupa kadar büyük olmasına karşın tek bir birim olarak yönetilmekteydi. Bu şartlar altında, devlet çoğunlukla ordu anlamına geliyordu ve bu da tek “ulusal” kurumu oluştuyordu. Bu iddia çökünce sonuçta iç savaş meydana gelmekteydi.

Son olarak yeni dünya düzeninin temel birimlerini simgeleyen kıta tipi devletler vardır. İngiliz sömürge yönetiminden ortaya çıkan Hindistan, birçok dil, din ve milliyeti bünyesinde bir araya getirmiştir. Hindistan, 19. yüzyıl Avrupa devletlerinden daha çok komşularının dini ve ideolojik akımlarına karşı hassas olduğundan dış ve iç politikaları arasındaki çizgi hem farklı, hem de daha zayıf olmuştur.

Yeni dünya düzenini kurlmaları gereken en önemli ülkelerin hiçbirisinin ortaya çıkmakta olan çok devletli sistem konusunda deneyimi yoktur. Daha önceki düzenlerden hiçbirisi küresel demokratik düşüncelerle ve çağımızın hızla gelişen teknolojisi ile tarihten gelen güç dengesi sistemlerinin özelliklerini bir araya getirmek zorunda kalmamıştır.

Kısmen geçmişin uzantısı, kısmen görülmemiş bir şey olan yeni dünya düzeni kendisinden öncekiler gibi üç soruya ortak cevap olarak ortaya çıkacaktır: Uluslararası düzenin temel birimleri nedir? Birbirleriyle etkileşim araçları hangileridir? Uğruna etkileşim yapılacak amaçlar nelerdir?¹⁸

Her dünya düzeni devamlı olmak ümidini taşır; terimin kendisinde bir sonsuzluk ifadesi vardır. Ancak içerdiği elemanlar sürekli bir hareket içindedir. Gerçekte, her yüzyıla beraber uluslararası sistemlerin ömrü giderek kısalmıştır. Vestfalya Barış Antlaşması 150 yıl yaşadı, Viyana Kongresi'nin yarattığı sistem ancak yüz yıl kendi koruyabilmiştir. Soğuk Savaşla belirlenen düzen 40 yıl sonra sona ermiştir. Dünya düzenin etkileşim kapasitesi ve amaçları, hiçbir zaman bu kadar çabuk, bu kadar derinden veya bu kadar küresel olarak değişmemiştir.

Günümüz diplomasinin özelliklerinin öncelikle seçkinlere değil halka yönelik olmakla başladığını belirtmek gerekir. Ziyaretler yoluyla yürütülen kişisel diplomasi, devlet ve hükümet başkanları, şirket yetkilileri daha çok diplomasi alanına karışmaktadır. Amacı ise ulusal imajların yansıtılması ve ihracatın geliştirilmesidir. İlk kez ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından kullanılan “mekik diplomasi” kişisel diplomasi sürecine girmektedir. Politikacılar, lobiler, basın-yayın organları, her çeşit hükümet dışı kuruluşlar günümüz diplomasinin başlıca aktörleridir. Küresel diplomasinin özellikle biçimi 20. yüzyılın ikinci yarısında teknolojiyle beraber büyük bir değişim geçirmiştir. Modern iletişim araçları, hükümetlere, büyükelçilere, bağımlı olmaksızın doğrudan bilgiye ulaşma imkânını sağlamıştır.

¹⁸ Brezesinski, Z. (2007). Büyük Satranç Tahtası, İstanbul : İnkılâp Kitabevi, s. 29

Kamuoyunun dış politika yürütülmesinde artan önemi, sömürge halklarının kendilerini yönetmeye başlaması, daha iyi bir yaşam için sosyal kalkınmanın gerekliliği, insan haklarının uluslararası arenada önem kazanması, yeni sorunların uluslararası tehdit unsuru olması, bilgi teknolojilerinin diplomasideki etkileri gibi unsurlar günümüz itibari ile kamu diplomasinin oluşumunu etkileyen faktörler olmuştur:

Nasıl bugün savaş herkesin trajedisi ve kâbusu haline gelmişse, diplomasi de günümüzde herkesin uğraşı alanı haline dönüşmüştür. Oysa 19. yüzyılın en belirgin özelliği kamuoyunu dış politikaya fazla ilgi göstermemesiydi. ABD Başkanı Wilson'un Birinci Dünya Savaşı sonunda ortaya attığı: "Açık görüşmelerin sonunda varılacak olan açık sözleşmeler ilkesi" dünyaya yeni diplomasi türünü benimsenmesini sağlamakla kalmamış; halkların dış politikada oldu-bittilerle karşılaşmasını engellemeye çalışmıştır.

Birinci Dünya Savaşı sonunda Versay Antlaşması ile birçok Avrupa ülkesi bağımsızlığına kavuştu. Avrupa haritası yeniden çizildi. 1945'ten sonra ise ulus-devlet sistemi hiçbir zaman olmadığı kadar yaygınlaşmıştır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinin dışarıya bağımlı olması günümüz gerçeklerinden en önemlilerinden biridir.

Günümüz dünyasında insanlar artık sadece ekonomik refahı gelişmişliğin temel unsuru sayılmamaktadır. İnsanlar artık kendilerini gerçekleştirebilecekleri olanakların var oluşu ile de ilgilenmektedirler. İleri medeniyetler incelediğinde, o medeniyetlerdeki sosyal refahın ileri olmasının yanında bireyin özgürlüğü ve insan haklarının her daim çitasının yüksek olduğu görülmektedir.

Azınlık, ulus devlet sınırları içinde yaşayan en önemli sorunlardan biridir. Genellikle komşu ülkelerden aynı kökenlerden gelmeleri ayrılıkçı hareketlere sebep olmaktadır. Azınlıklar, insan hakları ihlalleri gerekçesiyle uluslararası örgütlerin yardım istenmektedir. Bu da ülkelerin iç işlerine karışmaya, müdahaleye olanak vermektedir.

Diplomasi yöntemi ile ele alınan konuların başında, Kuzey – Güney sorunları yer almaktadır. Dünyada giderek artan küresel eşitsizlikler ve gerginlikler uzlaşmayı zorlaştırmaktadır. Güney sürekli sermaye isterken, Kuzey pek de vermeye meyilli değildir. Diğer bir gündem konusu ise dünya çapında “sürdürülebilir kalkınmanın” sağlanmasıdır. Geleneksel olarak diplomasi bir hükümdarın ya da ulusun çıkarlarını geliştirmeyi ve gözetlemeyi amaç edinirken; içinde bulunduğumuz çağda görüşmeciler ya da diplomatlar yalnızca ulusal ya da bölgesel çıkarları gözetmekten ziyade, “İnsan türünün geleceğine” ilişkin ortak küresel kaygıları taşımak zorundadır. Küreselleşme çağında gözlemlenen önemli bir olgu, dünya çapında kaynakların kullanılması, çevrenin korunması konularında ve birçok alanda devletler arası işbirliğinin mecburen olması ve işbirliği olanaklarının artmış olması. Birbirine bağımlılık, bazı durumlarda gerginliğin kaynağını oluşturmakla beraber ve savaşı da körüklemektedir.

Bilgi teknolojileri modern yaşamın başlıca ölçütlerinden biri sayılmaktadır. Çatışmaların önlenmesi ve sorunların çözümünde, yeni bilgi teknolojilerinin sunduğu olanaklar ile bilgi devrimi önemli bir rol oynamaktadır. Günümüzde küresel boyutta bilgiyi sağlayan en güçlü araç “internettir” ve hiçbir devlet internet üzerinde mülkiyet hakkını öne süremez. Yeni kültürel değerler, kimlikler ve bağlılıklar insanların düşüncelerini, iletişim ve davranış biçimlerini değiştirmek için yeni bilgi teknolojinin imkânları sonuna değin kullanılmaktadır.

Küresel bilgi toplumunda güç, toprağa, askere, doğal kaynaklara daha az bağlıdır. Siyasal liderler amaçlarını gerçekleştirmek için bilginin, inançlarının ve düşüncelerinin gücüne dayanmak durumundadırlar. Televizyon ve internette kamuoyuna iletilen bilgilerin kabul görmesi için, bilgi ve kaynaklarının “inanılabilir-güvenilebilir” olması gerekmektedir. Gelişmiş ülkelere gelişmemiş ülkelere gönderilen mesajlar halkları güvenilirlikten yoksun bırakmaktadır. Bilginin iletilmesindeki hız ve yeni aktörler öte yandan küreselleşme çağında diplomasinin yürütülmesini güçleştirmiştir. CNN ve internetin yükselişi diplomatik alanda karar verme sürecini çok kısaltmıştır. Günümüzde internet çok yaygın ama siyasal davranışlarda televizyon yayınları hala öncelikli ve etkilidir.

Diğer yandan internet coğrafi olarak ayrı ama köken olarak aynı tarihi paylaşmış halkların, geniş toplulukların örgütlenmesini olanaklı kılmıştır. Böylece kimlik ve toplum bilinçleri de korunmuştur. Bilgi devrimi egemenlik kavramının geri plana çekildiği çok merkezli-parçalanmış bir dünyanın yaratılmasına yardımcı olmuştur. İnternet az masraflı olmasından dolayı, mesaj ve ileti yaymada, yeni dostlar edinmede, propaganda yapmada yeni ulusal ve uluslararası aktörler tarafından etkin bir biçimde kullanılmaktadır.

2.3. Kamu Diplomasisinin İşleyişi ve Aşamaları

Kamu diplomasisinde yabancı kamuoyunu dinlemeyi bilmek esastır. Dinleme, yabancı kamuoyu hakkında bilgi edinip veriler toplayarak dış politikadaki adımları bu bilgiler ışığında atmaktır. Yani önce yabancı kamuoyunu dinlemek (toplumların davranışları, tepkileri ve düşünce biçimleri onların kültürlerinden, değerlerinden, toplumsal yapılarından ve dünya görüşlerinden ayrı düşünülmemeyeceğinden etkin bir dinleme için o toplumu oluşturan tüm bu özelliklerin iyi bilinmesi gerekmektedir), anlamak ve buna göre politika geliştirmek gerekmektedir.

Kamu diplomasisi her biri kendine özgü avantajları olan üç ayrı yöntem ile uygulanmaktadır. Bu yöntemlerin her biri ayrı ayrı farklı durumlarda kullanılabilmesi gibi, üç yöntem kombinasyon halinde de uygulanabilmektedir. Kamu diplomasisi yöntemlerini monolog, diyalog ve işbirliği olarak sınıflandırmak mümkündür.¹⁹

¹⁹ Cowan, G. ve Arsenault, A. (2008). Moving From Monologue to Dialogue to Collaboration: The Three Layers of Public Diplomacy, The Annals of American Academy of Political and Social Science, Vol. 616, No. 10 03.04.2010 <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/ThreeLayers.pdf>

Örnek olarak, bir ulus dünya halklarının onun nerede durduğunu bilmesini istiyorsa, bunu göstermek için en etkin araç şüphesiz hükümete ait bir doküman ya da bir söylev olacaktır. Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi ya da Mustafa Kemal Atatürk'ün Söylev'i bu tipolojide monolog olarak kabul edilebilir. Zira her ikisi de içerikte değişime izin vermemektedir ve belirli kişi/kişiler tarafından oluşturulmuştur.

Monolog farklı şekiller alabilir. Söylevler, başmakaleler, basın açıklamaları ile sinema, kitap, şiir gibi kültürel çalışmalar kapalı ve iletişimin tek yönlü modelleri olmaları sebebi ile monolog olarak değerlendirilir. Bir kamu diplomasisi yöntemi olarak monolog savunma için bir araç olarak da kullanılabilir. Tek yönlü iletişim akışında dikkatsizlikten kaynaklanan bir hatayı düzeltmek ya da cevaplamak bu uygulamanın içine girer. Cevapsız bırakılan her tek yönlü mesaj ise ulus aşırı ilişkilerin bozulmasına ve ulusal imajın sarsılmasına neden olur. Dolayısıyla, savunma kamu diplomasisinde hayati bir öneme sahiptir. Monolog kamu diplomasisinde hayati ve alternatif olmayan bir yöntem olmakla birlikte, sınırlılıkları vardır. Tek yönlü bir iletişim modeli olan monolog geri beslemeye (feedback) ve alıcıdan gelecek kritik cevaplara/dinlemeye fırsat sunmamaktadır.

Diyalog, fikirlerin ve bilginin mübadele edildiği ve iletişimin karşılıklı ya da çok yönlü olduğu durumları ifade eder. Diyalogun sayısız formları ve seviyeleri vardır. Fikirlerin ve bilgilerin mübadelesi resmi toplantılarda gerçekleşebileceği gibi, akademik konferanslarda, talk show programlarında, interaktif internet sitelerinde ve kültürler arası sanat, spor projelerinde de gerçekleşebilir.

Son yıllarda kamu diplomasisi üzerine çalışan akademisyenler kültürler arası diyalog için bir "uluslararası kamusal alan" oluşturulması gerekliliğinin altını çizmektedirler.²⁰ İnsanlara kendilerini ifade etme ve duyulma fırsatı vererek, onları bir diyalog süreci içine sokarak, uluslararası bir kamusal alan meydana getirmek diyalogun oluşturulması açısından önem arz etmektedir.

²⁰ Critchlow, J. (Ekim 2003). The Power of Public Diplomacy, in New Falder, 86, s. 5

Diyalog her ne kadar dış politika kararlarının ya da pozisyonlarının değişmesine doğrudan katkıda bulunmayacak olsa da, alternatif sesleri dinlemenin ve düşüncelere saygı göstermenin en azından uyuşmazlıkların iyileştirilmesinde etkili olacağını söylemek mümkündür. William Fullbrighth'ın da değindiği üzere “Düşünceleri anlayacak insanlara sahip olmak bir tane daha denizaltına sahip olmaktan daha fazla güvenlik getirir.”²¹ Buradaki vurgu hükümetlerin, bir ulusun pozisyonuna ya da sistemine katılmasalar bile, insanların “anlamasına” olan ihtiyacıdır.

Bugün, işbirliği yabancı ülkelerin halklarını bir araya getirmede en etkili araçlardan biri haline gelmiştir. Dolayısıyla işbirliğinin, kamu diplomasisinin en önemli ve en etkili yöntemi olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Kamu diplomasi yöntemi olarak işbirliği, değişik uluslara tabi kişilerin bir araya gelip yürüttüğü bir proje olabileceği gibi uluslararası hale gelmiş bir problemi ya da çatışmayı çözmek de olabilir. İşbirliği kişilerin birbirini tanımada, önyargıların ortadan kalkmasında önemli bir paya sahiptir. Nitekim ortaklaşa yürütülen kültürel ya da siyasi içerikli her proje karşılıklı saygıyı ve anlayışı pekiştirmekte; kişiler bazındaki bu olumlu gelişme hükümetler nezdinde de yankı bulabilmektedir. İsraili orkestra şefi Daniel Barenboim ve Filistinli yazar Edward Said tarafından kurulan Doğu Batı Divan Orkestrası²² işbirliği bağlamında güzel bir örnektir. Yaşları 13 ile 25 arasında değişen Musevilerden ve Müslümanlardan oluşan orkestra dünya turları düzenleyerek konserler vermişlerdir. Bu işbirliği karşılıklı edinilmiş olumsuz imajların bertaraf edilmesine ve gençlerin birbirlerini “arkadaşlar” olarak görmelerine katkı sağlaması açısından önemlidir.

İşbirliğinden doğan bu projelerin sosyal, ırksal, etnik ve ulusal kökenli bölünmelerin önüne geçilebileceği; demokrasinin kurulmasına yardımcı olabileceği;

²¹ Öztürk Ersoy, T. Dış Politikadaki Etkin Unsur: Kamu Diplomasisi ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Etkinliği, 10.02.2011, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/tugceersoyozturk.pdf>

²² Doğu Batı Divan Orkestrası, açıklama için bkz. http://tr.wikipedia.org/wiki/Do%C4%9Fu_Bat%C4%B1_Divan%C4%B1_Orkestras%C4%B1

sosyal ve siyasi güvenin inşa edilebileceği ve etnik ve dini kaynaklı çatışmaların iyileştirilmesine katkıda bulunacağı muhakkaktır.

İşbirliğinin kamu diplomasisi programlarının yürütülmesinde açtığı yol, kamu diplomasisi kavramını yeniden tanımlamaya götürmüş; netice olarak “yeni kamu diplomasisi” kavramı literatüre girmiştir. Bu bağlamda, yeni kamu diplomasisi, dahili ve harici bilgi alış verişleri ile kültürel diplomasi, marketing ve haber yönetimi gibi kavramlar arasındaki geleneksel ayrımın görünmez hale geldiği yeni iletişim ve diplomasi faaliyeti olarak tanımlanabilir.

Geleneksel diplomasi hükümetler arası ilişkiler kurularak yürütülürken, kamu diplomasisi hem devlet hem de resmi olmayan organlar tarafından yürütülebilmektedir. Bu organlar, sivil toplum kuruluşları, medya kuruluşları, dernekler, şirketler olabileceği gibi askeri ittifaklar ve terörist organizasyonlar da kamu diplomasisi kavramı içerisine alınabilmektedir. Yeni kamu diplomasisi yumuşak güç kullanımını öngörür, iki yönlü iletişimi, bilgi yönetimini ve internet üzerinden imaj oluşumunu (e-imaj) içermektedir. Geleneksel kamu diplomasisi tek yönlü iken, yeni kamu diplomasisi diyalogu öngören iki yönlü iletişim üzerine kurulmuştur. Kamuoyunun bilimsel olarak ölçülebildiği ve ikna tekniklerinin kullanılabilirdiği stratejik iletişim, yeni kamu diplomasisinin baz aldığı iletişim yöntemidir.

Kamu diplomasisi, hükümetlerin yeni teknolojileri uygulamaya soktukları bir alan haline gelmiştir. 2008 yılının sonlarına doğru Amerikan hükümeti işbirliğini özendirmek ve mesaj kampanyaları organize edebilmek adına “çevrimiçi sosyal iletişim ağı” uygulamasına gitmiştir. Bu yeni trend Amerikan Dışişleri Bakanlığı’na “Kamu Diplomasisi 2.0 Stratejisi” programı adı altında sokulmuştur. Bu bağlamda, programın şu girişimleri içermesi planlanmıştır:

1) Kültürler arası diyalogu canlandırmak ve gençlerin demokrasinin anlamını ve araçlarını keşfetmesini sağlamak adına hazırlanmış videoların YouTube adlı paylaşım sitesinde dolaşıma sokulması,

2) Gençlerin Amerika’da eğitim imkânları ve değişim programları hakkında bilgi edinebileceği ve belirli kişiler ile iletişime geçebileceği bir internet sitesi oluşturmak,

3) Kamu Diplomasisinden Sorumlu Devlet Bakanı’na doğrudan soru ya da mesaj iletilmesini sağlayacak “blog forumları” oluşturmak,

Bu programın içeriğinden de görülmekte ki, yeni iletişim teknolojileri, "kamu diplomasisi" olarak adlandırılan dış politika uygulamasının bir aracı haline gelmiştir. Bu uygulama tanıtım kampanyaları ve hükümetlerin yabancı kamuoyu ile doğrudan iletişimi ile sınırlı olmayan; kültürler arası diyaloga, dolayısıyla işbirliğine açık olan kanallardan oluşan bir diplomasi yöntemidir.

YouTube gibi video paylaşım sitelerinin yanı sıra, Twitter adlı sosyal iletişim ağı da yeni kamu diplomasisinin insanları, grupları, yabancı kamuoylarını mobilize etmede vazgeçilmez bir aracı haline gelmiştir. Nielsen Online verilerine göre, Twitter ziyaretçileri yıldan yıla % 1,382 oranında artış göstermiş; Şubat 2008’de 475,000 olan ziyaretçi sayısı Şubat 2009’a gelindiğinde 7 milyona ulaşmıştır. Dünyanın her yerinden bu kadar çok kişiye aynı anda ulaşabilme imkânı ile Twitter, hedef kitlesi kişiler/kamuoyu olan kamu diplomasisinin vazgeçilmez uygulama alanı haline gelmiştir. Yeni kamu diplomasisi aracı olarak Twitter, mesaj kampanyaları başlatmak, yanlış haberleri düzeltmek, resmi görevlilerin açıklamaları hakkında gerçek zamanlı bilginin ulaşımını sağlamak yanında; protesto gruplarının mobilize edilmesinde ve buluşma günlerinin ve yerlerinin koordinasyonunda da etkin bir rol üstlenmektedir.

Yeni iletişim teknolojilerinden etkin bir kamu diplomasisi aracı olarak yararlanan bir başka hükümet de İsrail hükümetidir. İsrail’in son Gazze saldırısı sırasında New York’ta bulunan İsrail Konsolosluğu bir blog sitesinde çevrimiçi düzenlediği “Vatandaşların Basın Konferansı” adlı program ile mümkün olduğu kadar çok yabancı kamuoyuna ulaşarak Gazze’de yaptıklarını meşrulaştırmaya çalışmıştır. Bu uygulama binlerce kişinin katılımını sağlamış ve basında geniş yer bulmuştur. İsrail hükümeti bu uygulamayı takiben Facebook adlı paylaşım sitesinde

de kendine ait bir sayfa düzenleyerek İsrail kültürü ve yaşam tarzı hakkında kamuyu bilgilendirmeyi ve özendirmeyi amaçlamıştır.

Bu iki uygulamaya bakıldığında, her ikisinin de, amacı İsrail'in mesajını kitlelere ulaştırmak olan, özenle hazırlanmış birer kamu diplomasisi uygulaması olduğu açıkça görülmektedir. İsrail 2006'da Lübnan'da Hizbullah ile girdiği savaşta yaşadığı "iletişim başarısızlıklarını tekrar yaşamayacağını kaydederek", İsrail Milli Enformasyon Müdürlüğünü kurmuş, YouTube aracılığı ile Gazze'de gerçekleştirdiği bombardımanları gerçek zamanlı olarak dünya kamuoyuna ulaştırmıştır. Tüm bu uygulamaların İsrail'in imajını olumlu yönde etkilediği ise büyük bir soru işaretidir. Nitekim İsrail tüm çabalarına rağmen geniş ölçüde tepki almış; her ne kadar İsrail hükümeti aksini iddia etse de Lübnan'ın ardından ikinci bir "iletişim başarısızlığı" yaşamıştır.

2.3.1. Kamu Diplomasisinin Araç ve Aktörleri

Kamu diplomasisinin en önemli aracı, Dışişleri Bakanlıkları ve büyükelçilikler tarafından, kültürel alışverişi ve akademik değişimleri yaygınlaştırma amaçlı uygulanan programlardır. Bazı ülkeler, dillerinin ve kültürlerinin yayılması için faaliyet gösteren ulusal ajans ağlarına sahiptirler. Hükümetleri tarafından finanse edilen Fransız Enstitüsü ve Kültür Merkezleri veya British Council bu ajanslara örnektir. Bu resmi kurumlar dışında sivil toplum tarafından kurulmuş, aynı amaca hizmet eden enstitüler de bulunmaktadır: 130 ülkede şubesi bulunan Alliance Française ve 120 ülkede faaliyet gösteren Goethe Enstitüsü gibi. Türkiye'nin de başta Almanya olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerinde ve Türki cumhuriyetlerde faaliyet gösteren Yunus Emre Türk Merkezleri mevcuttur.

Kültür dışında kamu diplomasisinin diğer bir dayanağı ekonomidir. Uluslararası ilişkilerde ekonomik gücün önemi yadsınamaz. Tüm dünyada tanınan markalara, yabancı ülkelerde istihdam olanağı sağlayan büyük şirketlere sahip olmak, etkin bir kamu diplomasisi yürütülmesini de kolaylaştırmaktadır. Çünkü daha

önce de belirtildiği gibi, bir ülkenin refah seviyesine ve fırsatlarına özenen diğer ülkeler, onu izlemek isteyeceklerdir. Ulusal sınırları aşan tüketim malları ve hizmetlerin kamu diplomasisine büyük etkisi bulunmaktadır. Dünyaca ünlü büyük markalar, doğdukları ülkelerle ilişkilendirilmekte ve ülkelerinin yurtdışındaki imajlarına katkıda bulunmaktadırlar. (Corporate Diplomacy). Coca Cola ABD'den, Nokia Finlandiya'dan, Sony Japonya'dan, Nestlé İsviçre'den ayrı düşünülemez. Ayrıca, yabancı ülkelere yönelik ekonomik yardım ve kalkınma fonu gibi çekici ve olumlu imaj yaratacak programlar güçlü bir ekonomiyi zorunlu kılmaktadır.

Bir ülkenin görüşlerini anlatabilmesi, yani sesinin duyulması için o ülkenin sırf siyaset adamlarının ve diplomatlarının beyanat vermeleri ve bildirimler yayınlamaları yeterli olmamaktadır. Bugün artık dış politikanın aktörleri sadece devlet adamları ve dışişleri memurlarından ibaret değildir. Devlet dışı aktörler, yani birey ve birey grupları artık devletler hukuku önemli öğeleridir. Onların davranışları, eylemleri ve tasarrufları uluslararası ilişkilerin yönlendirilmesinde ve şekillendirilmesinde rol oynamaktadır.

Bu nedenle bir ülkenin görüşleri ve tezleri yalnız devletten devlete verilen notalarla ve resmi bildirimlerle değil, o ülkenin resmi makamlarının yanı sıra veya onlardan ayrı ve farklı olarak, birey ve birey gruplarının serbest bir ortamda serbestçe örgütlenmeleriyle yapılan çalışmalarla ve etkinliklerle anlaşılır. Bu çalışmalar uzun yıllara yayılan bir zaman dilimi içinde, üniversitelerin, düşünce kuruluşlarının, mesleki teşekküllerin, parlamentoların, siyasi partilerin, gazetecilerin etkinlikleriyle yürütülmektedir.

İnsanların hayallerine hükmeden taraf savaşı kazanmaktadır. Bu gerçek aslında insanlık tarihinin başlangıcından beri bilinmektedir. Çünkü savaşlar insanların hayallerinde, zihinlerinde oluşmaktadır. Barışa ulaşılabilmesi, yani savaşın kazanılabilmesi de ancak insanların zihinlerine, hayallerine ve vicdanlarına nüfuz edilebilirse mümkün olmaktadır. İletişim teknolojilerinin inanılmaz ilerlemeler sayesinde günümüzde kitlelerin hayallerine, kitlelerin vicdanlarına hükmedebilmek

mümkündür. Bu sebeple kamu diplomasisi akıllara ve kalplere hitap etmeyi amaç edinmektedir.

Psikolojik savaşta verilen mesajların etkileri, sanıldığı gibi içeriklerinin tahripkâr olmasından kaynaklanmamaktadır. Bu savaşta mesajların gücü, tam tersine, insan hayatına atfedilen önemi, insan onuruna gösterilen saygıyı ve ahlaki ve evrensel değerleri yansıttığından ileri geliyor.

Bu mesajı aktaran aktörler; en başta TV sunucuları, kameramanlar, gazeteciler, fotoğrafçılar, yazarlar, düşünürler, sanatçılar, edebiyatçılar, film yapımcıları, rejisörler, bilim adamları, akademisyenler, ekonomistler, sivil toplum temsilcileri ve hükümet üyeleri ve milletvekilleridir.

Araçları ise, bilim ve teknoloji, kültür, sanat ve edebiyat, hukuk, sosyoloji gibi gayri askeri malzemelerdir. Bu malzemelerin kullanımı farklı donanımlar, farklı eğitim gerektirmektedir. 21'inci yüzyılda kamuoylarının kalbini kazanmadan güvenlik, istikrar ve refahın sağlanması, iç ve dış hedeflerini gerçekleştirilmesi mümkün görünmemektedir.

2.3.1.1.Uluslararası ve Yerel Hükümet Dışı Kuruluşlar

Para, bilgi, kirlilik ve popüler kültür gibi kaynaklar ve tehditler siyasal sınırları göze almaksızın, artarak insanların yaşam ve ekonomilerini biçimlendirmektedir. Küreselleşme çağında hükümet dışı kuruluşlar dünya diplomasi sahnesinde temel oyuncular haline gelmiştir. Pek çok hükümet dışı kuruluş hükümet aracı olmaktan ziyade “ikinci süper güç” olmayı yeğlemektedir. Hükümetler sivil toplum kuruluşlarını karar verme sürecinin dışında tutmak için hükümet dışı kuruluşlar kavramını icat etmişlerdir. Bu örgütlerin ele aldığı konuların çoğu ulus devlet sınırlarını aşan konulardır. Önümüzdeki yıllarda etkinlikleri daha da artacak olan fakat yanlış yaptıklarında kime karşı sorumlu olacakları bilinmemektedir. Hükümet dışı kuruluşlar ve çok uluslu şirketler gelecekte uluslararası ilişkilerde temel rol sahibi olacakları öne sürülmektedir.

1990’larda uluslararası ilişkilerde şöyle bir tablo vardı: Bazı büyük devletlerden oluşan büyük ve küçük koalisyonlar, uluslararası sivil toplum kuruluşları, tümünü temsil eden hükümet dışı kuruluşlar ve Genel Kurul tarafından desteklenen BM Genel Sekreterliği 1992’de Rio’da Birleşmiş Milletler koruyuculuğunda 1400 hükümet dışı kuruluşun katıldığı “Yeryüzü Doruğu” yapıldı. Ayrıca 18bin hükümet dışı kuruluş da Konferans’a paralel bir forum yapmıştı. Böylece 170 üyeden oluşan devletin resmi temsilcilerini gölgede bırakmışlardır. Bugün, hükümet dışı kuruluşların konferans vesaire gibi uluslararası örgütlerin açık oturumlarına katılmaları genel bir uygulama haline gelmiştir.

Pek çok görüşe göre Birleşmiş Milletlerin ABD’den bağımsız olarak yükümlülüklerini yerine getirmek için ona karşı durabilecek bir güç oluşturabilirdi. O da hükümet dışı kuruluşlar tarafından yapılabilir. Mesela Ottawa Sözleşmesini sağlayan süreç küçük devletlerin ve hükümet dışı kuruluşların ABD’ye rağmen ortak çabalarıyla mümkün olmuştur. Bu ABD’yi yalnızlığa itmenin mümkün olduğunu kanıtlayan küçük bir küresel diplomasi örneğidir. Yine “Uluslararası Ceza Mahkemesi Antlaşması” dünya devletlerinin yarısının azının onaylamasıyla 1 Temmuz 2002’de yürürlüğe girmiştir.²³

Sonuç itibari ile kamu diplomasisini yürütenler ABD ve büyük devletlerin liderleri değil aynı zamanda küçük devletlerin liderleri ve hükümet dışı kuruluşlardır. Bu antlaşmalarda küresel diplomasi ile ortaya çıkan: Katılım, insan odaklılık, uzlaşma ve yetki verilmesidir. Böylece hedefler, uluslararası hukuk veya uluslararası örgütler terminolojisiyle değil, insan hakları terminolojisi ile belirlenmektedir.

AB kamu diplomasisi, politik alanda oldukça aktiftir. ABD’nin 11 Eylül sonrası dönemde yürüttüğü politikalar neticesinde artan anti-Amerikanizme karşılık, AB’nin uluslararası hukuka, insan haklarına ve çevre sorunlarına önem verdiğini göstermektedir. (Guantanamo’nun kapatılması, ölüm cezasının kaldırılması,

²³ Uluslararası Ceza Mahkemesi: Savaş suçları, insanlığa karşı işlenen suçlar, soykırım suçları ve saldırı suçlarına bakan uluslararası bir mahkemedir. 1 Temmuz 2002 tarihinde kurulmuş ve 11 Mart 2003 tarihinde çalışmaya başlamıştır.

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin kabul edilmesi, silah kontrolü antlaşmalarına ve Kyoto antlaşmasına onay verilmesi için yapılan baskıların başta internet olmak üzere tüm medya araçlarıyla duyurulması). Genel olarak askeri gücü tercih etmeyip barış gücü operasyonlarını desteklemesi ve bölgesel kalkınmayı teşvik edici fonlar sağlaması AB'ye güvenilirlik sağlamak ve dış dünyada olumlu bir imaja sahip olmasını sağlamaktadır.

Bir bütün olarak ele alındığında birlik, oldukça geniş bir pazara ve nüfusa sahiptir. Dolayısıyla ekonomi alanında da büyük bir güç olan Avrupa'nın, çok uluslu şirketlerine ait markalar tüm dünyada tanınmaktadır. (Fin Nokia, İsveç Ericsson, İngiliz Unilever, Fransız Peugeot, Alman BMW, Almanya, Fransa, İspanya, İngiltere ve Hollanda ortaklığından oluşan Airbus...) İnsanlar, Avrupa'nın sosyal güvenlik ağı ve sendikaları hakkında Amerika ile karşılaştırıldığında daha olumlu görüşlere sahiptirler. Ekonomi politikaları konusunda, birçok insan Amerikan ekonomisinin başarısına hayranlık duysa da, hepsi, diğer ülkeler için onu bir model olarak göstermemektedir. Bazıları devletin ekonomide ABD'de olduğundan daha fazla rol oynadığı Avrupalı yaklaşımı tercih etmektedir. Ayrıca, yoksul ülkelere yapılan denizaşırı kalkınma yardımının % 70'ini Avrupalılar yapmaktadır ki bu da Amerika'nın yaptığından dört katıdır.²⁴

Yüzyıllar boyunca şiddetli savaşlar görmüş ve birbirine düşman olmuş ülkeler arasında barış ve refah temelinde kurulan birlik, son yıllara değin başlı başına dünyada olumlu bir imaja sahiptir. "Sadece milyonlarca insanın değil, aynı zamanda bütün ülkelerin Avrupa'ya dahil olmak istemesi Avrupa'nın yumuşak gücünü göstermektedir. Örneğin, Türkiye...". İngiliz siyasi lider Shirley Williams, "Avrupa'nın askeri gücü, yani sert gücü, Donald Rumsfeld'in de ima ettiği gibi devede kulak kalabilir. Gerçekte yenmesi güç olan yumuşak güçtür." demiştir.²⁵

²⁴ Leonard, M. ve Small, A. (2003). Norwegian Public Diplomacy, London: The Foreign Center, s. 53

²⁵ Williams, S. (2003). Soft Europe Must Come Into Its Own, Independent on Sunday 23.09.2010
<http://www.independent.co.uk/opinion/commentators/soft-europe-must-come-into-its-own-594266.html>

Ancak, kamu diplomasisi, pek çok AB üyesi ülke için ulusal çıkarlara yönelik bir çaba olarak görüldüğünden bu konuda üye ülkeler arasındaki işbirliği çok gelişmiş değildir. Bu durum, AB'nin bir bütün olarak etkin bir kamu diplomasisi yürütmesinin önünde engel teşkil etmektedir. Corina Suteu “Doğu Avrupa'nın neden batı kültürüne ait enstitülerin birlikte çalışmadığını, neden programlarının zaman zaman çakıştığını ve neden bu kadar çok işbirliğinden bahsedip bu kadar az sonuç aldıklarını anlayamadığını” ifade etmektedir.²⁶ Devletler, bir çeşit silah olarak gördükleri kamu diplomasisini bağımsız olarak kendi yöntemleriyle sürdürmeyi tercih etmektedirler. Ancak, bu durum ortak kamu diplomasisi konusunda hiçbir çalışma yapılmadığı anlamına gelmemektedir. Üye ülkeler arasında bu konuda etkin bir işbirliği sağlama ve pek çok Avrupa kültürel ilişki enstitüsünün aktivitelerini bir çatı altında toplama amaçlı olarak kurulan, on iki üyeye sahip CICEB (Consociato Institutorum Culturalium Europaeorum Inter Belgas) bunun göstergesidir.

2.3.1.2. Bölgesel Hükümetler ve Kentler

20. yüzyılın son 20 yılı içerisinde devletten daha alt düzeyde yürütülen diplomatik girişimlerin sayısı artarak yerel nitelikteki sorunların küresel olması sonucu bu diplomasi türü yaygınlaşmıştır. ABD, Kanada, Avustralya “bölgesel hükümet” modelini uzun süredir benimsemiştir. Yatırım, turizm, göç sorunları için bazı eyaletler kendi dışişleri bakanlığını kurmuş hatta dışişleri bakanlığını devre dışı bırakarak öteki ülkelerle doğrudan ilişkiye girmektedirler.

Rusya Federasyonu'ndaki cumhuriyetler merkezi göz ardı ederek kendi çıkarlarını kollamak için dış ilişkilerde bağımsızlık isteminde bulunmuşlardır. Tipik bir örnek olarak İspanya verilebilir. Bask ve Katalonya bölgeleri kendi egemenliklerini kullanmaktadırlar. Küresel diplomaside ileri sürülen bir başka soru ise 21. yüzyılda kentlerin, bölgesel hükümetlerin birçok yetkisini devralacağıdır. Böylece diplomatları devre dışı bırakan bir başka gelişme daha olacaktır.

²⁶ Akçadağ, E. Dünyada ve Türkiye’de Kamu Diplomasisi, 23.03.2010
<http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>

2.3.1.3. Çok Uluslu, Uluslararası Şirketler

Küreselleşme bazı çok uluslu şirketlerin, süper güçlerin askeri desteğiyle birlikte dünyayı iktisadi anlamda sömürmek için ortaya attığı, tartışmaya açtığı bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Geçen yüzyıllarda çok uluslu şirketler kendi diplomasi ve savunma politikalarını uygulamıştır. İngiltere, Hollanda ve Doğu Hindistan şirketleri bunun tipik örnekleri olmuştur. Avrupa İmparatorluğu çökünce bu şirketler yeniden hükümet rolünü benimseyerek bağımsızlık kazanan ülkelerle doğrudan ilişkiye girdiler. Günümüzde hükümetler yalnız diğer hükümetler ile değil çok uluslu şirketler ile de ilişki kurmak durumundayken, çok uluslu şirketler de hem kendi içlerinde hem de hükümetlerle ilişki kurunca diplomasi niteliği değişikliğe uğramıştır. Dünya pazarlarında pay sahibi olabilmek ve zengin olmak artık çok az toprağa sahip ülkeler için bile mümkündür.

Birçok çokuluslu şirket, ulusal kimliği ile tanınmaktan kaçınmaktadır. Ayrıca bunların çoğu zaman ticari olarak önem verdikleri bilgileri diplomatlarla paylaşmak istememektedirler. Örneğin, Bill Gates ya da George Soros kadar çok az sayıda kişi başbakan gibi en üst düzeyde temas olanaklarına sahiptir.

Teknolojik değişimle uluslararası finansın liberalleşmesi ile devletler arası engellerin kalkması, sermaye hareketliliğini arttırmış, sınır ötesi ulaşım ve iletişimin maliyeti giderek düşmüştür. Bir on yıllık sürede gelişmekte olan ülkeler himayeci politikayı bırakmış, ihracatı teşvik etmiştir. Öte yandan yabancı şirketleri yatırım yapmaya ikna ederken kendi ulusal şirketlerinin ülkeyi terk etmemesi için pazarlık başlamıştır. Bu pazarlık süreci kamu diplomasisinin yeni bir boyutunu oluşturmaktadır. Öte yandan çok uluslu şirketlerde dünyanın farklı ülkelerinden farklı etnik yapı ve kültürlere sahip kişilerin çalışıyor oluşu ve üretilen mal ve hizmetlerin yine dünya ölçeğinde pazarlanması çok uluslu şirketlerin diplomasi alanında önemli etkileri bulunmaktadır.

2.4. Farklı Disiplinler Bağlamında Kamu Diplomasisi

Multi-disipliner bir çalışma alanı olması dolayısıyla kamu diplomasi diğer politik, sosyolojik, iletişim ve güvenlik bilimleri ile bağlantılıdır. Kamu diplomasisi çalışmalarında belirtilen bilim dalları alanından faydalanılarak politika ve stratejiler belirlenmektedir. Özellikle kamu diplomasisinin oluşum ve gelişim süreçlerinde bu alanlardaki değişim ve dönüşüm etkili olmuştur.

2.4.1.Uluslararası İlişkiler Bağlamında Kamu Diplomasisi

Uluslararası ilişkiler aracı olarak Kamu Diplomasisi kavramı, özellikle 11 Eylül Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırılardan sonra hem medyanın hem de akademik dünyanın dikkatini çekmeye başlamıştır. Terörün ortaya çıktığı bölgelerden iletişim ve bilgi teknolojileri aracılığı ile çıkarak “ulus aşırı” hale geldiği bu dönemde hükümetler özellikle güvenlik konusunda daha derin çalışmalar yapmaya başlamıştır.

Bugünün güvenlikten yoksun dünyasını daha güvenli bir yer haline getirebilmek için yapılması gerekenin sert gücü bir yana bırakıp yumuşak gücü devreye sokma gerekliliği olmuştur. Dünyaya barışı getirmenin yolunun silahlarla yapılan savaşlardan ziyade “kalpleri ve akılları” kazanmak için gösterilecek çabadan geçtiği görülmüştür. Bugün aslında tartışma, hukuk kuralları ve uluslararası işbirliğine inananlarla, güç kullanarak istediklerini elde edeceklerini inananlar arasındadır. Sanıldığı gibi aksine küresel diplomaside güç kullanma ortadan kaldırılmamış ancak yeniden dağıtılmıştır. Birleşmiş Milletler'in kuruluşunun başlıca uğraşısı kurallar, ilkeler ve normları oluşturmaktır. Bütün olay aslında daha fazla seçenek olacak şekilde davranmaktır. Böylece düşmanca koalisyonların oluşması önlenmiştir. Çok taraflı karışım haline gelmiştir.

Bugün uluslararası ilişkilerde dünya bir yandan hiç olmadığı kadar kaderi konusunda hem fikir olup birleşmiştir. Öte yandan dünyamızın yapısı hiç olmadığı kadar parçalanmıştır. Dünya bir yandan parçalanmaktayken diğer yandan bütünleşmektedir. Birleşen son Avrupa devleti Almanya'dır. Bugün dünyada

devletlerin sayısının artmasıyla beraber devletlerin dünya siyasetindeki temsilcilerin itibarı da düşmüştür. Dolayısıyla uluslararası ilişkilerde sahneye karar verme süreçlerinde ve karar verici olarak diğer aktörlerin çıkması kaçınılmaz olmuştur.

2.4.1.1. Küreselleşme

Bugün itibari ile dünyanın herhangi bir köşesindeki sorun, tüm insanlığı ilgilendiren bir sorun haline gelmiştir. “Yabancı” kavramı giderek önemini yitirmeye başlamıştır. 19. yüzyıl sömürgecilik anlayışından farklı olarak 21. yüzyıl postmodern dünyada amaç yeni topraklar fethetmek değil, istikrarsız ülkelere istikrar getirmek olduğu ileri sürülmektedir. ABD karşıtı devletler, geleneksel olmayan savaş taktiklerini kullanarak ABD toplum açıklığından, demokratik niteliklerinden ve basın özgürlüğünden kendi çıkarları için faydalanmışlardır.

Public Diplomacy yani kamuoyuna yönelik diplomasi olarak çevrildiğinde küresel diplomasinin bir parçası olarak düşünülmektedir. Küresel diplomasi artık bir nevi bilimsel ve teknik uzmanlardan ne kadar yararlanıldığının göstergesi olmuştur. Çünkü artık küresel sorunlar çevre kirliliği, nüfus artışı, enerji kaynaklarının sınırlı oluşu gibi konulardan oluşmaktadır. Sınır ötesi toplum ilişkileri karşılıklı anlayış ve diyalog üzerine kurulduğunda barışı sağlamak ve korumak daha mümkün olabilmektedir.

Bir ekonomi olgusu olarak "geri kalmış ülkelerin yükselişi" siyasi, askeri ve kültürel olarak sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Hindistan, Doha ticaret görüşmeleri sırasında ABD'ye karşı koyması, Rusya'nın Gürcistan'a saldırması ve Çin'in tarihteki en pahalı ve en çok seyirci çeken Olimpiyat Oyunları'nı gerçekleştirmesi örnek olarak verilebilir. (maliyeti yaklaşık olarak 40 \$ milyardan fazla). On yıl önce, bu ülkelerden hiçbiri yeterli güçte olmadığı için bu şekilde davranamıyorlardı. Büyüme oranları düşse bile artık bu ülkeler daha fazla arka planda kalmamak için çaba göstermektedirler.

"Küresel Eğilimler" raporu yeni uluslararası düzenin birkaç endişe verici sorunları olduğunu tespit etmektedir. Bunlar; petrol, gıda ve su gibi kaynaklar için rekabet edilmesi, iklim değişikliği, terör tehdidinin devam etmesi ve nüfus yapısındaki değişiklikler. Ancak en önemli nokta bu değişikliklerin küresel sistemde her seviyede ve çok hızlı bir şekilde meydana gelmesidir. Farklı ekonomik ve siyasi sistemdeki uluslar gelişmektedir. Farklı ve karşıt gündemli ulus altı gruplar da yükselişe geçmiştir. Teknoloji de değişimi hızlandırmaktadır. Bu tip büyük değişimler istikrarsızlığa yol açmaktadır. Ani değişimler terörist saldırılar, ayrılıkçı hareketler ve nükleer felaket riski gibi ani eylemleri de tetiklemektedir.

2.4.1.2. Uluslararası İlişkilerde Diplomasinin Dayandığı Temel Teoriler

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonrasından on yıl kadar egemen bir görüş olarak kabul edilen İdealizm, bilimsel alanda bir teori olmaktan daha çok bir idealler demeti olarak uluslararası ilişkilerin nasıl yapılması gerektiğine sorusuna cevap aramıştır. Woodrow Wilson'ın ortaya koyduğu idealler çerçevesinde Milletler Cemiyeti ve Uluslararası Adalet Daimi Mahkemesi gibi kurumların ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Bu kurumlarla uluslararası ilişkilerde ortaya çıkan sorunlar ulus-üstü bir karar mekanizmasına bağlanmıştır.

Realizm'de ulus-devletler uluslararası politikaların belirlenmesinde söz sahibidir ve hükümet dışı kuruluşlar ve çokuluslu şirketler ancak bu çatı altında uluslararası arenada söz sahibi olabilirler.²⁷

Liberaller, uluslararası ilişkilerin aktörleri arasında ulus-devletin yanında çok uluslu şirketler ve uluslararası organizasyonlar ve örgütler de aktör listesine eklenmektedir. Ulusal çıkarları askeri yönden ziyade ekonomik, çevreci ve teknolojik boyutları ile açıklama eğilimindedirler. Sadece güç dengesine değil, karşılıklı etkileşim içindeki uluslararası ilişkileri benimsemektedirler.

²⁷ Kissinger, H. (2008). Diplomasi, İstanbul : Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.11

Marksist teoride, devletler, çokuluslu şirketler ve hatta uluslararası organizasyonlar dünya ekonomik sisteminin hakim sınıflarının çıkarlarını temsil etmektedirler. Kapitalist güçler uluslararası ilişkilerde ana politik gelişmelere karar vermekte ve bütün devletler uluslararası kapitalist ekonomin kurallarına göre hareket etmektedirler.

Yapıcılık teoride, insanı merkezi alan ve sosyal düzenin birey için sürekli değişebileceğini öngören bir temele sahiptir. Alexander Wendt gidi yapısalcı teorisyenler, Realistlerin aksine kendine yardım eden kapalı bir dünyadan ziyade sadece düzeninin değil kimliklerin, yapıların ve çıkarların da sürekli değiştiği kendini yenileyen bir sosyal düzenin varlığını savunmaktadır.

Neorealizmin ilgili alanı daha çok politik ve askeri ilişkiler ile sınırlayan realizme karşı ekonomik boyutu da ele almıştır. Neorealistlere göre, ekonomik ilişkiler ve süreçler, güç ve siyaset açısından önemli etkiler yaratabilmektedir. Plüralist paradigma ise devlet dışı aktörlerin uluslararası ilişkilerde devletler kadar önemli bir rol oynadığını belirten Keahone ve Joseph Nye tarafından 1970'lerde realizme karşı geliştirilmiştir.

2.4.1.3. Gücün ve Hegemonyanın Paylaşılması Noktasında Kamu Diplomasisi

Güç ve hegemonya, uluslararası ilişkilerde, toplum bilimlerinin diğer alanlarında olduğu gibi tek bir teori ile tüm dış politika ve uluslararası ilişkileri analiz etmek olanaklı değildir. Bir toplum bilimi olması nedeniyle uluslararası ilişkiler alanında güvenlik ve istihbarat boyutları da dahil olmak üzere, temelinde insan olgusu olan diğer sosyal bilimlerle iç içe ve sürekli değişimlere ayak uyduracak bir genel teori geliştirilmesi oldukça zordur.²⁸

Bugüne değin geliştirilen kuramlar uluslararası politikayı üç anahtar kavram ile açıklamaya çalışmıştır. Güç, yapı ve hegemonya. Güç, güç dengesi ve yapı üzerindeki tartışmalara özellikle gücün unsurları, gizli güç, yapısal güç ve bilginin

²⁸ Arı, T. (2006). Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika, İstanbul: Alfa Yayınları, s. 104

güç unsuru olarak kullanımı bakımından fonksiyonları tartışılmıştır. Frankfurt Okulu'na mensup bilim adamları tarafından geliştirilen Eleştirel Kuram'a göre gücün üç boyutu vardır;

Açıkça, bir diğer devletin davranışını istenen yönde etkilemek için uygulanan aktif "üzerinde güç" boyutlardan birisidir. Güçlü tarafın gündemleri belirlediği, göze açıkça çarpmadan uygulanan; daha edilgen ve fakat örgütleyici bir yönü olan "gizli (covert) güç"tür. Gizli güç, belli siyasa sınırlarını çizerek, bazı konuları gündem dışı bırakmak yolu ile uygulanır. Üçüncü boyut yapısal güçtür; maddi ve normatif yönleri ile belirli özendirme ve sınıflandırma sistemleri oluşturarak, tarafların ilişkilerini yapısal güç koşullandırır.

Susan Strange, uluslararası politik ekonomide aşağıda belirtilen unsurlara en fazla sahip olan ülkenin en güçlü olduğunu ifade etmektedir:²⁹

- Şiddete karşı güvenlikleri tehdit etmek ya da savunmak, inkâr etmek ya da artırmak yoluyla, diğer ülkeleri etkileme yeteneğini elinde tutmak.
- Mal ve hizmet üretim sistemlerini elinde tutmak.
- Finans ve kredi yapılarını belirleme yetkisini ve olanağını elinde tutmak

Uluslararası ilişkilerde güç anlayışı ile ilgili son yıllarda sert ve yumuşak güç tartışmaları öne çıkmaktadır. Bu kapsamda askeri ve ekonomik zorlama gücü sert güç olarak nitelenirken, cazibe merkezi olması, sosyo-kültürel unsurları diğer ülkeler üzerinde kendiliğinden rıza ve ikna üretmesi ise yumuşak güç kapsamında değerlendirilmektedir.

Antonio Gramsci'ye göre (1891-1937) hegemonya, uluslararası sistemdeki en kuvvetli devletin veya belirli bir bölgedeki hakim devletin konumu olarak tanımlanmaktadır. Amerikan gücünü analiz eden Joseph Nye'e göre ise 21. yüzyılın hegemonyanın güç kaynaklarını şu şekilde öngörülebilir:³⁰

²⁹ Strange, S. (1981). *International Politics of Surplus Capacity*, Newyork: Routledge, s. 73

³⁰ Nye, J. (2003). *Amerikan Gücünün Paradoksu*, İstanbul: Literatür Yayıncılık, s. 63

- Teknolojik liderlik
- Askeri ve ekonomik büyüklük
- Yumuşak güç
- Uluslar üstü iletişim ağının düğüm noktalarını kontrol etmek

Bugüne kadar geliştirilen uluslararası ilişkiler teorileri ve ulusal güvenlik teorilerinin hiçbiri pratik ile tam uyumlu olmamıştır. Değişen güç dengelerine rağmen realizm hala geçerliliğini korumaktadır. Realizm; İkinci Dünya Savaşı'ndan bugüne Modernizm düşüncesi temelinde; siyasi olarak demokrasi, ekonomik olarak gelişme ve kültürel kod olarak ise iletişim projesi gibi üç alt konsept ile pratikte uygulama alanı bulmuştur. 20. yüzyılın sonlarına doğru belirginleşen “küreselleşme” ve "postmodern" yaklaşımın" karşılıklı bağımlılık” olguları, realizmin sunduğu ABD hegemonyasının yöntem ve aktörlerini de etkileyen yeni bir uluslararası sistemin gelişmesine yol açmıştır.

Modernleşme için demokrasi dışı rejimlerin; reform yapmak, sermaye birikimi ve gerekli alt yapıyı oluşturmak, küresel pazarda rekabet edebilecek başarılı ve yeni ileri teknolojileri geliştirmek için gayret göstermesinin de başarılı bir yol olduğu görülmektedir.

Günümüz dünyasında meşruiyet el değiştirmiş bir görüntü yansıtmaktadır. Meşruiyet zemini artık siyaset ve diplomasiden kamuoylarının algılamalarına ve bu algıları yansıtan medyaya kaymaktadır. Medyanın doğruluk algısını yarattığı bir olayın meşruiyetini tartışmak hemen hemen imkânsız hale gelmektedir. Bir örnek olarak Türkiye'nin maruz bırakıldığı soykırım iddiaları verilebilir. Bu iddiaların Fransa ve İsviçre gibi ifade özgürlüğünün beşiği sayılan ülkelerde tartışılması dahi yasalarla yasaklanmaktadır.

Kamuoyunun ve medyanın bu etkisi de geçmişten beri vardı. Tarihte, Dreyfus davası gibi, bu etkinin dramatik örneklerini bulmak mümkündür. Ancak şimdi yeni olan şey, iletişim teknolojileri sayesinde bu etkinin küresel ortamda rekabet edilemez ve karşı konulamaz bir güce ulaşmış bulunmasıdır. Irak, İran, Afganistan, Somali, Ruanda, ve Gazze'de ülkelerin ve uluslararası toplumun kararlarını TV görüntüleri

taayin etmiştir. Yeltsin'in tankın üzerindeki sembolizmi Rusya'yı, Tiannanmen Meydanı'nda tanklara meydan okuyan Çinli gençlerin imajı Çin rejimini dönüştürmüştür.

Özetle, seçimle işbaşına gelmeyen kamuoyu adını verdiğimiz sanal varlık, anayasal bir yetkisi olmadığı halde, fiiliyatta, bir ülke halkı adına veya uluslararası toplum adına hareketle, bir ülkenin geleceğinin veya kaderinin tayininde rol onayabilmekte veya uluslararası ilişkilerinin yönünü değiştirebilmektedir. Denilebilir ki, bugün yaşadığımız dünyada toplumların mediatize edilmiş kanaatleri, düşünceleri ve algılamaları, totaliter rejimlerdeki tek parti dayatmaları gibi, siyaseti ve uluslararası ilişkileri şekillendirmekte ve yönetebilmektedir.⁴ (Mısır, Tunus, Libya'daki eylemleri gibi)

2.4.2.Güvenlik Yaklaşımları Bağlamında Kamu Diplomasisi

21. yüzyılın karşılaştığı ilk sorunlar yirminci yüzyıldan kalanlardır. 21. yüzyıl kendi sorunlarını ortaya çıkarmıştır. Güvenlik sorunları dünya barışı ve huzuru için başta gelen önemli bir faktördür. Örneğın bir ülke geçmişte silahlı kuvvetleriyle ülke sınırlarını rahatça korurken günümüzde silahlı güçler yeterli olmamaktadır. Nano-Teknoloji, Biyo-teknoloji, bilgisayar vs. gibi yeni yeni tehlikelere karşı yeni uzmanlara ve uzmanlık kuruluşlarına ihtiyaç duymaktadır.

İletişimin ve ticaretin küreselleşmesi ile McLuhan'ın deyimi ile küresel köy haline gelen 21. yüzyılın dünyası, hızla gelişen teknolojinin istenmeyen sonuçları ile yüz yüze gelmek durumunda kalmıştır. Terörün ve terör ağlarının, filizlendiğı bölgelerden bu teknolojiler aracılığı ile çıkarak "ulus aşırı" hale geldiğı bu zamanda hükümetler güvenlik konusunda daha derinlikli çalışmalar yapmaya yönelmişlerdir.

Günümüzün en önemli güvenlik sorunları; uluslararası terör, etnik savaşlar, iç çatışma halindeki ülkeler, ABD'nin tek taraflı ülke müdahaleleri, nükleer silahların teröristlerin ve yayılmacı ülkelerin eline geçmesi, küresel ısınma, enerji kaynaklarının tükenmesi gibi sorunlar Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle daha boyutlu

ve daha tehlikeli bir hale gelmiştir. İki kutuplu dünya sürecinde genel bir savaşa meydan vermemek için daha dikkatli davranma gereği ortaya çıkmıştır. Çünkü çıkacak bir genel savaş herkesin sonunu getirebilir. Bugünkü genel savaş olasılığı daha yerel ve sınırlı savaşlar olma özelliği taşıdığı için daha az sorumlu davranılmaktadır.

Soğuk savaş sonrası güvenlik kavramının içeriği önemli oranda değişmiştir. 20. yüzyıl ve öncesinde güvenlik denilince çoğu zaman akla gelen ülke sınırlarının güvenliği idi. Günümüzde ekonomi, çevre, enerji, özgürlük, insan hakları, gıda vs. güvenliğinden de ciddi manada söz edilmekte ve tedbirler alınmaktadır.

Dünyada öne çıkan temel politika artık “ortak güvenlik” amacıdır. Dünyada henüz “devlete bağımlılık, yerini bir dünya topluluğuna” bağlılık kavramına bırakmamıştır. Dünya genellikle uyumsuzluk çözümünde en iyi hakem olmayabilir. Çatışmaların önlenmesi ahlaki bir sorumluluktur. Güvenlik artık askeri anlamından çıkarak her nevi konuyu içermektedir. Diplomatların artık çevre, maliye, insan hakları, sağlık sorunları, örgütlü suçlar, güvenlik sorunları, terörizm ve teknoloji konularında uzmanlıklarına ihtiyaç duyulmaktadır. Önleyici diplomasi savaşı kazanmak değil, savaşı önlemeye yöneliktir. Bu noktada kamu diplomasisi uzun vadede önleyici diplomasi rolünü üstlenmektedir.

2.4.2.1. İstihbarat Bilimi Çerçevesinde Tanımı

Uluslararası ilişkiler seviyesinde istihbaratın adı; Yale Üniversitesi’nden Profesör Sherman Kent’in 1949 yılında yazdığı “Amerikan Dünya Politikası İçin Stratejik İstihbarat” isimli kitabından itibaren “stratejik istihbarat” olagelmıştır. Ulusal güvenlik ve istihbaratın kavram ve kapsamı; özellikle 1990’lı yıllar sonrasında yeniden şekillenmeye başlayan güvenlik ortamında yeni aktörler, yöntemler, vasıtalar ile önemli bir değişim sürecine girmiştir.

Yeni yöntemler içerisinde açık toplum stratejisi, ülke inşası gibi konular orijinal bir nitelik taşıırken diplomasi, askeri ve ekonomik yöntemler yeni bir analiz

düzeyi ile açıklanmaya çalışılmıştır. Özellikle medya, vakıf, enstitü, çokuluslu şirket, araştırma merkezi, NGO ve etki ajanları gibi aktörlerin örtülü yüzleri ile güvenlik ve istihbarat alanında oynadıkları rollere geniş bir biçimde yer verilmiştir.

Diplomasiden zor kullanmaya kadar çeşitli alternatifleri bir kriz konseptinin istihbarat bileşenleri ile ilişkisi mevcuttur. Dolayısıyla ulusal güvenliğin korunmasında istihbarat fonksiyonları hayati önem taşır. Diplomasi alanına yeni giren sorunlar dolayısıyla yeni aktörleri de getirmiş, dolayısıyla istihbarat, diplomasiye yeni boyutlar kazandırmıştır. İstihbarat, kamu diplomasi politikalarını uygulamada temel bileşenlerden biridir. İyi analiz edilmiş istihbarat ile yerinde ve etkin politikalar üretilebilir. Konuya ilişkin tarihten birkaç örnek verilecek olursa:

Eski Ahit'te Hz. Musa 12 adamını, Mısır'ı terk ettikten sonra kavminin yerleşik bir düzene geçebileceği yer bulmak için Filistin'e yollar ve derki; “Gidin, görün, ülkenin nasıl bir yer olduğunu, orada yaşayan insanlar güçlü mü, çok mu, ülke zor mu, şehirlerinin savunması zayıf mı , toprak çorak mı. Ağaç var mı yok mu? 12 Yahudi kavmini temsil eden casus bilgileri toplamış, kamuya açık yapılan değerlendirmede Filistin ülkesi tehlikeli görülmüş ve 40 yıl çölde yaşamışlardır. İncil'de casusluk öyküleri ile doludur. İlk kayda Hz. Yusuf'un kardeşlerini takip etmesidir. Kuran'ı Kerim'de istihbarat anlamında ayetler vardır.³¹

M.Ö. 500'de Çinli General Sun Tzu “Savaş Sanatı”ndaki “Bir hükümdar veya iyi bir general başarıya, fethetmeye, büyük işler yaptıran geleceği görmesidir. Geleceği görmek denilen şey ruhlardan, kamlardan, geçmişteki olaylar ile karşılaştırmadan ve hesaplardan çıkmaz. Düşmanın içinde bulunduğu durumu bilen insanlardan elde edilmelidir.” demektedir..³² Başka bir örnek olarak, Fars kültüründe Nizam-ı Mülk "Siyasetname"de “Her tarafa tacir, seyyah, sûfi, ilaç satan ziyaretçi kıyafetinde casuslar gitmeli ve ne işitirlerse getirmelidir” der. Bu fikre Alparslan karşı çıkmıştır.

³¹ Özdağ, Ü. (2008). İstihbarat Teorisi, Ankara: Kripto Kitaplar, s. 222

³² Tzu, S. (2010). Savaş Sanatı (çev: H. İlhan) Ankara : Tutku Yayınevi, s. 155

Diplomatik yapılanma çerçevesinde istihbarat, modern anlamdaki istihbarattan iki önemli noktada ayrılmaktadır. Birincisi, diplomatik mekanizma iyice yerleşmiş olmasına rağmen istihbarat toplama ve değerlendirme kurumsallaşmadan çok uzak ve bireyseldir. İkincisi istihbarat toplama ve değerlendirme politika üretim sürecinden ayrı olarak uzmanlaşmış bir faaliyet değildir.

Napolyon savaş zamanında, 17. yüzyılda istihbarat hala askeri nitelikteydi. 19. yüzyıl başında askeri istihbarat yavaş yavaş tam zamanlı bir faaliyet haline geldi. Napolyon'un karargâhının "İstatistik Bürosu" adlı bir bölümü vardı. Böylece kurumsal yapılı bir başlangıç oldu.

2008 yılı başında açıklanan bir ABD istihbarat raporunda: 150 ülke, konu ve hedef öncelikli istihbarat olarak açıklanmıştır. Birçok istihbarat uzmanına göre artık merkezi, devlet tekelinde istihbarat mümkün değildir. Bir Fransız uzman: "1989'dan bu yana potansiyel askeri çıkar sahamız dünya boyutlarına genişledi. Savunma stratejimiz aslında, istikrarsızlık olarak zengin, parçalanmış bölgelerle dolu uluslararası bir çerçevede kriz yönetimi ve tedbirlerine yönelmiş durumdadır." şeklinde durumu ifade etmektedir. Ulaşılabilir bilginin her dört yılda bir iki katına çıkması, devletin bu bilgiyi işlemlerini imkânsız kılmaktadır. Böylece ortaya yeni bir pazar çıkmaktadır: "İstihbarat Pazarı". Bu pazarın yeni diktatörleri ise, şirketler, dernekler, sivil toplum örgütleridir.

21. yüzyılda istihbaratta üç temel değişim gözlenmektedir:

- 1- Bilgi teknolojilerindeki değişim.
- 2- Bu değişimin günlük yaşama yansımaları
- 3- Soğuk Savaş'ın askeri istihbarat ağırlığından kaymasıdır.

Çoğunlukla tarihte en eski ikinci meslek olarak anılan istihbarat, kolektif güvenlik ve savunmada olduğu kadar dış politikada da hayati bir etken olmuştur. Son yıllarda, istihbarat ve istihbarat kurumları arasındaki işbirliği daha da artan bir önem kazanmıştır. İstihbarat yeni terörizm şekillerinin, silahlanmanın, organize suçların ve

hatta insani felaketlerin olumsuz yönlerini bertaraf etmenin temel unsurlarını ele almaktadır.

2.4.2.2. Psikolojik Savaş İstihbaratı

Psikolojik savaşın amacı savaşılan milleti/orduyu karşıt güç olmaktan, etkili bir engel olmaktan çıkarmak, uyumlu ve bağımlı hale getirmek veya yok etmektir. Hasım gücün iradesine yönelik sürdürülen savaşa “psikolojik savaş” denir.³³

Örgütlü, sürekli, sistemli psikolojik savaş istihbaratının başlama tarihi Ocak 1622’dir. Papa 15. Gregory, Katolikliğin propagandası için asıl görevi Protestanlığa karşı psikolojik savaş yapmak için bir sürekli propaganda örgütü kurmuştur. Ancak psikolojik savaş 1622’den çok önce ve sonra da sistemsiz olarak milletlerarası mücadelede önemli bir unsurdur. Mesela tarihteki en önemlilerinden biri Göktürk kağanlarının diktiği Orhun Yenisey veya Göktürk Abideleri’dir. Abidelerde Türk kimliği, devletin misyonu, tarihi, devlete ve millete başta Çin olmak üzere yönelik tehditler belirlenmiş ve tedbirler izah edilmiştir.

Bir yazara göre psikolojik savaş istihbaratı “Bir devletin diğer bir devlet üzerinde milli menfaatlerini gerçekleştirmek üzere uyguladığı psikolojik harpte kullanacağı her alandaki (siyasi, askeri, ekonomik, sosyal, ideolojik, teknolojik vs.) zafiyetlerin ve hassasiyetlerin sistematik tarzda tespiti, tasnifi, yorumu ve istihbarat haline getirilmesi”³⁴ olarak tanımlamaktadır. Üstelik sadece zengin uluslara değil, ucuz psikolojik savaş istihbarat yöntemleri fakir ulusları hatta devlet dışı aktörleri saldırı ve savunma anlamında imkân vermektedir.

Psikolojik güç; bir milletin direnme gücü, yaşama olumlu bakışı, kendine güveni, ilkelerinin doğruluğuna inanmasının toplamıdır. Psikolojik savaşta çoğu zaman hedef ülkeye açık düşmanlık faaliyeti sürdürülmez. (Örneğin, ABD, 1990’larda Irak, 1990 ve 2000’de açık düşmanlık yürüttüğü Irak ve İran’a yönelik psikolojik savaş başarısız olmuştur.) Aksine eleştirilerinin dostluk, iyi niyet, ortak

³³ a.g.k. s. 221

³⁴bkz. Kalelioğlu, O. (19.08.2008), Psikolojik Harp İstihbaratı Nedir?, 25.04.2010, <http://www.netpano.com/haber/2696/psikolojik/harp/istihbarati/nedir/>

çalışma uğruna olduğu ileri sürülecek, hedef ülkelerin uyanması ve önlem alması engellenir. Hasım ülkenin yönetici sınıfı, karamsarlık ve teslimiyet duygusuna itilmeye çalışılır.

Atatürk'ün iki önemli psikolojik savaş hamlesi örnek olarak verilebilir. İlki, Fransız, Yeni Zelanda ve Avustralya'nın askerleri için "Evlatlarınız artık bizim evlatlarımızdır." deyişiyle aynı savaşta şehir düşmüş askerleri evlatları addederek diğer ulusların halkları derin ve sürekli bir bağ kurmuştur. İkincisi ise Ayasofya'nın 1936'da müzeye dönüştürülmesidir. Bu vesile ile bu tarihi yapıda ibadet talebi ile olan Hıristiyan ve Müslüman halkı karşı karşıya gelme ihtimalini ortadan kaldırmıştır.³⁵

Propaganda konusunu bilim haline getiren H.D. Laswell'de: "Psikolojik savaşın amacının düşmanın direnme gücünü elindeki savaşma kapasitesinin en sınırlı kullanımı sonucu kırılarak kazanması olduğunu" ifade eder. Bütün bir halkı hedef almaktansa ekonomik ve kültürel seçkinleri hedefleyerek daha çabuk sonuç alınabilir.

Psikolojik savaşta en önemli saldırı noktalarından birisi de toplumu bir arada tutan kavramlardır. Kavramlar toplumları milletleştiren, onları biyolojik yığınlar olmaktan çıkarıp, tasada, sevinçte, kıvançta bir araya getiren duyguların dil için kodlanmasıdır. PKK'da sosyal mühendislik yaklaşımının bir aracı olan seçilmiş travma mekanizmasıyla oluşturulan "mağduriyet" ve "mazuriyet" stratejilerini geliştirmiştir. Türkiye'nin buna karşılık ürettiği çözüm ise, "Türkiye'de yaşayan herkes birinci sınıf vatandaş" söylemiyle başarısız olmuştur.

Propagandanın anlamı, "Herhangi belli bir grubun düşünce ve hareketlerini etkilemek üzere düzenlenmiş haberler, özel savlar ya da çağrılar yoluyla bilgi ya da belli doktrin yaymak amacıyla yürütülen her türlü örgütlü çaba ya da hareket" olarak

³⁵ Özönder, M. C. (1995). Atatürk'ün Uyguladığı Psikolojik Harekât Tarzı ve Günümüzde Savaş Sosyolojisine Duyulan İhtiyaç Sempozyumu Ankara: Atatürk Dönemi Siyasi, Sosyal, Ekonomik Durum ve Gelişmeler Bildirisi

tanımlanmaktaydı.³⁶ Bu çabanın en önemli ögesi “psikolojik savaşı” ve bu da şöyle tanımlanıyordu: “Bir ulusun savaş haricinde propaganda ve etkinliklerden planlı bir şekilde yararlanarak, yabancı grupların görüşlerini, tavırlarını, duygu ve davranışlarını kendi ulusal amaçları doğrultusunda etkilemeyi amaçlayan düşünce ve bilgileri iletmesidir.” Dahası en etkili propaganda tarzı da söz konusu kişinin kendisinin inandığını sandığı nedenler yüzünden, sizin arzu ettiğiniz yönde hareket etmesidir.” şeklinde tanımlanmaktadır. Savaş sonrası Amerikan kültür diplomasisinin bu doneleri resmi belgelerde yer almış durumdadır.³⁷

2.4.2.3. Kamu Diplomasisinin Propagandadan Farkı

Bir hükümetin “açıkça” yabancı kamuoyu oluşturma, ulusal hedeflere, çıkarlara ve amaçlara ulaşmak için yapılandırılmış “doğru” bilgiyi yayma girişimi olarak ifade edilen kamu diplomasisinde bilginin kaynağı bellidir ve doğruluğu kesindir. Bu özelliği ile de psikolojik savaş uygulamaları içeren propagandadan ayrılmaktadır. Çünkü propaganda da bilginin kaynağı her zaman belli olmayabilir, doğruluğu kanıtlanamayan rivayetler ve dedikodular üretilebilir. CIA ve Mossad’ın temel görevlerinden birisinin propaganda olduğu düşünülürse; başkaları için şüphe ve endişe yaratacak rivayetler üretilirken, kendi haklarında da inanılması güç efsaneler, bizzat kendileri tarafından üretilerek, kulaktan kulağa yayılması sağladıkları bilinmektedir.³⁸ Propaganda, diplomasisinin kendisi değil bir araçtır. Propaganda yapmanın yolu hiç yapmıyormuş gibi davranmaktır. En etkili propaganda tarzı da; "Söz konusu kişilerin kendisinin inandığını sandığı sebepler yüzünden, sizin arzu ettiğiniz yönde hareket etmesidir."³⁹ Propaganda ve psikolojik

³⁶ Ulusal Güvenlik Konseyi Kararnamesi, 10 Temmuz 1950, alıntı, Final Report of the Select Committee to Study Governmental Operations with Respect to Intelligence Activities, Washington: United States Government Printing Office, 1976

³⁷ Public Diplomacy and The Future, (1977). Us Government Printing Office, Washington D.C: Cambridge University Press

³⁸ Keith, J. (2005). CIA’dan Medya’ya Kitlelerin Kontrolü, İstanbul : Nokta Kitap, s.143

³⁹ Özdağ, Ü. (2008). İstihbarat Teorisi, Ankara: Kripto Kitaplar, s. 120

savaş ve benzeri kavramlar gerektiğinde halkı kazanma gerektiğinde ise halkı aldatmaya hizmet etmektedir.

Uluslararası sistemin karar merkezlerinde iktidar ve bilginin iç içeliği önemli bir güç bileşenidir. Bilgi ve iktidar etkileşimi sosyal, ekonomik ve politik hayata oldukça belirleyici olabilmektedir.

Kamu diplomasisi konsepti ile birlikte işbirliği odaklı bir diplomasi gelişmektedir. Bu model, diplomasinin geleneksel sınırlarını aştığı, iletişimin hükümetler arası, hatta diplomatlar arası olmaktan çıkıp uluslararası arenada söz sahibi olması muhtemel kişi ve kuruluşlara kaydığı, çok çeşitli iletişim ağlarının kurulmaya başlandığı ve çok boyutlu bir çevrenin oluştuğu yeni bir diplomasi biçimi öngörmektedir.

"Aynı zamanda uluslararası sistemde yer alan bütün uluslararası aktörlerin karar alıcıları, potansiyel bir propaganda yapımcısı durumundadırlar. Gelişen teknoloji ve karar alma süreçlerinin daha karmaşıklaşması propaganda yapıcılığını, büyük ölçüde uzmanlaşmış kuruluşların üstlenmesini gerekli kılmış, değişen şartlar göz önüne alınarak "toplumla ilişkiler", "halkla ilişkiler" veya ABD'de kullanılmaya başlanılan "kamu diplomasisi" gibi yeni isimlerle ve kısmen görev alanlarındaki şekil değişikliği ile psikolojik harekât yapısı değişime uğramıştır."⁴⁰ ifadesi ile kamu diplomasisinin propagandanın dönüşüm geçirmiş bir yapı olduğu belirtilmek istenmiştir.

2.4.3.Politik Bilimler Bağlamında Kamu Diplomasisi

Kamu diplomasisinin en önde gelen özelliği, diplomasinin kamuoyuna yönelik bir diplomasi yöntemi olarak uygulanmasıdır. Public Diplomacy'nin Türkçe'ye tam çevriliş karşılığı bu manadadır. Hükümetlerin dış politikadaki tutumlarının kendi kamuoyları tarafından desteklenmesini sağlanması ve kendi

⁴⁰ Özdağ, Ü. (2008). İstihbarat Teorisi, Ankara: Kripto Kitaplar

halkları nezdinde bu politikalara yasallık kazandırmaları gerekmektedir. Hükümetler ayrıca yabancı kamuoylarını da etkilemek durumundadırlar. Örneğin, İskandinav ülkeleri insan hakları konusunda dış hükümetlerin ve halkların güvenini kazanmıştır.

21. yüzyılın ilk on yılı, 1990'lı yıllarda bölgesel nitelik taşıyan krizlerin küresel ölçekte etkili olmaya başladığı bir zaman dilimi olmuştur. Küresel güvenlik ve istikrarı tehdit eden krizler, sorunlarla başa çıkabilecek sürdürülebilir düzen arayışını acil bir ihtiyaç olarak dünya siyaset gündeminin üst sıralarına taşımıştır. Postmodern dünyanın sınırlarının değişmesiyle diplomasi nitelikleri de değişmektedir. Bir politikayı ya da görüşü buyurmak yerine daha etkili olan uzun süreli strateji, güvene ve karşılıklılığa dayanan ilişkiler geliştirilme ihtiyacı duyulmaktadır. Bu vesile ile hükümetlerin tek başına kamu diplomasisi görevini yürütmesi inandırıcı ve etkili olmayacaktır.

Böyle bir uluslararası ortamda, sürdürülebilir, kapsayıcı ve adil bir barış, güvenlik ve istikrar ortamının hakim kılınmasına yönelik dış politika vizyonuna dayalı çalışmaları ile sivil toplum örgütleri, medya, sanatçı, yazar, şirket ve akademik çevreler arasında daha yakın ve karşılıklı bir etkileşim yaratılmasının yararlı olacağına inanılmaktadır.

2.4.3.1. Demokrasi ve Kamu Diplomasisi

Kamuoyu her zaman var olmuştur. Fakat bu olgu, küreselleşmenin hızlanmasıyla birlikte siyasi ve diplomatik karar süreçlerinde geçmişe kıyasla son derecede güç kazanmış durumdadır. İç siyasette halk iradesini temsil eden parlamentoların çıkardığı yasaların uygulanmasını etkilerken, dış politikada uluslararası ilişkilerin yönünü değiştirebilmektedir. Kamuoyunun kazandığı bu gücün iç ve dış siyasette yarattığı etki, şimdi devletleri içeride ve dışarıda bu etkiye yanıt verecek ve sonuçlarını yönetecek yeni anayasal düzenlemeler ve yeni diplomatik stratejiler oluşturmaya mecbur bırakmaktadır.

Kamuoyu bu etkisini, medyalar ve onların aracılık ettiği kanat önderleri ve kamuoyu yoklamaları ve ayrıca halk oylamaları yoluyla yapmaktadır. Medya kamu diplomasininin hem aracı, hem de aktörü durumundadır. Medya sırf kanunları veya uluslararası antlaşmaları etkilemekle kalmıyor; ulusal ve uluslararası yargı kararlarını da etkilemektedir. İletişim araçlarının gelişmesiyle bu etki bugün katlanarak büyümüştür.

Kamuoylarının gücü, kitlelerin düşüncelerini, kanaatlerini ve eğilimlerini, demokrasinin normal ve meşru işleyişini sağlayan anayasal kanalların dışında koşullandırabilmekte kendini göstermektedir. Bu etki, ilk bakışta halkın iradesi olarak görülebilir. Ancak yansıtılan halk iradesi, yetkili anayasal kurumların her zaman süzgecinden geçen bir irade olmaktadır. Başka deyişle kamuoyları, anayasal yollarla ortaya çıkan halk iradesini, bu iradeyi yansıtmak için yasal dayanağa sahip bulunmadan, ama yasadışı da olmayan kanalları kullanarak değiştirebilmektedir. Böylece demokratik işlev gören anayasal kurumların yanı sıra, kitlesel iletişim araçları vasıtasıyla işleyen bir nevi fiili demokrasi olgusunu ortaya çıkarılmaktadır.

Düşünce kuruluşları ve mesleki teşekküllerin çalışmaları, sanat ve edebiyat eserleri, görsel sanatlar, filmler, kitlesel gösteri eylemleri, hatta sivil itaatsizlik eylemleri de kamuoyunun etkilerini yansıtan yollar arasındadır. Ayrıca çevre, küresel ısınma, göç, insan hakları gibi küresel sorunlarda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının bu konulardaki dünya politikalarının saptanmasında ne denli etkili oldukları bilinmektedir.

2.4.3.2. Diploması, Kamu Diploması ve Strateji

İngiliz Diplomat Sir Victor Wellesley diploması ve dış politika kavramları arasındaki ayrımı şu şekilde özetlemiştir: “Diploması politika değil politikayı uygulayan vasıtaadır. Bu iki unsur birbirini tamamlar zira biri diğersinin işbirliği olmadan harekete geçemez. Diploması dış politikadan bağımsız bir mevcudiyete sahip değildir, fakat her ikisi de birlikte tek bir icra politikası oluşturur; politika

stratejiyi saptar, diplomasi ise taktikleridir.”⁴¹ Kamu diplomasisi, üzerinde mutabık olunarak karar verilmiş politikaya istinaden uygulanır. Bu ayrıma rağmen diplomasi hep dış politikanın bir alt ürünü olarak görülmüş ve geniş alanın içinde eritilmiştir. Her şeyden önce, başta ulus-devletler olmak üzere dünya sahnesindeki aktörlerin davranış biçimlerini tanımlamak için, diplomasi ve dış politika terimleri eşanlamlı olarak kullanılmaktadır.

Kamu diplomasisi iki aşamalı oyun stratejisi içinde değerlendirildiğinde; içerde milli bütünleşme politikası, dışarıda cazibe merkezi olma durumu ile ifade edilebilir. Hiçbir hükümet tek başına kamuoyu yürütme görevini tek başına üstlenemez. Bir toparlayıcıya, işbirliğine mecburdur. Bir politikaya, uygulamaya katılmasa bile hükümetlerin insanların onu onaylamasına ihtiyacı vardır. Kamuoyuna yönelik diplomasi bu yüzden Dışişleri Bakanlığı nezdinde değil, daha üst düzeyde yürütülmelidir. Devletler artık egemenlik ilkesini kullanarak vatandaşlarına istedikleri gibi davranamazlar. Öte yandan devletin uygulamalarının halk dalkavukluğuna dönüşmesi de risk yaratmaktadır.

Dış politikanın geleneksel olarak Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılması devri sona ermiştir. Küresel diplomasinin aktörleri yeni küresel sorunların çıkmasıyla değişti. Diplomasiye giren yeni sorunlar yeni aktörler ve dolayısıyla yeni boyutlar kazandırmıştır. Postmodern dünya Dışişleri Bakanlığı'nı giderek bertaraf etmektedir. Kentler ve bölgeler giderek diplomasiyi ellerine alarak diplomatlar giderek dışarıda kalmışlardır. Devlet dışı aktörler ve Filistin Kurtuluş Örgütü gibi.

Küresel diplomasi ile 20. yüzyılın aksine bir diplomat bulunduğu ülkenin siyasal ve sosyal içerikli tartışmalarına katılabilmektedir. Zirveler çağı ile beraber ülke liderleri birebir görüşmeye başladığında kamu diplomasisi etken bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü masanın iki ucuna oturan liderlerin elindeki kamuoyu desteği oyunun sonunu belirleyen önemli bir koz olmaktadır.

⁴¹ İskit, T. (2007). Diplomasi, Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması, İstanbul : İstanbul Bilgi Üniversitesi, s. 153

Uluslararası ve ülke içi sorunların bir bir çözümü her ülkeye yarar sağlamasının ötesinde “kendi içinde anlamlı değer taşıyan” hedeflerdir. Richelieu'nun devletin çıkarlarının, bu çıkarları elde etmek için kullanılan araçları meşru kıldığı Raison D'état⁴² görüşünden Amerikalılar rahatsız olmuşlardır fakat kendi bencil çıkarlarını açıkça ortaya koymaktan imtina etmişlerdir. Dünya savaşı yaparken veya bölgesel anlaşmazlıklara karışırken, Amerikan liderleri daima çıkar için değil, ilkeler adına mücadele ettiklerini ileri sürmüştür.

Büyük bir savaş olmaksızın en uzun yaşayan uluslararası sistem, Viyana Kongresi'ni izleyen sistemdir. Sistem hukuka uygunluğu ve dengeyi, paylaşılan değerleri ve güç diplomasisini bir araya getirmiştir. Günümüz dünyasında ise buna ek olarak kamu diplomasisi yoluyla kamuoylarına da hesaba katarak politikalar belirlenmek durumundadır.

Dünyanın başka bir çok bölgesinde, devlet ulustan önce oluşmuştur. Devlet, ulusu oluşturacak başlıca faktördür ve çoğunlukla da böyle kalmıştır. Mevcut oldukları yerlerde genellikle partiler genellikle sabit toplumsal kimlikleri yansıtırlar; azınlık ve çoğunluklar devamlı olmak eğilimindedirler. Demokratik değerleri ve insan haklarını teşvik eden hükümetler ve kurumlar lehine farklı işlem yapılması gerektiği açıktır. Bugünün azınlığının, yarının çoğunluğu olma potansiyeli vardır. Değerler ile zorunluluklar arasında denge kurulduğunda, dış politikada neyin hayati çıkar olduğunu belirlenmesi gerekir.

2.4.3.3. Politik Psikoloji Bağlamında Tanımı ve Boyutları

Dost ve düşman edinme ihtiyacı politik psikolojinin temelidir. Freud, özellikle bitişik komşu topraklar üzerinde yaşayan insanların neden sıklıkla çatışmaya girdiklerini merak ediyordu. Niçin Portekiz – İspanya, İngiltere – İskoçya, Doğu – Batı Almanya pek çok ortak yanları varken düşmandılar. kendine benzeyen

⁴² Raison D'état: Richelieu'nun devletin çıkarlarının, bu çıkarları elde etmek için kullanılan araçları meşru kıldığı görüşü.

veya komşu olan başka bir deyişle tanidik insanlar düşman olarak görülmektedir. Düşmanın bize benzemediği illüzyonuna tutunup yapışmak için farklılıklara obsesif olarak yaklaşmaktadır. Biz duygusunu açığa çıkarıp ispat etmek için onlarla bizim aramıza bir çizgi çekmek olumlu “benlik” tasarımı içindir.

Belli bir zaman diliminde kendilerini kurban olarak gören ulus veya ırklar Mach (1979) deyişimiyle; "mağdur olmanın bencilliği" adlı tavra girerler. Bu durum düşmanın zarar görmesinden kendine göre haklı nedenlerle hoşnut olunan aynı zamanda kendisiyle çelişen bir durumdur.

Diplomasi başlangıçta bireylerin belirgin bir grupla özdeşim yapması ve diğerlerini korkulacak veya onları rahatsız edecek kimseler olarak algılamalarıyla oluşan sosyal grupların geliştirilmesi ile başlamıştır. İki ulus arasındaki kültürel farklar ve uygulamadaki iç politikadaki önsezi veya bilimsel analiz ile değerlendirilir. İki grubu ele alırken araştırma yapan kişilerin korku, prestij arzusu, bazı gruplara öncelik tanıma, olayların gerçekten farklı algılanması gibi duygusal etkinliklerin de bilinmesi gerekmektedir. Diplomasiye bilimsel bir gözle bakılsa bile genel olarak diplomatik arenada insan faktörü önem arz etmektedir. Bu ülkelerin dış politikalarını etkileyen faktördür.

Resmi diplomaside adalet ve ahlak kavramları iç içedir. Resmi diplomasiye göre dünya yıkılsa bile adalet yerine gelmelidir. Böylece savaşa giden insanların içindeki zafer ve şeref duygularını harekete geçirmeyi amaçlar. Ahlak, adalet ve şeref insanın varoluşundan beri özünde olan bencillik duygusunun kontrolünü amaçlar. Zira diplomatlar bir tarihsel durumdan diğerine geçen geniş grupların dramlarını çözebilmek için çağrılır. Onlar bunun için mesleki kural ve ritüelleri kullanarak rasyonel bir biçimde çalışırlar. Freud psikanalizi “imkânsız bir meslek” olarak tanımlar. Bu tanım diplomasi için de uygundur. Freud’un psikanalizde kullanılan derinlik psikolojisi politikada ret edilmiştir. Kullanıldığında ya manipüle etmek için ya da sonuçları modifiye etmekte kullanılmıştır.

Resmi olmayan diplomasinin tanımı oldukça güçtür. Bireylerin uluslararası ilişkilerdeki aktivitelerinin tanımlanması olarak belirtilebilir. İki aşamada incelenir;

ilk aşamada güven oluşturma çabaları, ikinci aşamasında ise resmi görüşmeler yapılır.

Sounders; resmi olmayan diplomatik hareketlerin tehlikeleri ve kısıtlamaları ve değerine dikkat çekmiştir. Bu diplomatların kendilerini hükümetleriyle resmi olarak bağlantılıymış gibi gösterme olasılıklarının olumsuz olduğunu belirtir.

Son yıllarda resmi olmayan diplomasi kültürü çıkmıştır. Çatışma içinde olan ulusların politikalarını belirlemede toplantılara katılanlar oldukça tecrübe kazanmıştır. Toplantılara, katılımcıların karşıt görüşlerle gelmesine rağmen, toplantıların resmi olmaması ve işe yarar kişisel ilişkiler kurulması başarıyı arttırmaktadır. Kısacası belirgin bir şekilde kin ve hoşgörüsüzlüğün yerleştiği durumlarda daha insancıl bir bakış açısı getirmektedir.

Joseph Montville (1987) “gerçek” resmi olmayan diplomasi için “Trach II” Diplomasi terimini kullanır. Karşıt grupların etkin üyeleri arasındaki informal etkileşim olarak tanımlanır. Amaç kamuoyunu etkileyecek stratejileri geliştirmek, karışıklığı çözmek için insan gücü kaynaklarını organize etmektir. Bu resmi diplomasi yerine geçmez fakat resmi liderlere yardımcı olacak üç boyut geliştirir:

1. Tarafsız gruptan karşıt görüşler bir araya getirilir ve mevzu paylaşılmış bir sorun haline getirilir.
2. Katılımcıların kamuoyu görüşünü etkileme yeteneklerinin kullanılmasıdır.(Kamu diplomasisi)
3. Sonuncusu ise birinci ve ikinci aşamaların tamamlanmasındaki ekonomik gelişmedir.

2.4.3.4. Siyasal Kültür Bağlamında Tanımı ve Boyutları

Yumuşak güç insanları zorlamak yerine onlarla işbirliği yaparak manevi değerlere vurgu yapar. Kamu diplomasisi kamuoyuna yönelik bir diplomasi türüdür. Öte yandan hükümetlerin kamuoylarını doğru zamanında ve yerinde

bilgilendirmeleri gerekmektedir. Yeni küresel düzende hükümetler, diplomasi alanında tek başlarına demokratik yasallığı ve sorumluluğu temsil etmekle beraber, hükümet dışı kuruluşlar, uluslararası ve bölgesel kuruluşlar ile çok uluslu şirketler de dış politikanın oluşturulmasına ve uygulanmasına yapıcı bir şekilde katkıda bulunmaktadır.

Demokrasinin kendi içinde hatayı önleyici mekanizmaları vardır. Mesela anayasa değiştirildiğinde kültür bunu desteklemezse sadece bir kâğıttır. Politik kültür açısından meşruiyetinin desteklenmesi uygulanabilirlik için önemlidir. Siyasetçilerin siyasi kültürünün sivil toplum tarafından nasıl dönüştürüldüğü araştırma metodolojisinde sonucu belirleyen bağımlı ve bağımsız faktörler bulunmaktadır.

Bir analistin bakış açısı ile bir devlet adamının bakış açısı arasında büyük bir farklılık vardır. Analist hangi sorunu inceleyeceğini kendisi seçebilir; devlet adamı ise sorunları önünde bulur. Analiste açık bir sonuca varmak için ne kadar zaman gerekiyorsa o kadar zaman kullanabilir, devlet adamı için asıl sorun zaman darlığıdır. Analist üzerine risk almaz. Vardığı sonuçlar yanlış çıkarsa, başka bir inceleme yazabilir. Devlet adamı ise bir tek tahmin yapma hakkına sahiptir, yaptığı yanlışlardan geri dönüşü yoktur. Analistin elinde bütün bilgiler mevcuttur ve analistin entelektüel gücüne göre değerlendirir. Devlet adamı ise henüz doğruluğu kanıtlanmamış tahminlere göre karar verir; kaçınılmaz değişimi ne derece akıllıca yönlendirdiğine ve her şeyden önce barışı ne kadar iyi koruduğuna göre tarih tarafından değerlendirilir. İşte bu yüzden devlet adamlarının dünya düzeni sorunu ile ne kadar başarılı ve ya başarısız bir şekilde ilgilendiklerini araştırmak, çağdaş diplomasiyi anlamının sonu değil başlangıcı olmuştur.

Postmodern devletlerin diplomasisi postmodern devletler arasındaki karmaşık, çok katmanlı ilişkiler ağı üzerine kurulmuştur. Dışişleri bakanlıkları bir yana bırakılmak suretiyle iç ilişkilerden sorumlu bakanlıklar da bu konuları ele almaktadır. Postmodern dünyanın dışındaki devletlere daha çok çevre, güç ve örgütlü suçlar gibi küresel sorunlara odaklanılmaktadır.

2.4.4. İletişim Bilimleri Bağlamında Tanımı

Kitle iletişim araçlarının hayatımızdaki etkisi küreselleşme süreciyle birlikte bir yandan artarken diğer yandan da teknolojik gelişmeler iletişim sürecini karmaşıklştırmış, kamuoyuna ulaştırılan mesajların hem içeriğinde, hem de şeklinde önemli değişikliklere yol açmıştır. Kitle iletişimi çeşitlenmiş, kamuoyu çok parçalı bir hale gelmiştir.

Toplumun ve uluslararası ilişkilerin şekillenmesinde önemli bir rol oynayan kitle iletişim araçları vasıtasıyla mesaj vermek, kamuoylarına ulaşmak, iletişim kurmak ya da sorun çözmek kamuoyu diplomasisinde kullanılan en temel unsurdur. Stratejik İletişim Yönetimi, karmaşıklaşan kitle iletişim sürecinin şifrelerini çözecek bir rol üstlenmektedir. Sorunlar oluşuktan sonra çözüm aramak yerine, sorun oluşturacak zayıf noktaları belirleyip buraları güçlendirerek, sorunları kaynağında çözmeyi hedeflemektedir. Bu uzmanlık alanı stratejik iletişim yöntemi olarak adlandırılmaktadır.

Stratejik İletişim Yönetimi, günöbirlik değil, uzun soluklu çalışmalar yapmayı hedeflemektedir. Stratejik İletişim Yönetimi, iç ve dış kamuoyuna yönelik mesajların etkinliğini ölçmekte, algılanma oranlarını belirlemekte, eğer yanlış anlaşılan ya da yeterli etkiyi bırakmayan söylemler varsa, bunları anında değiştirerek yanlış bir algılama içine düşölmesini önlemektedir. Devlet yönetiminde de en çok uzun vadeli ve kalıcı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.⁴³

Aynı şey ölkeler için de geçerlidir. Küreselleşme sürecinde ölkeler de kendi yönetim anlayışlarını şeffaf bir şekilde ortaya koyma, demokrasi, insan hakları ve özgürlükler konusunda kendi kültürlerini oluşturabilme, “değer oluşturma” yönünde zorunluluklar ortaya çıkmıştır. Diğer ölkelerin bizi nasıl “algıladıkları” büyük önem taşımaktadır.

⁴³ Özkan, A. (2004). Siyasal İletişim, İstanbul: Nesil Yayınları, s. 63

Öte yandan, 21. yüzyıl kamu nezdinde belirli bir iletişim stratejisi olmayan kurumların rekabet sürecinde ciddi olarak geriye düştükleri bir dönemdir. Kamu ile hükümetler arasındaki iletişimin doğru yönetilmesi her geçen gün önemini artırmaktadır. ABD ve AB'den sonra Türkiye'de oluşabilecek riskleri en alt düzeye indirebilmesine yardımcı olacak ve iletişimlerini kanun yapıcı ve düzenleyiciler nezdinde doğru zamanlamayla ve doğru şekilde yönetecek bilgili ve deneyimde temsilcilere gereksinim duymaktadır.

Günümüzde kitle iletişim araçlarından basın, internet, medya diplomasının yerine geçebilecek bir seçenek olarak sunulmaktadır. İletişimi yapılan konunun önemini haber değeri olarak medyada kullanılmasını sağlayarak ve gerektiğinde reklam kampanyalarıyla anlatarak kamuoyu desteği yaratmasını sağlamıştır. Anlık iletişimde bir bölgede alınan kararlara dünyanın diğer kısımlarının uymasını sağlamıştır. Ulusal imaj yaratmada kamu diplomasisi önemlidir. Kamu Diplomasisi slogan ve imajlara indirgenemeyeceği gibi ne propagandadır ne de halkla ilişkiler faaliyetleridir. Öte yandan, lobicilik, halkla ilişkiler, pazarlama stratejilerinin, bilginin satın alınabilmesi ve kamu diplomasisi arasında yakın bir ilişki vardır.

2.4.5. Algı Yönetimi ve Toplumsal Algı Bağlamında Tanımı

Uluslararası ilişkilerde algıda hedef kitleler önemlidir. Kimde hangi algıyı yaratmaya çalışıldığı önem arz eder. Kamuoyu, genelde kitlelerin anlık tepkisini yansıtmaktadır. Rasyonel hareket etme mekanizmalarına sahip değildir. Bilgi ve tahlile ve araştırmaya dayalı hüküm kurulamamaktadır. Bu nedenle kapsamı ve yönü önceden tahmin edilememektedir. Kitlelerin duygusal tepkisini yansıtan kamuoyu hükmünün bu özelliği eski çağlardan beri bilinmektedir. Toplumların duygusallığı popülizmi de beraberinde getirdiği için demokrasiler için risk oluşturmaktadır. Popülizm güçlendikçe demokrasi zayıflamaktadır. Demokratik süreç zayıfladıkça hamaset ve popülizm güçlenmekte, toplumları demokrasiden uzaklaştırarak otoriter ve despot yönetimlere kapı aralamaktadır. Duygusal toplumların parlamenter demokrasiyi işletmekte zorlandıkları aşıkardır. Bu tür toplumlarda parlamenter demokrasi kamuoyu demokrasisine daha çabuk kayabiliyor. Kamuoyu tepkileri

belli istikametlerde biriktikçe olayları, siyaseti ve diplomasiyi o istikametlere yönlendiriyor.⁴⁴

Günümüz dünyası kamu demokrasisi koşulları altında yaşamaktadır. Görüş, kanaat ve algılar gerçek hayatta yazılı ve sözlü basın tarafından şekillendirilmektedir. En başta TV ekranlarının etkisi hatta egemenliği altındadır. Bu nedenle kamu oyu diplomasisi savaşının verileceği alan, yazılı ve sözlü basın ve TV ekranlarıdır.

Kamu diplomasisi kapalı kapılar arkasında hükümetten hükümete ve sadece Dışişleri Bakanlıkları arasında yapılan bir diplomasi türü değildir. Tam tersine toplumun gözü önünde, medyalarda, konferanslarda ve düşünce kuruluşlarında hatta açık alanlarda yapılmaktadır. Ayrıca sanat ve edebiyat eserleriyle, filmlerle ve sahne oyunları ile hatta yargı kararlarıyla verilen mesajlar yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bu diplomasi yavaş yavaş fakat istikrarlı bir şekilde üst üste konulan taşlarla örülen duvarlar gibi insanların kanaatlerini oluşturmaktadır. Ulusal ve uluslararası kanaatler bazen de büyük ve gürültülü tezahürlerle (kitlesel eylemler, basın kampanyaları, gösteri yürüyüşleri ve hatta şiddet hareketleri ile) dikkatleri olayların ve belli kesimlerin savunduğu belli tezlerin üzerine çekmekte ve kamuoylarını bu tezlere göre koşullandırılmaktadır.

2.5. Dışişleri Örgütünün Değişimi ve Yeni Bir Mekanizmanın Gerekliliği

Dışişleri bakanlıkları artık küresel diplomaside tek ya da en önemli unsurlar değildir. Artık tüm hükümet bakanlıkları dış politikada söz sahibi durumundadır. Yurtdışındaki karşıtlarıyla doğrudan ilişkide bulunmaktadır. Postmodern dünyada Dışişleri bakanlıklarının görevi güvenlik ve belirli dış politika konularıyla sınırlandırılabilir. E-posta ve internet ülkelerin dışişleri bakanlıklarını doğrudan temaslandırmıştır. Dışişleri, hiyerarşik karar verme yapıları, hem içerde hem dışarıda gereksinimleri karşılayamaz olmuştur. Personellerini de yeniden gözden geçirme

⁴⁴ Kalender, A. (2000). Siyasal İletişim Seçmenler ve İkna Stratejileri, Konya : Çizgi Kitabevi, s. 198

gereği doğmuştur. Diplomatik görüşmelerde meslekten diplomatların kullandığı dille bu teknik sorunların çözümünde yetersiz kalmaktadır.

Modern iletişim teknolojisi, diplomatların iletişim görevlerini neredeyse gereksiz kılmıştır. E- medya, olayları onlardan önce almakta ve analiz etmektedir. Meslek olarak diplomatlık, uzmanlığa nazaran pek uzun ömürlü olmayacak gibi. Uluslararası ticareti geliştirmek de şirketlere kaymaktadır. Ticaret odalarının yurtdışı temsilcileri bu işlerle uğraşmaktadır. Çokuluslu şirketler büyükelçileri işlerine karıştırmak istemiyor. Bu hizmetleri lobi veya danışmanlardan satın almak olanaklı hale gelmiştir. Kredi kart şirketleri, turizm ve sigorta acenteleri konsoloslukların hizmetlerini bir nevi üstlendiler. Konsoloslar ancak fakir olanlara hizmetini sürdürmektedir. Vize verilmesi bile e-net yoluyla basitleştirilebiliyor. Bu ve benzeri pek çok sebepten ötürü büyükelçilerin gereksiz görülebilmesi olgusu ortaya çıkmaktadır.

Büyükelçiliğin temel görevlerini, günümüzde büyük ölçüde ticaret sektöründeki danışmanlık ve lobi şirketleri yapmaktadır. Bir diplomat genellikle pazarlama konusunda uzman değildir. Turistik seyahatlerde vatandaşlar konsolosluklar yerine özel sektörü tercih etmektedir. Mesela bugün pek çok konsolosluk mağdur vatandaşlara “American Express’e başvurmalarını önermektedir.”⁴⁵

Sonuç itibari ile büyükelçilerin hali hazırda var olan sorunlarla beraber ortaya yeni çıkan küresel sorunlara ilişkin uzmanlıklarını geliştirmeleri zaman almaktadır. Dolayısıyla, bu tip sorunların çözümünde gönüllü olan, isteyen sivil kuruluşlar, hükümet dışı kuruluşlar gibi diğer aktörler devreye girmektedir. Bunların kendi ülkeleri ve yurtdışında uyguladıkları kamu diplomasisi faaliyetleri ile sorunların çözümüne önemli katkıları olmuştur. Bu noktada kamu diplomasisi faaliyetinin

⁴⁵ Tuncer, H. (2009). Diplomasinin Evrimi Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye, İstanbul: Kaynak Yayınları, s. 96

sadece ve tek başına devlet eliyle yürütülmesi yeterli değildir. Her birey ve kuruluş bu şekilde toplam bir şeye hizmet etmektedir.

2.5.1. İhtiyaca Binaen Dünyada Kamu Diplomasi Yöntem ve Uygulamaları

18. yüzyılın ortasından itibaren dünya gündemine yerleşen “aydınlanma” fikri bireylerin tercih hakları ve özgür akılla hareket edebilmesi esasına dayanmaktaydı. Ancak devletler bu dönemde dahi bireyin özgürleşmesine önem vermişse de son sözü söyleme ve kararı verme yetkisinden vazgeçmemiştir. Böylece uluslararası toplum nezdinde itibar kazanmak için kamu diplomasisinin taşımakta olduğu özelliklerden yararlanarak yeni politikalar geliştirmeye başlanmıştır. Başta ABD olmak üzere Çin, Hindistan, Rusya gibi önemli gelişmelere imza atmışlardır.

Her ülkenin uluslararası arenadaki gücü, tanınmışlığı, rolü, amaçları ve politikaları farklı olduğundan her devlet, kamu diplomasisi alanında aynı araçlardan yararlanmamakta ve kamu diplomasisini aynı amaç için kullanmamaktadır. Bu konudaki temel ayırım ülkelerin büyük ölçekli ya da orta ve küçük ölçekli olmasından kaynaklanmaktadır.

Küçük ve orta ölçekli devletler için kamu diplomasisinin ayrı bir önemi vardır, çünkü büyük güçlere nazaran bu ülkeler uluslararası arenada pekiyi tanınmamaktadır ve bu bilgi eksikliği söz konusu ülkelerin üzerine yapışan kalıplaşmış düşüncelere yol açmaktadır. Kamu diplomasisi, bu ülkelerin büyük güçlerin halkları veya dünyanın öbür ucundaki toplumlar tarafından tanınması dışında, çoğu zaman göz ardı edilen sınır komşuları tarafından daha iyi tanınmasını ve böylece daha olumlu ilişkiler kurulmasını da sağlamaktadır. 1990’li yıllarda Austrian Daily gazetesi Viyana halkına kendi şehirlerinin mi Prag’ın mı daha batıda olduğunu sormuş, halkın % 70’i Viyana cevabını vermiştir.⁴⁶

⁴⁶ Gilboa, E. (2009). The Public Diplomacy of Middle Powers, Public Diplomacy Magazine, sayı 2 <http://publicdiplomacymagazine.com/the-public-diplomacy-of-middle-powers/>

Büyük güçler her hareketleriyle medyada yer almakta ve tartışma konusu olmakta böylece sürekli dünya gündeminde kalmaktadırlar. Küçük ölçekli ülkeler ise ancak bir kriz veya skandal durumunda gündeme gelmektedir. Bu nedenle, bu ülkeler kendilerini dünyaya daha iyi ifade etmek, tanınmak ve belli bir konum sahibi olmak için kamu diplomasisine önem vermek zorundadırlar. Leonard ve Small'in belirttiği üzere "Birleşik Devletler, Birleşik Krallık ve Çin'in kamu diplomasisi bir takım imajları değiştirmeye veya bir konuda yeni bir marka haline gelmeye odaklıdır, ama (örneğin) Norveç'in kamu diplomasisinin temel sorunu tanınmamaktır."

Bu bağlamda, en az büyük güçler kadar etkin bir kamu diplomasisi yürütmek durumunda olan, ancak uluslararası arenada verecekleri mesajlar ve sahip oldukları imajlar onlar kadar geniş çaplı olmayan orta ve küçük ölçekli devletler, farklı kamu diplomasisi araçlarına başvurumaktadırlar. Örneğin, bazı ülkeler kamu diplomasisi yürütürken, yayıncılıktan çok eyleme başvurmakta ve tek bir alanı hedeflemektedirler. Norveç gibi küçük, az nüfuslu, uluslararası bir dil veya kültüre sahip olmayan bir ülke "sadece hedef kitlesine öncelik tanıyarak ve tek bir mesaj üzerinde -Norveç dünyadaki barış gücüdür- yoğunlaşarak" küçüklüğüyle ve az sayıda kaynağıyla orantısız bir ses ve varlık geliştirmiştir. Bir diğer küçük ölçekli devlet olan Avusturya'da kamu diplomasisinde eyleme önem vermektedir; Avusturya'nın yenilikçi, çok kültürlü, açık ve liberal bir toplum olduğu fikrini yansıtabilecek ve uzun vadeli kurumsal bağlantılar ve değişim programları öngörecektir projeler tercih edilmektedir.⁴⁷

Ortadoğu ülkelerinin büyük bölümünde benimsenen pasif kamu diplomasisi yüzünden, bu bölgelerin kendi içinde ve diğer bölgelerde yaşanan sıkıntılar çözüm bulmaktan uzak kalmıştır. Ortadoğu insanının Avrupa'da yaşanan başörtüsü krizi, terörizm, ırkçılık, İslamifobia, mezhep taassubu gibi sorunlara karşı eleştirel bir tavır alabilmesi, ancak kendi ülkelerinde bu meselelere yönelik bir çözüm arayışına

⁴⁷ Leonard, M. ve Small, A. (2003). Norwegian Public Diplomacy, London: The Foreign Center

girilmesiyle mümkün olabilecektir. Ağır hasta olan İngiltere Kralı Arslan Yürekli Richard'ın esir Müslümanların gözlerini çıkararak yollamasına karşılık, Selahaddin Eyyübi'nin Kralın tedavisi için kendi doktorunu ve esir prensesleri göndermesi tarihsel örneğinde de görüldüğü üzere bölge insanının kamu diplomasisi geleneğine yabancı olmadığını göstermektedir. Bu geleneği devam ettirecek yol bireyin, sivil toplum kuruluşlarının ve medyanın özgür kılınması, diasporanın desteğinin kullanılması ve dolayısıyla kamu diplomasisinin hakim kılınmasından geçmektedir.

Ayrıca, büyük güçler ulusal çıkarlarını tanımlarken askeri gücü göz ardı etmemektedir, buna karşılık orta ve küçük ölçekli devletler de ulusal çıkarlarını tanımlarken, Joseph Nye'in çekici unsurlar olarak adlandırdığı, barış gücü veya kalkınma yardımı gibi faaliyetleri de önem arz etmektedir. Örneğin, Kanada kalkınmaya yardım miktarını 2011 yılında 5 milyar dolara çıkarmayı hedeflemektedir.

Uluslararası ilişkilerde rekabet uluslararası politikanın doğasında var. Ama bu artık yeterli değildir. Daha iyi ve devamlı işbirliği olmadan, 21. yüzyılda ana problemlerin nasıl çözüleceğini görmek zorlaşmaktadır. Problemler sınırları aştıkça, ortak hareket isteği artmaktadır. Ama bunu gerçekleştirecek mekanizma ve kuruluşlar da çöküş içindedir. Birleşmiş Milletler, NATO ve Avrupa Birliği'nin yapmaları gerekenden daha etkisiz halde çalıştıkları öne sürülmektedir. Birleşmiş Milletler, özellikle Güvenlik Konseyi işlevini kaybettiği tartışması devam etmektedir. Bütün bunlara istinaden, küresel sorun çözücü kuruluşlara, politikayı koordine edecek bazı mekanizmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Değişen dünyada; özellikle Rusya, Çin ve Hindistan gibi büyük ülkeler artık kendi yollarını kendileri çizmeye başlamıştır. Bu durumun daha fazla istikrarsızlığa sebep olacağı düşünülmektedir. Amerika bütün deniz yollarını koruyamaz ve her anlaşmayı yaptırılmaz ve her terörist grupla savaşılamaz. Ortak problemleri çözebilecek bir mekanizma olmadan, açık ekonominin hakim olduğu bir dünya bocalayacak ve bu ekonominin getirdiği bütün sosyal ve siyasi yararlar tersine dönecektir. Dünyanın geri kalan kısmına kulak veren bir Amerika bir takım yeni fikirlerin kuruluşların, 21. yüzyılda milyarlarca insanın hayatına istikrar, zenginlik ve

refah getiren bir barış mimarisi yaratılmasına yardımcı olabilecektir. Bundan 10 yıl sonra, dünya daha da ilerleyip gelişeceği düşünülürse, yükselen güçler Washington, Londra ve Brüksel’de oluşturulan gündemi kabul etmeyeceklerdir.⁴⁸

2.5.1.1. ABD Kamu Diplomasisi

Bhuttos Ghali, “Roma İmparatorluğu’nun diplomasiye ihtiyacı yoktur.” ABD’de Roma imparatorluğu gibi diplomasiyi bir itibar kaybı ve güçsüzlük olarak görmektedir. Oysa ABD dünyanın bir numaralı diplomasisini yapan ülke konumundadır.

Amerika 1917’de dünya politikası arenasına adım attığından beri güç bakımından o kadar ağırlığını hissettirmiş ve ideallerinin doğruluğuna o kadar inanmıştır ki, Milletler Cemiyeti ve Briand Kellogg Pakti’ndan, Birleşmiş Milletler anlaşması ve Helsinki Nihai Sözleşmesi’ne kadar bu yüzyılın başlıca uluslararası anlaşmaları, Amerikan değerlerinin hayata geçirilmesi niteliğindedir. Sovyet komünizmin çöküşü ise Amerikan ideallerinin entelektüel haklılığını doğrulamış ve Amerika’yı tarihi boyunca yüz yüze gelmekten kaçındığı türde bir dünya ile karşı karşıya getirmiştir.⁴⁹

ABD uluslararası arenaya girdiği zaman yeniydi, kuvvetliydi ve uluslararası ilişkilere bakışını dünyaya kabul ettirme gücü vardı. 1945’te 2. Dünya Savaşı sona erdiğinde ABD dünyadaki ekonomik üretimin % 35’ine sahipti. 1961’de John F. Kennedy, Amerika’nın özgürlüğün başarısı için “Her bedeli ödeyecek, her yükü çekecek kadar” kuvvetli olduğunu söylemiştir.⁵⁰

⁴⁸ Fullerton, J. A. (Mart 2005). Why do they hate us?: International Attitudes Towards America, American Brands and Advertising, Place Branding, No. 1(2), 26.06.2010, <http://www.palgrave-journals.com/pb/journal/v1/n2/abs/5990014a.html>

⁴⁹ Nye, J. (2003). Amerikan Gücünün Paradoksu, İstanbul: Literatür Yayıncılık

⁵⁰ Brezesinski, Z.(2008). İkinci Şans: Üç Başkan ve ABD Süper Gücünün Krizi, İstanbul : İnkılâp Kitabevi, s. 152

Artık Birleşik Devletler, amaçlarının her biri Amerikan değerleri ve jeopolitik gerekliliklerin birer karışımı olan aşamalarla gerçekleştirmenin zorluklarıyla karşı karşıyadır. Yeni gerekliliklerden birisi, birbirine denk güçte birçok devletten oluşan bir dünya düzenini, bir tür denge kavramı üzerine oturtmak zorunda olmasıdır ki, Amerika, hiçbir zaman bu fikri rahatlıkla içine sindirememiştir.

Avrupa uluslarına acı çektiren güvenlik konusundaki çıkmazlar, Amerika'da yüz elli yıl boyunca hemen hemen hiç hissedilmemiştir. Bu noktada yine kamu diplomasisi ortaya çıkmaktadır. Güç dengesinin aleyhte bozulduğu düşünülen durumları ortaya çıkmasını engellemede veya lehine çevirmeye çalışmada kamu diplomasisi etkin özelliğe sahiptir.

Bu yüzyılda üçüncü kez Amerika kendi iç değerlerini bütün dünyaya uygulayarak yeni bir dünya düzeni kurma niyetini ilan etti. 1918'de, Wilson'un gölgesi müttefikleri, Amerika'ya onun yanlışlarını dile getiremeyecek kadar bağımlı olduklarından Paris Barış Konferansı üzerine düşmüştü. İkinci Dünya Savaşı sonuna doğru, Franklin Delano Roosevelt ve Truman bütün küreyi Amerikan modeline göre yeniden düzenleyebilecek pozisyondaymış gibi görünmekteydi.

Soğuk Savaş'ın bitimi ile tek süper güç haline gelmiş olan Amerika, demografik, ekonomik ve askeri gücünün yanında önemli yumuşak güç kaynaklarına da sahiptir. 2008 yılı verileriyle 14 trilyon dolarlık gayri safi yurtiçi hâsılası ile dünyanın bir numaralı ekonomik gücü olan Amerika (AB birlik olarak ABD'nin önündedir.) aynı zamanda dünyanın en güçlü endüstrisine sahiptir. Geleneksel endüstri kollarının yanı sıra teknoloji üretiminde de liderdir.²⁸ Doların rezerv para statüsünde olmasının ve uluslararası ticaretin dolar cinsinden yapılmasının yanında dünyanın en tanınmış ve en çok ciro yapan şirketlerinin pek çoğu Amerikan'dır: Microsoft, Mc Donald's, Coca Cola, Mobil, Procter&Gamble... Ayrıca en iyi 100 dünya markasının 62'si Amerikan'dır. Böyle büyük bir ekonomik gücün kamu diplomasisi üzerinde yansımaları olması doğaldır. Amerika, dünyaca ünlü büyük

markaları sayesinde Corporate Diplomacy'den yararlanarak dünyadaki imajını güçlendirmektedir.⁵¹

USIA (United States Information Agency), faaliyetlerinde “evrenselleşmiş Amerikan kültürünü” etkin biçimde kullanmıştır. USIA'nın başlıca görevleri arasında, akademik ve kültürel alışverişin sağlanması, enformasyon, radyo yayınları ile dinleyicilere ulaşma ve kamu diplomasisini geliştirme amaçlı araştırma bulunmaktadır.

USIA tarafından yönetilen akademik değişim programlarından en çok bilineni 125 ülkeyi kapsayan Fulbright programıdır. USIA'nın gözetimindeki bir diğer program ise her yıl farklı ülkelerden gelen 3000-5000 geleceğin lider adayına Amerikan kurumlarını yerinde görme fırsatı sunan International Visitors Program'dır. Bugün, kendi ülkelerinin dışındaki üniversitelere kaydolun 1,6 milyon öğrencinin % 28'i ABD'de okumaktadır. 2002 yılında, 86.000' den fazla yabancı öğretim üyesi, Amerikan eğitim kurumlarına bağlı çalışmıştır.⁵² Bu öğretmen ve öğrencilerin, genellikle ülkelere ABD değerleri ve kurumları hakkında olumlu bir imaja sahip biçimde dönmeleri Amerikan kamu diplomasisinin başarısında büyük öneme sahiptir. Dışişleri Bakanı Colin Powell, “Ülkemiz için, burada eğitim gören, geleceğin dünya liderlerinin dostluğunu kazanmaktan daha iyi bir servet göremiyorum” demiştir. Soğuk Savaş'tan sonraki yıllarda, yaklaşık 700.000 insan, Amerika'nın kültürel ve akademik değişim programlarına katılmış ve bu değişimler Enver Sedat, Helmut Schmidt ve Margaret Thatcher gibi dünya liderlerine eğitim vermeye yardımcı olmuştur.

Çağdaş dünyada en temel kamu diplomasisi araçlarından biri de şüphesiz internettir. Enformasyon amaçlı çalışmalarının çok önemli ayağını oluşturan internet aracılığıyla, Amerikan hükümetinin resmi açıklamalarını, hükümet yetkililerinin

⁵¹ Friedman, T. (2006). Dünya Düzdür. (çev : L. Cinemre) İstanbul : Boyner Yayınları, s. 86

⁵² Akçadağ, E. Dünyada ve Türkiye'de Kamu Diplomasisi, 23.03.2010, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>

röportajlarını, Amerika politikası ile ilgili analiz ve makaleleri ve akla gelebilecek her türlü konu hakkındaki bilgiyi milyonlarca insana ulaştırmak mümkündür.

Ayrıca, ABD açık ara farkla dünyanın bir numaralı film ve televizyon programı ihracatçısıdır (Hollywood). Amerikan kültürünün tanıtılmasında, politik mesajların iletilmesinde ve olumlu imaj sağlamada görsel simgelerin önemi yadsınamaz. Hollywood filmlerinde yer alan görüntüler, Amerikan değerlerinin ve politikalarının iletiminde büyük pay sahibidir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle USIA için yapılan harcamalarda kısıtlamaya gidilmesi gündeme gelmiştir. Clinton döneminde USIA, enformasyon hizmetleri için interneti kullanarak harcamalarını % 30 oranında azaltmıştır. Yabancı dilde çıkan pek çok derginin basımı durdurulmuş, yabancı ülkelerdeki kütüphane ve okuma salonlarının büyük kısmı kapatılmıştır. Radio Free Europe ile Radio Liberty birleştirilmiştir. 1999 yılında da USIA kapatılmış ve görevleri Dışişleri Bakanlığı bünyesindeki departmanların sorumluluğuna geçmiştir.⁵³

2001 yılında Dışişleri Bakanlığına getirilen Colin Powell, aynı yıl Kongre önünde yaptığı konuşmada “kültürel diplomasi alanında farklı yöntemler izleneceğini, Amerikan değerlerini dünyaya yayma amaçlı olarak artık broşürlerin kullanılmayacağını” söylemekteydi. 11 Eylül 2001 tarihinden itibaren ABD'nin kamu diplomasisine bakışı tamamen değişmiştir. Amerika nasıl böylesi bir kinin kurbanı olduğunu sorguluyor ve kamu diplomasisinin önemini yeniden keşfediyordu. USIA tarafından başlatılmış olan kamu diplomasisinde internet ağının kullanılması, yeniden önem kazanmıştır.

11 Eylül'den hemen sonra Dışişleri Bakanlığı tarafından “Response to Terrorism” ve “Gateway to 9/11 Resources” adlı iki internet sitesi oluşturuldu. Bu

⁵³ Domenach, J. M. (2003). Politika ve Propaganda, İstanbul: Varlık Yayınları, s. 93

siteler yabancı dillerde pek çok makale, konuşma metni, röportaj ve bildiri içermektedir. Terörizmin evrensel boyutuyla ele alınmasına önem verildi, 11 Eylül saldırılarında ölenlerin uyruklarının çeşitliliği üzerinde duruldu ve terörizmin tüm insanlığı tehdit eden yapısı özellikle vurgulandı.

ABD’de yaşayan Müslümanlara yönelik “Islam in the US” ve “Muslim Life in America” adlı internet sayfaları oluşturuldu. Amaç, terörle savaşın İslam’a karşı olmadığını ve ABD’de Müslümanların özgürce ibadet edebileceğini göstermekti. Bu sayfalardaki fotoğraflar da Müslümanların Amerikan toplumuna uyum sağladığını kanıtlar nitelikteydi: objektife gülümseyen Amerikalı Müslüman aileler, namaz kılan Pakistanlı taksi şoförü, çarşafli alışveriş yapan kadınlar, “Allah Birdir” stickeri yapıştırılmış hot-dog arabasının önündeki satıcı, dua eden imam... vs.⁵⁴

Amerika’daki Müslümanların hayatı hakkında pozitif bir imaj oluşturmak ve Amerikalıları Müslümanların değerleri hakkında bilgilendirmek için “Council of American Muslims for Understanding” isimli bir vakıf kuruldu. Yabancı basındaki Amerikan imajının iyileştirilmesi için de önemli adımlar atılmıştır. Müslüman gazeteciler Washington’a davet edilmiş, onlara özel basın toplantıları düzenlenmiş, Arapça bilen diplomat ve hükümet yetkilileri Arap medyasında görünür hale getirilmiş, Colin Powell, Condoleeza Rice ve Donald Rumsfeld’in El Cezire televizyonu tarafından yapılan röportajları yayınlanmıştır.⁵⁵

Amerikan kamu diplomasi servisi Müslüman halkı etkilemeye ve nefret edilen Amerikan imajını değiştirmeye yönelik çalışmalarını hızlandırmıştır. Ancak Mayıs 2006’da Government Accountability Office tarafından yayımlanan bir rapor, Müslümanları hedef alan kamu diplomasisinin başarısızlığını göz önüne sermiştir. 2002 yılından beri Amerikan Dışişleri Bakanlığı çok yönlü bir çalışma ortaya koymaktaydı: Amerika destekli televizyon kanalı Al Hurra ve Radio Sawa

⁵⁴ Nye, J. (2008). Powers to Lead, New York : Oxford University Press, s. 95

⁵⁵ Amr, H. (Ocak 2006). The Need to Communicate: How To Improve U.S. Public Diplomacy With The Islamic World, Washington : Saban Center for Middle East Policy. 23.05.2010, <http://www.publicdiplomacy.org/28.htm>

aracılığıyla yürüttüğü medya kampanyası, Amerikan popüler kültürü ve yaşam tarzını Müslüman gençler arasında yayma amaçlı çıkarılan Hi Magazine adlı gençlik dergisi, Müslüman ülke gençlerini hedef alan uluslararası değişim programları...vs. Ancak, bu çalışmaların fiyaskoyla sonuçlanması ve sona erdirilmesi, raporun da belirttiği gibi ABD'nin yürüttüğü kamu diplomasisinin güçlü bir iletişim stratejisine sahip olmadığını göstermiştir: Asıl mesajların yerine ulaştırılmaması, çalışmaların halkın bütününe kucaklayamaması, gerekli araştırma ve analizlerin yapılmamış olması, kamu diplomasisini yürütenlerin halkın dilini bilmemesi...vs⁵⁶

Wilson tarafından kurulan “Committee on Public Information” Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda, Roosevelt tarafından kurulan “Office on War Information” İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda, Eisenhower tarafından kurulan USIA ise soğuk savaşın sonunda ortadan kaldırılmıştır. 11 Eylül sonrası yürütülen aktif kamu diplomasisinin ömrünün ne kadar olacağını da zaman gösterecektir.

ABD örneğinde esas husus son yıllarda sürekli likitide bazı sorunlar yaşayan, bütçe açığına çözüm bulamayan ekonomik yapıdır. 2010 itibariyle 1.42 trilyon dolara ulaşan bütçe açığı ve Dünya Bankası verilerine göre 13.45 trilyon dolara varan borcuyla dünyanın en borçlu ülkesi olan ABD'nin gidişatı konusunda karamsar senaryolar giderek ön plana çıkmaktadır. 2018 yılında borcun gayri safi milli hâsılanın yüzde doksanına ulaşması beklentisi gidişatın son derece olumsuz olduğu ortaya koymaktadır. ABD'nin bu karanlık ekonomik tablodan çıkışı suni krizler çıkarmakta bulmuştur. Amerikan bürokrasisinin sistemin içinde yaşanan parasal sorunların çözümünü bu şekilde dışarıda araması, silah satışı, çatışmaları körüklemek gibi yöntemlere başvurması sürpriz değildir.⁵⁷

ABD, ülkesine yönelik dünyanın olumsuz bakışını değiştirmek için küresel sorunlar hususunda yapıcı bir tavır sergilemek ve küresel iklim değişikliği, doğa katliamları, Pakistan'da yaşanan sel, Meksika Körfezi'ndeki petrol sızıntısı gibi

⁵⁶ Cull, N. (2009). Public Diplomacy: Lessons From the Past, USC Center, University of Southern California,

⁵⁷ 10.01.2011, <http://uscpublicdiplomacy.org/publications/perspectives/CPDPerspectivesLessons.pdf>

felaketlerin çözümü hususunda etkin bir şekilde devreye girme ihtiyacı doğmuştur. Başkan Obama, yemin ettiği 20 Ocak 2009'tan itibaren ısrarla altını çizdiği ABD ile Müslümanlar arasındaki güvensizlik döngüsünün son bulması gerektiğini, ABD ile İslam dünyasının yarış içinde olmasına gerek olmadığını, Müslümanlarla ABD arasında karşılıklı saygı ve ortak çıkara dayanan yeni bir başlangıca ihtiyaç olduğunu belirten Obama bu önceliklerini hayata geçirmeyi başaramamıştır.

Amerikan Başkanı; “Her zaman terörün gayrimeşru sayılması ve buna başvuranların tecridi arayışındayız. Ancak bu bir taktiğe (terörizm ya da din/İslam) karşı küresel savaş değildir. Biz spesifik bir ağla, yani Kaide ve onun ABD ve müttefiklerimize karşı saldırı çabalarını destekleyen terörist bağlantılarıyla savaştayız. Buna en iyi savunma, aileleri, yerel toplulukları ve kurumları bilgilendirip donatmaktır.”⁵⁸ sözleri ile Beyaz Saray yönetiminin bu konularla ilgili olarak uygulamaya soktuğu bölgesel ve uluslararası politikalar arasında büyük bir çelişki yaşanmıştır. Bu durum ABD'nin, Bush döneminde kaybettiği itibarı Obama döneminde geri kazanmasını engellemiştir. Son yıllarda ABD'nin dış politikası ve bu politikadan sorumlu olan kişiler ile Amerikan toplumunun geleneksel değerler arasında büyük bir uçurum ortaya çıkmıştır. 700 milyar dolardan fazla bir savunma bütçesi, dünya silah pazarının yüzde 40'ını kontrol eden bir savaş ekonomisine sahip olan ABD'nin, aynı önemi kamu diplomasisini yeniden şekillendirmeye ihtiyaç duymaktadır.

2.5.1.2. Çin Kamu Diplomasisi

Çağdaş Çin topraklarında uluslararası sistemde var olan, iki bin yıl önceki savaşçı devletler devrinden süregelen güç dengesi sistemi olmamıştır. İnsanlığın büyük bölümü ve tarihin en uzun devreleri için tipik devlet modeli imparatorluktur. İmparatorluklar ise, uluslararası sistem içinde hareket etmeye ilgi duymazlar, bizzat kendileri uluslararası sistemin kendisi olmak isterler. İmparatorlukların güç dengesi

⁵⁸ Obama ABD'nin Söylemini Değiştirdi (28 Mayıs 2005), Radikal Gazetesi, 10.01.2011, <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalEklerDetayV3&ArticleID=999326&Date=03.08.2011&CategoryID=100&Rdkref=1>

istemine gereksinimi yoktur. Birleşik Devletler Amerika’da, Çin Asya’da tarihinin çoğu döneminde dış politikalarını böyle yürütmüştür.

Son yirmi yılda, Çin yılda ortalama olarak yaklaşık %9 büyürken Amerika Birleşik Devletleri %3 oranında büyüdü. Bundan sonraki birkaç yıl için ABD’nin büyüme oranı %1 seviyesinde ve Çin’in pek çok ılımlı tahmine göre %5 civarında olacaktır. Böylece bundan önce Çin ABD’ye göre 3 kat daha hızlı büyürken bundan sonra 5 kat daha hızlı büyüyecek ve bu durum Çin ekonomisi ABD ile aynı düzeye gelene kadar devam edecektir.⁵⁹

Çin de, kendisi için yeni olan bir dünya düzeni ile yüz yüzedir. İki bin yıl boyunca Çin İmparatorluğu, kendi dünyasını tek bir imparatorluk altında birleştirmiştir. Bu egemenlik zaman zaman aksamıştır. Çin’de savaşlar, Avrupa’da olduğu kadar sık olmuştur. Fakat bu savaşlar, imparatorluk üzerinde iddia sahibi kimseler arasında olduğu için, uluslararası savaştan çok, iç savaş niteliğinde olmuş ve er veya geç yeni bir merkezi gücün ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır.

Çin’de devletlerin eşit bağımsızlığı fikri hiçbir zaman var olmamıştır; yabancılar barbar kabul edilir ve yalnızca ikinci sınıf bir ilişkiye tabi tutulurdu. (18. yüzyılda İngiliz Sefiri Beijing de böyle kabul edilmiştir.) Çin dışarıya elçi göndermeye küçümseyerek bakmıştır; fakat uzaktaki barbarların hakkından gelmek için kullanmada bir sakınca görmemiştir. Ancak bu uygulama olağanüstü durumlarda geçerli olan bir stratejiydi, Avrupa güç dengesi gibi işleyen günlük bir sistem değildi ve Avrupa’nın ayırıcı bir özelliği olan devamlı diplomatik bir temsilcilikler kurulması sonucunu da doğurmamıştır.

Ünlü tarihçi Paul Kennedy’nin yazdığı “Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşü” isimli eserinde özellikle büyük devletler merkezinde bir söylem benimsemişse de kamu diplomasisinin küçük ve orta ölçekli devletlerin yükselmesinde ve stratejilerin yön belirlemede büyük katkı sağladığı hususunu öngörmekten uzak kalmıştır. Son yıllarda özellikle Türkiye, Suudi Arabistan ve İran’ın değişim ve dönüşüm yönünde

⁵⁹ Ke, W. (Mart 2011). China Slowly Learning Public Diplomacy: Huang Youyi, 05.06.2011, http://www.china.org.cn/china/NPC_CPPCC_2011/2011-03/05/content_22064456.htm

kamu diplomasisinin önünü açarak elde etmiş oldukları başarıları; Çin'in son dönemde kazandığı ekonomik ve ticari itibarıyla büyük ölçüde eşdeğerdir.⁶⁰ Demokratikleşme ve özgürlükler, bireyin önünü açma hususunda karnesi zayıf olan Çin, ekonomi ve ticaret politikalarında büyük başarılar elde etmişse de mevcut sıkıntılara bir çözüm bulmadığı taktirde ne değişim ne de dönüşüm sürecini başarıyla hayata geçiremeyen bir ülke olarak uluslararası topluma örnek bir model olmaktan uzak olduğu belirtilmektedir.

Bu bağlamda Çin'de kamu diplomasisi alanında farklı rejimlerle özgürlük ve serbesti temelinde eğitim, kültür ve sosyal alanlarda adım atılması gibi gelişmelerle bir buçuk milyara varan nüfusunun gerçek dünyayla tanışması için önünü açtığı taktirde uluslararası toplumda hak ettiği yeri alacağı kaydedilmektedir.

Çin'in ekonomik yükselişi özellikle Batılı siyasi çevreler ve iş dünyası tarafından kaygıyla karşılanmıştır. Bu kaygının nedeni de bazı endüstri kollarını ve iş alanlarını Çin'e kaptırma korkusu ve Çin'in para politikasının ticari ilişkilerde Pekin'e karşı taraflar açısından adil olmayan bir avantaj sağlamasıdır.

Çin, uluslararası düzene uygun biçimde kalkınma yolları arayan devletlere bağımsızlıklarını koruyarak kendi siyasi seçimleri çerçevesinde kalkınabileceklerini gösteren bir örnek teşkil etmektedir. Gazeteci Robert Kaplan, bu durumu "bazen otokrasi özgürlük üretir."⁶¹ şeklinde özetlemektedir. Çin tarzı kalkınma modeli pek çok ülke için örnek teşkil etmektedir. Başkan Putin, demokrasiyi kısıtlarken ekonomiye önem vermektedir, aynı şekilde Kazakistan, Özbekistan ve Türkmenistan gibi eski Sovyet Cumhuriyetleri de IMF'den çok Çin'in ekonomik düşünce tarzını örnek almaktadır. Hindistan Başbakanı Monmohan Singh, Hindistan'ın Çin'in ekonomik kalkınma ve küresel ticaret modelini incelemesi gerektiğini dile getirmiştir. Brezilya Başkanı Lula da Silva, Pekin'e Çin deneyimini öğrenme amaçlı

⁶⁰ Kennedy, P. (2010). Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri,(çev. B. Karanakçı), İstanbul : İş Bankası Kültür Yayınları, s. 125

⁶¹ Kaplan, R. (28.06.1998). Sometimes, Autocracy Breeds Freedom, New York Times, 20.04.2010, <http://www.nytimes.com/1998/06/28/opinion/sometimes-autocracy-breeds-freedom.html>

bir eğitim ekibi gönderdiğini açıklamıştır. Orta Doğu’da da Çin modeli özellikle İran’ın muhafazakâr liderleri tarafından benimsenmiştir.

Pek çok ülkede kamu diplomasisinin en önemli aktörü Dışişleri Bakanlığı iken Çin’de bu aktör, Çin Komünist Partisi Propaganda Ofisi ve Tiananmen olayından sonraki izolasyon döneminden çıkıp daha açık bir toplumsal politika benimseyen Çin’in imajını düzeltmek amacıyla kurulmuş Devlet Konseyi Enformasyon Ofisi’dir.

Çinli liderler de kamu diplomasisi çalışmalarında ön plana çıkmaktadır. Başkan Jintao ve Başbakan Jiabao yoğun diplomatik temasları ve ziyaret programlarıyla Çin’in uluslararası arenadaki görünürlüğüne katkıda bulunmaktadır.

Üçüncü aktör Dışişleri Bakanlığı’dır. Kamu diplomasisi stratejilerinin geliştirilmesinde lider konumundaki kurum olmamakla birlikte bu stratejilerin yürütülmesinde görev almaktadır. Dışişleri Bakanlığı, kamu diplomasisi alanında uzman diplomatların yetiştirilmesine önem vermekte, diplomatlarını yabancı ülkelerin kültürü ve dili hakkında eğitime tabi tutmaktadır. Bakanlık, büyükelçiliklere yabancı basına yapacakları açıklamalarda da daha fazla özgürlük tanımaya başlamıştır. Örneğin Çin’in Hollanda Büyükelçisi Xue Hanquin, Hollanda basınına pek çok röportaj vermiş ve önde gelen gazeteler için haftalık yazılar yazmıştır.

Pek çok devlet dışı aktör Çin’in kamu diplomasisi sürecine katkıda bulunmaktadır. Bu sürece katılan Sivil Toplum Kuruluşları’nın artışı Çin’de ifade özgürlüğüne verilen önemin kanıtı olarak da lanse edilmektedir. Ancak devlet dışı aktörler Batılı ülkelerdeki kadar “devlet dışı” ve bağımsız değildirler. Bu aktörler politika yapma sürecine katılmakla birlikte hükümetin kontrolünde faaliyet göstermektedirler. Chinese People’s Association for Friendship with Foreign Countries ve Institute of Foreign Affairs kamu diplomasisinin önde gelen Sivil Toplum Kuruluşları’ndandır.

Dünyanın farklı ülkelerine yayılmış 40 milyonluk Çin diasporası da kamu diplomasi açısından önem taşımaktadır. Pekin, özellikle "Huaren" denilen, son 150 yılda Çin'den Güneydoğu Asya ülkelerine göç etmiş ama Çin'le hala bağı olan Çin kökenli nüfus ile tarihi ve kültürel bağlarını güçlü tutmaya çalışmaktadır. Güneydoğu Asya ülkelerinde yaşayan Çin diasporası, Singapur nüfusunun % 78'ini, Malezya'nın % 30'unu, Brunei'nin % 15'ini, Tayland'ın % 10'unu, Endonezya'nın % 4'unu oluşturmaktadır. Batı'da da özellikle ABD, Kanada, İngiltere ve Fransa'da yaşayan ve ciddi bir ekonomik güce sahip Çin diasporası bulunduğu ülkelerde önemli bir baskı grubu oluşturmaktadır.

Çin, ekonomik gelişimini sürdürebilmek için gereken hammadde ve enerjiye güvenle ulaşabilmek için barışçıl ve istikrarlı bir uluslararası ortama ihtiyaç duymakta, dolayısıyla çatışmaların önlenmesi ve çok kutupluluğun sağlanması için çaba sarf etmektedir. Bu nedenle de "Barış içinde bir arada yaşama" ilkesine dayanan barışçıl bir dış politika takip etmektedir. Barış içinde bir arada yaşamak ilkesi beş temaya vurgu yapmaktadır:⁶² Diğer ülkelerin egemenlik ve toprak bütünlüklerine saygı, mütekabiliyete dayalı olarak saldırmazlık, başka devletlerin iç işlerine karışmama, eşitlik ve karşılıklı fayda. Bu ilkelerin benimsenmesindeki bir diğer etken az gelişmiş ülkelerin 19. ve 20. yüzyıllarda maruz kaldığı sömürgecilik politikasıdır. Zira bu ülkeler, ilişkilerde iç işlerine karışmama, eşitlik ve karşılıklı fayda esaslarına büyük önem vermektedir.

"Barış içinde bir arada yaşama" ilkesi uyarınca Çin, 1960'larda Burma, Nepal, Moğolistan ve Afganistan ile olan sınır tartışmalarını çözümlenmiş, son yıllarda Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan ile arasında söz konusu olan sınır tartışmalarını ortadan kaldırmış, Vietnam ile Beibu (Tokin) Körfezi'nin sınırının belirlenmesi konusunda 2000 yılında bir anlaşma imzalamıştır. Çin, Hindistan ile arasındaki anlaşmazlığın çözümlenmesi için de bir anlaşma paketi teklif etmiştir. Baskıcı rejimleri nedeniyle Batı tarafından izole hale getirilmiş Afrika, Asya ve Latin

⁶² Chen, Q. (2005). Çin'in Güvenlik Anlayışı ve Politikası, Geleceğin Süper Gücü Çin, (ed. A. Sandıklı ve İ. Güllü, İstanbul : TASAM Yayınları, s. 57

Amerika'daki ülkelerle kalkınma yardımları ve iş bağlantıları ile ilişkiler geliştirmiştir.⁶³

Çin diline ve kültürüne artan ilgiden yararlanan "Hanban" (Yabancı dil olarak Çince eğitiminden sorumlu Çin Ulusal Ofisi) pek çok ülkede Konfüçyüs Enstitüsü ve Konfüçyüs Koleji kurmuştur. 2007 yılında 46'sı Asya, 26'sı Kuzey Amerika, 6'sı Afrika ve 4'ü Okyanusya'da olmak üzere 128 Konfüçyüs Enstitüsü bulunmaktaydı. Ayrıca geliştirilen öğrenci değişim programları ve özellikle Güneydoğu Asya ve Afrika'dan gelen öğrencilere verilen burslarla, 2005 yılında 141.000 yabancı öğrencinin Çin'e eğitim amacıyla gelmesi sağlanmıştır. Bu öğrencilerin % 75'i Asya, % 12'si Avrupa, % 9'u Amerika, % 2'si Afrika kökenlidir. Foreign Affairs University'nin kurulması ile de yabancı diplomatlar için üç ay boyunca Çinli diplomat ve profesörler eşliğinde formasyon staj programı başlatılmış, böylece geleceğin politika belirleyicilerinin gözünde olumlu bir Çin imajı oluşturulması amaçlanmıştır.⁶⁴

Çin, kamu diplomasisi çalışmalarında kültüründen de yararlanmaktadır. Crouching Tiger, Hidden Dragon, Hero gibi filmler, Bruce Lee, Jet Li, Gang Li, Zhang Ziyi gibi oyuncular, besteci Tan Dun ve piyanist Lang Lang, Edebiyat Nobel Ödülü'nü kazanan Gao Xinjian, ressam Fang Lijun tüm dünyada tanınmaktadır. Öte yandan Çin mutfağı, Çin astrolojisi, geleneksel Çin tıbbı, akupunktur, Dragon Festivali gibi kültürel çekicilik öğelerinden de yararlanılmaktadır.

Çin kamu diplomasisini besleyen bir diğer unsur tarihsel öğelerdir. Örneğin Çin'in en büyük amirali olarak tarihe geçen Müslüman denizci Zheng He'nin Afrika'ya yaptığı seferlerde kolonyalist olmayan politika izlemesi, 1955'deki Bandung Konferansı sırasında Çin'in Afrika kıtasına destek vermesi gündeme

⁶³ Chen, Q. (2005). Çin'in Güvenlik Anlayışı ve Politikası, Geleceğin Süper Gücü Çin, (ed. A. Sandıklı ve İ. Güllü, İstanbul : TASAM Yayınları, s. 57

⁶⁴ D' Hooghe, I. (Temmuz 2007). The Rise of China's Public Diplomacy, Netherlands Institute of International Relations, 23.05.2010, http://www.clingendael.nl/publications/2007/20070700_cdsp_paper_hooghe.pdf , s. 23

getirilerek Batılı ülkeler ve Rusya'nın aksine sömürgeci bir politika izlenmediğini vurgulanmaktadır.

Pekin, önde gelen kamu diplomasisi araçlarından medyaya da büyük önem vermektedir. Voice of America benzeri China Radio International 43 dilde yayın yapmaktadır. Çin haber kanalı Xinhua, İngilizce dilinde de yayın gerçekleştirmektedir. Çin Devlet Televizyonu uydu aracılığıyla tüm dünyaya ulaşmaktadır. Ayrıca internet olanaklarından da etkin biçimde faydalanılmaktadır. Enformasyon Ofisi'nin kontrolünde kamu diplomasisine katkıda bulunacak pek çok Çince web sayfası hazırlanmakta, bu sayfalar Çin dili ve kültürü hakkında bilgilere, Çin ile ilgili güncel haberlere, resmi bilgilere veya Tibet Bölgesi, 2008 Olimpiyat Oyunları gibi spesifik konulara ulaşmaya imkan sağlamaktadır.⁶⁵

Çin, önemli etkinliklere ev sahipliği yapmak için yoğun çaba sarf etmektedir. Çin, 1990'larda Asya Oyunları ve Birleşmiş Milletler Uluslararası Kadın Konferansı'na, 2001'de Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) Zirvesi'ne, 2008'de Olimpiyat Oyunları'na, son olarak da Şanghay Dünya Fuarı'na ev sahipliği yapmıştır. Bu etkinliklerin yanı sıra pek çok uluslararası forumun organizasyonunu yapmıştır. Bunlar arasında en bilineni, Davos Ekonomik Forumu'nun Çin versiyonu kabul edilen ve Asyalı politikacılar ile iş çevrelerini bir araya getiren Boao Forumu'dur. Ayrıca daha küçük çapta pek çok etkinlik Pekin tarafından organize edilmektedir: Berlin'de Çin Kültürü Haftası (2001), Fransa'da Çin Kültürü Yılı (2004), Washington'da Çin Festivali (2005), Rusya'da Çin Yılı (2007)

Gelişmekte olan ülkelere yönelik ekonomik yardımlar da Çin kamu diplomasisinde büyük önem taşımaktadır. Ekonomik büyümeye bağlı olarak Çin'in dış yardımları da önemli oranda artmıştır. Örneğin 2006 yılındaki dış yardım miktarı 1,1 trilyon dolara yükselmiştir. Bu bütçenin 5 milyar doları Afrika kıtasına ayrılmış ve yaklaşık 30 ülkenin 1,5 milyar dolarlık borcu da silinmiştir. Ayrıca Pekin 2002 yılında Afganistan'daki yeniden inşa faaliyetlerine 150 milyar dolarlık, 2005 yılında da Hint Okyanusu'ndaki tsunamiden zarar gören ülkelere 83 milyar dolarlık

⁶⁵ Akçadağ, E. Yükselen Güç Çin'in Kamu Diplomasisi, 20.05.2010, <http://www.kamudiplomasi.org/pdf/cinkamudip.pdf>, s.34

yardımda bulunmuştur. Latin Amerika ülkeleri ile de ilişkilerini ilerletmek için yoğun çaba sarf eden Çin, Surinam gibi yoksul ülkelere karşılıksız yardımlarda bulunurken, Brezilya, Venezüella, Küba gibi ülkelerle ticaret hacmini genişletmek gayretindedir.

Çin'in saygın düşünce kuruluşlarından Çin Çağdaş Uluslararası İlişkiler Enstitüsü Araştırmacısı Li Wei, Çin'in artan iktisadi ve askeri gücü ile birlikte dünya barışı ve güvenliğinin korunmasında daha büyük bir rol oynamak istediği konusunda uluslararası topluma verdiği güçlü bir siyasi mesaj olarak yorumlamıştır.⁶⁶

Çin Ulusal Savunma Üniversitesi farklı uluslardan pek çok askeri personeli bir araya getirmektedir. Çin, 15'e yakın ülke ile askeri ilişkiler kurmuş ve 100'e yakın ülkeye askeri ataşeler göndermiştir. Çin, ABD'yi örnek alarak (ABD'nin Global Fleet Station programı) Ocak 2009'da 10.000 tonluk bir hastane-gemiyi, insancıl müdahale amaçlı olarak Asya'ya konuşlandırmıştır. Bazı uzmanlar bu geminin olası bir Tayvan çatışması esnasında medikal destek amaçlı kullanılmasının planlandığını öne sürmektedir.

Öte yandan deniz haydutluğu olaylarının büyük bir artış gösterdiği Somali açıkları ve Aden Körfezi'nin güvenliğini sağlamak amacıyla Çin Halk Cumhuriyeti, bölgeye üç gemiden oluşan bir filo göndermiştir. Çin'in modern tarihinin ilk deniz aşırı deniz misyonu olması nedeniyle bu açılım önem taşımaktadır.

⁶⁶ Rawnsley, D. G. (Mayıs 2007). A Survey Of China's Public Diplomacy, 10.03.2011, http://uscpublicdiplomacy.org/index.php/newsroom/pdblog_detail/070502_a_survey_of_chinas_public_diplomacy/

3. TÜRKİYE AÇISINDAN KAMU DİPLOMASİSİ

Küreselleşme ile birlikte uluslararası ilişkilerde kamu diplomasinin önemi daha da artmıştır. Sert güç kullanımından yumuşak güç kullanımına doğru dönüşen uluslararası politikada, kamu diplomasisi etkin ve en hayati unsur haline gelmiştir. Bir dış politika stratejisi olarak hayati bir araç olan kamu diplomasisine Türkiye'nin kayıtsız kalması düşünülemez.

Ülkelerin çıkarlarını savunma, ülkelere meşruiyet sağlama ve dış kamuoyu oluşturma işlevleri ile kamu diplomasisi, “merkez ülke” olma stratejisi güden Türkiye'nin uluslararası toplumu etkilemek ve yönlendirmek adına yürütebileceği en önemli uygulamalardan birisidir. Geleneksel Türk dış politikası, uluslararası ilişkilerde Türkiye'nin jeopolitik konumunu dikkate alan, Atatürk milliyetçiliğini benimsemiş ve onun pragmatizminden beslenen realist bir perspektife oturmaktadır.⁶⁷

Cumhuriyetin kurulmasını takip eden yıllarda Türk dış politikasının iki önemli düsturu bağımsızlık ve egemenlik iken, Soğuk Savaş döneminde Türkiye Sovyet komünizminden korunmak adına yüzünü Batı'ya dönmüş; Batıcı bir dış politika izlemiştir. Türkiye, 1990'ların başında yaşanan hızlı küresel değişime de ayak uydurmaya çalışmış ve bu bağlamda Türk dış politikası, “çok boyutlu” olarak adlandırılabilir dış politika stratejisi gütmeye başlamıştır. Bu dönemde, uluslararası ilişkilerde demokratikleşme, çoğulculuk, sürdürülebilir kalkınma, insani gelişme ve kültürler arasında karşılıklı anlayış, uyum ve hoşgörünün tesisi gibi konular önem ve öncelik kazanmış; Türk dış politikası da bu bağlama uygun olarak çok boyutlu stratejiler üretme ve uygulama uğraşısı içine girmiştir.

İletişim alanında yaşanan devrim ile mesafelerin kısaldığı, küreselleşmenin etkisi ile ekonominin bütünleştiği uluslararası ortamda işbirliği kaçınılmaz olarak

⁶⁷ Davutoğlu, A. (2009). Stratejik Derinlik, Türkiye'nin Uluslararası Konumu, İstanbul : Küre Yayınları, s. 25

giderek artmış; ilk önceleri güvenlik alanında kendini gösteren işbirliği, sosyal ve kültürel yaşam alanlarının da uluslararası boyut kazanması ile giderek bu alanlarda da belirgin hale gelmiştir.

Bugün pek çok devlet, yabancı kamuoylarının gözünde olumlu imaj yaratmak amacıyla aktif kamu diplomasisi çalışmaları yürütmektedir. Ulusal çıkarlar ve amaçlar göz önüne alındığında bu alan, Türkiye'nin de hiçbir şekilde ihmal edemeyeceği bir alandır.

3.1. Türkiye ve Diplomasi

Türk dış politikası gündemi Soğuk Savaş'tan bu yana oldukça değişmiştir. Bugün Türkiye, Sovyetler Birliği ve Yunanistan ile anlaşmazlıkların esas meseleler olduğu dönemden çok daha farklı bir dizi bölgesel ve işlevsel sorunla karşı karşıya bulunmaktadır. Türk dış politikası, artık Balkanlardan Çin'e kadar uzanan bir coğrafyada; Avrupa Birliği'ne katılım, komşu ülkelerdeki istikrarsızlıkların muhtemel yansımaları, enerji güzergâhları ve terörizm gibi konulara odaklanmıştır. Yeni güvenlik ortamı bir yandan Türkiye'ye bölgesel bir güç olmanın da ötesinde çeşitli fırsatlar ve açılımlar sunarken, diğer yandan Türkiye için önemli yapısal tehditleri de barındırmaktadır. ABD ve Avrupa ile anlaşmazlık olasılıkları ortaya çıkmaktadır. Yeni güvenlik ortamı kapsamında meydana gelen önemli değişimlere Türkiye'nin tam olarak ayak uydurabildiği de söylenemez.⁶⁸

Türk dış politikasını geleneksel olarak şekillendiren klasik sacayağını Dışişleri Bakanlığı, Başbakan ve Silahlı Kuvvetler oluşturmaktadır. Dış politikadaki "sacayağı" modelinin, Cumhurbaşkanlığı makamının karar alma sürecinde dördüncü güç olarak ortaya çıkmasıyla, 1980'lerin basından itibaren değişmeye başladığı söylenebilir. Bu durum kısmen, Cumhurbaşkanının yetkilerini arttıran 1982 Anayasası'nın sonucudur. 1983'te çıkarılan bir kanunla, MGK'nın başkanı olarak Cumhurbaşkanının yetkileri arttırılmıştır. Cumhurbaşkanının dış politikasının

⁶⁸ Akgönenç, O. (Ekim 2009). Dış Politika, Diplomasi'nin Rolü ve Önemi ve Metodları, Ankara: Jeopolitik, s. 45

oluşturulması sürecinde etkin bir rol oynama yeteneği, Turgut Özal'ın (1989-1993) ve Süleyman Demirel'in (1993-2000) Cumhurbaşkanlıkları döneminde daha belirgin bir biçimde ortaya çıkmıştır. 20. yüzyılın son yirmi yılında daha güçlü bir Cumhurbaşkanı ile Milli Güvenlik Kurulu'nun ortaya çıkmasının, Türkiye'nin "çok kutuplu" karar alma sistemindeki kutupların sayısını arttırdığı söylenebilir.⁶⁹

Geleneksel olarak, Dışişleri Bakanlığı ile birlikte, Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Silahlı Kuvvetler en öncelikli referans noktalarıdır. Bir kriz esnasında hangisinin liderliği üstleneceği; kişisel özelliklere, siyasi koşullara ve mevcut sorunun niteliğine bağlıdır. Başbakan, dış politikanın oluşturulması sürecinde en önemli siyasi aktördür ama Başbakanının ülkesinin dünyayla ilişkilerini şekillendirmeye yönelik katkısı ve etkisi onun dış politikaya olan ilgisine bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

1960 Anayasası ile birlikte güvenlik konuları Türkiye'de akademik çalışmalara açıldı. Ondan önce bu konular yüksek siyaset olarak belirli devlet kurumlarının işi idi. Türk Dış Politikası büyük ölçüde gizlilik içinde oluşturulmasına rağmen Türkiye'deki istihbarat eksikliği ve yanlış istihbaratın önemli dış politika yanlışlarına yol açtığı görülmektedir. Öte yandan, genellikle politikacılar, büyük zafiyet ve yenilgileri bile halka sırf moral olsun diye zafer şeklinde pompalama eğiliminde oldukları da gözlemlenmiştir.⁷⁰

Yumuşak gücün, diğerlerinin senin istediğin sonuçları istemelerini sağlamak ve insanları zorlamak yerine yanına çekmek olarak tanımlandığının altı çizildiğinde, Türkiye'deki kamu diplomasisi çalışmaları henüz çok yenidir. Bugün Türkiye, yıllarca kamu diplomasisine önem vermemenin getirdiği sorunlarla boğuşmaktadır ve bu sorunların en büyüğü yabancı kamuoyu tarafından tanınmamak değil, yanlış tanınmak ve kendini dünyaya iyi ifade edememektir. Türkiye'de devletin dominant yapısı nedeniyle ülkeler arasında, devlet ve hükümet başkanları nezdinde yürütülen ilişkilerin diplomasi bağlamında yeterli olduğu düşünülmektedir. Ancak değişen diplomasi anlayışı ve yumuşak gücün uluslararası ilişkilerde öne çıkması, direkt kamuoylarına yönelik faaliyetleri zorunlu hale getirmiştir.

⁶⁹ Çomak, H. (2010). 21. Yüzyıl'da Çağdaş Türk Dış Politikası ve Diplomasisi, İzmit : Umuttepe Yayınları, s. 83

⁷⁰ Özdağ, Ü. (2008). İstihbarat Teorisi, Ankara: Kripto Kitaplar, s. 35

National Branding konusunda uzman Simon Anholt'in Türkiye örneğinden yola çıkarak söylediği gibi eğer bir ülke kendi algısını ve itibarını yönetmezse, itibarı kendi doğal ritmiyle ilerlemekte, başkaları tarafından yönetilir hale gelmektedir.⁷¹ Ermeni meselesinde, Kıbrıs meselesinde, Kürt meselesinde, askerin politikadaki ağırlığı hususunda Türkiye kendini dünyaya anlatmakta sorun yaşamaktadır. Bu durum da Türkiye'nin negatif bir imaja sahip olmasına yol açmaktadır.

Kamu diplomasisindeki yetersizlik dış politikada, özellikle Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde Türkiye'nin önünü kapatmaktadır. Avrupa Birliği üyesi ülkeler Türkiye ile ilgili karar alırken halklarının düşüncelerini, Türkiye'ye bakış açılarını göz önünde bulundurmak zorundadır. Siyasilerin kendilerini seçen toplumun kararlarını dikkate alması demokrasinin bir gereğidir. Dolayısıyla, o ülkelerin halkını hazırlamak, kafalarındaki önyargıları gidermek ve Türkiye'nin gerçek yüzünü ortaya koymak Türkiye için önem taşımaktadır. Bunun dışında komşu ülkelerin halklarının birbirlerine sempati duyabilmeleri, birbirlerine karşı düşmanlık duygularından uzak durabilmeleri yine etkin bir kamu diplomasisi neticesinde elde edilebilmektedir.

Uluslararası ilişkiler açısından, bir devletin sınırları dışında yaşayan ortak din, dil, soy, tarih ve kültür gibi ortak değerlere sahip vatandaşlarının bulunması kamu diplomasisini yürütmeyi de kolaylaştırmaktadır. Ancak, bu durumu bazen dezavantaj haline de getirilebilmektedir. Avrupa kamuoyunda Türkiye'nin imajı ve AB üyeliği, Almanya, Avusturya, Danimarka, Fransa gibi ülkelerde yaşayan yoğun Türk nüfusu ile ilişkilendirilmektedir. Göç ve uyum sorununun olumsuz yansımaları Türkiye'nin AB sürecinde kendini göstermektedir.

Bununla birlikte, etkin bir kamu diplomasisi yürütme bağlamında Türkiye'nin eli güçsüz değildir. Türkiye hiçbir sübvansiyondan yararlanmayan 200'den fazla

⁷¹ Anholt, S. (2006). Public Diplomacy and Place Branding: Where's The Link?, Place Branding, No. 2 01. 05.2010, <http://www.palgrave-journals.com/pb/journal/v2/n4/pdf/6000040a.pdf>

televizyon kanalına, 1000'den fazla radyoya, çok başarılı bağımsız yapım şirketlerine sahiptir. Türkiye'den çıkan yayınlar dil engeline rağmen etrafındaki ülkelerde ilgiyle izlenmektedir. El Cezire gibi bir kanalın Washington'dan sonra en çok haber yaptığı başkent Ankara'dır. Türk Sivil Toplum Kuruluşları hiçbir devlet desteği olmadan birçok ülkeye çalışmaları için davet edilmektedir. Dünyanın birçok ülkesinde Türk okulları, dil kursları, ve kültür merkezleri bulunmaktadır. Bu yıl itibari ile dokuzuncusu düzenlenen Türkçe Olimpiyatları dünyada 130 ülkeden binden fazla öğrenci katılmıştır. Bütün bunlar, Türkiye'nin kamu diplomasisini ve yeni dönemin en önemli kavramı "yumuşak gücü" destekleyen unsurlardır.

Türkiye'nin dünyada on altıncı büyük ekonomiye sahip olması, Bakü-Tiflis-Ceyhan ile başlayan ve Nabucco ile devam eden enerji nakil hatlarında güzergâh ülke haline gelmesi bölgedeki etkinliğini artırmıştır. Türkiye ekonomik gücünün yanı sıra bölgedeki pek çok çatışmanın çözüm sürecini başlatmış veya ikili ilişkileri gergin olan ülkeler arasındaki diyalog süreçlerinde arabulucu rolü üstlenmiştir. Golan tepelerinin İsrail tarafından işgali ve Lübnan'daki iç gelişmelerin etkisi ile diplomatik ilişkileri bozuk olan İsrail – Suriye ilişkilerinde, nükleer faaliyetleri, ABD düşmanlığı ve İsrail aleyhindeki söylevlerinden ötürü gergin olan İran – Batı ilişkilerinde, Ermenistan – Azerbaycan ilişkilerinde arabulucu olarak yaptığı diplomatik girişimler ile sorunların çözümüne destek vermektedir. Ayrıca, Türk Silahlı Kuvvetleri hem Bosna'da, hem de Lübnan'da başarılı bir şekilde barış gücü olarak görevini sürdürmekte, Afganistan'ın yeniden yapılanma sürecine destek vermektedir.

3.2. Türkiye'de Kamu Diplomasisinin Siyasi Temelleri ve Gelişimi

Türkiye, kamu diplomasisinin avantajlarından yararlanma kararlılığının ilk adımını 2001 yılında bireyin özgürleştirilmesi bağlamında yapılan Anayasa değişiklikleri ile atmış, 2002'den sonra ise hem bölgesel hem uluslararası toplum nezdinde meyvelerini vermeye başlayan “Yeni Türk Kamu Diplomasisi Anlayışı”

benimsenmiştir. Dünya Savaşı sonrasında başlayan yatay olmaktan çok dikey özellikleri barındıran Devrim Kanunları, kamu diplomasisinden çok resmi diplomasinin hakim olmasını sağlamıştır.⁷² Yaşanan gelişmeler ve uluslararası ilişkilerin aldığı yeni boyut karşısında yüz yıl öncesine varan süreç ile günümüzdeki yapı büyük farklılıklar ihtiva etmektedir.

Tüm coğrafi, kültürel, sosyal yakınlıklarına rağmen birbirinden uzak kalan iki ülke olan Suriye ve Türkiye, kamu diplomasisi aracılığıyla yakınlaşma sürecine girmiştir. Şam'ın terör, su ve sınır uyumsuzlukları konusundaki tavrını değiştirmesi sonrasında yaşanan açılma politikası, iki ülke diplomatlarının, iş adamlarının, medyanın ve halkın katkısıyla tamamen yeni bir sürece girmiştir. Bu dönemde kamu diplomasisi hızlı bir şekilde diğer komşu devletlerle olan ilişkilere yansımış ve Ürdün, Suriye, Rusya, Lübnan ile olan vizenin kaldırılmasına kadar varmıştır. Ankara'nın kamu diplomasisi adına son yıllarda elde etmiş olduğu başarıyı güçlendiren stratejilerden birisi de Türk televizyon dizilerinin ve TRT'nin yurt dışı yayınlarının bölge insanı tarafından benimsenmesi, Türkiye'nin tanıtımı anlamında atılan adımlar oluşturmaktadır.

Küreselleşme sürecinde daha açık ve daha dinamik bir dış politika Turgut Özal döneminde izlenmeye başlamış; AKP döneminde bu süreç hızlanmıştır. Dış politika yapımında akademisyenlerin yer almaya başlaması yeni Türk dış politikasının olgunlaşarak kuramsal bir çerçeveye oturmasını sağlamıştır. Bu bağlamda yeni Türk dış politikası değişen çevresel şartlara karşı aktif tavır takınan; bölgesel ve küresel barışın sağlanmasında çözüm üretici inisiyatifler alan bir konuma gelmiştir.

Yeni Türk dış politikası savaştan çok barışı öngören, çözüm için sert güçten ziyade diplomasiyi ve diyalogu öne çıkaran bir profil çizmektedir. Nitekim Türkiye'nin Filistin İsrail sorununun çözümünde arabulucu rol üstlenmekte istekli

⁷² Öztürk Ersoy, T. Dış Politikadaki Etkin Unsur: Kamu Diplomasisi ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Etkinliği, 10.02.2011, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/tugceersoyozturk.pdf>

olması, İsrail'in bölge ülkeleri ile diyalog kurmasına ön ayak olması bu yeni profile uygun adımlar atmakta olduğunu göstermektedir.

Öte yandan AKP döneminde hız kazanan diplomasi trafiği ile Türkiye hem bölgesel hem de küresel anlamda “merkez ülke olma” çabalarını yoğun biçimde yürütmüştür. Bir yandan bölgesel ve uluslararası kuruluşlarla ilişkilerini yoğunlaştırırken diğer yandan da ikili ve çok taraflı kültürel ilişkiler geliştirme ile yurtdışı tanıtım faaliyetlerine önem vermiştir. Türkiye meşruiyet sağlama ve dış kamuoyu oluşturma amacı ile yabancı ülkeler ile kültür, eğitim, bilim, basın-yayın, gençlik ve spor alanlarında işbirliği anlaşmaları imzalamıştır. (Afganistan, Almanya, Arjantin gibi)

Bununla birlikte, Türkiye’de eğitimi teşvik etmek adına yabancı öğrencilere hükümet bursları vermeye başlamış, belirli ülkelerde Türk Kültür Merkezleri ile Türkçe Eğitim Merkezleri açmıştır (Köln, Frankfurt, Saraybosna, Tahran, Kudüs gibi). Böylelikle Türk dış politikası Cumhuriyetin ilk yıllarında izlenen tarafsızlık politikasından, çok boyutlu ilişkiler kuran, dış kamuoyunu önemseyen, daha aktif ve daha dinamik bir dış politikaya doğru evrilmiştir.

Reformist bir lider olan Özal ile başlayan süreç, AKP döneminde Ahmet Davutoğlu’nun etkisi ile devam etmiştir. Davutoğlu’na göre, Türkiye’nin uluslararası arenada daha etkin ve başarılı olabilmesi için Cumhuriyet öncesi tarihini, özellikle de Osmanlı İmparatorluğu’nun farklı kültür ve dinlere saygı duyarak çok çeşitli halkları içine alma becerisini daha iyi anlaması gerekmektedir.⁷³

Bugünkü hükümet, dış politika ideologu ve pratisyeni Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu’nun dil ve içerik kazandırdığı bir eksende, bürokrasi dışı, siyasal, iktisadi ve kültürel ilişki ağlarını devreye sokmuştur. Hükümet yeni dönemde bu alanı,

⁷³ Sanberk, Ö. (26.01.2010). Kamuoyu Diplomasinde İlk Adım. Çağ Ruhuna Aykırı Mevzuatı Değiştirmek, 25.03.2010, <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalHaberDetayV3&Date=&ArticleID=976702&CategoryID=99>

Dışışleri Bakanlığı'nın eskiden kurum kültürü çerçevesinde idare ettiği dairenin dışına çıkardı. Dışışleri Bakanlığı kurum kültürü bugün hükümet tarafından yeniden çizilen siyasi çerçeveye göre ama özellikle çıkar odaklı, pragmatik ve rasyonelleştirilmeye çalışılarak yeniden kurulmaya çalışılmaktadır.

Böyle bir vizyon yumuşak gücü ön plana çıkararak, kültürel diplomasiye önem atfeden bir profil çizerken; uluslararası alanda ülkeye meşruiyet sağlayacak ve olumlu bir imaj ve kamuoyu oluşmasında katkı sağlamaktadır.

Avrupa'da daha önce radikal komünizmi engellemek için kontrollü bir sol ılımlı komünistler oluşturulmuştur. Şimdi ise Radikal İslam'ın önüne geçmek için (laik veya İslamcı devlet yerine) ılımlı İslâm'ın olduğu yönetimlere geçilmeye çalışılmaktadır. Bu argümandan hareketle, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin İslâm'ı kontrol altında tutmak için yapılmış proje olduğu öne sürülmektedir. Euro-komünizm ve ılımlı İslâm amaçları bakımından aynı potada değerlendirilmektedir. Bugün, laik sistemi desteklemekten ziyade İslâmi kesimi sisteme çekmek için, Anti-Amerikancı olunmadığı müddetçe İslamcılarını liberalleştirme amacı taşınmaktadır.⁷⁴

AKP hükümeti kendinden önceki Ecevit hükümetinin bölge merkezli dış politika kavramını andıran, o hükümetin Dışışleri Bakanı İsmail Cem'in vurguladığı üzere Türk Dış Politikasına tarihi, kültürel, ekonomik, askeri, sanatsal boyutu ekleyen ve Osmanlı geçmişine atıfta bulunan politikasına bazı yönleri ile benzeyen, komşularla sıfır sorun politikası diye adlandırdığı bir politika uygulamaktadır.

Önceki hükümetten farklı olan, bu politikanın çok zengin bir ilişkiler ağı ile destekleniyor olması. İsmail Cem'in Dışışleri Bakanı olduğu hükümet bölge merkezli bir politikanın gerekli olduğunu kavramıştı fakat bunu uygulayabilmek için neredeyse tamamen Dışışleri Bakanlığının kurum kültürüne ve dünyayı algılama biçimine dayanmaktaydı.

⁷⁴ Dilek, B. S. (2008). Küresel Tuzak İlimli İslam, Ankara : Ulus Dağı Yayınları, s. 68

Diplomatların görev yaptıkları ülkenin dilini öğrenmelerinin beklenmesi, o ülke ile ilişkileri geliştirme potansiyeli olan ama dışişleri mensubu olmayan bir bürokratin büyükelçi olarak atanabilmesi gibi uygulamalar, alanın çıkar, pragmatizm ekseninde ve bürokrasi değil iç siyaset odaklı olarak yeniden kurulmaya çalışıldığını göstermektedir. Türkiye’deki dışişleri örgütünde uzmanlaşma olarak sadece AB ve NATO ile ilişkiler olarak düşünülmektedir. Oysa pek çok konu uzmanlaşmayı beklemektedir. Diplomatların diplomasideki görevleri etkinlikleri ve günümüz diplomasi anlayışındaki yerleri ve önemi değişmiştir.

Bir başka deyişle, yeni dönemde çıkarlar ideolojik-tarihsel bir perspektiften yeniden tanımlamaktadır. Soğuk Savaş döneminin kanat ülkesi olan ve çıkarlarını ABD ile uyumlaştırması beklenen Türkiye karar alıcıları bugün kendilerini en azından söylemleri seviyesinde o kadar da ABD tarafından sınırlanmış olarak görmemektedirler. Bunda değişen dünya dengeleri, ABD’nin halen en büyük güç olsa da tek başına yeni dünya düzenini kurup ayakta tutabilecek kabiliyetinin olmaması gibi faktörlerin etkisi büyüktür.

AKP hükümetinin “komşularla sıfır sorun” sloganıyla ifade edilen dış politikasının çerçevesini tek başına bölgesel dinamikler oluşturmamaktadır. Dış politikanın bugünkü çerçevesini bugün belirleyen diğer dinamikler şu şekilde sıralanabilir:

Küresel büyük güçlerle olan ilişkiler; ülkenin ekonomik-siyasi potansiyeli; fiili güç projeksiyonu yaptığı alanlar ve hükümetin küresel ölçekte siyasi, ekonomik ve kültürel etkinlik ya da güç arayışları, olarak sıralanabilir. Bölgesel dinamikler bu ortamda bir düzene sokularak idare edilmeye ve bu büyük ölçekli oyunda ülkenin sahip olduğu bir varlığa dönüştürülmeye çalışılıyor.

Yıllar boyunca Lübnan’ın uluslararası arenada barındırmış olduğu gücü bir kenara bırakarak bu ülkenin iç meselelerinden uzak kalmayı tercih eden Ankara, 2006 yılında gerçekleşen İsrail saldırısı sonrasında bu ülke ile olan ilişkilerinde yeni bir sayfa açmıştır. Bu süreç içinde Türkiye tüm muhalif seslere rağmen Lübnan’ın güneyinde görev alan BM Barış Gücü’ne katkı sağlamış, ülkenin alt yapısının imarı

hususunda destek vermiş, yıllar boyunca unutulmuş 25.000 Türk'ün anayurtları ile olan ilişkilerini kuvvetlendirmiş, ihmal edilen hatta ismi dahi duyulmayan Türkmen köylerine kadar yardım götürmüştür. Bütün bu gelişmeler tabandan tavana bir hareketin, Lübnan halkına Türk milletinin duyduğu bir sempatinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Böylece yıllardan beri Lübnan'da yaşayan Ermenilerden dolayı bu ülkeden uzak kalmayı tercih eden Türkiye, kamu diplomasisi aracılığıyla bu zinciri kırarak barışa yönelik adım atmıştır.

SSCB'nin yıkılması ile birlikte Moskova'dan ayrılan Türki Cumhuriyetler ile Türkiye arasında bir diyalog başlamışsa da ilişkilerin geliştirilmesi yönünde büyük kazanımlar elde edilememiştir. Ancak 2006'dan sonra yeni bir diyalog süreci başlatılmış ve iki taraf arasındaki ilişkilerin somutlaştırılması hususunda atılan adımlar sıklaştırılmıştır. En son İstanbul Zirvesi'nde görüldüğü üzere Türkçe Konuşan Cumhuriyetler Konseyi'nin kurularak 11 milyon km² gibi bir alanda yaşayan 250 milyon insanın gerçek taleplerinin algılanması hususunda son derece ciddi bir adım atılmıştır. 15-16 Eylül 2010 tarihinde Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları 10. Zirve Toplantısı esnasında kamu diplomasisinin önemi ve gerekliliği vurgulanmıştır.

İsrail'in Mavi Marmara saldırısı karşısında izlenen ve BM İnsan Hakları Konseyi'nin bu eylemi gaddarlık olarak nitelendirmesi ile ve Ermenistan'ın politikalarına rağmen Akdamar Kilisesi'nde ayin yapılmasına izin verilmesi ve bizzat Vanlıların ev sahipliği yapmasıyla etkin politikalar sürdürülmüştür. Özellikle Türkiye'nin müzmin sorunları arasında yer alan Ermeni meselesi hususunda hükümetin hamleleri dikkat çekicidir. Futbol diplomasisi ile başlayan, karşılıklı olarak sivil toplum örgütlerinin yoğun ziyaretleri ile ve Türkiye'de yaşanan Ermenilere yönelik somut hamlelerle güçlenen ve Akdamar Kilisesi'nde ayin düzenlenmesi ile son halkasına ulaşan yaklaşımlar büyük önem taşımaktadır. Fakat meselenin çözümünde atılan en önemli adım Türk Diasporası'nın önemli bir aktör olarak devreye girmesi ve yıllardan beri Ermeni diasporasının lehine terk edilen alanı kamu diplomasisi aracılığıyla doldurması gerekmektedir.

Bu yöndeki kamu diplomasisinin bir adım öteye taşınabilmesi için emekli diplomatların tecrübesinden yararlanılması, daha şeffaf bir dış politika izlenmesi, özellikle bölgesel anlamda başlatılan diyalog girişimlerinin artırılarak sürdürülmesi, başarılı yabancı öğrencilere ayrılan eğitim burslarının artırılması, Lübnan, Afganistan, Pakistan gibi ülkelere yapılan insani yardımların devam ettirilmesi, diyalog temelli olarak etkili kullanımı, Türkiye'nin siyasi, kültürel ve tarihsel tanıtımı hususunda çaba sarf edilmesi ülkemizin komşu devletlerle yakınlaşması anlamında büyük faydalar sağlayacaktır.

Türkiye'nin Dış Politika'daki ana konuları oluşturan başlıklar; Kıbrıs, Türkiye - AB, Türkiye'nin Güvenliği - NATO, Terörizm, 1915 Olaylarına İlişkin Ermeni iddiaları, Türkiye'nin Enerji Politikası, Türkiye'nin Su Politikası, Türkiye'nin Çevre Politikaları, Türk Boğazları, Silahların Kontrolü ve Silahsızlanma, Yurt dışındaki Türk Vatandaşları, Türkiye'de İnsan Hakları, Türkiye'de Yasadışı Göç, İnsan Ticareti ile Mücadele, Uyuşturucu ile Mücadele, Organize Suç ve Yolsuzlukla Mücadele, Kadın Konuları, Çocuk Konuları, Dış Ülkelere İnsani yardımlar, Türkiye'de Yerlerinden Olmuş Kişiler, İran, Afganistan... olarak sıralanabilir.⁷⁵

3.3. Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Başarısızlıkları

Başta Dışişleri Bakanlığı olmak üzere devletin tüm organlarının yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerinin, akademisyenlerinin, düşünce kuruluşlarının ortaklaşa oluşturduğu; Türkiye'nin imajını, politikalarını ve amaçlarını formüle edecek, bunları anlamlı bir bütünün parçası haline getirip dışarıya sunabilecek ve bunları dünyadaki geniş ve farklı kamuoylarına başarıyla anlatabilecek profesyonel bir kamu diplomasisi kurumuna ihtiyacı vardır. Temel hedefi Türkiye'nin imajını, kültürünü, tarihini, yani Türkiye ve Türkler ile ilgili her şeyini modern iletişim araçları ile yabancı ülkelere ama özellikle o ülkelerinin kamuoylarına doğru ve düzgün bir şekilde anlatmak ve onları ikna edebilmek olmalıdır.

⁷⁵ Dışişleri Bakanlığı, Türk Dış Politikasında Ana Konular, <http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?eddda31b-595f-4e2d-b1d7-78ef1d689583>

AB'ye üyeliği konusunda diplomasisinin kamuoylarını etkilemenin önemini göz ardı edilemez. Kıbrıs sorunu, Ermenistan ile yaşanan sıkıntılar, çevre komşularla zaman zaman olan bir takım sorunları sadece kamu diplomasisi ile değil ama kamu diplomasisinin de yardımıyla Türkiye'nin çıkarları doğrultusunda çözümlenmesine yardımcı olabilir.

Türkiye'nin burada en büyük eksikliği kendisini yeterince tanıtamamak, anlatamamak olarak belirmektedir. Bu kısmen de olsa Dışişleri Bakanlığı tarafından kimi yabancı ülkelerde temsilcilikleri öncülüğünde Türk Günleri, kültürel organizasyonlar, sergiler, konserler gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Türkiye'nin Türklerin imajını doğru yansıtabilmek için sadece Dışişleri Bakanlığı yeterince etkin olamamaktadır. Çünkü dünya artık küreselleşmiş ve yalnızca devletlerin iletişim halinde olmadığı, bireylerin, toplumların da birbiri ile iletişimi kolaylıkla kurabildiği bir dönemdedir. Bundan dolayı sadece karşı ülkenin yöneticilerini etkilemek yeterli olmamaktadır. Artık toplumlarda diplomasinin içindedir ve halkların da iknası büyük bir öneme sahiptir. Bu yüzden kamu diplomasisinin önemli bir parçası olan kültürün, dilin, geleneklerin, yaşam tarzının, hayat anlayışının anlatılması kamuoyunu ikna edebilmede, etkileyebilmede ve ülkenin çıkarlarını elde edebilmede sert gücünü kullanmadan yumuşak gücüyle gerçekleştirebilmek mümkündür. Türkiye'nin daha aktif bir kamu diplomasisi yürütmesinin önündeki engelleri iç ve dış faktörler olarak sıralandığında:

3.3.1. İç Faktörler

Kamuoyu diplomasisi, bir halkla ilişkiler olayı veya bir tanıtma faaliyeti olmamakla beraber imaj konusuyla yakından ilgilidir. İmaj sorunu ele alınmadan kamu diplomasisi uygulamaları verimsiz olmaktadır. İmaj sorununun iki yönü mevcuttur: Birincisi, Avrupa ve dünya kamuoyunu etkilemek için resmi düzeyde çaba gösterilmemesi veya hükümetlerin böyle bir siyasi iradeye sahip olmamasıdır. İkincisi, ülkedeki Kürt ve terör sorunu, milliyetçilik konuları veya laiklikle ilgili görüş ayrılıklarından kaynaklanan iç çekişmelerdir. 27 Mayıs 1960 İhtilali, 12 Mart 1971 Muhtırası ile demokrasiye askeri müdahale, 12 Eylül 1980 İhtilali, 28 Şubat

1997 Askeri müdahalesi, Postmodern Darbe, 27 Nisan 2007 e-muhtırası gibi gelişmeler dış dünyaya sürekli şekilde olumsuz mesajlar yansıtarak Türkiye'nin huzursuz, istikrarsız ve dolayısıyla güvensiz bir ülke algısını yaratması bir başka boyuttur.⁷⁶

Türkiye'nin çağdaşlık imajına en önemli tahribatı yapan yurtdışındaki haberler, özellikle son zamanlarda, TV ekranlarını, gazetelerin sayfalarını dolduran şiddet kültüründen, darbe söylentilerinden, parti kapatma davalarından, aydınlara karşı işlenmiş ve hâlâ aydınlatılmamış olan cinayetlerden, Hristiyan din adamlarının öldürülmesinden ve bu cürümlere ait uzayıp giden, bir türlü sonuçlanamayan tartışmalı davalardan kaynaklanmaktadır.

Aydınların, yazarların ve düşünürlerin takibata uğramasına imkân veren hükümlerinin yasalarda hâlâ mevcudiyeti, 301 davalarının, Ceza Yasası'nda yapılan değişikliğe rağmen yükseklerde seyreden sayısı ve dünyaya insan hakları davaları olarak yansıyan davalar, 5651 sayılı İnternet yasası uyarınca erişimleri bloke edilen 3 bin 700 İnternet sitesi, Türkiye'yi uygarlık düzeyi sıralamasında özgürlüklerden mahrum ülkeler kategorisine sokmaktadır.⁷⁷ Türkiye'nin bugün ulaştığı gelişme düzeyi hakkında dış dünyaya yanıltıcı ve hayal kırıcı mesajlar yansıtmakta ve Türk dostlarını hüsrana uğratarak, kamuoyu diplomasisi alanında atılmaya başlanan önemli adımları büyük ölçüde geçersiz hale getirmektedir.

Yazılı yasayla bağlı olan savcı ve hâkimlerin bu yasaları uygulamama şansları yoktur. Yasalardaki kısıtlayıcı hükümlerin çağdaş hukuk anlayışına göre yorumlanması, bu sorunu bir dereceye kadar hafifletmektedir. TBMM'de temsil edilen siyasi partilerin, Türkiye'yi uygar ve gelişmiş ülkeler kategorisine dâhil edecek yeni yasal düzenlemeleri bir an önce gerçekleştirmelerinin gereği, sadece

⁷⁶ Sanberk, Ö. (26.01.210). Kamuoyu Diplomasisinde İlk Adım. Çağ Ruhuna Aykırı Mevzuatı Değiştirmek, 25.03.2010, <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalHaberDetayV3&Date=&ArticleID=976702&CategoryID=99>

⁷⁷ Akçadağ, E. Avrupa Kamuoyunda Türkiye'nin İmajı ve Kamu Diplomasisinin Önemi, 30.08.2010, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/Turkiyeninimajivekamudiplomasisi.pdf>

kamuoyu diplomasisi açısından değil, Türk vatandaşının, özgürlük düzeyine ulaştırılması bakımından da önemlidir.

Yargı sistemi, 301 türü davalarının sebep olduğu yıkım yerine, yeni yasalarla dünyaya adil, süratli, insani, çağdaş ve bilge mesajlar yansıtabilen kararlar üretebilecek bir düzeye yükselebilirse, başlı başına bir kamuoyu diplomasisi hamlesi gerçekleştirilmiş olacaktır.

İmaj oluşturulmasında karşılaşılan sorunlu alanlara ilişkin yatay ve dikey olarak ciddi araştırmalar yoktur. Örneğin 2010 yılında demokratik, modern, hoşgörülü ve sanayileşmesini neredeyse tamamlamış olan bir Türkiye gerçeğinin anlaşılmasının temel nedeni sadece Osmanlı sonrası etnik ve dini sorunlar mıdır? Yoksa bugünün Türkiye'sinde, zamanın gerisinde kalmış yasa ve uygulamaların değiştirilmesinin ve insan odaklı politikalara öncelik verilmesinin bir türlü mümkün olamamasının rolü bulunuyor mu gibi sorulara cevap aranmalıdır.

21. yüzyıl Türkiye'sinin, kamuoyu diplomasisi alanında atması gereken birinci öncelikli adım, yasalarda, en başta ifade özgürlüğü alanında olmak üzere, dünyanın göstereceği tepkilere meydan okumak anlamına gelen zamanın ruhuna aykırı bütün hükümlerin taranması ve gerekli değişikliklerin süratle yapılarak mevzuatın hukuk normlarına uygun hale getirilmesidir.

Kamuoyu diplomasisinin hedefi insanların zihinleri ama esas olarak yürekleridir. Yani bir ölçüye kadar akıllar, fakat asıl duygular ve vicdanlar. Kamuoyu diplomasisinin unsurlarını o ülkenin iyi ve adil yönetimi, ekonomik ve sosyal alandaki performansı, sanat ve kültür alanındaki varlığı, spor alanındaki başarıları, eğitime, gençliğe ve çevre konularına verdiği önem oluşturmaktadır.

Bugün hiç bir ülke tamamiyle üstün insani vasıflara ve adalet uygulamalarına sahip değildir. Hiçbir demokrasiyi ve şeffaflığı ve hesap verilebilirliği eksiksiz uyguladığını iddia edememektedir. Ama eğer demokratik bir ülke bütün zaafalarına ve eksikliklerine rağmen insan, onuruna saygıya, özgürlüklere, eğitime, adalete ve toplumun kırılgan kesimlerini korumaya öncelik veriyorsa ve insanlığın ortak

yürüyüşüne katılma çabası içindeyse kamuoyu diplomasisi için de donanımlı demektir. Aksi takdirde, kendi vatandaşları çağdaş özgürlüklerden, asgari refahattan ve güvenli bir yaşamdan adil bir eşit içinde pay alamazken bir ülkenin bölge gücü veya küresel güç olabilme emelleri hayalden öteye gidemeyecektir.

Bir ülkenin vermek istediği mesajlarının kamuoylarınca anlaşılması ve özümsemesi ancak, ulusal ve uluslararası düzeyde, farklı görüşte insanların katılımıyla, karşıt görüşleri dışlamayan çok sayıda tartışmaların özgürce yapılabildiği seminerler, konferanslar ve benzeri toplantılar yoluyla ve yaygın bir okuyucu ve izleyici kitlesine ulaşabilen yazılı veya görsel yayınlarla mümkündür. TV ekranlarının etkisi bu çerçevede en ciddi önemi taşımaktadır. Ama ifade özgürlüğü sınırlamalarla malul olan ülkeler bu etkinliklerden beklediği sonucu alamaz ve görüşlerini duyuramaz.

Bu bağlamda edebiyatçılar, bilim insanları ve sanatçılar, sinema yapımcıları, oyuncular, sporcular, gençler ve yurtdışında yaşayan yurttaş ve soydaşlar, teşvik edildikleri takdirde, dünyadaki Türkiye algılaması için en değerli sosyal sermayeyi oluşturmaktadırlar. İşçi ve işveren temsilcileri, mesleki kuruluşlar, gönüllü düşünce kuruluşları - TUSİAD, TOBB gibi mesleki kuruluşlar ve TESEV, ASAM, SETA, EDAM, Açık Toplum Enstitüsü gibi bazı düşünce kuruluşları - tarafından bu gibi etkinlikler yerine getirilmeye başlanmıştır. Ama düşünce kuruluşlarının, kamuoyu yönetimine dönük bu atılımlarından beklenen sonuçların alınabilmesinin ancak yine ifade özgürlüğü alanında yaşanan sorunların giderilmesiyle mümkün olacağı açıktır.

3.3.2. İstihbarat Sisteminin Etkinliği

Genel kanaate göre, Türkiye’de dış politika ve ulusal güvenliğin ihtiyacı olan istihbaratı sağlayabilecek istihbarat örgütleri var olduğu halde, koordinasyon eksikliği nedeniyle istihbarat ihtiyacının tam olarak karşılanamadığı ortak bir kanıdır. Eski diplomat Kamran İnan bu eksikliği şu sözlerle ifade etmektedir; “Dış istihbarat toplamada da Türkiye’nin başarılı olduğu söylenemez. Bu ciddi bir zaafımızdır. Türkiye’nin teşkilat ve yetmişmiş eleman noksanlığı bu alandaki çalışmaları

sınırlamaktadır.”⁷⁸ MİT eski Müsteşarlarından Sönmez Köksal’da MİT’te nitelikli insan ve teknoloji ihtiyacı üzerinde durmuştur. Türkiye’de, devlet çapında istihbarat çalışmalarının yönlendirilmesi ve koordinasyonun sağlanmasında görüş bildirmek üzere oluşturulan Milli İstihbarat Koordinasyon Kurulu’nun mevcut istihbarat örgütleri arasında tam anlamıyla fonksiyonunu yerine getirdiği söylemek oldukça güçtür. Türkiye’de istihbarat örgütleri dış istihbarata ağırlıklı olarak yönelmemektedir.⁷⁹

Türk ve Amerikan istihbarat sistemleri karşılaştırıldığında hemen öne çıkan temel farkın, amaç ve sistem farklılığı olduğu söylenilebilir. Türkiye’de ulusal güvenlik istihbaratını devlet çapında yürütmekle görevli olan MİT’in temel hareket noktası “ulusal güvenlik” olmakta iken, ABD basta olmak üzere günümüzde dış istihbarat örgütleri “ulusal çıkar” eksenli çalışmalar yürütmektedir.⁸⁰ Türkiye’nin yenedünya koşullarının gereği olan uygun güvenlik yapılanmasında hem Batılı örneklerine uygun istihbarat mekanizmalarının kurulması hem de halk ile devletin katılımcı ortak olduğu bir milli güvenlik bilincinin oluşması gerekmektedir.

Türkiye’de dış ve güvenlik politikalarına etki etme çabası içinde, siyasi iktidar ile laik kurumsal yapının temel anlayış farklılıklarının bir sonucu olarak ilk defa Türkiye’nin geleceği çekişen vizyonlar arasında bir çarpışma konusu olarak ortaya çıkmıştır. AKP hükümetleri döneminde Cumhurbaşkanı, Başbakan ile danışmanlarının genellikle Dışişleri Bakanlığı yerine kendi kişilik ve ideolojilerini öne çıkaran çoklu bir dış politika yönetimine yöneldikleri gözlenmektedir.⁸¹

1) Bugüne kadar ki kamu diplomasisi olarak adlandırılabilir uygulamaların genellikle “gecikmiş tepkiler, mazeretler ve özürlerden” oluşması

⁷⁸ İnan, K. (1999). Dış Politika, İstanbul : Timaş Yayınları, 4.baskı, s. 31

⁷⁹ Nokta Dergisi, 7-13 Mart 1983

⁸⁰ Özdağ, Ü. (2008). İstihbarat Teorisi, Ankara: Kripto Kitaplar, 45

⁸¹ Koç, Ş. B., (Haziran 2010). Stratejik Dehlizlerde Derinlik Sarhoşluğu: Bir AKP Dış Politikası

Eleştirisi, Özel Rapor, sayı: 10, 05.05.2011,

http://www.21yyte.org/tr/rapor5Stratejik_Dehtizlerde_Derinlik_Sarhoslugu_Bir_AKP_Dis_Politikasi_Elestirisi.html

2) Dışişleri Bakanlığı bünyesinde “Kamu Diplomasisi Departmanı” yokluğundan kaynaklanan eksiklik

3) Hükümet görevlilerinin yanlış ve kendi kendini baltalayan mesajlar kullanması

4) Hükümet görevlilerinin muhaliflerine saldırmak amacıyla medyayı kullanması; kaldı ki bu kritik demeçler yurtdışındaki medyalarda yer aldığında Türkiye'nin imajını sarsmaktadır.

3.3.3. Dış Faktörler

1. Yabancı medyanın haberleri taraflı bir şekilde yayınlaması

2. Türkiye'nin yurtdışındaki imajının genelde “fikir odaklı” değil “olay odaklı” olması

3. Türkiye hakkında yapılan haberlerin saptırılmış olması, dolayısıyla bu enformasyonlar önyargı ve basmakalıp düşünce bazlı dış kamuoyu oluşumuna neden olmaktadır. Bu noktada Türkiye'nin kendini dünyaya anlatacak kendi iletişim kanalları olmalıdır.

Türkiye dış dünyayı yok sayamaz. Kamu diplomasisi alanında atılacak birinci öncelikli adım, Anayasada ve yasalarda, en başta ifade özgürlüğü alanında olmak üzere zamanın ruhuna aykırı hükümlerin taranması ve gerekli değişikliklerin süratle yapılarak mevzuatımızın çağcıl hukuk normlarına uygun hale getirilmesidir.

TV ekranlarının e | [http://www .radik](http://www.radik)

Resmi diplomasinin güç ve itibar kazanması bir ülkenin siyasi rejiminin şekli, medyanın bağımsızlığı ve bilgiye serbestçe ulaşabilmesi ve kullanabilmesi, kamuya dürüst davranma, demokratikleşme ve özgürlükler gibi etkenlere bağlıdır. Aynı şekilde kamu diplomasisinin etkinliğinin de bu unsurlara bağlı olduğunu gözardı etmemek gerekir. Bu itibarla Türkiye açısından kamu diplomasisinin yerleşmesi yönünde yapılması gereken öncelikler.⁸²

⁸² Talha, S. Kamu Diplomasisi Perspektifinden Kalkınma Yardımlarının Analizi, 15.06.2011, <http://www.kamudiplomasisi.org/makaleler/makaleler/92-kamu-diplomasisi-perspektifinden-kalknma-yardmlarinn-analizi.html>

- 1) Devletin hakimiyetinin ve kontrolünün bireyin özgürlüğü ve demokratikleşmesi lehine azaltılması,
- 2) Din, ideoloji, mezhep, ırk ayrımı yapmadan hem bölgesel hem de uluslararası alanda stratejiler geliştirilmesi,
- 3) Pasif olan resmi kuruluşların, daha verimli hale getirilmesi için yeni bir çatı altında birleştirilmesi,
- 4) Çağdaş ve modern devletin tanımı, özellikleri ve yeniden yapılandırılması yönünde çalışmalar yapılması,
- 5) Hükümsüz bir devlet kurulmayacağı gibi halksız bir hükümet olamayacağı fikrinden hareketle bireyin öne çıkartılması şeklinde sıralamak mümkündür.

3.4. Kamu Diplomasisine İlişkin Yasal Düzenlemeler

Türkiye'de kamu diplomasisi uygulamalarına yönelik yasal düzenlemeler konuya birebir başlıklı düzenlemeler olmaktan ziyade içerik itibari ile kamu diplomasisine hizmet eden uygulamalar olarak yer almaktadır.

3.4.1. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü

Başbakanlık tarafından 30 Ocak 2010 tarihinde, Türkiye'nin kamu diplomasisi yöntem ve araçlarıyla uluslararası toplumun doğru yönde bilgilendirilmesi amacıyla Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü kurulması için bir genelge yayınlanmıştır.⁸³

Türkiye hükümeti Kamu Diplomasisi alanında devletin bir eksikliği olduğunu düşünerek ve bu eksikliği giderebilmek için bir Başbakanlık genelgesiyle Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü kurmuştur. Bu itibarla, kamu diplomasisi alanında yürütülecek çalışmalar ile stratejik iletişim ve tanıtım faaliyetleri konusunda kamu

⁸³ bkz. Resmi Gazete, 30.01.2010, Kamu Diplomasisi Genel Koordinatörlüğü Genelgesi, <http://www.resmi-gazete.org/sayi/20938/basbakanlik-mevzuati-gelistirme-ve-yayin-genel-mudurlugu.html>

kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleri arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak amacıyla, bir Başbakan Başmüşavirinin uhdesinde Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün oluşturulması uygun görülmüştür. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün sekretarya hizmetleri Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmektedir. Tüm kamu kurum ve kuruluşları, sahip oldukları personel, mali kaynaklar, yurt dışı teşkilatları ve teknik ve bilimsel kapasiteleriyle Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün faaliyetlerinin yürütülmesine yardımcı olmaktadır. Kamu diplomasisi faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi için hazırlanacak yıllık faaliyet planları çerçevesinde ilgili kurum bütçelerine ödenek konulması sağlanmaktadır.

Türkiye, uluslararası kamuoyuna “Müslüman Türk kimliği ile çıkararak kamu diplomasisi yapma gereğini vurgulayan Kamu Diplomasisi Koordinatörü İbrahim Kalın Türkiye'nin dünyaya anlatacak yeni bir hikâyesi olduğunu belirtmiştir.

3.4.2. Milli Güvenlik Kurulu ve Toplumla İlişkiler Başkanlığı

MGK Toplumla İlişkiler Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı, yedinci uyum paketiyle yetkileri büyük ölçüde elinden alınan Milli Güvenlik Kurulu'nun (MGK) psikolojik harekât organı olan Toplumla İlişkiler Başkanlığı'nı (TİB) kendi bünyesinde kurmuş ve 81 ilde toplumla ilişkiler büroları oluşturarak yurt çapına yaymıştır. MGK'ya ait “Toplumla İlişkiler Daire Başkanlığı” İçişleri Bakanlığı'na devredilmiştir.

MGK Genel Sekreterliği bünyesinde çalışan Toplumla İlişkiler Başkanlığı (TİB) bir psikolojik savaş merkezi olarak çalışmakta ve Türk halkına yönelik yasa dışı psikolojik savaş operasyonları yürütmekteydi. MGK Genel Sekreterliği'ne bağlı olarak çalışan Toplumla İlişkiler Başkanlığı'nın 23. Maddesinin ‘d’ fıkrası şöyledir:⁸⁴

⁸⁴ Toplumla İlişkiler Başkanlığı, 11 Kasım 1983'te 2945 sayılı kanun ile Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği bünyesinde kurulmuştur.

“ d. Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri'nin emir ve direktifleri ile

1. Devletin varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliği ve anayasal rejimin korunmasında;

2. Türk toplumunu Atatürkçü düşünce, Atatürk İlke ve İnkılâpları doğrultusunda ve milli ülkü ve değerler etrafında birleştirerek, milli birlik ve bütünlüğü sağlayıcı her türlü psikolojik tedbirin alınmasında;

3. Anayasa düzenine, milli birlik ve bütünlüğe, Türk milletini Atatürkçü düşünce, Atatürk İlke ve İnkılâpları doğrultusunda ve milli ülkü ve değerler birleştirilerek milli hedeflere yönlendirmeye karşı, yurt içi ve yurtdışında oluşan tehdidin etkisiz kılınmasında;

Milli Güvenlik Kurulu kararları ile bunlara ilişkin Bakanlar Kurulu kararlarına istinaden gerekli olan psikolojik harekât hizmet ve faaliyetlerini planlar, ilgili bakanlık, kamu ve özel kurum ve kuruluşlarda bu konudaki uygulamaları koordine, takip ve kontrol eder, görevli birimleri planlar istikametinde yönlendirir”

3.4.3. TİKA

Türk kamu diplomasisi faaliyetlerine ilişkin önemli kurumlardan biri Türkiye İşbirliği ve Kalkınma Ajansı'dır. Başta Türk dilinin konuşulduğu ülkeler ve Türkiye'ye komşu ülkeler olmak üzere, gelişme yolundaki ülkelerin kalkınmalarına yardımcı olmak, bu ülkelerle; ekonomik, ticari, teknik, sosyal, kültürel, eğitim alanlarında işbirliğini projeler ve programlar aracılığı ile geliştirmek amacıyla 1992 yılında kurulmuştur. TİKA'nın Afrika, Avrupa ve Asya kıtasındaki 37 ülkede 21 koordinasyon ofisi bulunmaktadır.⁸⁵

⁸⁵ Adıyaman, Ş. (29.05.2011). Tika, Türkiye'nin Küresel Dış Politika Enstrümanı, 10.06.2011, http://www.tika.gov.tr/TR/Yayin_Detay.asp?Yayin=39

TİKA'nın görevleri, gelişme yolundaki ülkelerle ekonomik, ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim işbirliğinin, bu ülkelerin kalkınmalarına katkıda bulunacak projelerle geliştirilmesi, gelişme yolundaki ülkelerin bağımsız devlet yapılarının geliştirilmesidir. Mevzuatın hazırlanması, kamu görevlilerinin yetiştirilmesi, serbest piyasa ekonomisine geçiş sürecinde bankacılık, sigorta, dış ticaret, bütçe ve vergi sistemi gibi alanlarda ihtiyaç duyacakları yardımların sağlanmasıdır. Bu ülkelere uzmanlar gönderilmesi, bu ülkelerden gelecek eleman ve öğrencilerin eğitim ve staj görmesi, bu kişilere burs tahsis edilmesi amacıyla gerekli düzenlemelerin ve koordinasyonun yapılması ve eğitim ve kültür alanlarındaki işbirliği programlarının, yurtdışında, Türk Kültür Merkezleri aracılığıyla yürütülmesi için gerekli düzenlemelerin yapılmasıdır.

Her ne kadar kamu diplomasisine referans yapılmasa da işbirliğinin geliştirilmesi, kalkınma desteği sağlanması ve insani yardım gibi amaçlara sahip olması TİKA'nın Türk kamu diplomasisinde önemli bir konumda bulunmasını sağlamaktadır.

TİKA, Orta Asya ve Kafkaslarda pek çok iletişim ve eğitim projesi geliştirmiştir. Gürcistan'da üç okulu yenileme faaliyetinde bulunmuş, Azerbaycan'da bilgisayar laboratuvarlarına donanım desteği sağlamış, Afganistan'da Türkçe öğretmenleri için mesleki seminer düzenlemiş, Kırgızistan Polis Akademisi'nde bilgisayar laboratuvarı kurmuş, Kırgız radyo ve televizyon personeli için eğitim düzenlemiştir. 2006 yılında TİKA, Asya ve Kafkaslarda 396, Balkanlar ve Doğu Avrupa'da 256, Orta Doğu ve Afrika'da ise 128 proje gerçekleştirilmiştir.⁶² TİKA'nın en önemli projelerinden biri de 1999 yılında başlatılan Türkoloji Projesi'dir. Bu projenin amacı, Türk dili eğitiminin yaygınlaştırılmasıdır. TİKA, 18 ülkedeki 30 üniversitede Türk dili ve kültürü merkezi açılmasını sağlamıştır.⁸⁶ TİKA'nın tüm bu projeleri, Türkiye'nin tanınması ve olumlu bir imaj oluşturulması için son derece önemlidir.

⁸⁶ TİKA, 12.03.2011, http://www.tika.gov.tr/TR/Yayin_Detay.asp?Yayin=39

3.5. Sivil Toplum Örgütleri

Katılımcı demokratik yapı ve çoğulcu bir toplumun oluşmasına katkıda bulunan sivil toplum kuruluşları, bugün modern toplumların en etkin siyasi baskı ve toplumsal değişim aktörleri arasında bulunmakta ve ülkelerinin kamu diplomasisi faaliyetlerinde yer almaktadırlar.

Genel olarak STK, yurttaşların ortak bakış, ortak çıkar, ortak duyarlılık, ortak talep gibi temeller üzerinde gönüllü olarak bir araya gelmesi olarak tanımlanmaktadır.⁸⁷ Bu kuruluşlar devletin hukuki, ticari, idari ve kültürel organlarının dışındaki alanda meydana getirdikleri dernek, vakıf, sivil girişim, platform, ilişki ağı ve benzerlerinden oluşan yapıları ve etkinlikleri kapsamaktadır. Sivil toplum kuruluşları aynı zamanda üçüncü sektör ya da İngilizce ifadesiyle Non-Governmental Organizations (NGO) olarak da adlandırılmaktadır.⁸⁸

Sivil toplumun devlet dışı bir alan olduğu bugün tartışmasız kabul edilmektedir. Ancak bu devlet sivil toplum kavram çiftinin zıtlığı biçiminde düşünülmemelidir. Sivil toplum devlete karşı değildir, fakat onun alanı dışındadır. Sivil toplum devletten tamamen kopamaz, zira devlet gerek sivil toplum örgütlerinin gerekse de vatandaşların özgürlüklerini güvence altına almaktadır.

Uluslararası arenada devlet dışı aktörlerin rolünün gitgide artmasına bağlı olarak Sivil Toplum Kuruluşları ulusal sınırların ötesine geçmeye başlamıştır. Bu nedenle de kamu diplomasisi çalışmalarında devletlerin en önemli partnerleri haline gelmişlerdir. Zira Sivil Toplum Kuruluşları, iletişimin artmasıyla geleneksel devlet anlayışının değiştiği, sınırların ortadan kalktığı günümüzde, devletlerin ulaşamadığı noktalara ve devletlerin nüfuz edemediği sahalara ulaşmakta ve etkinlik göstermektedirler. Türkiye de, uluslararası sahada gerçekleşen bu değişimden nasibini almakta ve bu süreç içinde ilerledikçe hükümet dışı örgütler daha çok inisiyatif geliştirmekte, daha çok dış politikaya etki etme kabiliyeti elde etmektedir.

⁸⁷ Akçadağ, E. Avrupa Birliği Sürecinde Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü, 03.05.2010, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/siviltoplumkuruluslari.pdf>

⁸⁸ Uğur, A. (1998) Yeni Demokrasinin Yeni Aktörleri:STK'lar", (Der. Tacisel Ulaş), İstanbul : Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayın Dizisi 10

Farklı STK'lar arasında somut işbirlikleri ve ağlar kurmak ve bunları aktif tutabilmek, uluslararası ağlara dahil olmak ve ortaklıklar kurmak etkin bir kamu diplomasisi için son derece önemlidir. Bu tür çalışmalar Türkiye'de bu tür kurumların varlığının ve yaptıkları çalışmaların görünürlüğü açısından da önem taşımaktadır.

Özellikle Avrupa kamuoyu nezdinde kamu diplomasisi çalışmalarına büyük destek veren kuruluşların başında TÜSİAD gelmektedir. TÜSİAD özel sektörü korumak, iş dünyasını bir sosyal sınıf içinde birleştirmek amacıyla 1971 yılında kurulmuştur.⁸⁹

AB nezdindeki kamu diplomasisi çalışmalarında öne çıkan bir diğer kurum İktisadi Kalkınma Vakfı'dır. Kurulduğu 1965 yılından bu yana AB ve Türkiye-AB ilişkileri konularında uzman bir kuruluş ve bilgi merkezi olarak hizmet veren İKV, AB'ye uyum sürecinde Türk özel sektörünü ve kamuoyunu bilgilendirmeye, ayrıca kurum ve kuruluşlar arasındaki işbirliğini güçlendirmeye yönelik projeler gerçekleştirmektedir.⁹⁰

TOBB günümüzde 1 milyon 200 bin üyesi ile Türk özel sektörünün en büyük temsilcisidir ve Türkiye'deki en önemli sivil toplum kuruluşlarından biridir. 175 ticaret ve sanayi odası, 110 ticaret borsası, 11 sanayi odası ile 2 deniz ticaret odası ile faaliyet göstermektedir. Oda ve Borsaların görevi, "...üyelerine verdikleri belgeler, hizmetler ve enformasyon görevleri şeklindeki doğrudan hizmetler; raporlar, bilgiler, belgeler kapsamında ilgili mercilere iletilen sorunlar, toplantılar, seminerler, sergiler, fuarlar yoluyla yürütülen bilgilendirme, tanıtma ve kamuoyu oluşturma faaliyetleri, mesleki faaliyetlerin düzenlenmesi ve yönlendirilmesine yönelik örf adet tespitleri, uyulması zorunlu kararlar, hakemlikler gibi hizmetler" olarak özetlenmektedir. TOBB'un Brüksel'de bir ofisi ve daimi temsilciliği bulunmaktadır. Bu ofis vasıtasıyla karar alıcılar ile birebir temas halinde bulunmak amaçlanmaktadır.

⁸⁹ TÜSİAD 2005 Yılı Çalışmaları, 02.04.2010, Bkz. www.tusiad.org/turkish/rapor/f05/faaliyet.pdf

⁹⁰ İktisadi Kalkınma Vakfı, 02.04.2010, www.ikv.org.tr/projeler.php

Daha önce belirtildiği gibi kamu diplomasisinin en önemli dayanaklarından biri olan ekonomi alanında TUSIAD ve TOBB etkin çalışmalarda bulunmaktadır. Zira tanınan markalara, yabancı ülkelerde istihdam olanağı sağlayan büyük Şirketlere sahip olmak, etkin bir kamu diplomasisi yürütülmesini de kolaylaştırmaktadır. Ekonomi dışında kamu diplomasisinin diğer bir dayanağı şüphesiz kültürdür. İnsanların birbirleriyle olan iletişimi geliştikçe kültürlerarası alışveriş de artmakta, bu da farklı kültürlerin birbirlerini daha iyi tanımasını zorunlu kılmaktadır. Dünyaya kendi ülkesini anlatma amacı taşıyan kamu diplomasisi için kültürel öğeler paha biçilmez kaynaklardır, çünkü bir ulusun yaşayan kültürel imajını yansıtmaktadırlar. Bu bağlamda Türkiye Tanıtma Vakfı (TÜTAV) ve Uluslararası Kültürel Değişim Programları Burs Vakfı (ICEP) gibi Sivil Toplum Kuruluşları önem kazanmaktadır.

Türk Tanıtma Vakfı (TÜTAV) 1982 yılında ülkemizin yurt dışında arkeolojik, ekonomik, sosyal, kültürel ve turistik değer ve varlıklarını tanıtmak amacıyla kurulmuş bir Vakıftır. Bugüne kadar 30’u aşkın ülkede Türkiye’yi tanıtmaya çalışmalarında bulunan TÜTAV’ın yurt dışı faaliyetleri genellikle toplantılar, konferanslar kültürel ve sanatsal etkinlikleri kapsamaktadır.⁹¹

TÜTAV’ın "Geçmişten günümüze Türkler ve Türkiye" adlı yapıtı Türkler hakkında yazılmış en iyi eserlerden biri kabul edilmektedir."Türkiye'yi, Türk toplumunu, tarihini ve kültürünü tanıtmak, Türkiye hakkında yabancı ülkelere olumlu bir kamuoyu oluşturmak amacıyla yabancı orta ve yüksek öğrenim gençliğini Türkiye'ye davet etmek, Yüksek öğrenim Türk gençlerinin, kendi tarihi ve kültürel mirasını daha iyi tanımasını sağlamak ..." amacıyla kurulmuş olan ICEP, bugüne değin 5,000'i aşkın sayıda Türk gencini yurtdışına göndermiştir. Aynı şekilde 1000'i aşkın yabancı genci de kültürel değişim programları çerçevesinde Türkiye'de misafir etmiş, Türk tarihini, kültürünü ve insanını yurtdışında tanıtmak üzere önemli projelere imza atmıştır.⁹²

⁹¹ Türkiye Tanıtma Vakfı, 03.04.2010, www.tutav.org.tr/pages/faaliyet.html

⁹² Uluslararası Kültürel Değişim Programları Burs Vakfı, 03.04.2010, www.icep.org.tr/turkish/mission.asp

Son yıllarda kamu diplomasisi alanında özellikle sivil toplum düzeyinde ciddi gayretler gösterilmeye başlanmıştır. Özellikle TÜSİAD, TOBB, TUSCON gibi mesleki ve etkileri ve sayıları gittikçe artan TESEV, Açık Toplum Enstitüsü, GPOT, SETA, BİLGESAM, TASAM, TÜRKSAM gibi düşünce kuruluşları etkili olmaktadır. Örneğin eski Finlandiya Başbakanı İhtisarı başkanlığında Avrupa’da lehimizde etkili saygın çalışmalar yürüten ve tanınmış Avrupalı devlet adamlarından oluşan Bağımsız Türkiye Komisyonu, TESEV ve Açık Toplum Enstitüsü’ nün ortak girişimleriyle kuruldu. Ancak bu gayretler, içerdeki gerginlikler, siyasi kutuplaşmalar ve yasalardaki ifade özgürlüğünü kısıtlayan hükümler nedeniyle yeterince verimli olamamaktadır.

3.6. TRT Kurumu ve Kamu Diplomasisi

3.6.1. Televizyon ve İşlevleri

Günümüzün en önemli iletişim unsurlarının başında yazılı ve görsel basın gelmektedir. Yazılı basının geçmişi 18. yüzyıla dayansa da görsel basın son elli yıldır önem arz etmeye başlamıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısı ve 21. yüzyılda görüntülü yayın vazgeçilmez bir araç halini almıştır. Televizyon ülkemizde de en yaygın görüntülü iletişim aracıdır. İnternet bu alanda hızla yayılmaya başlasa da ülkemizde televizyona göre daha geriden gelmektedir.

Kitle iletişim araçlarından en yaygın olanı televizyondur. Televizyon tüm diğer iletişim aygıtlarından daha farklı bir yere sahiptir ve onun etkileri hepsinden fazladır. Çünkü ses ve görüntünün birleşmesi ile verilmek istenen şey daha güçlü bir etkiyle izleyiciye ulaşmaktadır. Televizyon, çağdaş toplumların en etkin ve en yaygın kültür üretme aracı olarak içinde yaşadığımız topluma damgasını vurmakta ve gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak hızla yaygınlaşmaktadır. Televizyon uzun vadede sosyal ve kültürel bütünleşmeye en fazla katkı sunan araçların başında gelmektedir. Öyle ki geniş kitleler televizyon aracılığı ile aynı noktaya odaklanabilmektedirler.

Televizyon temelde haber verme, eğitme ve eğlendirme işlevlerini gerçekleştiren, topluma sürekli mesajlar veren, hem görüntü hem de sesi ile birlikte kullanılan bir kitle iletişim aracıdır. Günümüzde her eve kadar ulaşabilen televizyon, izleyici sayısı dikkate alındığında etkisi yadsınamayacak bir kitle iletişim aracı olarak değerlendirilmektedir.

Televizyon gerek yaygınlığı gerekse izlenme oranının yüksekliğinden dolayı bireye veya topluma etkileri açısından üzerinde yoğunca tartışılan kitle iletişim araçlarından biri olmuştur. Televizyonun iletişim süreci ve özellikleri şöyle sıralanmaktadır:⁹³

a- “Televizyonla iletişim, doğal olarak görsel ve duysal iletişime, başka bir deyişle göze ve kulağa aynı anda seslenen iletişime dayanmaktadır.

b- Televizyon yapısı gereği tüm sanatsal iletişimden yararlanır.

c- Belli bir yayın kuşağı içinde tüm kitleye seslenmesi açısından iletişimde farklılık göstermektedir ve ileti bu yayın kuşağı içinde bir kez alıp gider. Bu nedenle kayıt aygıtı olmadığı zaman yinelenme durumu yoktur.

d- İzlemek için okuma becerisi gerektirmemesi, ulaşmak için ulaşım sorunu yaratmaması, izlemek için televizyonun albenisini arttırmaktadır.

e- Televizyonla iletişimce alıcı birim edilgen konumdadır.”

Televizyonun işlevlerine yönelik yaklaşımlar, televizyonun başta eğlenme, haber ve bilgilenme ihtiyaçlarına yanıt vermesine dikkat çekmektedir. “İnsanları dünyayla buluşturma” ve “uzakları yakınlaştırma” gibi ifadeler de Mc Luhan’ın “evrensel köy” sözlerine atıfta bulunmaktadır.⁹⁴ Bu yaklaşıma göre, televizyon iletişim ve bilgilenme vasıtası olarak son derece önemli bir potansiyele sahiptir. Televizyon aracılığıyla eğlenme, öğrenme, bilgilenme ve harekete geçme edinimleri gerçekleşmektedir.⁹⁵

⁹³ Çelenk, S. (2005). Televizyon, Temsil Kültür, Ütopya Yayınevi, Ankara : Ütopya Yayınevi, s. 68

⁹⁴ McLuhan, M. ve Povers, B. (2001). Global Köy (21.Yüzyıl’da Yeryüzü Yaşamında ve Medyada Meydana Gelecek Dönüşümler), İstanbul : Scala Yayıncılık

⁹⁵ Güler, D. (1999). Kitle İletişim Araçlarının İletişim ve Eğitim İletişim Özellikleri, Kurgu Dergisi, Sayı:9

Televizyon bu konumuyla, izleyiciyi edilgin ve pasif kılmakta, yönlendirilebilir konuma getirilmektedir. Televizyonun sunduğu içeriğe dikkat çeken Jean Baudrillard, televizyonun iletisinin aktardığı imgeler değil, dayattığı yeni ilişki ve algılama tarzları toplumun yapısını değiştirdiğini belirtmektedir. Televizyon ve diğer modern iletişim araçlarından alınan, özümseyen ve tüketilen daha çok tüm gösterilerin potansiyelliğidir. Televizyonun bu özelliklerinden dolayı Kamu diplomasisinde önemli bir işleve sahiptir.

5.2. Türkiye’de Televizyon Yayınlarının Başlaması

Türkiye’de ilk televizyon yayını 9 Temmuz 1952’de İstanbul Teknik Üniversitesi’nin stüdyolarında yapılmıştır. Bu televizyon yayınının İTÜ bünyesinde Yüksek Frekans Tekniği Bilim Dalı öğrencilerine uygulamalı eğitim vermek amacıyla bir laboratuvar oluşturulması şeklinde düşünülmüştür. 1952 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi tarafından deneme niteliğinde televizyon yayıncılığı başlatılmış ve 1970 yılına kadar devam etmiştir. Ancak bu yayınlar İstanbul’un belirli bir bölgesine ulaşmakta ve akademik dönem süresince eğitim amaçlı yapılmıştır. İTÜ deneme yayınları, ilk olarak henüz televizyon alıcısına sahip olmayan halk tarafından üniversitesinin Gümüşsuyu’ndaki binasında, daha sonra ise Beyoğlu bölgesinde izlenmiştir. 1960’a kadar yayın yapan televizyon Demokrat Parti tarafından 2 Mayıs 1960 tarihinde kapatılmış, 10 Ekim 1960’da yeniden yayına başlamıştır. 1970’lere kadar devam eden İTÜ Televizyonu’nun dışında, TRT ilk televizyonunu Ankara’da kurmuştur. Türkiye’de resmi olarak televizyon yayınları TRT’nin 31 Ocak 1968 tarihinde deneme yayınları ile başlamıştır.⁹⁶

3.6.3. TRT Kurumunun Gelişimi

Türkiye'nin kamu yayıncılığı yapmakla görevlendirilen tek televizyon kuruluşu TRT, devlet adına radyo ve televizyon yayınlarını gerçekleştirmek

⁹⁶ Serim, Ö. (2007). Türk Televizyon Tarihi 1952-2006, İstanbul : Epsilon Yayınları, s. 95

amacıyla, 1 Mayıs 1964'te, özel yasayla özerk bir kamu tüzel kişiliğine sahip olarak kurulmuştur. Bugün TRT'nin bir kamu tüzel kişisi olarak özerkliği ve yayınlarının tarafsızlığı esastır.

TRT, yurtiçi ve yurtdışına gerçekleştirdiği radyo ve televizyon yayınlarıyla çok geniş bir alana yayın yapmaktadır. Televizyon yayınlarını 15 kanaldan sürdürmektedir. Çok kanaldan yayın yapmasının gerekçesini; değişik hedef izleyici gruplarının gereksinimlerini karşılamak, değişik kimliklerde yayın yapmak olarak açıklamaktadır.

Anayasanın 121. maddesinde belirtilen “eğitim ve kültüre yardımcı olma” görevinin dışında 359 sayılı yasanın 2. maddesinde de TRT'ye bazı ödevler yüklenmiştir. Doğru, tarafsız, eğitici, öğretici yayınlar yapmak, ülkemizi tanıtmak, yurt genelinde yeni radyo ve televizyon tesisleri kurmak ve işletmek, mevcut tesisleri ihtiyaca göre geliştirmek, radyo ve televizyon postaları arasında işbirliğini ve yayın ahengini sağlamak, uluslararası teşekküller ve yabancı radyo televizyon kuruluşlarıyla münasebetlerini düzenlemek ve işbirliği yapmak, amaç, ilke ve görevleri ile ilgili konularda araştırmalarda bulunmak üzere görevlendirilmiştir.

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun kuruluşundan daha önce, ilk kez Türk Telsiz Telefon A.Ş.'ye bağlı olarak gerçekleştirilen radyo yayınları 1964'de TRT çatısı altında toplanmıştır. 06 Mayıs 1927'de yayına başlayan İstanbul Radyosu'nun ardından 1928 yılında Ankara Radyosu ilk yayınlarını yapmıştır. 31 Ocak 1968'de televizyonda ilk deneme yayınları başlamıştır. Haftada 3 gün, üçer saat olarak başlayan deneme yayınları 1 yıl sonra haftada 4 güne çıkmıştır. 1970'de İzmir Televizyonu, ardından 1971'de İstanbul Televizyonu faaliyete geçmiştir. Haftanın her günü yapılan yayınların ardından 1986 yılında TV2 kanalı kurulmuştur

1969'da astronotların Ay'a ayak basmaları ve Zeki Müren'in Ankara'da verdiği konser televizyon ekranından yansımıştır. 1973'de ise, Türkiye Cumhuriyeti'nin 2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün cenaze töreni naklen yayımlandı. 20 Temmuz 1974'de başlayan Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan tüm Türkiye ve Avrupa TRT yayınlarıyla haberdar oldu. Eurovision Şarkı ve Beste Yarışması'na

Türkiye, ilk kez 1975’de TRT’nin organizasyonu ile girdi. 1978’de ilk kez su altı kameraları kullanılarak “Derinlerdeki Geçmiş” adlı belgesel renkli film çekildi. 1979 yılında, 5 ülkeden 133 çocuk 31 liderin katıldığı ilk 23 Nisan Çocuk Şenliği düzenlenmiştir.

1998 yılında ilk yurt dışı temsilciliği TRT Almanya - Berlin Temsilciliği açıldı. Bunu sırasıyla 1999 yılında Türkmenistan-Aşkabat Temsilciliği, 2000 yılında Azerbaycan-Bakü, Mısır-Kahire ve Belçika-Brüksel takip etti. 2002 yılında 6’ncı yurt dışı bürosu ABD-Washington’da, 2004 yılında da Özbekistan-Taşkent bürosu açılmıştır.

1999 yılında TRT_SAYTEK (Sayısal Yayın Teknoloji Merkezi) kurularak internet sitesi www.trt.net.tr adresi ile yayına başlamıştır.

TRT Türkiye adına katıldığı 48. Eurovision Şarkı Yarışmasını, Sertap Erener’in yorumladığı “Every Way That I Can” şarkısıyla kazandı. TRT 2004 yılında (ABU) Asya-Pasifik Yayın Birliği, Asiavision sözleşmesini imzaladı.

20 Kasım 2008’de hayata geçirilen www.trt-world.com, 31 dilde haber yayını ile yeni medya hizmet ortamındaki yayıncılar arasında dünyada 5. sırada yer almaktadır. Bugün yayın yapılan bölgeyle ve bütün dünyayla ilgili sıcak gelişmeler, uzmanların görüşlerinin de yer aldığı bir içerikle 32 dilde dünya kamuoyuna sunulmaktadır.

Balkanlar’dan Orta Asya’ya, Ortadoğu’dan Kafkaslara 27 ülke ve 13 muhtar cumhuriyette yaklaşık 250 milyon nüfuslu bir coğrafyaya hitap eden TRT Avaz, 21 Mart 2009’da yayın hayatına başlayarak Türkçe, Azerbaycan Türkçesi, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe ve Türkmence programları ile yayın coğrafyasındaki bütün ülkelerin yer alacağı ve her ülkeden izleyice hitap eden yayınlar yapmaktadır.

TRT Türk, 8 Mayıs 2009 tarihinde uluslararası Türkçe haber ve kültür kanalı kimliğiyle yayınlarına başlarken, aynı yıl test yayınlarına başlayan TRT ANADOLU

ise TRT ile Yerel ve Bölgesel Televizyonlar Birliği'nin ortaklaşa yayın yapacağı kanal olarak öngörülmüştür.

Kasım 2009'da yayına başlayan TRT Müzik, Türk Müziği ağırlıklı olmakla birlikte geçmişten günümüze yerli ve yabancı müzik yayınları yapmaktadır.

"Tanık Olmaya Hazır mısınız?" sloganıyla 17 Ekim 2009'da yayına başlayan TRT Belgesel Kanalı Türkiye'yi; İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça ve Türkçe ile beş farklı dilde dünyaya tanıtılmaktadır. 2009'da ayrıca TRT Avrupa FM radyoları yayına başlamıştır.

TRT, Avrupa ve dünyanın önde gelen haber kanallarından Euronews ile işbirliğine imza atarak Euronews'in büyük ortakları arasına girmiş ve Euronews haber kanalı Ocak 2010'da dokuzuncu dil olarak Türkçe yayına başlamıştır.

18 Mart 2010 tarihinde TRT Haber kanalı yayın hayatına başlarken, Arapça yayın yapan TRT ET TÜRKİYYE Kanalı, Arap ülkelerinde en çok seyredilen kanal olmayı hedefleyerek 4 Nisan 2010 tarihinde yayına başladı.

HD yayını yapan TRT HD kanalı, ağırlıklı olarak spor, belgesel ile sinemaya yer vermektedir. Haziran 2010 tarihinde yayına başlayan kanalda 2010 dünya kupası maçlarından sonra yaz ve kış olimpiyatlarının yayınlanması planlanmaktadır.

Ağustos 2010 tarihinde yayına başlayan TRT Spor, ulusal ve uluslararası tüm spor müsabakalarını ve organizasyonları canlı ya da banttan ekranına taşımaktadır. 28 Ekim 2010'da test yayınından ulusal yayına geçen TRT 5 ANADOLU, yerel kanalları gün içinde ortak yayın yapmaktadır.

TRT yayınları bugün itibariyle tüm Türkiye'de ve ayrıca tüm kıtalarda dinlenebilmekte ve izlenebilmektedir. Ayrıca Türksat uydusu üzerinden yapılan sayısal yayın yoluyla Avrupa'da yaşayan Türklere de ulaşılmaktadır.

Kurum; TRT 1, TRT Haber, TRT 3, TRT 4, TRT Müzik, TRT Belgesel, TRT Anadolu, TRT Çocuk, TRT Türk, TRT GAP, TRT HD, TRT 6, TRT Avaz, TRT el Türkiye ve TRT Okul olmak üzere 15 televizyon kanalının yanında Euronews'in %15,70 ortağıdır (çok uluslu haber kanalı) ve RADYO 1, RADYO 2 (TRT FM), RADYO 3, RADYO 4, RADYO 6, Ankara Radyosu, Antalya Radyosu, Çukurova Radyosu, Erzurum Radyosu, Trabzon Radyosu, Gap-Diyarbakır Radyosu, TRT Nağme, TRT Türkü ve yurt dışına Türkçe dahil 32 dilde yayın yapan Türkiye'nin Sesi Radyosu ve TRT Avrupa FM olmak üzere 15 radyo kanalı, trt.net.tr ve trt.world.com üzerinden 35 dil ve lehçede yayın, teleteks yayını ve "TeleVİZYON", "Radyovizyon", "F 1 Racing" ve "TRT Çocuk" dergileriyle Türkiye'ye ve dünyaya yayın yapmaktadır. TRT, 15 televizyon kanalı, 6 ulusal, 6 bölgesel, 1 yerel, 2 uluslararası radyo kanalına sahiptir.⁹⁷

Merkezi Ankara'da bulunan kurumun, İstanbul, İzmir, Mersin, Antalya, Trabzon, Diyarbakır, Erzurum illerindeki müdürlükleri yoluyla hizmetlerini sürdürmektedir. TRT'nin dünya genelinde 20 noktada şubesi bulunmaktadır.

TRT'nin tüm kanalları 27 Ekim 2008'den itibaren 11919 (V) 24444 ve 11096 (H) 30000 parametreleri ile Türksat uydusu üzerinden alınabilmektedir. Ayrıca Digitürk, D-Smart, Kablo tv, TiviBu platformu ve normal antenle izlenebilmektedir.

3.6.3.1. TRT Yayın İlkeleri

Anayasanın 133. maddesi ve 2954 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kanunu uyarınca tarafsız bir kamu tüzel kişiliğe sahip Türkiye'nin tek kamu yayın kuruluşu olarak yayınlarının tarafsızlığı esastır.

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu toplum yararını gözeterek haber veren, bilgilendiren ve eğlendirirken eğitmeyi amaç edinen Kamu Hizmeti Yayıncılığı

⁹⁷ <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/YayinIlkelerimiz.aspx>

yapar. Kurum, radyo ve televizyon yayınlarını, T.C. Anayasası, 2954 ve 3984 sayılı Kanunlar ile Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi ve ilgili diğer mevzuata uygun olarak sürdürmektedir. Genel Yayın Planı, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu'nun yayın faaliyetlerini kapsar.

Genel Yayın Planı'nın amacı, yayın esas, hedef, ilke ve öncelikli konularıyla alınması gerekli tedbirleri belirlemek, bu doğrultuda, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu'nun bütün kademelerinde yayınla ilgili faaliyetlerin düzenli ve en iyi bir şekilde yürütülmesini sağlamaktır.

2954 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kanununun 5. maddesine göre Türkiye Radyo Televizyon Kurumu yayın esasları şunlardır:⁹⁸

a) Anayasanın sözüne ve ruhuna bağlı olmak; devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, milli egemenliği, Cumhuriyeti, kamu düzenini, genel asayiş, kamu yararını korumak ve kollamak,

b) Atatürk ilke ve inkılaplarını kökleştirmek, Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflere ulaşmayı gerçekleştirmek,

c) Devletin milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin gereklerine uymak,

d) Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak yahut Devleti ve Devlet otoritesini ortadan kaldırmak veya dil, ırk, din ve mezhep ayrımı yaratmak yahut sair herhangi bir yoldan bu kavramlara ve görüşlere dayanan bir Devlet düzeni kurmak amacı güden rejim ve ideolojilerin propagandasına yer vermemek,

e) Genel ahlakın gereklerini, milli gelenekleri ve manevi değerleri gözetmek,

f) Türk milli eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak,

g) Kolayca anlaşılabilir, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanmak,

h) Toplumun beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek,

⁹⁸ <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/GenelYayinPlani.aspx>

- i) Karamsarlık, umutsuzluk, kargaşa, dehşet, saldırganlık gibi olumsuz duygular uyandırmak ve telkin etmek amacına yönelik yayın yapmamak,
- j) Kişilerin özel hayatlarına, şeref ve haysiyetlerine saygılı olmak ve dürüstlük anlayışına bağlı kalmak,
- k) Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında tarafsızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleri ile çağdaş habercilik teknik ve metotlarına bağlı olmak,
- l) Haberler ile yorumları ayırmak ve yorumların kaynaklarını açıklamak,
- m) Kamuoyunun sağlıklı ve serbestçe oluşabilmesi için kamuoyunu ilgilendirecek konularda yeterli yayın yapmak; tek yönlü, taraf tutan yayın yapmamak ve bir siyasi partinin, grubun, çıkar çevresinin, inanç veya düşüncenin menfaatlerine alet olmamak.

3.6.3.2. TRT Görevleri

2954 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kanununun 9. maddesine göre Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunun görevleri şunlardır:⁹⁹

a) (Değişik : 12/1/1989 - 3517/6 md.; İptal: Ana. Mah.nin 18/5/1990 tarih ve E. 1989/9, K. 1990/8 sayılı Kararıyla.; Yeniden düzenleme: 6/7/1999-4397/2 md.) Radyo ve televizyon yayınları yapmak ve bu amaçla radyo ve televizyon verici istasyonları, program iletim sistemleri ve stüdyo tesisleri kurmak, geliştirmek, radyo ve televizyon yayınları alanında ek gelir temin edecek düzenlemeler yapmak ve faaliyette bulunmak,

b) Radyo ve televizyon yayınları için haber toplama ve program yayın ve yapımı maksatlarıyla gerekli birimleri oluşturmak,

c) (Değişik: 11/6/2008-5767/2 md.) Bu Kanun çerçevesinde; Türkiye sınırları içinde yayın yapan yerel, bölgesel, ulusal radyo ve televizyon kurum ve kuruluşları ile sözleşme, anlaşma ve protokoller imza etmek; ayrıca Başbakanlığın onayını

⁹⁹ <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Gorevlerimiz.aspx>

olarak gerektiğinde uluslararası radyo ve televizyon kurum ve kuruluşları ile anlaşma, sözleşme ve protokoller imza etmek,

d) (...) (3) Tesislerde kullanılacak alet ve cihazlar ile ilgili araştırmalar yapmak veya yaptırmak, bunların onarım ve bakımlarını yapmak veya yaptırmak ve gerekli hallerde işletme için zorunlu olan alet ve cihazları imal etmek veya ettirmek,

e) Yurt içine yapılacak; haber, kültür, bilim, sanat, eğlence ve benzeri türlerde eğitici, aydınlatıcı ve eğlendirici nitelikte her türlü yayınlarla;

1. Atatürk ilke ve inkılâplarının kökleşmesine, Türkiye Cumhuriyetinin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflerin gerçekleşmesine,

2. Devletin varlık ve bağımsızlığının, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünün, toplumun huzurunun, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı ve Atatürk Milliyetçiliğine dayanan demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti niteliklerinin korunmasına ve güçlendirilmesine,

3. Milli eğitim ve milli kültürün geliştirilmesine,

4. Devletin milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin korunmasına,

5. Kamuoyunun Anayasa ilkeleri doğrultusunda serbestçe ve sağlıklı bir şekilde oluşmasına, yardımcı olmak.

f) Yurt dışına yapılacak yayınlarla:

1. Devletin her alanda tanıtılmasına,

2. Yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının Türkiye Cumhuriyeti ile ilişkilerinin sürdürülmesine yardımcı olmak.

Ülkenin tanıtımına ve yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarına yönelik yayın yapmak Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun görevleri arasında bulunmaktadır. TRT radyo ve televizyon kanalları aracılığıyla uluslararası yayınlar yaparak bu görevi yerine getirir.

1984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları hakkında Kanuna göre TRT'nin yurt dışına yapılacak yayınlarda görevi:¹⁰⁰

1. Devletin her alanda tanıtılmasına,
2. Yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının Türkiye Cumhuriyeti ile ilişkilerinin sürdürülmesine yardımcı olmak” olarak belirlenmiştir.

3.6.4. Yurt İçi Televizyon Yayını

Çok sayıda ulusal ve bölgesel televizyon kanalının bulunduğu yayın ortamında, Türkiye ve dünyaya “doğru ve tarafsız” haber vermeyi amaç edinen TRT, eğitim, kültür, belgesel, drama, spor, müzik ve eğlence yayınlarıyla, Anadolu'nun % 99'una ve sınır ötesine ulaşarak, her yaş grubundan izleyiciye yönelik yayınlarıyla hizmet vermektedir.

TRT yayınları; çeşitli yaş, meslek, eğitim ve kültür seviyesindeki seyircilere doğru, tarafsız, anlaşılır ve anında haber vermeyi, eğitim ve kültür gelişimlerine katkıda bulunmayı, eğlendirirken eğitmeyi ve en yaygın şekliyle millî kültür bütünleşmesini sağlamayı amaçlamaktadır. TRT 2011 yılı Genel Yayın Planı'na göre televizyon yayınlarına ilişkin içerik şu şekilde sıralanmıştır:¹⁰¹

TRT-1 aile kanalı formatında; eğitim, kültür, drama, müzik, eğlence, spor ve haber programlarının bulunduğu yayınlarıyla tüm Türkiye'ye hitap etmektedir. TRT-1 %99,9 kapsama alanıyla Türkiye'nin her yerinde ve internet üzerinden bütün dünyada 42 yıldır yayındadır.

TRT-HABER, güncel haber, siyaset, analiz, tartışma, spor, belgesel, kültür ve sanat programlarının yer aldığı haber kanalıdır.

¹⁰⁰ Türkiye Radyo Televizyon Kurumu. (2008). TRT Genel Yayın Planı. Ankara, s. 28

¹⁰¹ Türkiye Radyo Televizyon Kurumu. (2011). TRT Genel Yayın Planı. Ankara

TRT-3, TRT-GAP ve TBMM TV'nin zaman paylaşımı kanalıdır. Canlı ve naklen yayınlarla Türkiye'de ve dünyada önde gelen spor müsabakalarını, spor programlarının yayınladığı kanaldır.

TRT-GAP; TRT-GAP'ta, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşayan insanların talep ve ihtiyaçları doğrultusunda, bölgedeki ekonomi ve eğitim seviyesinin yükseltilmesine yönelik, müzik, eğitim, kültür, eğlence ve spor programları ile belgeseller yayınlanmaktadır. TRT-GAP bölge halkının ortak sesi olarak tanımlanmaktadır.

TRT-4, TRT Çocuk kanalı ile TRT Okul kanalının dönüşümlü olarak yayın yaptığı kanaldır.

TRT Anadolu Kanalı, "Bir ekran yüz ekran, yüz ekran bir ekran" sloganıyla Ekim 2010 tarihinde yayın hayatına resmi olarak başlayan TRT Anadolu kanalının yayın içeriğinin bir bölümünü TRT arşivindeki yapımlar, diğer TRT kanalları ile birlikte yapılan ortak canlı yayınlar oluşturmaktadır. Öte yandan, Yerel ve Bölgesel Yayın kuruluşlarının hazırlamış oldukları bant ve canlı programlarda kendi il ve yörelerinde yaşatılan değerleri, gelenek ve kültürleri yayın içeriğinin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır.

TRT-6, ülkenin birlik ve bütünlüğünü amaçlayan, çağdaş normlarda her yaşta seyirciye hitap eden Kürtçe aile kanalı Ocak 2009'da yayına başlamıştır. TRT uluslararası Kürtçe yayın yapan kanalıyla Türkiye'nin uluslararası ve özellikle bölge ülkeleriyle olan ilişkilerine olumlu katkı sağlamak amacıyla kurulmuştur.

TRT-ÇOCUK, Çağdaş Türk çocuklarının animasyondan müziğe, haberden spora bütün ihtiyaçlarına cevap veren kanal, fiziksel, zihinsel, ruhsal ve ahlaki bakımdan sağlıklı nesiller yetiştirilmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Evrensel pedagojik normlarda kaliteli, çağdaş ve sorumlu yayıncılık anlayışı ile Türk dilinin ve kültürünün doğru bir şekilde tanıtılmasını, çocukların oynayarak, eğlenerek eğitimini ve bilinçlenmesini amaçlamaktadır.

TRT-TÜRK, dünyaya ağırlıklı olarak Türkçe yayın yapan kanal, Türkiye ile Türk insanını tanıtan programlarıyla, haber, kültür ve sanat yayınlarıyla, yurtdışında yaşayan vatandaş ve soydaşların Türkiye ve Türk Kültürüne ilişkin yayın yapılmaktadır.

TRT-AVAZ, Mart 2009'da yayına başlayan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Bosna Hersek, Arnavutluk ve Türkiye olmak üzere 8 ülkeden ve bu ülkelere özgü 8 dilde, Uzakdoğu'dan Balkanlara uzanan coğrafyada yaşayan Türk dünyasına yönelik yayın yapan kanaldır. Türkiye ile diğer Türk Cumhuriyetleri arasında dil ve düşünce birliği kurmaktadır. Birçok Türk lehçesinde "ses" anlamına gelen AVAZ, Türk Cumhuriyetleri'nin ortak sesi olarak, Ortadoğu'dan Kafkaslara 27 ülke ve 13 muhtar cumhuriyette yaklaşık 250 milyon nüfuslu coğrafyaya hitap etmektedir.

TRT- BELGESEL, Türkiye'yi İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça ve Türkçe ile beş farklı dilde dünyaya tanıtan belgesel kanalıdır. Tarih, toplum, doğa, çevre, spor, kültür-sanat, bilim, teknoloji alanlarında belgesel programları yayınlayan kanal 17 Ekim 2009'da yayına başlamıştır.

TRT-MÜZİK, Türkiye'nin ve dünyanın müziğini buluşturan müzik kanalında, yarışma programları, müzik belgeselleri, konserler, kuşak programları, Top 10'lar ve canlı programlar yayınlanmaktadır. 16 Kasım 2009'da yayına başlayan kanal, Türk Halk ve Sanat Müziği ağırlıklı olmakla birlikte yerli ve yabancı müzik yayınlarıyla Türkiye'nin ve dünyanın müziğini izleyicilerine sunmaktadır.

TRT- ET TÜRKİYYE, Türkiye'nin uluslararası ve özellikle bölge ülkeleriyle olan ilişkilerine olumlu katkı sağlamak amacıyla Arap aleminin ortak dili, ortak ekranı, ortak hissiyatı olmak amacıyla, her yaşta seyirciye hitap eden, çocuk, gençlik, kadın, sağlık, ekonomi, drama, belgesel, spor, müzik, haber, kültür-sanat, din-ahlak ve eğlence programlarından oluşan bir içerikle Nisan 2010'da yayına başlamıştır. Arapça konuşan, 22 Arap ülkesi ve Arapça konuşanlara yönelik yayın yapan kanal 350 milyon nüfusa sahip Arap ülkeleri ile Türkiye arasında bağları güçlendirmeyi hedeflemektedir.

TRT HD, HD yayını yaparak ağırlıklı olarak spor ve belgesel programları ile sinema yayınları veren kanal Haziran 2010'da yayına başlamıştır.

TRT SPOR kanalı ulusal ve uluslararası tüm spor müsabakalarını ve organizasyonları, canlı ya da banttan sporun her dalında yayınlar yapmaktadır. Ağustos 2010 tarihinde yayın hayatına başlamıştır.

TELEGÜN yayınının amacı, toplumun (özürlüler dâhil) ihtiyaç duyabileceği, günün gelişen haberleri, hava ve yol durumu, spor, aktüalite, radyo ve televizyon programları, kültür ve sanat etkinlikleri, turizm ve seyahat yerleri ile ekonomi gibi konuların televizyonlardan istenildiği anda öğrenilebilmesine imkân sağlamaktır. Tele gün yayını, teleteks olarak TRT-1, TRT-2, TRT-3, TRT-4 ve TRT-TÜRK yayın şebekesinden gerçekleştirilir.

trt.net.tr yayınlarının amacı, tüm kaynaklardan yararlanarak yurttta ve dünyada gelişen olayları haber ve dosyalarla ayrıntılı biçimde işleyerek kamuoyunun bilgileneşine katkıda bulunmaktır. Radyo, televizyon ve arşiv birimlerinde oluşturulan bir repertuar çerçevesinde, ses, görüntü ve yazı içeren yayınların kişisel bilgisayar, cep telefonu, Mp3 çalar, video oynatıcı vb. taşınabilir aygıtlara yüklenmesini sağlayarak, izleyicilerin yayın sonrasında programlara erişimini gerçekleştirmektedir. İzleyicilerin programlarla ilgili tepkisini yayıncıya doğrudan ulaştırarak, kurum yayınları için önem taşıyan geri beslemeye imkân sağlamaktadır. Konusu ve hedef kitlesi gözetilerek belirlenecek dil/dillerde haber portalı hizmeti verilerek, "iste ve izle" formatında radyo ve televizyon program kayıtları izlettirilebilmektedir.

trt.world.tr, 20 Kasım 2008'de yayına başlayan trt-world.com üzerinden bugün 35 dil ve lehçede haber yayını ile bölge, dünya ve Türkiye gündemi internet takipçilerine ulaştırılmaktadır. TRT-World'de, Almanca, Arapça, Arnavutça, Azerbaycan Türkçesi, Boşnakça, Bulgarca, Çince, Darice, Farsça, Fransızca, Gürcüce, Hırvatça, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Kazakça, Kırgızca, Macarca, Makedonca, Özbekçe, Peştuca, Romence, Rusça, Sırpça, Tatarca, Türkmenice, Urduca, Uygurca, Yunanca, Kürtçe ve Ermenice yayın yer almaktadır.

www.trt-world.com'dan yayın yapılan bölgeyle ve bütün dünyayla ilgili sıcak gelişmeler, uzmanların görüşlerinin de yer aldığı bir içerikle dünya kamuoyuna sunulmaktadır. Haber içeriğinde her dil için öncelikle bölgesel haberlere ağırlık verilmekte, haber sıralamasında ikinci sırada dünya haberleri yer almakta, dünyadaki gelişmelerin ardından ise gündemdeki Türkiye haberleri ele alınmaktadır. Günlük, haftalık ve aylık okur istatistikleri online takip edilen haber sayfalarında, okuyucu yoğunluğu sürekli değişmektedir.

Siteyi ziyaret eden dinleyiciler, programların Podcast dosyalarına ulaşabiliyor, kaydedilmiş yayının tamamını ve haberleri dinleyebilmekte, radyo yayınında yer almayan özel röportajlar, ses dosyaları ve video görüntülerine trt-world.com üzerinden ulaşabilmektedirler. Ayrıca haftanın fotoğrafları ve özel konulara göre oluşturulmuş multimedya galerilerini görebilmektedirler. Belirli konularda ayrıntılı bilgi içeren dosyaları sitede bulabilen kullanıcılar ilgili dildeki masa elemanları ile iletişime girerek görüşlerini bildirebilmektedirler.

3.6.5. Yurt Dışı Televizyon Yayını

TRT'nin 2954 no'lu Türkiye Radyo Ve Televizyon Kanunu'nun üçüncü bölümünde yer alan yayınların düzenlenmesine ilişkin 24. maddesi gereğince devletin dış ilişkileri ile ilgili yayınlarda uygulanacak esaslar, Dışişleri Bakanlığınca tespit edilerek Türkiye Radyo-Televizyon Kurumuna bildirilir. Dış ilişkiler ile ilgili yorumlarda kaynak belirtilip belirtilmeyeceği hususunda Dışişleri Bakanlığının görüşü göz önünde tutulur.¹⁰²

¹⁰² TRT Kanunu, <http://www.trt.net.tr/Duyuru/DuyuruDetay.aspx?DuyuruKodu=e0a729a6-3e92-4f3c-9f36-4c6da4da3320>

3.6.5.1. TRT International

TRT'nin 2009 yılına kadar yurtdışına yönelik yayın yapmış genel içerikli TV kanalıdır. 1990 yılında TV5 adıyla kurulmuş, 1992'de TRT-Int-Avrasya adını almıştır. Fakat sonradan iki kanal birbirinden ayrılarak yurtdışına yönelik yayın yapan kanal TRT-Int adını almıştır. TRT programları haricinde, Uçan Türk, Avustralya Postası, Aydın Bakışı gibi TRT-Int'e özel programlar yayınlanmıştır.

TRT-Int'in formatı değiştirilerek Arapça, Farsça gibi Ortadoğu dilleri ve İngilizce, İspanyolca, Fransızca gibi batı dilleri ile Çince, Rusça gibi Asya dillerinden oluşan bir kanal olarak açılması düşünülmüştür. 8 Mayıs 2009 tarihinde TRT-Türk adı altında haber ve kültür kanalı formatı kazanmış TRT-Int kapanmıştır.

TRT-Int'in yayınlandığı ülkeler: Almanya, Avustralya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Danimarka, Finlandiya, Gürcistan, Hollanda, İsveç, İsviçre, Kazakistan, Kırgızistan, Makedonya, Moldova, Norveç, Polonya, Romanya'dır. TRT-Int'in bu yolla ulaştığı hane sayısı ise Almanya'da 12.221.291, Hollanda'da 3.959.819, Belçika'da 1.502.956, Danimarka'da 6.211, Avusturya'da 624.000, İsviçre'de 1.521.379, Bulgaristan'da 40.000'dir.

TRT-Int'in yayın amaçları ve içerikleri açısından dil, kültür, yurttaşlık, ulus ve soy temelli yayın yapan bir kanal olarak tanımlanmaktadır. Yayın amaçlarında her ne kadar Türkiye'nin tanıtımı belirtilse de, yayın dilinin Türkçe olduğu göz önünde bulundurulduğunda tanıtımın, ikincil amaçlardan biri olduğu söylenebilir. Yabancılara yönelik bazı programların genellikle İngilizce veya Almanca alt yazılı verilmesiyle yapılmakta olduğu gözlemlenmektedir. TRT faaliyet raporlarında TRT-Int yayın amaçlarının yıllar içinde çok çeşitlendiği ve yeni maddeler eklendiği de görülmektedir.

3.6.5.2. TRT Türk

TRT'nin yurt dışına yönelik olan kültür ve haber içerikli Türkçe yayın yapan kanalıdır. TRT-Türk'ün frekansları TRT-Avaz'a verildikten sonra kanal tekrar TRT-Int ile birleştirildi. Bu birleşmenin ardından TRT-Int kanalında logo yaklaşık 9 saniyede bir TRT-Türk ve TRT-Int arasında değişmiştir. TRT-Türk, 8 Mayıs 2009 tarihinde yeniden açıldı.

TRT'nin ilk 16:9 formatında yayın yapan kanalıdır. Kanalın amacı BBC, CNN ve Al-Jazera English kanallarına alternatif olmaktır. Kanal 24 saat canlı haber yayınlamaktadır, yani referans bir kanaldır. Reuters firması kanalın haber tedarikçisidir. 1991 yılında TRT-Int-Avrasya adı ile kurulmuştur. Fakat sonradan iki kanal birbirinden ayrılarak TRT-Türk adını almıştır. Kanal Türksat 3A uydusu, Digiturk, D-Smart ve Teledünya'da izlenebilmektedir. Ayrıca birçok Orta Asya ülkesinin yerel dijital platformlarında da mevcuttur.

TRT-Türk uydu alıcıları ile Avrupa, Orta Asya, Afrika, Avustralya, ABD, Kanada gibi kıtalara yayın yapmakla birlikte, TRT-Türk'ün yurtdışına kablo-TV ve IPTV şirketleri tarafından iletiildiği ülkeler şunlardır: Almanya, Avustralya, ABD, Belçika, Bulgaristan, Gürcistan, Hollanda, Fransa, Kazakistan, Kırgızistan, Moğolistan, Norveç, Polonya, Romanya, Moldova, Azerbaycan, Kosova.

TRT-Türk'ün Bişkek, Pekin, İslamabad, Tahran, Bağdat, Erbil, Kudüs, Adisababa, Atina, Üsküp, Saraybosna, Moskova, Washington, Lefkoşa, Berlin, Brüksel, Kahire, Taşkent, Aşkabat gibi merkezlerde program-haber büroları mevcuttur.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bağımsızlıklarına kavuşan Türk Cumhuriyetlerinin ve Rusya Federasyonu'nda bulunan özerk Türk devletlerinin varlığı Türkiye'nin dikkatini doğal olarak serbest iletişim kurabileceği bu coğrafyaya çekmiştir. Türkiye ve Orta Asya'daki Türk Cumhuriyetleri'nin uzun yıllar boyunca rejim farklılığının da içinde bulunduğu siyasi nedenlerden dolayı ilişkileri sınırlı düzeyde kalmıştır. Oğuz Türklerinin Anadolu'ya yerleşmesinden sonra yüzyılların

getirdiği değişimler bir yana bırakılacak olursa Türkiye, Sovyetler Birliği'nin dağılması ile 90'larda ortak dile, kültüre, soya ve tarihe sahip olduğu devletlerle karşılaşmıştır.

Böyle bir coğrafyaya doğal olarak kayıtsız kalmayan Türkiye, uluslararası yayınlarını bu alana da yöneltme kararı almıştır. Süleyman Demirel'in başbakanlığına denk gelen bu dönemde Demirel, 'Adriyatik'ten Çin Seddi'ne' uzanan Türk dünyası tanımlamasını sık sık yapmıştır. Avrasya'ya yönelik TRT yayınlarının başlaması hususunda Milli Güvenlik Kurulu'nun isteği bulunmaktadır.

"Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği 19 Şubat 1992 tarihinde Başbakan Süleyman Demirel imzalı yazısı ile; Türkiye ile Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan Cumhuriyetleri arasında bu ülkelerin birbirlerini daha yakından tanımalarını sağlamak ve her alanda işbirliği imkanlarını teşvik amacıyla TRT ve PTT'nin işbirliği ile haberleşme imkanlarını genişleterek, televizyon yayınlarını gerçekleştirmesini ivedi olarak istemiştir."¹⁰³

Bu amaçlarla çalışmalarına 1992 yılında başlanan TRT-Avrasya kanalı 12 Nisan 1993'te yayına geçmiştir. Sistem, Ankara'da kurulan uydu yer istasyonundan gönderilen sinyallerin Hint Okyanusu üzerinden 57 derece doğu boylamında bulunan Intelsat V (F7) uydusundan kiralanan iki transponderla Türk Cumhuriyetlerin başkentlerine kurulan uydu yer istasyonlarına indirilmesi ve her ülkenin kendi milli televizyon şebekeleri tarafından dağıtılması esasına dayanmaktadır. Türk Cumhuriyetleri ve diğer Asya ülkelerindeki sistem SECAM olduğundan, TRT'nin PAL sistemindeki yayınları Ankara'da SECAM'a çevrilerek uyduya çıkarılmaktadır.

Bir süre TRT-Int ve TRT-Avrasya yayınları iki kanalın yayınlarının ortak düzenlenmesi ile yapılmıştır. İki kanalın yayınları doğu ve batıda yer alan uydular kullanılarak belli saatlerde ortak, belli saatlerde farklı yayın akışlarıyla yapılmıştır.

¹⁰³ Çankaya, Ö. (2003). Bir Kitle İletişim Kurumunun Tarihi: TRT 1927-2000, 1. Basım, İstanbul : Yapı Kredi Yayınları, s. 78

TRT-Türk'ün yayınları Kafkasya ve Orta Asya'ya yöneliktir, bu eksenin yakınındaki bölgeler ise yayınları yansımalarından almaktadır. Çin yayınları almamakta, Japonya yansımalarından almaktadır. Endonezya 'footprint'lerden, yansımalarından alıyor. Çin'in yasaları çok sıkı olduğundan kablo antlaşması da yapılamamaktadır. Avrupa'da aynı şekilde Çin'e yayınlarında sorun yaşamaktadır. 2002 yılından itibaren TRT-Avrasya kanalı TRT-Türk adı ile yayın yapmaktadır. TRT-Türk'ün yayınları incelendiğinde:¹⁰⁴

1. TRT-Türk (AVRASYA) yayınının amacı, Kafkasya ve Orta Asya'ya yönelik programlarıyla Türkiye'nin ve Türk devletlerinin çeşitli alanlardaki imkânlarının, Türk insanının çok yönlü olarak tanıtılmasını sağlamak, Türkiye ile diğer Türk cumhuriyetleri arasında dil ve düşünce birliği yaratmak, dayanışma ve birliktelik duygusunu artırmak, kültürel ve ticari ilişkilerin geliştirilmesine yardımcı olmaktır.

2. TRT-Türk yayını; eğitim, kültür, drama, eğlence, müzik programları ile haberlerden oluşur. Reklamlara da yer verilebilir. Bu yayında gerektiğinde yayın alanı içindeki ülkelerin dillerinde de reklamlara yer verilebilir.

3. TRT-Türk yayını; yurt dışında uydu aracılığıyla Orta Asya'da soydaşlarımızın bulunduğu bütün ülkelere ulaştırılır.

4. TRT-Türk yayını Türkiye Türkçesi ile sürdürülür. Programlar, özelliği ve hedef kitlesi dikkate alınarak, gerektiğinde yabancı dilde ve Türkçenin değişik lehçelerinde alt yazılı olarak yayınlanabilir. Ayrıca, belirli bir sıra ile seçilen program türlerinin DVB-S (uydu üzerinden sayısal yayıncılık) standartları çerçevesinde çok dilli dublajının yapılarak yayınlanması sağlanır.

Kurulduğu ilk yıllarda 'Türk Dünyası' ve 'Türklük' temasıyla yayın yaptığı gözlemlenen TRT-Türk'te Orta Asya ve Kafkasya'daki Türk toplumlarına yönelik özel programlar yayınlanmıştır. Bu programlar Türkiye'den yapılabildiği gibi, TRT'nin bölgedeki büroları aracılığıyla da hazırlanmaktadır.

¹⁰⁴ Demirkıran, C. (2008). Uluslararası Televizyon Yayıncılığının tarihsel Gelişim Süreci: Fransız TV5 Monde ile Türkiye TRT- INT ve TRT TÜRK Karşılaştırmalı İncelemesi Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, s. 93

TRT-Int ve TRT-Türk televizyonları Türkiye'nin kamu hizmeti yayıncısı TRT'nin uluslararası yayına ayırdığı, ulusal kültürden beslenen televizyon kanallarıdır. Kurumsal olarak tek taraflıdır. TRT, devletin tek kamu yayıncısıdır. TRT-Int, TRT-Türk kanalları dil ve etnik temelli yayıncılık yapmaktadırlar. Zaman zaman bazı programlar yabancı dilde alt yazı ile yayınlanır. TRT-Int'in hedef kitlesi yurt dışında yaşayan Türk göçmenler ile Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar'daki kalıntısı olan Türk azınlıklardır. TRT-Türk ise Orta Asya ve Kafkasya'daki Türk cumhuriyetlerine yayın yapmaktadır. TRT-Int'in etnisitesi Türk ulusu, TRT-Türk'ün etnisitesi Türklük olarak değerlendirilebilir.

TRT Türk kanalı bugün itibariyle kurulduğu günden bu yana sürekli bir devinim geçirerek, sadece Türk dünyasına hitap eden kanal olmanın ötesinde, tematik yayın anlayışı ile (haber ve kültür) Türkiye'nin dünyaya açılan yüzü olma görevini üstlenmiştir. Kanal sloganı ise "Türkiye'nin Dünyaya Açılan Yüzü" olarak belirlenmiştir. Kanılın amaçları ise şöyle sıralanmıştır:

- Türkiye'nin, dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşayan dil ve kültür birliği içerisinde olduğumuz insanlarla bağlarını güçlendirmek,
- Diğer ülke vatandaşlarının Türkçeyi ve Türk kültürünü tanımalarını ve doğru haber almalarını sağlamak,
- Dünyada olup biteni farklı bir bakış açısı ile yorumlamak,

Bütün bunların yanı sıra TRT Türk, dünya çapında haber üretip, dağıtan bir "Referans Kanal" haline gelmeyi hedeflemektedir. TRT-Türk Kanalı şu an itibari ile saat başı haber bültenleri yer almaktadır. Ana Haber bültenleri, "Dünyanın Haberi" adı altında dört kıtanın prime-time saatine göre yayınlanmaktadır. Haber bültenlerinin yanı sıra gezi, turizm, insan portreleri, belgesel, müzik, haber ve kültürel olmak farklı türlerde 46 program ile yayın yapmaktadır:

Kültürel programlar içinde "Türkiye'nin Tanıkları" adlı 5 dakikalık programda Türkiye'yi ziyaret eden kişiler gözüyle Türkiye anlatılmaktadır.

"Bu Ülke" adlı 45 dakikalık programda hafta içi her gün farklı mekanlarda canlı yayınlanan kültür sanat programında farklı sanat dallarından konu ve konuklar ile özel dosyalara yer verilmektedir.

"Dönmeyenler" adlı 5 dakikalık programda Türkiye dışında yaşayan ilginç portreler ekrana yansıtılmaktadır.

"AB'nin Fotoğrafi" adlı 25 dakikalık belgesel programda, Avrupa Birliği'ne üye olmuş ülkelerde yaşayan insanların gözünden üyeliğin getirdikleri ve götürdükleri ele alınmaktadır.

"İstanbul İstanbul" adlı 10 dakikalık belgesel programda İstanbul sadece tarihi ve turistik yönleriyle değil, yaşayan bir şehir olarak ele ekrana yansıtılmaktadır.

"Sesler" adlı 30 dakikalık müzik programında Türk müziğini dünya müzikleri ile buluşturan müzik grupları konuk edilmektedir.

"Yediveren" adlı 30 dakikalık müzik programında Anadolu coğrafyasındaki her türlü müzik tanıtılmaktadır.

"Dünyamız Detay" adlı 45 dakikalık haber programında dünyanın çeşitli bölgelerinden gündeme ilişkin olaylar ele alınıp değerlendirilmektedir.

"Gümüş Hilal" adlı 20 dakikalık haber programında dünyanın çeşitli bölgelerinden kültür ve sanattaki gelişmeler ele alınıp değerlendirilmektedir.

"TRT Dünya Raporu" adlı 45 dakikalık programda dünyanın çeşitli noktalarından canlı bağlantılar ile haftalık gelişmelerin değerlendirilmesi yapılmaktadır.

"40 Dakika" adlı programda Türkiye'de ve dünyada yaşanan güncel olaylar canlı olarak ele alınmaktadır.

"Türkiye'de Sabah", "Haberdar", "Gündem Ekonomi" gibi haber programları ile Türk ve Dış basında yer alan manşetler ve köşe yazılarının değerlendirildiği, Türkiye ve dünya borsalarının durumu ve finansal haberlerin yer aldığı programlardır.

"Stüdyo Washington" programı ile Amerika gündeminden haberler aktarılmaktadır.

"Gazeteci Gözüyle" adlı programda, Biri Türk diğeri yabancı basından iki gazeteci günün gelişmelerini değerlendirilmektedir.

3.6.5.3. TRT Avaz

TRT-Avaz, Türkiye, Balkanlar, Orta Asya, Rusya Federasyonu, Orta Doğu'nun ilgili alanları ve Karadeniz bölgelerini içine alan geniş Avrasya coğrafyasında özel içerikle "Türkçe" ve bölge dillerinde kamusal yayın yapan televizyon kanalıdır.

Nevruz Bayramı'nın kutlandığı 21 Mart 2009 tarihinde TRT Türk'ün önceki frekansında yayına başlamıştır. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'na bağlı olarak Orta Asya, Kafkasya ve Balkanlar'da Türk dillerini konuşan halklara hitap etmektedir. TRT Avaz kanalının hedef kitlesi Türkçe konuşan ve Türk kültür dairesi içinde yer alan coğrafyalardır.

Kapsama alanında; Çin Sincan Uygur Özerk Bölgesi, Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan, Azerbaycan, Afganistan, Rusya Federasyonu, Ukrayna, Moldova, Gürcistan, Suriye, Irak, İran, Bulgaristan, Yunanistan, Balkan ülkeleri ve Doğu Avrupa ülkelerinin tamamı yer almaktadır.

Ayrıca Türk Cumhuriyetlerinde Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan ve Kırgızistan'da yayın yapan ulusal kablo şirketlerinden izleyicilerine ulaşmaktadır.

Balkan coğrafyasında ise, Kosova'da, Makedonya'da, Priştine'de kablo şirketleri ile yayın yapmaktadır.

Azerice, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe ve Türkmençe dillerinde kültür, sanat, belgesel ve müzik programlarının yanı sıra bu Türk ülkelerinde üretilmiş film ile diziler Türkçe altyazı ile yayınlanmaktadır. Bu programlar yerel sunucuların takdimiyle ekrana gelmektedir. Aynı zamanda Türkçe de öğretilmektedir.

TRT Avaz'da Yayınlanan Kurum İçi Yapımlar; Yeni Gün, Keşif Tutkusu, Ayna'dan Yansıyanlar, Tatlı Dile Güler Yüze, Gönül Bağı, Balkan Havası ,Sınır Tanımayan Aşklar, Bizim Sesimiz, Gezelim Görelim, Gurbetten Sılaya, Konuşan Tarih, Türkiye'nin Renkleri Türkiye'nin Sesleri, Anadolu'nun Sıcak Yüzleri, Magazintürk, Pencere, Fısıltılar, Nevruz Gala Özel, Azerinle Esintiler, Bosna Hersek Konseri, Dostlarla Beraber, Sanatın Gücü, İftar Vakti, Mutfak, Türkiyem, Zirvede Bir Saat

TRT Avaz'da Yayınlanan Kurum Dışı Yapımlar; Gökkuşuğu Çocukları, İstanbul'da Aşık Oldum, Atayurt, Balkan Atlası, Kervan, Lezzet Rehberi, Çeyiz Show, Mevlihan, Türk Kahvesi, Seyhat Zamanı, Tarihte Bugün, Sportif, Kıbrıs'tan, Kampus, Size Selam Getirmişem, Aşklar Meclisi

21 Mart akşamı kanalın resmî açılış töreni ve logo değişimi "Nevruz Gala" adlı yayın ile Ankara'daki Anadolu Gösteri ve Kongre Merkezi'nde yapılmış ve Türkiye Cumhuriyeti 11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül yapmış olduğu konuşmasında, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun yeni kanalının adının ses anlamına gelen "Avaz" olduğunu açıkladığı konuşmasında; "TRT Avaz, avaz avaz bütün Türk dünyasına seslenecek. Sadece Türkiye'ye değil 250 milyonluk Türk dünyasına, bütün Türk dünyasına bu yayın ulaşıyor, dolayısıyla bugün hep beraberiz, bütün Türk dünyasıyla hep beraberiz, bundan da büyük mutluluk duyuyorum." ifadesini kullanmıştır.¹⁰⁵

¹⁰⁵ TRT, Türk Dünyasına Avaz Avaz Seslenecek (22 Mart 2009), Hürriyet Gazetesi, 20.05.2010, <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=11263045>

TRT Avaz kanalının uzun ve kısa vadeli amaçları şöyle sıralanabilir:

1. Türkiye merkezli yayınlarla Balkanlar, Karadeniz ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nde, "Türk Dili" kullanımının yaygınlaştırılmasını sağlamak projenin amaçlarının başında gelmektedir. Türk Dünyasının bugün yaşadığı en temel sorun ortak bir iletişim dilinin belirlenememesidir. TRT-Avaz kanalı, ortak bir iletişim dilinin yaygınlaştırılması ve Anadolu Türkçesinin kullanımının genişletilmesini hedeflemektedir. Ayrıca Kırgızca, Kazakça, Türkmençe ve Özbekçe yapılan yayınlarda da Türkçe altyazı kullanılarak, Türkçe öğrenimine katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

2. Türk Dünyası kavramı geniş kullanımına rağmen henüz ne Türkiye'de ne de Orta Asya Cumhuriyetlerinde tam olarak içi doldurulamamış bir kavramdır. Bir başka ifade ile Türk Dünyası mensuplarının bu kavramın içine kimlerin dâhil edildiği konusunda net bir yaklaşımları bulunmamaktadır. Türk Dünyası mensuplarının birbirleri hakkında dahi derinlemesine bilgiye sahip oldukları söylenemez. Bu kapsamda TRT Avaz projesi milletler arası kamuoyunun ülkemiz lehinde gelişmesi için, Türk Dünyası bilincinin içinin doldurulmasına hizmet etmeyi amaçlamaktadır.

3. TRT Avaz kanalı dünyanın çeşitli coğrafyalarına dağılmış halde olan Türk dilli halkların ortak değerlerine vurgu yapmak, Türk halkları arasında kültürel bir köprü görevini üstlenmek istemektedir. Farklılıklardan çok ortaklıklara vurgu yapılması, gelecekte diğer alanlarda da somut işbirliği imkânlarını artıracak, ülkemizin bu coğrafyada bütün yönleriyle doğru olarak tanıtılmasını sağlayarak coğrafi uzaklıkların yarattığı dezavantajı ortadan kaldıracaktır.

4. TRT Avaz yayınları tarih, din, dil, soy birlikteliğine vurgu yapmasının yanı sıra güncel gelişmeleri de Türkiye gözünden aktarmak imkânını sağlamak amaçlanmaktadır.

5. TRT Avaz kanalının uzun vadeli hedefi Türk Dünyasında ortak akıl, ortak düşünce sistemi, ortak algıları güçlendirebilecek bir araç haline dönüşebilmektir. Değişik coğrafyalarda yaşayan soydaşlarımıza Türkiye'nin başarı öyküsü ve mevcut

durumunun aktarılabilmesi önceliği ile ortak kültür coğrafyasının temellerini kuvvetlendirmek TRT Avaz'ın temel hedefleri arasında sayılabilir.

TRT Avaz'ın yayın konuları ve amaçları şöyle belirtilmektedir:

1. Türkiye'nin tanıtımı katkı sağlamak: TRT Avaz'ın, Türkiye'nin, ekonomik, sosyal, kültürel ve turistik değer ve varlıklarının yayın alanına giren coğrafyalarda tanıtımına hizmet etmesi planlanmaktadır. Böylelikle ülkemizin Türk Dünyası için model konumu güçlendirilecek ve söz konusu alanlara olan ilginin artması sağlanabilecektir.

2. Türkçenin kullanım alanının genişlemesi: TRT Avaz kanalı, yayın yaptığı bölgelerde kullanılan Türkçenin lehçelerine ek olarak büyük oranda Anadolu Türkçesinin öğrenilebilmesi için önemli bir hizmet edecektir. Bu hizmetin pratikte çok önemli sonuçlar doğuracağı malumdur. Dil, iletişimin yanı sıra Türkiye'nin bölge halklarına ulaşabilmesi açısından da kritik öneme sahiptir.

3. Ortak yayın ve işbirliği anlayışının geliştirilmesi: TRT Avaz kanalı bölge ülkeleri ile geliştirdiği işbirliği anlayışı çerçevesinde hem teknik hem de içerik bağlamında bilgi alışverişinin artırılmasına hizmet edecektir. Yayıncılık alanındaki işbirliğinin TRT Avaz vasıtası ve katkısı ile yapılmasına planlanmaktadır.

4. Türkiye ve Türk Dünyası halkları arasında etkileşimin sağlanması ve geliştirilmesi: TRT Avaz kanalı Türk Dünyası halkları arasında etkileşimin artırılmasına önemli katkı sağlayacaktır. Günümüzde görsel yayınların insanlar ve toplumlar üzerindeki etkisi göz önüne alındığında TRT-Türk kanalının bu kapsamda arzulan sonuçlara ulaşma potansiyeli daha net ortaya çıkmaktadır.

5. Ortak kültürel mirasın görünürlüğünün artırılması: Genelde Türk Dünyası, özelde ise Türkiye'nin kültürel potansiyelinin görünürlüğünün artırılmasına hizmet etmesi tasarlanmaktadır. Türk medeniyetinin en önemli temsilcilerinden Türkiye'nin bu anlamda genele öncülük etmesi TRT Avaz kanalının temel prensiplerinden birisidir. Bu anlayıştan elde edilecek sonuç Türk Dünyasının sınırlarını da

aşmaktadır. Zira ortak kültürel mirasa işaret edecek projeler küresel düzlemde önemli sonuçlar doğurabilir.

6. Türk Sanat, Edebiyat, Siyaset Adamlarının ve Çalışmalarının Tanıtımı: Türkiye'nin ve Türk Dünyasının yetiştirdiği, Türk Dünyası ya da dünya çapında etki doğurmuş portrelerin TRT Avaz kanalı vasıtasıyla tanıtılması ve çalışmalarının duyurulması ulaşılması planlanan hedefler arasındadır. Türkiye'nin sanat ve kanaat önderlerinin yayın alanlarında doğru ve etkili şekilde tanıtılması yanlış algılamaların, bilgi eksikliklerin giderilmesine hizmet edecektir.

3.6.5.4. TRT Şeş

TRT Şeş televizyonu, 1 Ocak 2009'dan itibaren 24 saat kesintisiz olarak Kürtçe'nin Kırmançi lehçesi ile yayın yapan TRT kanalıdır. Kırmançi, Zazaca, İran'da konuşulan Kürtçe farklı Suriye'de bulunan Kürtlerin konuştuğu lehçe daha farklıdır. Yurtdışındaki Kürtler daha değişik lehçeler kullanmaktadır. Kürtçenin farklı lehçelere sahip olması sebebi ile TRT Şeş Kırmançi lehçesini tercih etmektedir. Yanı sıra Zazaca haber ve programlar da mevcuttur. TRT Şeş, Kuzey Irak'ta izlenmesine rağmen bölgede yaşayan Kürtlere yönelik özellikle bir yayın politikaları bulunmaktadır.

TRT Şeş, TRT 1 kanalının Kürtçe versiyonu olarak yayın yapmaktadır. Kanalda, Kürt ve Türk sanatçılar kendilerine özgün, kendi edebiyatları ve yazarlarına ilişkin yaptığı belgeseller de yer almaktadır.

TRT Şeş, İdris Bitlisi, Ahmedi Hani gibi 16. yüzyılda, Osmanlı döneminde yaşamış ve Arap harfleri ile Kürtçe eserle bırakmış olan Mevlana ve Yunus Emre yolunu takip etmiş edebiyatçı ve mutasavvıfların hayatını ekrana taşımıştır. Bu kişiler aynı dönemde yaşayan diğer Osmanlı alimleri ile aynı değerlere vurgu yapmış, birlik, beraberlik ve kardeşliğin önemini belirtmişlerdir. TRT Şeş kanalı, Kürt asıllı vatandaşlar ile birliği ve beraberliği bütünleştirmek amacıyla yayın yapmaktadır.

TRT Şeş, spor programlarında Türkiye Futbol Liginde ilişkin haberler ve yorumları yine bu ligde oynamış, konusunun uzmanı tarafından Kürtçe olarak ekrana getirilmektedir. TRT Şeş, İkinci Lig'de yer alan bilge takımlarının maçlarını yayınlama ihalesini alarak bu takımların maçlarını Kürtçe olarak yayınlamaktadır.

Kanalda yayınlanan “Dem u devran” (An ve Zaman) adlı belgesel program Van, Bitlis, Ağrı, Urfa, Kars, Adıyaman, Mardin illerini kapsayan programlar yapmıştır . Programda söz konusu illeri tanıtıcı mahiyette bir format yürütülmüştür.

Ramazan ayında İftara Doğru programı her akşam canlı olarak, çeşitli illerden yapılmıştır. Van'dan başlanan program yayını her gün bir başka Güneydoğu şehrinde devam edilerek en son Şanlıurfa'da son bulmuştur. Belirlenen on iki vilâyetin bazıları üç gün, iki gün, beş gün, bir gün duruma göre dolaşarak on iki vilâyetin tamamını dolaşmış ve bu yayınlar canlı olarak yayınlanmıştır.

Şeyh Sait'in torunlarından avukat Muhammed Dara Akar tarafından Zazaca olarak hazırlanan “Xon u Kerwon” (Han ve Kervan) adlı belgeselin çekimleri de Zaza nüfusun ağırlıklı olduğu Solhan, Mutki gibi yerlerde gerçekleştirilmiştir. 2009 Nevruz'unun TRT Şeş'te kutlama programında Kuzey Irak'tan “Come Music Gevyan” adlı Kürt grup da yayına çıkmıştır.

TRT Şeş'in en önemli sorunlarından biri hem Kürtçe konuşan hem de Kürtçe şarkı söyleyen alanlarında profesyonel sanatçı bulma zorluğudur. Türkçe şarkılar söyleyerek ün yapmış Kürt sanatçılar Kürtçe şarkı söyleyerek ön plana çıkmayı tercih etmeyebilmektedir.

TRT Şeş'in kuruluşu ile Türkiye'nin kültürel bütünleşmesine katkıda bulunması amaçlanmasına istinaden bazı kesimler, TRT Şeş'in yayın hayatına başlamasını, “Kürt sorununun” çözümü doğrultusunda atılmış “büyük bir demokratik adım” olarak değerlendirirken, Türkiye'nin geniş kesimi TRT Şeş'in Türkiye'nin toplumsal, kültürel ve siyasal bütünlüğüne zarar vereceği kanısındadır. TRT Şeş'in yayın politikalarına ilişkin kanal yetkilileri şu değerlendirmede bulunmuşlardır:

"TRT Şeş, ideolojik bir kanal değildir. Özellikle Kürtlere belirli bir şeyi empoze etme amacı taşımamaktadır. Öte yandan belli bir yaşa hitap etmeyen TRT Şeş yayınları gündelik hayata ilişkin niteliktedir. Şu an itibari büyükşehirlerde doğup büyümüş kendi dillerini bilmeyen Kürt vatandaşlar için Kürtçe yayınlar çok fazla bir anlam taşımamaktadır. Genç jenerasyon içinse öncelik taşımamaktadır. Öte yandan TRT Şeş izleyicisi, yayınlara kendi penceresinden bakmaktadır. Bir işadamı ticarete odaklı olarak yayınları takip ederken sanatçılar ayrı pencereden olaya bakmaktadır. Genel itibari sanayi ve ticaret alt yapısına ilişkin tanıtım programları talebinde bulunmaktadırlar.

TRT Şeş, yayınlarıyla Roj Tv'yi dönüştürmüş durumdadır. Roj Tv yayınlarıyla bir eğitim kurumu gibi belli bir takım öğretileri izleyicilerine aktarma hedefine yönelik yayınlar yaparken bizim yayın hayatına başlamamızla beraber Kürt halkının ilgi duyduğu yayınları da programlarına aldılar. Çünkü Kürt halkı, kendi dilinde kendi edebiyatçısını, dizisini ve sinemasını izlemek istiyor. TRT Şeş bir anlamda Kürt toplumunu politikadan uzaklaştırarak normalleştirdi.

TRT Şeş'in kendisi bir açılımdır. Açılımin en önemli sac ayaklarından biridir. Açılım ile PKK ve BDP'ye çok fazla oynama alanı bırakıldı. Bu açılım daha öncesinde üzerinde detaylı çalışılmış bir proje olmasına rağmen iyi tanıtılmadı. Açılımı eğer insanlara elinde alınmış haklarının iadesi olduğu düşünülürse istenilen sonucun elde edildiği söylenemez. Çünkü, proje belirli kesimlerin kendi projesiymiş gibi davranılması halkı rahatsız etmiştir. Sonuç itibari ile Kürt açılımına Türk halkı da Kürt halkı da tepki göstermiştir. Sadece Kürt açılımıyla değil genel itibari tüm vatandaşların aynı ölçüde her şeyden faydalanması sağlanması gerekirdi."

3.6.5.4.1. TRT Şeş ve Kürt Sorununa Yaklaşım

Güneydoğu Anadolu'da görev yapmış öğretmenlerle gerçekleştirilen görüşmelerde şu durum ortaya çıkmaktadır: Televizyon Güneydoğu'da en az okul kadar etkili bir işlev görmektedir. Bu süreci öğretmenler şöyle ifade etmektedir: "Dünyaya geldiği andan itibaren etrafında hep Kürtçe konuşulan bir çocuk, okula

geldiğinde bakıyoruz çok güzel Türkçe konuşabiliyor. Nedenini araştırdığımızda Türkçeyi evde televizyondan genellikle de çizgi film aracılığı ile öğrendiğini öğreniyoruz. Okula geldiğinde Türkçeyi iyi konuşamayan çocukları incelediğimizde evlerinde televizyon olmadığını öğreniyoruz. Okula geldiğinde Türkçe bilmeyenlerin oranı yok denecek kadar aza inmiş durumda. Bunun iki nedeni var; birincisi televizyon kullanımının genele yayılması, ikincisi annelerin yaşı düştükçe Türkçe bilmeyenlerin oranının da buna paralel olarak düşmesi. Öğrenci velilerinden Türkçeyi az çok konuşan kadınların da Türkçeyi televizyondan öğrendiği bilinen bir gerçek.”¹⁰⁶

PKK'nın Kürtçe TV yayıncılığının temel hedefi “ulus inşası”dır. Terör örgütü, yayına koyduğu televizyon kanalları aracılığı ile kendi taraftarlarına ve dünya kamuoyuna Kürt folklorunun, müziğinin, geleneklerinin diğer hiçbir ulus ile uyuşmayacak derecede farklı olduğunu anlatmaya, kanıtlamaya çalışmıştır . Bu çaba ve gayretin amacını; Avrupa üzerinden başlatılacak ulus yaratma sürecinin ileri aşamalarında olgunlaşması ve akabinde Türkiye'ye ihraç edilmesi olarak açıklayabiliriz. Türkçeden farklı bir dil ile yapılan yayınların en önemli amacı şüphesizdir ki Türk vatandaşlarının zihninde Türkiye'de iki farklı millet algısını oluşturmaktır.

Kürtçe TV yayını sadece PKK'nın gündeminde olmamış, aynı zamanda Türkiye Devletinin de gündeminde olmuştur. Turgut Özal Hükümetinde Devlet Bakanı olan Cemil Çiçek, 17 Eylül 1989 tarihli Bakanlar Kuruluna yazılı bir metin sunmuştur. Cemil Çiçek, söz konusu raporda şöyle demektedir: “Yarın Kürtçe yayınlar başlayınca, bu alan PKK'nın adamlarına veya Avrupa'daki Kürdoloji Enstitüsü'ne kalacaktır. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Kürtçeden başka, Türk tarih ve folklorunu inceleme, Türkiye'de Kırgızistan'da mevcut folklorla ortak noktaları, töreleri, değerleri sistematik halde ortaya çıkarmalıdır. Bunlar ileride hem Kürtçe ve Türkçe ilmi eserler olarak yayınlanabilir hem de daha önemlisi yarın dergi ve gazete türünde Kürtçe yayınların yönlendirilmesi için malzeme

¹⁰⁶ bkz. Ek-1 TRT-Şeş Televizyon Anketi

hazırlamış olur. TV dizileri yapılarak, bu malzeme Kürtler de Türk'tür tezinin dayanakları olarak sergilenir.”

Başbakan Turgut Özal ise konuyu kamuoyunun gündemine “TRT GAP kanalından birkaç saat Kürtçe yayın yapılırsa ne olur sanki” diyerek taşımıştır . Başbakan Özal'a gelen bilgilere göre, PKK ya da herhangi bir Kürt organizasyonu, yurt dışından uydu kanallarını kullanarak Güneydoğu Anadolu bölgemizi de içine alacak biçimde Kuzey Irak'taki Kürtlere yönelik televizyon yayını yapacaktır. Nitekim bir süre sonra İngiltere, Belçika ve diğer Avrupa ülkelerinden uydu kirala-yan PKK bu yayınlara başladı. Med TV bu yayınlardan birisiydi.

Kürtçe televizyon yayını ile devletin Türkçe bilmeyen vatandaşlarına da ulaşılabilceği görüşünü savunmuştur. MİT Müsteşar yardımcısı Mikdat Alpay ise "Eğer vatandaşı kazanmak istiyorsanız, ona derdini anlatmanız lâzım. Derdinizi neyle anlatacaksınız? İşaretle mi anlatacaksınız? Onu kazanmak istiyorsanız, ona ulaşmanız lâzım. Adamın anadili Kürtçe. Türkiye'nin doğrularını onlara neyle anlatacaksınız? Türkiye Cumhuriyeti'nin çıkarı için Apo'yu nasıl kullanırsak, Kürtçeyi de kullanabilmeliyiz. Bunu da başkalarının bizden istediği şekilde değil, kendi istediğimiz şekilde yapabiliriz. Bakın, bir tiyatro grubunun Kürtçe oyun oynayıp Kürtçülük yapması başka bir şeydir, devletin vatandaşıyla anlaşması için Kürtçe kullanması başka bir şeydir.” tezini savunmuştur.

3.6.5.5. TRT ET Türkiye

4 Nisan 2010'da yayın hayatına başlamış olan TRT Arapça, "Aile Kanalı" hüviyeti ile 24 saat Türkiye'nin 'nin, Türkçe dışında yurt dışına televizyon yayını yapan ilk kanalıdır. TRT, Arapça yayınıyla 350 milyon nüfusu olan bir coğrafyaya hitap etmeyi öngörmektedir. Kanal Koordinatörü Sefer Turan TRT'nin bu kanalla, son yıllarda Türkiye'ye yönelik Arap dünyasında oluşan siyasi merakın giderilmesinin amaçlandığını ifade etmektedir.

Kanalın açılış törenine Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç, İslam Konferansı Örgütü Genel Sekreteri Ekmeleddin İhsanoğlu, TRT Genel Müdürü İbrahim Şahin ve Katar Velihaht Prensi Şeyh Tamim bin Hamad el Thami de katılmıştır. Arap Birliği Genel Sekreteri Amr Musa da sinevizyondan aktarılan mesajında, bölgede barış ve istikrarın önemine vurgu yapmış, kanalı ilgiyle takip edeceklerini ifade etmiştir.

24 saat Arapça yayın yapan kanalda, kadın ve çocuk programları, eğlence, belgesel ve haber programları yayınlanmaktadır. Türkiye'de reyting rekorları kıran diziler de Arapça dublajıyla izleyiciye ulaşmaktadır. Bu programların büyük bölümü Arap ülkelerindeki programcılar tarafından ekrana yansıtılmaktadır. Arap ülkelerinde Arapça'nın farklı şiveleri olduğundan TRT ET Türkiye, yayınlarında dil olarak Fasih Arapça olarak adlandırılan Arapçayı kullanmaktadır. Yayınlarında Türkçe alt yazı kullanılmamaktadır. Bu vesile ile Arap dünyasına Türkiye kendini Arapların kendi dilleri ile anlatmaktadır. TRT Arapça, TRT1 kanalının Arapça yayın yapan formatıdır.

350 milyon nüfusa sahip Arap ülkeleri ile Türkiye arasında bağları güçlendireceği öngörülen aile kanalı niteliğindeki TRT Arapça, yayınlarını 22 Arap ülkesinde izlenecek şekilde, Türksat 3A, Arapsat ve Nilsat olmak üzere 3 farklı uydu üzerinden sürdürmektedir. Bu uydularda toplam 750'ye yakın Arapça yayın yapan televizyon kanalı bulunmaktadır.

Ürdün Üniversitesi'nde Mayıs ayında 505 kişi tarafından yapılan ankete göre, Ürdün'de Arapça yayın yapan bir Türk kanalının varlığını bilen 345 kişi, daha önce TRT ET Türkiye televizyonunu duyan 368 kişi mevcuttur.¹⁰⁷

Anket katılımcılarının büyük bir çoğunluğu tarihi, kültürel ve gezi programlarının izlemek istediklerini belirtmiştir. Yine aynı sorunun uzantısı olarak haber ve dini programlara ilişkin istekler son sıralarda yer almaktadır.

TRT ET Türkiye kanalında Arap ülkelerinden mi yoksa Türkiye'den mi haberler duymak istersiniz sorusuna 304 kişi Arap ülkeleri derken, 257 kişi Türkiye'den haber almak istediklerini belirtmiştir.

TRT ET Türkiye'de yayınlanan Türk Dizi ve filmlerini 205 kişi Arapça dublajlı olarak, 292 kişi ise Türkçe altyazılı olarak izlemek istediklerini belirtmişlerdir.

TRT ET Türkiye'nin içerik ve bilinirliğine ilişkin yapılan bu küçük ankete göre Arap halkı daha çok Türkiye'nin kültürel, eğlence ve sanatsal öğelerini merak ederken, bu yayınları kendi dillerinde izlemek istedikleri ortaya çıkmıştır.

TRT Arapça Kanal Koordinatörü Sefer Turan konuyla ilgili: "Türkiye'nin aktif politikasından dolayı son yıllarda Türkiye'ye yönelik siyasi olarak bir merak oluştu. Biz siyasette oluşan bu merakı aynı zamanda ekonomide kültürde, sanatta, müzikte, turizmde, sağlıkta, eğitimde ve hayatın diğer alanlarda olduğunu düşünüyoruz ve bu saydığım alanlarda Türkiye'nin o bölgelerde daha iyi tanınmasını sağlayacak bir yayın politikası izleyeceğiz." şeklinde görüşlerini belirtmiştir.

Kanalın açılış töreninde konuşmasına Arapça ve Türkçe selamlama yaparak başlayan Erdoğan, "TRT ET Türkiye kanalı bir Türk kanalı olmanın ötesinde, sizin, bizim, hepimizin ortak kanalıdır. TRT ET Türkiye, bizim ortak dilimiz, ortak ekranımız, ortak hissiyatımız olmak için yola çıkmıştır. Bizim gönüllerimiz arasında,

¹⁰⁷ Bkz. Ek-2, TRT ET Türkiye Televizyon Anketi

yeni bir irtibat hattıdır, kalplerimizi birleştiren yeni bir kanaldır."¹⁰⁸ ifadelerini kullanmıştır. Aradaki kardeşlik bağına vurgu yapan Erdoğan, "Türkler ile Araplar bir elin parmakları, et ile tırnak gibidir. Bu topraklarda bizim mazimiz bir. Biliniz ki istikbalimiz de bir." diyerek Arapça ve Türkçe, "Siz yoksanız dünyanın anlamı yok. Şimdi biliyoruz ki; bizim köklerimiz birbirine karışmıştır." dizelerini okuyan Erdoğan, "Yakın tarihte aramıza sınırlar çizilmiş olabilir. Ülkelerimiz arasına mayınlar döşenmiş olabilir. Biz bunların hepsini aşacak güce, aşacak iradeye sahibiz. Kardeşleri birbirinden ayırmaya, kardeşlerin arasına nifak sokmaya, kardeşlerin arasına fesat tohumları ekmeye hiç kimsenin gücü yetmemiştir, bundan sonra da yetmeyecektir. Türkiye olarak yüzümüz Batı'ya dönük olsa da sırtımız asla ve asla Doğu'ya dönük değildir." şeklinde düşüncelerini açıklamıştır.

TRT Et Türkiye kanalında yayınlanan çeşitli içerikteki programlara ilişkin bilgiler şu şekildedir:

Afak Es Sabaha "Basın Ufku" programında Türkiye'de yayınlanan günlük gazeteler ve haberleri ile Arap gazeteleri ve köşe yazıları ekrana taşınmaktadır. Haftada 7 gün, saat 09.00'da yayınlanan program 90 dakikadır.

İktisadiyyat "Ekonomiye Dair" program, ağırlıklı olarak Türk ekonomisi hakkında bilgi veren, Arap ülkeleri ve dünyadaki ekonomik gelişmeleri ekrana taşımaktadır. Günlük olarak borsa yayını yapılmaktadır. Haftada 5 gün yayınlanan program 45 dakikadır.

Al Malab "Stadyum" adlı spor programı başta Türkiye Futbol Ligi olmak üzere genelde Türkiye'deki spor gelişmelerini ekran taşımaktadır. Haftada bir gün yayınlanan program 90 dakikadır.

Sabah El Hayır Min İstanbul "İstanbul'dan Günaydın", "İstanbul, Beyrut, Kahire" İstanbul, Beyrut, Kahire stüdyolarından canlı olarak yayınlanan eğitim,

¹⁰⁸ TRT Et Türkiye Kalplerimizi Birleştirecek, (05 Nisan 2010), Zaman Gazetesi, 20.06.2010, <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=969506&title=trt-el-turkiye-kalplerimizi-birlestirecek>

kültür, aktüel konuların işlendiği, alanında uzman konukların katılımıyla gerçekleşen müzik ve eğlencenin de yer aldığı kadın kuşağı programı. Haftada 5 gün yayınlanan program 90 dakikadır.

Elvan-ı Seba "Yedi Renk" Kültür, edebiyat ve sanat haber dosyalarıyla, alanlarında uzman konukların katıldığı canlı stüdyo programı. Haftada 5 gün yayınlanan program 60 dakikadır.

Kahve Et Türkiye "Türk Kahvesi" Alanlarında öne çıkmış isimlerle kültür ağırlıklı sohbet programı. Haftada bir gün, 40 dakikadır.

Beyne Turas ve El Hadasa "Gelenek ve Modernizm Arasında" Türkiye'de İslam'ın anlaşılması ve yorumlanmasına ilişkin yapılan düşünsel çalışmaları ekrana getiren bir programdır. Bu konuda öne çıkmış aydınların İslam düşüncesine ilişkin değerlendirmelerine yer vermektedir.

Beyt El Hikme "Bir Yazar Bir Kitap" Türk edebiyat dünyasını, Türk yazarlara ve eserleri üzerinden Arap alemine anlatamayı hedefleyen program haftada bir gün, 25 dakika olarak yayınlanmaktadır.

Alemu El Sineme "Sinema Dünyası" Türk sinemasının üretimlerini, bakış açılarını, hikayelerini, yaklaşımlarını ve sinema sektörünü ve Türkiye'de vizyonda olan sinema filmlerini, yetkin bir dille aktarmaktadır. Haftada bir gün 30 dakika olarak yayınlanmaktadır.

Rahhal "Seyyah" Türkiye'nin doğal güzelliklerinin, kültürel değerlerinin ekrana taşındığı gezi programı haftada bir gün, 40 dakika olarak yayınlanmaktadır.

Elf Leyle ve Leyle "Binbir Gece" Lübnanlı bir sanatçının yer aldığı ve her hafta bir müzik starının konuk olduğu, Türkçe ve Arapça şarkıların söylendiği müzik eğlence programıdır. Haftada bir gün, 100 dakika olarak yayınlanmaktadır.

Makamat Rekaik "Makam" Türk ve Arap tasavvuf müziği sanatçılarının ağırlandığı program haftada bir gün, 50 dakika, canlı olarak yayınlanmaktadır.

Likaat "Buluşmalar" Türkiye ve Arap ülkelerinde tanınmış sanatçı, sporcu, artist ve üst düzey bürokratların katılarak birbirleriyle sohbet ettiği, hayat tarzları ve yaşadıkları ülkedeki konumlarının tanıtıldığı program haftada bir gün yayınlanmaktadır.

TRT ET Türkiye Kanal Koordinatör Yardımcısı Kamil Kayalı, Türk toplumu ve Arap halkının yakınlaşması ve yayın politikalarına ilişkin yapılan çalışmaları şöyle değerlendirmiştir:

"Osmanlı Devleti çatısı altında 450 yıl Türk toplumu ile birlikte yaşayan Arap ülkeleri ile tarihi, coğrafi, kültürel ve dini bağlamda pek çok ortak bağlarımız mevcuttur. Fakat yaklaşık yüzyıldan bu yana Arap ülkeleri ile bir kopukluğumuz var. Oysa biz Osmanlı devleti çatısı altında 450 yıl birlikte yaşamışız.

TRT Arapça kanalı ile kendimizi Türkiye'yi aracı olmaksızın doğrudan ve doğru bir şekilde kendimiz anlatmayı amaç edindik. Ortadoğu ülkelerinde özellikle ülkemizin kültürel ve siyasi yapısına ilişkin bir merak söz konusu. Bu meraka istinaden kendimizi onlara tanıtmak amacıyla TRT Arapça kanalını kurduk.

Türkiye'nin politikalarını anlatmaktan ziyade geleneğimiz, kültürümüz, ortak noktalarımıza vurgu yapan içeriklerle Türkiye'nin Ortadoğu'ya olan yakınlaşmasına katkıda bulunmak istedik. Bizi bizden dinlesinler istedik. Amacımız kesinlikle propaganda olmadığı gibi genel itibari ile Türkiye'yi Türk toplumunu anlatan programlara ağırlık vermekteyiz. Biz komşularımızla aracısız olarak tanışmayı istedik.

TRT tarafından çekilen "Derin Kökler" adlı 5-6 dakikalık spot program ile Anadolu'daki gelenek ve göreneklerimizi anlatan bir yayın ile Arap dünyasında Arapça kendimizi anlatmaktayız. Bunun yanı sıra Arap ülkelerindeki gelişme ve olaylara bakış açımızı konu ile ilgili uzman görüşlerinin yer aldığı programlarımız mevcut. "Min İstanbul" (İstanbul'dan) adlı program ile canlı yayında Türkiye'deki gelişmeleri Arap alemine aktarıyoruz. "Binbir Gece" adlı müzik eğlence

programında her hafta bir sanatçımızı davet ederek Türk müziği eserlerini icra ediyoruz.

"Değişime Doğru" adlı 45 dakikalık yapımda ise Türkiye'deki aydınlar arasında İslam algısı anlatılmaktadır. Genel itibari dini ve politik programlardan ziyade kültür, sanata ilişkin programlar yapmaktayız.

Uluslararası ilişkilerin yeniden şekillendiği günümüz konjonktüründe, Türkiye'nin son dış politika kararları çerçevesinde Ortadoğu ile köprü olma çalışmaları TRT Arapça'nın kuruluşu ile ivme kazanmıştır."

3.6.5.6. TRT Belgesel

17 Ekim 2009 günü yayın hayatına başlayan TRT Turizm ve Belgesel Kanalı, yayın akışını Turizm ve Belgesel olmak üzere iki ana tema üzerine biçimlendirmektedir.

TRT Belgesel Kanalı, Türk seyircisi ile birlikte dört ayrı yabancı dildeki yayınlarıyla, Türkiye'nin kültürel değerlerini, doğal güzelliklerini bütün dünyaya tanıtmaya iddiasındadır.

Kanalın amacı, Türkiye'nin tanıtımına ve ülke turizminin gelişmesine, televizyon yayınları yolu ile katkıda bulunmak; dünden bugüne, doğudan batıya kültür mirasında var olan değerlerin önemine vurgu yapmak ve birleştirici rol üstlenmek; erişim alanında yer alan ülkelerin yayıncı kuruluşları ve ilgili kurumları ile ilişkileri arttırarak, Türkiye'nin uluslararası alandaki imajını güçlendirmek olarak belirtilmiştir.

Kanalın hedef kitlesi, yurtiçi genel ve AB grubu öncelikli olmak üzere, Türkiye İstatistik Kurumu verileri baz alınarak belirlenen Türkiye'nin turizm pazarlama yelpazesi içinde bulunan Avrupa, Orta Asya'nın bir bölümü, Arap yarımadası ve Kuzey Afrika'da yer alan ülkeler ve genel izleyici kitlesidir. Öncelikli

olarak hedef kitleye ulaşmak amacıyla; İngilizce, Almanca, Fransızca ve Rusça dillerinde enformasyon yayınları yapılmaktadır.

TRT Belgesel kanalı, tanıtım ve bilgilendirme amaçlı turizm programları yanında, yedi temel kuşak baz alınarak sınıflandırılan (Tarih, toplum, bilim ve teknoloji, doğa, spor, çevre, kültür, sanat) belgesellerin yayınıyla ülkede birlik ve beraberliğin güçlendirilmesi; hedef kitlede yer alan her bir bireyin kişisel gelişimine katkıda bulunmak; Kültür ve Turizm Bakanlığı, Valilikler, Yerel Yönetimler, TURSAB, Türkiye Otelciler Birliği ve benzeri kurum, kuruluş ve meslek birlikleriyle, ülke tanıtımı yolunda ilişkilerin ve işbirliğinin güçlendirilmesini sağlamak ve Ülkemizde belgesel film yapımı ile ilgili çalışmaların desteklenmesine, gelişimine katkıda bulunmak amacıyla uygun bir yayın politikası izlemeyi ilke edinmiştir. TRT Belgesel kanalının yedi kuşak olarak sınıflandırdığı belgesel yayınlarının içeriği şunlardır:

Yeşil Kuşak, Doğa ve Çevre: Anadolu florası, faunası; kuşlar, deltalar, göller, nehirler, denizler, Türkiye'nin av potansiyeli, hayvan, bitki türleri, yaylalar, milli parklar, ormanlar, canlılar, endemik bitki türleri. Çevre sorunları, kuruyan göller, nesli tükenen hayvanlar, bitkiler, kuraklık, koruma altına alınan bölgeler, her türlü hava, su, yapılaşma kirliliği, gürültü vb.

Mavi Kuşak, Gezi ve Turizm: Karavan, tur otobüsü, tekne, motosikletle yapılan gezi turları, dağcılık, yürüyüş, demiryolu turizmi, lezzet ve konaklama durakları, ev pansiyonculuğu, gezi rotaları. Eko turizm, turizm yarışmaları, sahil ve plajlar, destinasyonlar, alternatif turizm, tarihi ve turistik kentler ve beldeler, sağlık ve termal turizm.

Sarı Kuşak, Kültür ve Sanat: Dünya kültür mirası varlıkları, Türk mutfağı, Türk içecekleri ve kahvesi, yöresel el sanatları, Türk hamamı, el yazmaları, takılar ve kıyafetler, inanç unsurları. Pratik sanatlar, güzel sanatlar, yüzey sanatları, hacim sanatları, mekan sanatları, dil sanatları, ses sanatları, hareket (dans vb.) sanatları, dramatik sanatlar.

Kırmızı Kuşak, Bilim Araştırma Spor Haber: Türk bilim insanlarının buluş ve çalışmaları, araştırma ve deneyler, açık alanlarda ve doğada yapılan bilim çalışmaları, bilim ve araştırma merkezlerimiz, bilişim, teknoloji, enerji ve sanayi alanındaki yenilikler. Ünlü sporcular, spor dalları ve faaliyetleri, tarihi spor etkinlikleri ve hikayeleri, yeni ve ekstrem spor dalları, güncel haber belgesel.

Mor Kuşak, Toplum ve Portre: Toplumsal sorunları, sosyolojik olayları konu alan belgeseller, göçler, köy ve kent hayatı, küreselleşme, modernleşme, değişim, iletişim ve etkileşim. Tarihi şahsiyetler, liderler, yazarlar, sanatçılar, halk önderleri, bilim adamları, sporcular, müzisyenler. Çeşitli meslek gruplarından sıradan insan hikayeleri.

Turkuaz Kuşak, Tarih ve Arkeoloji Dramatik Belgesel: Türk tarihine ilişkin olaylar, yıldönümleri, ulusal ve tarihi mekanlar. Tarihte bu hafta, milli günler ve bayramlar, popüler tarih belgeselleri. Antik kentler, Anadolu medeniyetleri, müzeler, arkeolojik eserler. Tarihi dönemleri ve olayları konu alan dramatik belgeseller. Yabancılar tarafından hazırlanmış ve Türk tarihini ve olaylarını konu alan belgesel diziler.

Turuncu Kuşak, Amatör Belgeseller ve Usta Belgeselciler: Amatör belgeselciler tarafından hazırlanmış her türlü belgesel program ve program arkasından belgesel ekibi ile yapılan söyleşi. Ünlü belgeseller ve belgeselciler, çocuklara yönelik belgeseller, EBU belgesel projeleri, amatör belgesel yarışmaları, belgesel ekipmanları ve teknik bilgiler.

TRT Belgesel yayın akışındaki programlar şunlardır:

"Buluşma Noktası" adlı 20 dakikalık dört bölümden oluşan program, sırasıyla Rusça, Almanca, Fransızca ve İngilizce sunumla gerçekleştirilmektedir. Programda, hafta içi her gün saat 08.00'de yabancı dilde, hava durumu, güncel haberler, kültür sanat etkinlikleri ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

"Türkiye'den" adlı 40 dakikalık program, benzer içerikteki Türkçe bilgilendirme programı canlı olarak yayınlanır.

"Memleketim" adlı programda, Türkiye'nin dört bir yanından gerçekleştirilen canlı bağlantılarla, yörelerin tarihi, turistik, kültürel zenginlikleri, ilginç özellikleri izleyiciye sunulmaktadır. Bölgelerden gerçekleştirilen canlı yayınlar sayesinde, izleyici Sarıkamış'taki bir kayak merkezi ile Antalya'nın güneşini, Diyarbakır'ın tarihi dokusuyla bir sahil beldesinin doğal güzelliklerini aynı yayında izlememektedir. Stüdyo konuklarıyla gerçekleştirilen sohbetler, bölgelerden yansıyan insan ve mekan öyküleriyle devam etmektedir.

"Bir Yer Var" adlı programda yörelerden canlı olarak, yöresel turistik değerler yanında halk kültürü unsurlarını da içeren yayın yapılmaktadır.

"Turizme Yön Verenler" adlı programda turizm sektörü sorunlarının, beklentilerin ve önerilerin dile getirildiği sohbet programı olarak yayınlanmaktadır.

Kanal aynı zamanda, kapsama alanındaki ülke televizyonları ile turizm ve belgesel program yapımı ve değişimi konusunda işbirliği yaparak Türkiye'nin tarih, kültür, doğa ve turizm varlıklarının tanıtımı ve belgelenmesi amacıyla yönelik Dışişleri Bakanlığı, Çok Taraflı Kültürel İşler Genel Müdür Yardımcılığı ve TRT Dış İlişkiler Daire Başkanlığı ile görüşmeler gerçekleştirmektedir.

3.6.6. TRT ve Türkçe Konuşan Toplular

TRT, Balkanlar'dan Orta Asya'ya uzanan geniş bir coğrafyadaki Türk etnisitesine yönelik geniş bir coğrafyaya yayın yapmaktadır. TRT Türk kanalı dünyayı kapsayan bir yayın alanına ulaşmış olup, kültürel ve coğrafi hedef kitlesi oldukça çeşitlidir. TRT-Türk'ün yayın alanında Avrupa, ABD, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda'da yaşayan Türk göçmenler bulunduğu gibi, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Balkanlar'a yerleşmiş bulunan ve bugün birçoğu azınlık statüsünde olan

Türk toplulukları da bulunmaktadır. Bu iki kutbun kültürleri birbirinden farklılık göstermektedir. Şöyle ki:

Avrupa'ya göçmen olarak yerleşmiş bulunan Türklerin sorunları entegrasyon, asimilasyon, yabancı düşmanlığı, buldukları ülkelerde siyasete ve karar alma mekanizmalarına katılma gibi konularda yoğunlaşmaktadır. TRT-Türk'ün, yüksek bir Türk göçmen nüfusa sahip Avrupa'ya yönelik yayınladığı programlarında bu sorunlara odaklandığı görülmektedir. Eski kuşak göçmenlerin entegrasyon sorununa orada doğmuş ve büyümüş olan yeni kuşakların asimilasyon tehlikesi altında olması ve evde yaşadıkları kültür ile dışarıda yaşadıkları kültür arasındaki sıkışmışlıkları eklenmektedir. Öte yandan bu yeni kuşakların Türkçelerinin zayıflığı veya hiç Türkçe konuşamama problemleri de bulunmaktadır.

TRT'nin TRT-Türk yayınlarıyla Avrupa'da yaşayan yurttaşlarını siyasi karar alma mekanizmalarına katılmaları konusunda teşvik etmekte olduğu görülmektedir. Bu başarıldığı takdirde Türkiye Avrupa'da lobi sahibi olacaktır. Aynı durumun ABD ve Avustralya için de geçerli olduğunu söyleyebilir. Avrupa ile diğer kıtalardaki Türk göçmenler de birbirinden farklı profillere sahiptirler. Avrupa'ya olan Türk göçü işçi göçü olarak başlamış ve hatta önemli bir kısmı Anadolu'nun köylerinden direkt Avrupa'nın büyük metropollerine olmuştur. Henüz Türkiye'deki kent kültürü ile tanışmadan Avrupa'daki dili, dini, kültürü, mimarisi farklı kentlerle karşılaşan ilk göçmen kuşağı kendini büyük entegrasyon sorunları ve kültürel şok içinde bulmuştur. Daha sonraki kuşaklar Avrupa'da doğup büyüdüleri için entegrasyonları daha kolay bir hal olsa da, kültürel olarak arada kalmış bir toplum oluşturmuşlardır.

Avrupa'daki Osmanlı kalıntısı Türkler ise Balkanlar'da bulunan ve birçoğu azınlık statüsünde yaşamakta olan Türk topluluklarıdır. Türkiye, Doğu Bloku'nun çökmesi ile uzun yıllar boyunca ayrı kaldığı bu topluluklarla iletişimini güçlendirmektedir. TRT-Türk ve Türkiye çıkışlı diğer tecimsel uydu kanalları bu noktada önemli bir araç konumundadırlar. Türkiye, komünizmin çökmesi sonucu büyük çalkantılar ve savaşlar yaşayan Balkanlar'daki değişimler boyunca Türk azınlıkların siyasi ve kültürel hakları ile yakından ilgilenmektedir. TRT-Türk ise

devlet kanalı olması nedeniyle Balkanlar'daki izleyici için anayurttaki devlet yönetiminin sesi konumunda görünmektedir.

Avrupa'daki bu duruma karşın ABD, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda'daki Türklerin durumu daha nettir. Bu, Yeni Dünya'ya yerleşen Türk göçmenlerin eğitim düzeylerinin yüksekliğinden, gidiş nedenlerine kadar çeşitli etkenlerden dolayı farklılık göstermektedir. Ayrıca bu ülkelerin göçmen seçiminde yüksek kriterlerinin bulunması da etkilidir. Zira adı geçen ülkelerin göçmen alırken vasıflı çalışanları, yatırımcıları, eğitimi yüksek insanları tercih etmekte oldukları görülmektedir. Özellikle ABD'ye olan beyin göçü ise yadsınamaz derecede dikkat çekmektedir.

TRT-Türk, SSCB döneminde kısıtlı iletişim kurabildiği soydaş toplumlara ulaşmaya çalışmıştır. Türkiye, Orta Asya ve Kafkasya'daki bağımsız Türk devletleri, özerk cumhuriyetler ve topluluklarla birlikte hareket etmek ve işbirliği yapmak amacıyla birçok kurum oluşturmuştur. (TİKA, TÜRKSOY gibi) TRT-Türk, Türk dilinin farklı lehçelerini konuşan bu bölgedeki toplumlara Türkiye Türkçesi ile yayın yapmaktadır. Örneğin Azerbaycan, Türkmenistan, Gagavuz Yeri halkları Türkiye Türkçesini anlayabilirken bu, Kırgız, Özbek, Kazak için geçerli olmamaktadır.

Konuya ilişkin TRT Türk Genel Koordinatörü Ümit Sezgin görüşlerini şöyle ifade etmiştir: "TRT Türk'ü kurarken iki amaçla yola çıktık. Diaspora gibi dünya yüzünde Türkçe bilen herkese ulaşmak ve onların birbirinden haberdar olmasını sağlamak. Türkiye'de olan biteni bizi bize anlatmaktır gayemiz. Tabi dünyada olan biteni Türklere anlatırken Reuters'in, El Cezire'nin bakış açısıyla değil. ABD bizi bir daha kandırmasın. Varsa bizimle ilgili bir olay biz anlatalım. Bizim 12 ülkede büromuz mevcuttur. Toplamda 19 tane dünya genelinde TRT'nin şubesi mevcuttur. Urumçi'de olanları dünyaya biz duyurduk mesela. Biz olmasaydık oradaki olayları kimse anlamayacaktı.

İran'da seçim sonrası ilk ayaklanmaları canlı olarak bir hafta boyunca biz aktardık. Tam olarak bir haber kanalı değiliz. Bir haber kültür kanalı olarak yayındayız. Kültürel olarak kendimiz anlatmak çabamızdayız. "Kentler ve Gölgeleler"

programının içeriği bu amaca yöneliktir. Bizim bir uluslararası olma kaygımız var. Sonuç itibari kültür haberciliği yapmaya çalışıyoruz.. "Gümüş Hilal" programı 19 ülkede 20 dakikalık canlı yayınla bu amaca yönelik yayın yapmaktadır.

Öte yandan Kaddafi ile röportaj yaparken TRT Türk logosu kullanıyoruz ve El Cezire yerine bizim logomuz kullanıldı. Çünkü bunların ABD'nin gizli ajanı olduğu ya da inandırıcılığını sorgulatan şeyler var. El Cezire televizyonunda bizim logomuz 40 dakika boyunca durdu. Herkes Kaddafi'ye yüklenirken biz mikrofon uzattık. Devletin politikalarını gözetmekle beraber devletin sözcüsü değiliz. Bunun dışında TRT Türk olarak duruşumuz devletin politikalarına ters duramayız."

3.7. TRT'nin Yurtdışı Yayınları ve Kamu Diplomasisi

Uluslararası televizyonların yayın alanlarını, yayın dilleri ve içeriklerini çok büyük ölçüde tarihsel nedenler belirlemektedir. Geçmişte büyük sömürge imparatorluklarına sahip olan İngiltere, Fransa, İspanya, Portekiz, İtalya ve Hollanda sömürgecilik dönemindeki yayımlarının bir uzantısı olarak dil temelinde yayın yapmaktadırlar.¹⁰⁹ Bu ülkelerin kamu veya tecimsel uluslararası televizyon yayınlarının önceliğinde dillerinin dünya genelinde konuşulduğu bölgeler yer almaktadır. Uluslararası televizyon yayıncılığı, bu yönüyle eski sömürgeci devletlerin geçmişte dillerini ve kültürlerini öğrettikleri bölgelerde varlıklarını sürdürmelerini sağlamaktadır. Başka bir deyişle, tarihin askeri istilalarla gerçekleştirilmiş olan sömürge imparatorlukları bugün uluslararası televizyon yayınları ile uydular ve yeni medya yoluyla yeniden kurulmaktadır demek mümkündür.

Uluslararası televizyon yayıncılığı genel anlamda içeriğinde; kültürel ve dilsel yayılmayı, siyasal iletişim ve propagandayı, etnik, dilsel, dinsel temsilleri barındırmaktadır. Uluslararası televizyon yayınlarının yayın politikaları, yayın

¹⁰⁹ Inceoğlu, Y. (2004). Uluslararası Medya, İstanbul : Der Yayınları

dilleri, kapsama alanları ve içeriklerinin belirlenmesinde tarihsel olayların etkisi belirgin bir şekilde kendini hissettirmektedir.

Uluslararası ilişkiler yeni dünya düzeninde toplumlar arası ilişkilere doğru evrildiği, toplumların birbirini tanınması ve yakınlaşması dış politika yapımını doğrudan etkilediği için ülkelerin medyayı daha etkin kullanma istekleri de ön plana çıkmıştır. Toplumlar çoğunlukla medyadan edindikleri bilgilerle fikirlerini oluşturmaktadırlar. Medya, bireylerin siyasi bakış açılarının şekillendirilmesinde başat bir rol oynamaktadır.

Uluslararası televizyonların yayın alanlarını belirlerken kendileri için jeostratejik olarak önemli olan bölgelere odaklandıkları gözlemlenmektedir. Örneğin; İngilizce İspanyolca, Fransızca, Portekizce, Çince, Türkçe, Arapça, Hintçe, Kürtçe ve diğer dillerdeki yayınların yoğunlaştıkları bölgelere bakıldığında bu açıkça görülmektedir. Özellikle uluslararası yayın yapan kamu kanallarında bu durum daha belirgindir. Zira, bu kanalları yöneten ülkeler öncelikle kendileri için siyasi ve jeostratejik öneme haiz bölgelere yayınlarını ulaştırmayı hedeflemektedirler. İngilizce, Fransızca, Portekizce, İspanyolca yayınlar eski sömürgeleri gözetirken; İngilizce, İspanyolca, Fransızca uluslararası televizyon kanallarına sahip olan Çin'in devlet televizyonu, Çince uluslararası yayınlarını 'Tek Çin' politikasına adanmıştır. Hintçe tecimsel ve kamu televizyonları Hint Yarımadası başta olmak üzere, dünyadaki Hintlilere yayın yapmakta, sık sık sorunların yaşandığı komşu ülke halkı Pakistanlıları da unutmamaktadır.

Arapça yayın yapan uluslararası kanallar Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki Arap nüfusa seslenirken aynı zamanda küresel operasyon da yaparlar. Bu kanallar, Al Jazeera televizyonu gibi kanallarla Batı'ya karşı Ortadoğu'nun sesini oluştururlar. Avustralya'nın uluslararası yayınları Güney Pasifik'te kendi güvenlik bölgesini oluşturma politikasıyla paralel görünmektedir.¹¹⁰

¹¹⁰ McChesney, R. W. (2006). Medyanın Sorunu: 21. Yüzyılda İletişim Politikaları. (çev. Ç. Çıdamlı, E. Coşkun ve E. Usta), İstanbul : Kalkedon Yayınları

Türkçe yayınlar devlete bağlı Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun uluslararası kanallarıyla Türkiye'nin Avrupa, Amerika ve Avustralya'da yaşayan yurttaşlarına ülke ve dilleri ile bağlarını sürdürmeleri ve asimile olmalarını engellemek amacıyla yayın yaparken; öte yandan Orta Asya ve Kafkasya'ya ayırdığı yayınlarını Türk Dünyası'na yönelik yapmaktadır.

Uluslararası televizyon kanalları siyasette etkin olarak kullanılmakta; toplum liderleri, ülkeler, etnik, dini ve sosyal gruplar dünya kamuoyuna mesajlarını uluslararası televizyon kanallarını kullanarak ulaştırmaktadırlar. Bu bağlamda uluslararası televizyon kanalları uluslararası iletişimin aracıdır. Ayrıca ülkeler arasındaki siyasi çekişmeler ve propaganda da bu kanallarda cereyan etmektedir. Örneğin; Güney Amerika ortak kanalı Telesur, emperyalist olarak nitelediği ABD başta olmak üzere Batı medyasına alternatif olarak kurulmuştur. ABD ile ilişkileri gergin olan Venezüella'nın bu kanalın kuruluşuna öncülük etmesi ABD'nin tepkisini çekmiş; karşılıklı siyasi meydan okumalar ve restleşmeler, ABD'nin bu ülkeye karşı propaganda yayınları yapmayı düşünmesine kadar ilerlemiştir.

Öte yandan tecimsel televizyonlar arasında uluslararası iletişimin önemli aktörleri olarak öne çıkanlar da bulunmaktadır. CNN ve Al Jazeera bu televizyonlardandır. Al Jazeera televizyonu CNN ve diğer küresel kanalların dünya iletişimindeki egemenliği karşısında stratejik ve sorunlu bir bölge olan Ortadoğu'nun sesini yansıtan alternatif bir uluslararası haber kanalı olarak doğmuştur.¹¹¹ Bu ve bunun gibi örnekler, uluslararası televizyon kanallarının ülkelerin siyasi tezlerini savundukları, ideolojilerini yaymaya çalıştıkları propaganda mecraları olarak kullanıldıklarının göstergesidir. Uluslararası televizyon kanalları karşıt siyasi ve kültürel kutupların seslerini yansıtabilmektedir.

Siyasi örgütleri hazırladıkları propaganda kasetlerini haber kanallarına göndererek haber değeri kazanmakta ve mesajlarını dünya kamuoyuna ulaştırmaktadırlar. Uydular ve yeni medya, teknolojik yapıları sayesinde herkesin (devlet, topluluk, grup, örgüt, fraksiyon) uluslararası kamuoyuna sesini

¹¹¹ Zayani, M. (2006). El Cezire Olayı, İstanbul : Versus Kitap

duyurabileceği bir alan sunmaktadır. Bu da ulus-devletin sınırlarını aşındırmaktadır. İzleyiciler ‘ulus-üstü’dür. Dünyanın herhangi bir yerindedir.

Uluslararası televizyon yayıncılığı, devletler tarafından ‘ülkenin sesi’ olarak kullanılırlar. Birçok ülke, kamu televizyon hizmeti veren kuruluşlarına bağlı uluslararası televizyonlarla diasporadaki yurttaşlarına ve yabancı dilde yayın yapan kanallarıyla da küresel izleyiciye ulaşmaktadır. Bu tür televizyon kanalları devletlerin kültürel, sosyal oluşumlarının yanı sıra siyasi tezlerini uluslararası alana yaymaları açısından önemli bir mecradır.

Türkiye ise Türkiye Radyo Televizyon Kurumu’nun uluslararası kamu yayıncılığı yapan televizyon kanalları, TRT Avaz, TRT Şeş, TRT Türk, TRT Arapça, TRT Belgesel ile yurtdışındaki Türk göçmenlerle birlikte; imparatorluk kalıntısı olan Balkanlar’daki Türk azınlıklara, Orta Asya ve Kafkasya’da bulunan Türk soylu topluluklara, Kürt kökenli vatandaşlarına, Ortadoğu’daki Arap izleyicisine, ve tüm dünyaya yönelik yayınlar yapmaktadır. TRT, adı geçen kanallarla dil ve etnik temelli uluslararası televizyon yayıncılığı yapmaktadır.

Orta Asya ve Kafkasya Türkiye için hem siyasi, hem kültürel olarak stratejik bir bölgedir. Sovyetler Birliği’nin dağılmasından bu yana Türkiye, Türk siyasetinde sıkça söylenen Çin Seddi’nden Adriyatik’e uzanan Türk Dünyası’nın ağabeylik rolünü üstlenmiştir. Burada söz konusu olan, Türk devletleriyle birlikte hareket etme, bütünleşme veya başka bir deyişle Türk birliğini sağlama fikridir.

1997 Yılı Genel Yayın Planı’nda ‘devleti her alanda tanıtmak’ ifadesi 2001 yılında daha da genişlemiş, “Türkiye’yi ve Türk insanını millî, ahlakî, insanî ve manevî kültür değerleri ile birlikte sosyal, ekonomik ve turistik olarak her alanda tanıtmak” olarak detaylandırılmıştır.

2003 yılı faaliyet raporunda ise “Türkiye hakkında olumlu kamuoyu sağlamaya katkıda bulunmak” ifadesi TRT-Int’in görevlerine eklenmiştir.

Bir devlet televizyonu olarak TRT, yayın planlarından görüldüğü üzere yurt dışına yaptığı radyo ve televizyon yayınlarında Türkiye'nin tezlerini savunmaktadır. Bu bağlamda alt yazılı programlar önemli bir rol üstlenmektedir.

Dışarıdan bölücü ve eleştirel bakışlara bir cevap niteliği taşıyacak programların büyük bir kısmı alt yazı ile yayınlanmaktadır. Ermeni sorunu ile ilgili bütün programların 3 dilde alt yazısı vardır. Türkiye'yi tanıtan özel belgeseller ve turizme yönelik programlar da alt yazılı yayınlanmaktadır.

2007 yılı içinde TRT-Int'in alt yazı ile yayınladığı program çeşitlerine örnek olarak 21 Mayıs 2007'de İngilizce alt yazılı yayınlanan, Çeşme Alaçatı'yı tanıtıcı program ile 23 Ekim 2007 tarihinde yayınlanan Hollandalı Türk parlamenterlerle yapılan röportajların yer aldığı 'Hollanda'da Kırk Yıl' adlı program verilebilir. 25 Mayıs 2007'de 'Ermeni Meselesi Konferansı'nın yayını Türkçe verilirken; 2002 yılında Videotek şirketine TRT tarafından yaptırılan ve TRT 1, TRT 2 kanallarında yayınlanan Ermeni sorununu anlatan belgesel film Sarı Gelin de, TRT-Int'te Türkçe ve İngilizce olarak yer almıştır. TRT-Int'in yurt dışındaki Türklere yönelik programlarından bazıları şunlardır: Memleketten Haber Var programı yurt dışındaki Türklerin, Türkiye ve Türkçe ile ilişkilerini sağlamlaştırma çabasında olan bir programdır. Özellikle Balkanlar'da yaşayan Türkler ile Türkiye arasında kültürel ve sosyal bağları güçlendirmeyi hedeflemektedir.¹¹²

"Balkan Havası, Balkanlar'da ve Batı Trakya'da yaşayan Türk nüfusuna yönelik folklorik programdır. "Biz Buradayız", Batı Trakya Türklerinin sorunlarını ve yaşamlarını anlatan bir programdır. "Bizim Sesimiz" programı Avrupa ve Balkanlar'daki Türk nüfusuna yönelik bir diğer programdır. 'Bizim Sesimiz' programında sosyal sorunlardan, tarihe, ekonomiden kültürel konulara kadar birçok konu, stüdyo konuklarıyla irdelenerek yurt içinden ve yurt dışından şehirler

¹¹² Demirkıran, C. (2008). Uluslararası Televizyon Yayıncılığının tarihsel Gelişim Süreci: Fransız TV5 Monde ile Türkiye TRT- INT ve TRT TÜRK Karşılaştırmalı İncelemesi Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi

anlatılıyor; başarılı sanatçılar, edebiyatçılar, sporcular tanıtılıyor, dünyadan ve Türkiye'den haberler verilmektedir.

Hayat Akarken programı TRT-2, TRT-Int, TRT-Türk kanallarında yayınlanan bir kuşak programıdır. Hayata dair her türlü kesitten yansımalar ile TRT'nin yurt içi ve yurt dışı bürolarının bulunduğu bölgelerden izlenimlerin yer aldığı program her gün ayrı bir bölgeden muhabirler tarafından hazırlanmaktadır.

Bu programların hedef kitleleri farklı olan her iki kanalda da yayınlanması, yayın politikası açısından değerlendirildiğinde, farklı coğrafyalardaki Türk toplumlarının birbirlerini tanınması ve yakınlaşması amacını taşıdığı söylenebilir.

Dünya üzerinde medyayı etkili bir dış politika aracı olarak kullanan ülkelerin başında olan İngiltere BBC'yi (British Broadcasting Corporation) 1927 yılında devlete bağlı bir kurum olarak kurmuştur. BBC yaklaşık 80 yıldır İngiltere'nin dış dünyaya açılan penceresi olarak görevini sürdürmektedir. BBC, "Dünya Servisi" bölümünü 1932 yılında hayata geçirmiş; bu bölümde 70'e yakın ülkenin diliyle yayın yapmıştır. Her yayın yaptığı ülkeye kendisini tanıtarak o ülkenin politikalarını etkilemeyi amaçlamaktadır.¹¹³ İngiltere kamu diplomasisi aracı olarak kullandığı BBC'nin 272 milyon sterlin civarındaki bütçesini Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla karşılamakta, stratejik yol haritasını Bakanlık çizmesine rağmen yayınların içeriğinde belirli bir özerklik sağlanmaktadır.

Türkiye'de küresel aktör olma iddiasında bir ülke olarak, dış politika aracı olarak medyayı ustalıkla kullanmak zorunda olan bir ülkedir. TRT'nin açtığı Arapça kanal doğru bir adım, ama çok daha güçlendirilmesi, çeşitlendirilmesi şarttır.

¹¹³ Gürsoy Bilge, A. (1999). TRT ve BBC'nin Anahaber Bültenlerinin Kamu Haberciliği Açısından Karşılaştırmalı Analizi Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi

3.7.1. Türkiye’de Uluslararası Yayıncılığının Gelişimi

Türkiye’de ilk yurt dışı radyo yayını, “kısa dalga savaşları” olarak da adlandırılan ve dünyada birçok ülkenin birbirlerine yönelik radyo aracılığıyla propaganda yaptığı dönemde gerçekleştirilmiştir.

Türkiye’de radyo aracılığıyla ilk dış yayın 08 Ocak 1937’de, 5 kw gücündeki Ankara Radyosu’ndan yapılmıştır. Hatay sorunu üzerine, Başbakan İsmet İnönü’nün konuyla ilgili nutku, Arapçaya çevrilerek yayınlanmıştır. Bu yayının hedef kitle üzerinde etkili olması dolayısıyla, İstanbul Radyosu’ndan bir süre ‘Arapça havadisler’ yayınlanmıştır. Hatay sorunu çözümlendikten sonra düzenli olmayan bu yayınlara son verilmiştir.¹¹⁴

İlk dış yayın siyasi bir gereklilikten doğmuştur ve sorun çözüldüğünde de yayın sona erdirilmiştir. Bu ilk dış yayın o dönemde dünyadaki örnekleri gibi bir propaganda yayınıdır. Radyo siyasi amaçla kullanılmıştır. Hedef kitle Hatay’daki halk ve Suriye olduğundan, yayın dili Arapçadır. Hatay Türkiye ile birleşme kararı alınca bu yöndeki yayınlar da sona erdirilmiştir. Türkiye radyolarında düzenli olarak dış yayın hizmeti, 28 Ekim 1938 tarihinde resmen işletmeye açılan 20 kw’lık verici ile başlamıştır. Yapılan ilk yayın İngilizcedir. İngilizce yayınına Bulgarca, Arapça, Almanca, Fransızca, Romence dillerinde yapılan yayınlar takip etmiştir. Süresi beşer dakika olan bu yayınlar, haber yayınlarıdır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında tüm dünyada korsan radyolar ve propaganda yayınları artmıştır. Kısa Dalga Ankara Radyosu’nun haber yayınları radyoların önemli bir güç haline geldiği bu dönemde de devam etmiştir. Öte yandan da yayınlara eklenen yabancı dil sayısının da zaman içinde arttığı gözlemlenmektedir. 15 Mart 1942 yılına ait ‘Radyo’ dergisinde Türkiye radyolarının uluslararası yayınlarının amacı konusunda şunlar yer almaktadır: “Neşriyatımızın gayesi şudur:

¹¹⁴ Hamza, İ. (1993). TRT’nin Yurt Dışı Radyo Yayınları ve Türkiye’nin Sesi Radyosu Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, s. 249

1) Memleketimize ait mesele ve hâdiseleri, günü gününe bildirerek cihan umumî efkârına doğrudan doğruya sunmak.

2) Arsiulusal mesele ve hâdiseleri tarafsız mütalaa ve tahlil etmek veya haber olarak bildirmek. Memleketimize ait meselelerle haberlerin verilmesinde hiçbir propaganda izine rastlanamaz. Esasen bizim propaganda zor ile inandırma ihtiyacını duyduğumuz bir davamız yoktur.

‘Yurtta sulh, cihanda sulh’ ana prensibimiz, dünyaca da malûm olmuş siyasetimizdir. Neşriyatımızda Türkiye’ye ait meselelerden bahsederken, olayları bütün berraklığı ile sunarız. ...Halen yedi dille; Fransızca, İngilizce, Bulgarca, Sırp-Hırvatça, Arapça, Farsça, Urduca yaptığımız ve ekseriyetle birbirinin aynı olan-bu, önemli bir noktadır, çünkü yabancı radyolar, yabancı dillerle yaptıkları neşriyatta, hitap ettikleri her memlekete karşı, gözettikleri menfaate göre başka başka dil kullanırlar- bu neşriyat, yabancı radyolarda olduğu gibi geniş bir teşkilâtın mahsulü değildir. Esasen iç ve dış siyasetindeki açıklığı ve arsiulusal meseleler karşısındaki tarafsızlığı malûm olan memleketler için halen böyle bir teşkilâta da lüzum yoktur. Bu bakımdan neşriyatımız, Umum Müdürlüğün bu iş için de vazifelendirdiği bir müşavir arkadaş tarafından hazırlanmaktadır.”¹¹⁵

Bir ülkenin yurt dışına yayın yapması, en azından kendisini kendi tarafından anlatabilmesi, ülkeyle ilgili haberleri uluslararası ajansların ve diğer yayıncı kuruluşların inisiyatifine bırakmak istememesi ve uluslararası olaylarda kendi bakış açısını yansıtma amacıyla olduğu bilgileri de satır aralarında yansımaktadır. Türkiye’nin uluslararası alana yönelik radyo yayınlarının 40’lı yıllarda gelişmeye devam ettiği görülmektedir.

1948’de 100kw’lık ikinci bir verici kurulmasının yanı sıra, yönlendirilmiş sabit antenler de hizmete alınmıştır. Böylelikle Amerika, Batı Avrupa, Uzak Doğu ve Avustralya’ya yayın yapabilme imkanı doğmuştur. Yine, 1940 yıllarından sonra, yurt

¹¹⁵ Akarcalı, S. (2003). Radyo ve Televizyonda Türk Dış Yayınları, Ankara : İmaj Yayınevi, s.125

dışında bulunan Türkler için ‘Yurdun Sesi’ adıyla sabah ve öğle üzeri olmak üzere 30’ar dakikalık Türkçe yayın yapılmaya başlanmıştır.

Dış politikadaki gelişmeler radyo yayınlarına da etki etmiştir. Türkiye’nin Kore Savaşı’na katılması radyo yayın politikasına da yansımıştır. 1950 yılında Kore’ye asker gönderilmesi ile kısa dalga üzerinden Güney Kore’ye yayın yapmak üzere yurt dışı bir radyo yayını başlatılmış, 100 kw’lık kısa dalga vericisi Ankara Çakırlar’da hizmete girmiştir.

Ankara Radyosu bünyesindeki Dış Yayınlar Şefliği tarafından yürütülen, sayısı ve süresi giderek artan dış yayınlar bir süre sonra tek bir isim altında toplanmıştır. Kuruluşundan itibaren ‘Kısa Dalga Ankara Radyosu’ adıyla gerçekleştirilen yurt dışı yayınlar, 1963 Ocak ayından itibaren ‘Türkiye’nin Sesi’ adı altında yapılmaya başlanmıştır.

1964’te TRT’nin kurulmasıyla dış yayınlar TRT bünyesinde devam etmiştir. Türkiye’nin sınırötesi radyo yayınlarında Balkanlar’daki Türk topluluklarına yönelik yayınları dikkat çekmektedir. Balkanlar, tarihi ve kültürel bağlar nedeniyle Türkiye’nin dış politikasında önemli bir yere sahiptir. Türkiye’nin Balkanlar’da bulunan etnik uzantıları onun yayın politikasını da yönlendirmektedir. Balkan ülkelerinde yaşayan soydaşlara yönelik Türkçe yayınlar yanında, Türklerin yaşadıkları ülkelerin dillerinde de yayınlar yapılmaktadır.

1985 yılının ikinci yayın döneminden itibaren Balkanlara yönelik Türkçe yayınları, Türkçe Yayın-II adıyla müstakil yayın haline getirilmiştir. Bu yayınların amacı, Balkanlar’da yaşayan Türk soydaşlara uygulanan asimilasyon hareketlerine karşı Türk tezlerini savunmak, Türkiye ile bağlarının devamını sağlamaktır. Bu yıla kadar, günde 22 saat olan Türkçe yayının stüdyo çıkış süresi % 27 oranında arttırılarak 28 saate yükselmiştir. Bu tarihte yabancı dil yayınlarının stüdyo çıkışı 16 saattir.

Balkanlar’ın yanında bir diğer yayın da, 1982’de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’ne bağlı Azerbaycan’a yönelik olarak Azeri lehçesindeki

yayıdır. 2006 itibarıyla Türkiye'nin Sesi Radyosu stüdyolarından günde toplam 24 saat Türkçe ve 46 saat 30 dakika 25 yabancı dilde yayın yapılmaktadır. Yayınlar; kısa dalga vericileri, uydu ve internet üzerinden bütün dünyaya ulaşmaktadır. Yayınların süre ve saatleri günün şartlarına göre değiştirilmekte, talep olduğu takdirde reklâmlara da yer verilebilmektedir.

Görüldüğü üzere dünyadaki örnekleriyle aynı dönemde başlayan Türkiye'nin sınır ötesi sınır radyo yayınları zaman içinde kurumsal bir yapıya bürünmüş ve bugün uyduları da kullanarak geniş bir alana yayılmıştır. Türkiye'nin Sesi Radyosu ise Türkiye'nin yurt dışı işitsel yayın aktörü haline gelmiştir. Radyonun Avustralya, Amerika ve Uzakdoğu'ya yayın yapabilme imkanına ulaştığı dönem olan 1952'de Türkiye'de televizyon deneme yayınları da başlamıştır.

3.7.1.1. TRT'nin Yurt Dışı Temsilcilikleri

Türk yurttaşlarının yoğun olarak yaşadığı Almanya'da TRT'nin Berlin Temsilciliği bulunmaktadır. “Türkiye'nin ve Türk toplumunun çıkarlarını korumak amacıyla kurulan TRT Berlin Temsilciliği” önemli görevler üstlenmektedir. Berlin Temsilciliği 1998'de açılmıştır. Buna göre:

“TRT Berlin Temsilciliği hazırladığı haber ya da programlarda Avrupa'daki Türk toplumunun ihtiyaçlarını, beklentilerini, özlemlerini ve sorunlarını ön planda tutmakta ve Türkiye ile Türk toplumu arasında önemli bir köprü görevi üstlenmektedir.”

1999 yılında TRT, Türkmenistan'ın başkenti Aşkabat'ta temsilcilik açarak Orta Asya'da yerleşmeye başlamıştır. TRT, ABD'deki temsilciliğini 2002 yılında Washington'da açmıştır. TRT, 2001 yılında Avrupa Birliği'nin merkezi olan Brüksel'de açtığı bürosunda haber akışı ve canlı yayınların yanında konu ile ilgili programlara da bölümler hazırlamaktadır. Örneğin, TRT 2003 Yılı Faaliyet

Raporu'nda Belçika Bürosu'nun yayınlara katkısını 2003 itibarıyla şöyle rapor etmiştir:¹¹⁶

“Avrupa Birliği (Türkiye Avrupa Birliği ilişkileri, Avrupa Birliği içi gelişmeleri), NATO, Avrupa Konseyi (COE), Belçika, Belçika'daki Türkler ana başlıkları altında faaliyetlerine devam etmiştir. Bunlara ilave olarak, 45 Dakika ve Hayat Akarken programlarına bölümler hazırlanmış, "45 Dakika" programına canlı yayın ve telefonla konuk olarak da katkı yapılmıştır.”

2001 yılında açılan bir diğer temsilcilik ise Azerbaycan'daki Bakü temsilciliğidir. Bakü temsilciliği Türkiye'nin milli siyaseti ve çıkarları doğrultusunda haber ve programlar hazırlamaktadır. Bakü temsilciliğinin görevi TRT tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır:¹¹⁷

“Temsilciliğin başlıca görevi, Türk misyonu ve iş çevreleri ile TRT Kurumu arasındaki koordinasyonu sağlamaktadır. Bunun için de amaca uygun haber, haber-program ve TV programlarının hazırlanması ve yayınlanması için ilgili birimlere iletilmesinin sağlanması görevin bir gereğidir. Hizmet yerine getirilirken Anayasa, Yasalar, TRT Kanunu ve Yayın İlkeleri ile milli çıkarlar çerçevesinde hareket edilmesi esastır. Bu görevin de azami tasarruf sağlanarak yerine getirilmesi şarttır. Bu temel ilkeler çerçevesinde görev yapılmaktadır.”

TRT, 2001 yılının Mayıs ayında Mısır'da Kahire bürosunu açmıştır. Mısır, İsrail ve Filistin'e sınır olması; Afrika ve Ortadoğu'nun sorunlu bölgelerine yakınlığı nedeniyle haber açısından stratejik bir bölgede bulunmaktadır. TRT, 2005 yılında yedinci yurt dışı bürosunu Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te açmıştır.

TRT, Türkiye dışında Avrupa, Amerika ve diğer Türk devletlerinde büro ve temsilcilikler açarak haber ve program üretimi gerçekleştirmektedir. TRT'nin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bürosunun geçmişi Kıbrıs Barış Harekati'na

¹¹⁶ Türkiye Radyo Televizyon Kurumu. (2003). TRT Genel Yayın Planı. Ankara

¹¹⁷ <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Gorevlerimiz.aspx>

dayanmaktadır. KKTC bürosunun açılma nedeniyle ilgili olarak Aysel Aziz şu bilgiyi vermektedir:

Kıbrıs Barış Harekatı sırasında yaşanan sıkıntıları TRT'nin Kıbrıs Türk Toplumunu ile olan ilişkilerinde eksikliğini hissettiği bazı konularda önlemler almasına neden olmuştur. TRT'nin Kıbrıs'ta bürosu yoktu ve durum Harekat sırasında çok zorluklar doğurdu. Aynı şekilde, Kıbrıs Türk toplumunun sesi olan Bayrak Radyosu da yeni gelişmekte olduğundan bu tür olanakları yoktu. TRT bu eksiklikleri, 28 Nisan 1975 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Devleti'nde açtığı bir TRT Bürosu ile gidermiştir.¹¹⁸

3.7.2. TRT'nin Yurt Dışındaki Vatandaşlara Yönelik Program Hedefleri

TRT, yurt dışına yaptığı radyo ve televizyon yayınlarını yurt dışındaki yurttaşlara, soydaşlara, yabancılara yönelik yayınlar ve programlar olarak sınıflamakta ve buna göre hedeflerini ve ilkelerini tanımlamaktadır. TRT'nin yayınlarının amacını ve içeriğini en iyi şekilde görmek için bu hedef ve ilkelere değinmek gereklidir. Bu bağlamda TRT'nin yurt dışında yaşayan vatandaşlara yönelik program hedefleri şöyle sıralanmıştır:¹¹⁹

1. Türk Milletinin millî, ahlâki, insani ve manevi kültür değerlerini benimsemelerine, birlik ve beraberliklerini muhafaza edip, kimliklerini korumalarına, Türkiye'yi ve Türk insanını tanımalarına, Türkiye'nin ekonomik, sosyal, kültürel alanlarda göstermiş olduğu başarıları öğrenmelerine,
2. Vatan ve bayrak sevgisinin canlı tutularak askerlik hizmetinin önemini, Atatürk ilke ve inkılâpları ile Türkiye Cumhuriyetini benimseyip özümsemelerine,
3. Beden, zihin, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı bir şekilde gelişmiş bir kişiliğe, hür ve geniş bir dünya görüşüne sahip, bulunduğu topluma karşı da sorumluluk duyan, yapıcı ve verimli kişiler olarak yetişmelerine, eğitim ve bilgi seviyelerinin yükseltilmesine,

¹¹⁸ Eren, E. (2008). Kamu Yayıncılığı ve Bir Kitle İletişim Kurumu Olarak Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, s. 115

¹¹⁹ Türkiye Radyo Televizyon Kurumu. (2008). TRT Genel Yayın Planı. Ankara, s. 28

4. Türk kültürünün yanı sıra, buldukları ülkelerin kültürlerini ve yasalarını da dikkate alarak uyum sağlamalarına,

5. Bireysel teşebbüs ya da ortaklık kurarak, buldukları ülkelerin ekonomilerinde yer edinen girişimci, sanayici ve iş adamlarımızın, ülkemiz işletmeleriyle yakınlaştırılmasına,

6. Hak ve çıkarlarını en iyi şekilde korumalarına; bölücü, yıkıcı ve irticaî terör örgütlerine karşı bilinçlenmelerine, Türkiye Cumhuriyeti lehinde, kendi liderlikleri ve inisiyatifleri ile lobicilik faaliyetlerinde bulunabilecek şekilde teşkilatlanmalarının sağlanmasına,

7. Buldukları ülkelerde ve Türkiye'ye geldiklerinde karşılaştıkları veya karşılaşılabilecekleri problemlerinin çözümüne,

8. Vatandaşlarımızın, özellikle gençlerin ve çocukların buldukları ülkelerde ve Türkiye'de gelecekte de geçerli olacak mesleklere yönelmelerine, vasıflı hale geçmeleri için de meslek eğitime özendirilmelerine, yardımcı olunacaktır.”

3.7.2.1. TRT'nin Yurt Dışındaki Vatandaşlara Yönelik Yayın İlkeleri

1. Vatandaşlarımızın Türkçeyi ve Türk tarihini çevresindeki insanlara, özellikle gençlere sevdirmeleri teşvik edilecektir.

2. Programlarda didaktiklikten kaçınılacak, estetik ve kaliteye özen gösterilecektir.

3. Vatandaşların farklı iki kültür çevresi içinde buldukları göz önünde tutulacak, buldukları toplumla uyum sağlamalarını kolaylaştırıcı benzer yanları vurgulanacak, programların hazırlanmasında buldukları ülkelerle mümkün olduğunca işbirliği yapılacaktır.

4. Programlara yurt dışındaki vatandaşların katılmaları sağlanacak, toplum önderlerini zaman zaman bir araya getiren programlar yapılacaktır.

5. Vatandaşlarımızın yalnız olmadıkları, Devletimizin her zaman ve her konuda kendilerine destek olduğu vurgulanacaktır.

6. Türkiye'nin çağdaş görüntüsüne zarar verebilecek görüntü ve programlara yer verilmeyecektir.

7. Ülkemiz aleyhinde yapılan zararlı ve gerçek dışı propagandalara karşı yurt dışındaki vatandaşlarımızı bilgilendirici, morallerinin bozulmasını önleyici yayınlara ağırlık verilecektir.

8. Vatandaşlarımızın ülkemizin dış imajını olumlu yönde kuvvetlendirici, tanıtıcı faaliyetlerde bulunmaları teşvik edilecektir.

9. Ülkemiz hakkında olumlu bir kamuoyu oluşturulması bakımından yayının yapıldığı ülke halkının da programlara katılımının sağlanmasına çalışılacaktır.

3.7.2.2. TRT'nin Yurt Dışındaki Vatandaşlar İçin Hazırlanan Program Konuları

TRT'nin yurt dışındaki Türkiye yurttaşlarına yönelik yayınlarında gözettiği hedef ve ilkeler doğrultusunda hazırlanan program konuları şöyle sıralanmaktadır:¹²⁰

1. Atatürk, millî mücadele ve Türk tarihinin önemli kişi ve olayları,
2. Çağdaş Türk dili ve edebiyatı, seçme eserler ve şiirler, "İnsan Sevgisi" ni işleyen Yunus Emre ve Mevlâna gibi bilge kişilerin hayatlarının ve düşüncelerinin Anadolu Türk kültürüyle bağdaştırmak suretiyle işlenmesi ve evrensel boyutta yorumlanması,
3. Türkiye'nin modern, çağdaş, huzurlu ve güvenli bir ülke olduğu, Türkiye'de insanların yardımsever ve dost canlısı olduğu; ırk, dil, din, mezhep vb. ayrımcılık yapılmadığı, yasalar önünde herkesin aynı hak ve ödevlere sahip olduğu,
4. Türkiye aleyhine yurt dışında yürütülen gizli veya açık faaliyetler, bu faaliyetlerin odakları, Türkiye coğrafyası hakkında ileri sürülen haksız ve dayanaksız iddiaların doğrudan cevaplanması, Doğu ve Güneydoğu'nun kalkınmasına ağırlık verildiği, buradaki halkın yaşantısında meydana gelen olumlu değişikliklerden örnekler,
5. Vatandaşlarımızın buldukları ülkelerde terör örgütlerinin (özellikle PKK terör örgütü ve bu örgütün aldatmaca olarak isim değiştirmesi) tehditleri karşısında bilinçlendirilmesi ve uyarılması, güvenlik makamları, konsolosluklar ve

¹²⁰ Türkiye Radyo Televizyon Kurumu. (2008). TRT Genel Yayın Planı. Ankara, s. 28

Türkiye'deki 155 Polis İmdat hattına yapılacak ihbarlardan çekinilmemesi gerektiğinin vurgulanması,

6. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin temel felsefesi, T.C. Anayasasında İnsan Hakları konusunun yabancı anayasalarla karşılaştırılması,

7. Türkiye'nin her konudaki olumlu yönlerini destekleyen yerli ve yabancılarla (özellikle Batı Avrupa ülkelerinden Türkiye'ye gelenler) yapılan röportajlar,

8. Türk tarihinde utanılacak bir olay olmadığı, Türk Milleti'nin barış ve hoşgörüye inandığının, barbarlık ve zalimlik gibi asılsız iddiaların siyasi saplantılara dayandığının örneklerle anlatılması,

9. 23 Nisan Çocuk Şenliklerine katılan yabancı ülke çocuklarının, Türkiye'de kurdukları sıcak ilişkiler, bunlarla yapılan röportajlar,

10. Tiyatro, sinema, müzik, resim, opera ve bale gibi alanlarda Türkiye'den örnekler, bu sanatlardaki gelişmeler,

11. Ailenin önemi; arkadaşlık, komşuluk, okul, çevre ve toplum ilişkileri (yardımlaşma ve işbirliği, sevgi, saygı, hoşgörülü olma ve görgü kuralları), Türkiye'de aile ve kadına verilen değer,

12. Türklerin dünya ve uygarlık tarihi içindeki yeri, medeniyete olan katkıları, Türk Milletinin kültürel dokusunu oluşturan ortak unsurlar,

13. Türkiye'deki yerleşim yerleri, ulaşım durumu, yollar, sanayi ve teknoloji durumu, sanayi ve tarım ürünleri, barajlar ve elektrik santralleri, tarih, kültür ve tabiat varlıkları ile güzellikler; Güneydoğu Anadolu Projesi ve uygulamaları, bilimsel araştırma ve geliştirme çalışmaları,

14. Türkiye Cumhuriyeti'nin yurt dışı kuruluşlarının kuruluş ve görevleri (Büyükelçilikler, Konsolosluklar, Temsilcilikler vb.),

15. Yurt dışındaki vatandaşların günlük yaşayışları, dinî, sosyal ve kültürel faaliyetleri, okullarda ve işyerlerinde vb. karşılaştıkları problemler, çözüm yolları, kendilerini ilgilendiren mevzuat ve uygulamalar, e-konsolosluk,

16. Yurt dışında yaşayan vatandaşların çifte vatandaşlık, oturma ve çalışma izni ile iş yeri açabilme sorunları, başarılı iş adamları ve girişimcilerin tanıtılması ve bunların ülke ekonomisine kazandırılması, ülkemize yaptıkları yatırımlar ve yatırım alanları, gümrük birliği ve etkileri,

17. Dinî gün ve gecelerin önemi, dinî tören ve toplantılar, din ve ibadetin insanın gelişmesine, ilerlemesine ve çağdaşlaşmasına ışık tutan, birlik, beraberlik, saygı, sevgi ve hoşgörüye katkıda bulunan manevî bir unsur olarak yorumlanması,

18. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak askerlik hizmetini yerine getirmenin önemi, yurt dışındaki vatandaşlarımızın askerlikle ilgili işlemleri,

19. Türkiye'nin dış politikası, ilişkileri (Bu konularda yapılan anlaşmalara ve Dışişleri Bakanlığı'nın görüşlerine uygun olarak) önemli olaylar ve sorunlar (Avrupa ile ilişkiler, AB'ye üyelik süreci ve bu bağlamda Kopenhag Kriterleri, Avrupa güvenlik ve savunma konuları, komşularımızla ilişkiler, Ege ve Kıbrıs sorunları, ABD ile ilişkilerimiz, başta Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya ve Orta Doğu olmak üzere Irak ve bölgesel sorunlar ve işbirliği çalışmaları, Bakü-Ceyhan petrol boru hattına ilişkin gelişmeler vb.) ile ilgili görüşleri, yapılan çalışmalar, alınan sonuçlar, dünyadaki gelişmeler, Avrupa Birliği'nde bugünkü durum ve Türkiye için önemi,

20. Avrupa Birliği ülkelerinde yaşayan Türk işçileri ve diğer bireylerin haklarının anlatılması, Türkiye'nin yabancı ülkelerle ve Avrupa Birliği ülkeleriyle yaptığı sosyal güvenlik anlaşmaları, bu haklarla ilgili problemler, çözüm yolları, ülkemizin de taraf olduğu “Yabancı Resmî Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması” sözleşmesi, Türkiye'de sosyal güvenlik kurumları ve etkinlikleri,

21. Buldukları ülkelerde ve Türkiye'de eğitim sistemi; Türkiye'deki okullarla denklik problemleri, okul öncesi ve okul çağındaki çocuklar ile gençlere yönelik eğitici konular, çocuk edebiyatı,

22. Tasarruf yapmanın önemi ve Türkiye'deki önemli yatırım alanları, hazine borçlanma enstrümanları, kredi mektuplu döviz tevdiat hesapları ve süper döviz hesaplarının tanıtımı ve önemi, İMKB işlemlerinin tanıtım ve duyurulması,

23. Orta Doğu ve diğer dış ülkelerde çalışan vatandaşlarımızı ilgilendiren hukukî konularla yabancı işçi çalıştırılmasına ilişkin mevzuatın tanıtılması,

24. Çeşitli vergi konularının (dar mükellefiyet, çifte vergilendirme, gelir vergisi uygulamaları) anlatılması,

25. Yurt dışından kesin dönüş yapacak olanların ülkemiz şartlarına uyumdaki problemleri, çözüm yolları, kesin dönüş ve giriş-çıkışlarla ilgili gümrük mevzuatı, gümrük tasfiyesi, posta yoluyla gelen vergili veya vergisiz eşyalar, gelir ve emlak vergileri.

Yurt dışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına yönelik yayınlarda gözetilen hedefler ve ilkeler incelendiğinde diasporadaki yurttaşların anayurtlarıyla bağlarını korumaları gerekliliğinin temel esas olarak öne çıktığı görülmektedir. Öte yandan yurt dışındaki Türk yurttaşlara Türk kimliğinin, milli birliğin ve beraberliğin korunması, içinde buldukları ülkeye uyum sağlamaları, ekonomik girişimleri, lobi oluşturmaları, parlayan meslekleri seçmeleri konularında teşvik edici ve yönlendirici yayınların hedeflendiği gözlemlenmektedir. Bu kitleye yönelik programlarda ele alınan konular ise Atatürk'ten, Türk edebiyatına; Türk tarihinden, askerlik hizmetinin kutsallığına; dini günlerin öneminden, diasporadaki Türklerin Türkiye'yi hedef alan terör örgütünün yurt dışı faaliyetlerine karşı bilinçlendirilmesine kadar geniş bir yelpazededir. Bu bilgilerin ışığında devletin, yurt dışındaki uzantılarıyla iletişimini TRT-TÜRK kanalı üzerinden yaptığı söylenebilir. Diaspora için bu kanal ülkeyi simgelemektedir. Başka bir deyişle bu kanal Türkiye'nin yurt dışındaki Türklere ve yabancılara yönelik sesidir.

3.7.3. Türk Soylu Topluluklara Yönelik Yayınlarda Hedefler

Türk soylu topluluklara yönelik yaptığı yayınlarda gözetilen hedefler çerçevesinde TRT bu kitleye aşağıdaki konularda yardımcı olmayı planlamaktadır:¹²¹

1. Türkiye'nin ve çeşitli devletlerdeki Türk varlığının ve bugünkü durumlarının (siyasî, sosyal, kültürel, ekonomik, turistik vb.) tanıtılmasına, soydaşlarımızın Türkiye'ye karşı ilgilerinin geliştirilmesine,

2. Türkçe konuşan Orta Asya ve Kafkasya Cumhuriyetleri ile Balkan ülkeleri ve buralarda yaşayan soydaşlarımızın diğer soydaşlarımızla hem kendi aralarında hem de Türkiye ile dil ve düşünce birliğini sağlayıcı tedbirler başta olmak üzere, birlik, beraberlik ve dayanışma duygusu içinde iktisadî, ticarî ve sınaî faaliyetlerle, teknik işbirliği ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesine ve güçlendirilmesine,

¹²¹ Türkiye Radyo Televizyon Kurumu. (2009). TRT Genel Yayın Planı. Ankara

3. “Demokrasi”, “Hukukun Üstünlüğü”, “İnsan Hak ve Özgürlükleri” ile “Barış İçinde Yaşama” gibi evrensel prensip ve değerlere yer verilerek cumhuriyetlerdeki “demokratikleşme” sürecinin kısaltılmasına,

4. Soydaşlarımızın yaşamakta olduğu devletler ve özerk bölgeler arasında dil ve kültür bakımından hem kendi aralarında, hem de Türkiye ile yakınlaşmalarının sağlanmasına, Türk toplumlarında vatan, millet ve bayrak bilincinin oluşturulmasına,

5. Ülkemizin, çağdaş, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunun anlatılmasına, kültür, dil, din ve ahlak gibi konularda soydaşlarımızın aydınlatılmasına, İslam devletleri içinde Batı ve Doğu arasında köprü bir devlet olduğu görüşünün kuvvetlendirilmesine,

6. Türk Devlet ve topluluklarının kendi öz değerlerini araştırmalarına, tespit etmelerine ve ortak yönlerini bulmalarına ve yaşatmalarına,

7. Soydaşlarımızın, kendi ülkelerinde, Türkiye’de ve dünyada gelişen olaylar hakkında, sürekli ve yeterli haber almalarına, diğer ülkelere duyurulmasına, yardımcı olunacaktır.

3.7..3.1. Türk Soylu Topluluklara Yapılan Yayın İlkeleri

Türk soylu topluluklara yapılan yayınlarda göz önünde bulundurulacak ilkeler ise şöyle sıralanmıştır:¹²²

1. Programlar, değişik ülkelerde bulunan soydaşlarımızın ilgisini çekecek şekilde, hedef kitlenin özellikleri dikkate alınarak hazırlanacak, ülkeler arasındaki saat farkı dikkate alınarak yayınlanacaktır.

2. Konuların işlenmesinde didaktik olunmayacak, kısa zaman dilimleri içinde ve ilgi çekici bir biçimde verilmesine özen gösterilecek, objektif yaklaşım ve inandırıcılık öğelerine dikkat edilecektir.

3. Programlarda, soydaşlarımızla aramızda tarih, kültür, dil ve din bağlarımızın bulunduğu, aynı zamanda bağımsız birer devlet oldukları ve ayrı ayrı

¹²² Türkiye Radyo Televizyon Kurumu. (2009). TRT Genel Yayın Planı. Ankara

kendilerine özel şartlara sahip buldukları göz önünde bulundurulacak, iç işlerine karışmadan dış işlerinde birlikte hareket etmeleri teşvik edilecektir.

4. Özellikle, Ortadoğu, Kafkasya, Orta Asya ve Balkanlara yönelik yayınlarda; Türkiye Türkçesi esas alınarak Türkiye Türkçesinin öğretilmesine çalışılacak, Türkçenin değişik lehçelerine de yer verilebilecek, ancak ortak Türkçe kelimeler sıkça kullanılacaktır.

5. Türk azınlıklara yönelik programlarda, göçü özendirici ve onları teşvik edici olunmayacak, konuların birlik, beraberlik içinde ve azınlık bilinci ile hareket edilerek çözülebileceği mesajları verilecektir.

6. Türk yazarlarına, fikir, bilim ve devlet adamlarına, sanatçılara yer verilen çeşitli programlar yapılacak ve faaliyetler düzenlenecektir.

7. Programlarda, soydaşlarımızın yaşantıları göz önünde tutulacak, yerel yapımlara önem verilecek, ülkelerini, şehirlerini, kendilerini ve geleneklerini görmeleri sağlanacaktır.

8. Gelenek ve göreneklerimiz arasında paralellik kurulacak, ortak yönler vurgulanacak, değer yargıları zedelenmeyecek, ülkemize ve soydaşlarımıza ait film ve programlara karşılıklı olarak yer verilecektir.

9. Türkiye Türkçesiyle yayınlanan program ve haberlerin, sade, öz ve anlaşılır olmasına dikkat edilecek, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanılacak, haberlerde görüntüye ağırlık verilerek Türk dünyasını ilgilendiren çerçevede hazırlanmasına özen gösterilecektir.

10. Yayınlarda, içe dönük eleştirilere, millî çıkarları zedeleyici unsurlara ve ülkemiz için olumsuz çağrışım yapabilecek görüntü ve programlara yer verilmeyecektir.

11. Yayınlarda genel dinleyici ve seyirci kitlesi esas alınmakla birlikte, çocuklara ve gençlere yönelik programlara özel önem verilecek, Türkçenin yaygın olan diğer lehçelerinde haberlerin özetlenmesi, yorumların ise tekrarlanması sağlanacaktır.

12. Halk dansları, folklorik özellikleri ve ortak kültür unsurları oluşturan şenliklerle ilgili özel programlar yapılarak yayınlanacak, Türkçe konuşan Orta Asya ve Kafkasya Cumhuriyetleri ile Balkan ülkelerinden soydaş sanatçıların davet edilerek bu programlarda yer alması sağlanacaktır.

13. Opera, bale, tiyatro gibi sahne sanatları çerçevesinde, Türk topluluklarından da örnekler verilecektir.

14. Aile içi ve diğer toplumsal ilişkileri saygın bir çerçevede işleyen film ve dizilere yer verilecektir.

15. Ruh ve beden sağlığı ile çevre ve kültür değerlerinin korunmasına ilişkin programlar yapılarak yayınlanacaktır.

TRT'nin Türk soylu topluluklara yönelik yayınları TRT-Türk, TRT Avaz kanalları üzerinden yapılmaktadır. Balkanlar'dan, Kafkasya'ya ve Orta Asya'ya uzanan bir coğrafyada yaşayan Türk soylu topluluklara yapılan yayınların hedef ve ilkeleri incelendiğinde bu yayınların "Türklük" ve "Türk Dünyası" temeline dayandığı görülmektedir. Bu yayınların en önemli bir diğer görevi ise Türkiye ve diğer Türk toplumlarının birbirlerini tanımalarını sağlamaktır.

3.7.3.2. Türk Soylu Topluluklara Yapılan Yayınlarda Program Konuları

Yurt dışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarından başka, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun hedef kitlesi, Orta Asya ve Kafkasya'da yaşayan Türk soylu topluluklar ve Balkanlar'da yaşayan Türk topluluklardır. Türk soylu topluluklara yapılan yayınlarda öncelikle işlenecek konular TRT Genel Yayın Planı'nda 25 maddeyle belirtilmiştir:¹²³

1. Çağdaş ve insan haklarına saygılı, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan, aynı zamanda da Batı'lı bir örnek teşkil eden Türkiye'nin Anayasal Kurumları, idarî, ekonomik ve ticarî yapısı ve işleyişi, vergi düzenlemeleri, teknolojik durumu vb. konuları, önemli projeleri,

2. Millî sembollerimiz (Türk bayrakları ve doğuşu gibi), destanlarımız (Ergenekon, Oğuz, Manas, Köroğlu vb.) ile tanınmış Türk masal, hikâye ve romanları (Dede Korkut Hikâyeleri, Keloğlan Masalları vb.), yazarları, manasçıları ve bahşiler,

¹²³ Türkiye Radyo Televizyon Kurumu. (2008). TRT Genel Yayın Planı. Ankara, s. 28

3. Ülkemizde ve Türk dünyasında meydana gelen önemli olaylar, uluslararası alanda ortaya çıkan siyasî, diplomatik ve askerî gelişmeler, Türkiye'nin Türkçe konuşan Orta Asya ve Kafkasya cumhuriyetleri ve İslam devletleriyle gelişen ilişkileri, Kafkasya, Orta Asya, Orta Doğu, Balkanlar ve Doğu Avrupa'daki gelişmelere karşı politikaları, bu gelişmelerin Türkiye ve Türk dünyasına etkileri,

4. Ülkemizin önemli kurum, kuruluş ve firmalarımızın Türk dünyasına yönelik girişimleri, Türkiye'nin insanî yardımlar kapsamında Afganistan, Bosna, Somali vb. ülkelerin yeniden yapılandırılmasına ve imarına yönelik çalışmaları,

5. Bazı ülkelere Türklere yönelik çeşitli olumsuz yayınlara (radyo, televizyon, yazılı basın) karşı tedbirler; dünyadaki Türk varlığı (azınlıklar ve özerk bölgeler dahil), karşılaştıkları güçlükler ve yeni gelişmeler,

6. Türkçe konuşan Orta Asya ve Kafkasya Cumhuriyetleri ile Balkan Ülkeleri ve buralarda yaşayan soydaşlar ile ülkemiz insanlarının karşılıklı tanışmalarını ve görüşmelerini sağlayıcı programlar,

7. Kültürel bağlarımızı güçlendirmede rolü olan, halkın gönlünde yer etmiş, belli devirlere damgasını vurmuş ünlü Türk-İslam bilim, edebiyat ve sanat adamları ile yazarlar, düşünürler ve kahramanları,

8. Kültür mirası açısından önemli olan eski eserler, müzeler, vakıf eserleri ve restorasyon çalışmaları, kültür ve tabiat varlıklarının, turistik değerlerin korunması, eski eser tahribi ve kaçakçılığı, ülkemizde ve Türk dünyasında yapılan kazı ve araştırmalar,

9. Türk dilinin tarihî gelişimi, zenginliği, ses ve yapı özellikleri ve sorunları, Türkçenin lehçeleri, ortak yönleri, Türk dilinin doğru kullanılması, Türkiye Türkçesinin öğretilmesi, Türk yazar ve eserleri,

10. Türk tarihinde önemli yeri olan askerî ve siyasî olaylar, gurur verici başarılar; olaylar arasındaki sebep-sonuç ilişkileri ve günümüze yansımaları,

11. Türk milletinin "Devlet" anlayışı, T.C. Anayasası'ndaki lâiklik ilkesi ve bu çerçevede içinde İslam dininin inanç, ibadet, ahlak vb. konuları, Türklerin, İslamiyet'in yayılmasında gösterdiği başarılar,

12. Türk-Yunan ilişkileri ve Kıbrıs sorununun detaylı olarak periyotlarla işlenmesi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin doğal ve kültürel varlıkları ile coğrafyasını ve turizm potansiyelini iç kamuoyuna ve dış dünyaya tanıtıcı programların yayınlanması,

13. Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkçe konuşan Kafkasya ve Orta Asya cumhuriyetleri ile diğer Türk topluluklarının (özellikle Balkan Ülkelerinde yaşayan soydaşlar ve Kuzey Irak'taki Türkmenlerin) örf, âdet, müzik vb. değerleri ve ortak yönleri, buralara yapılan yatırımlar, bu yatırımları yapan kurum ve kuruluşlar,

14. Türkiye'nin Türkçe konuşan Orta Asya ve Kafkasya cumhuriyetleri ile diğer ülkelerdeki soydaşlarımız (Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Makedonya ve Kosova'daki Türk azınlıkları, Rusya Federasyonu'ndaki Türk soylu özerk cumhuriyetler, Kuzey Irak'taki Türkmenler ve Moldova'nın Gagavuz Özerk Yeri) olan ortak değerleri, tarih, kültür ve ekonomik beraberliklerinin getireceği stratejik yararlar, uluslararası Türk kurultay ve kongreleri,

15. Tarihte Türk asıllı ulusların birbirleriyle olan mücadelelerinde yaptıkları hatalar ve sonuçları,

16. Enerji ve tabii kaynaklar konusunda ülkemiz ile Orta Asya ve Kafkasya Cumhuriyetleri arasındaki ilişkiler (Türkmenistan Doğalgaz Hattı vb.) ve Türkiye'nin jeostratejik konumu ve enerji nakil hatları, önemi,

17. Türk-İslam dünyasındaki önemli kütüphane, rasathane, medrese, üniversite ve araştırma merkezleri, bütün Türk dünyasındaki öğrencilere hizmet veren Kazakistan'daki Ahmet Yesevî Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinin çalışmaları, Türk bilim dünyasındaki yeri ve önemi, benzeri üniversitelerin diğer Türkçe konuşan Orta Asya ve Kafkasya Cumhuriyetleri ile Balkan ülkelerinde de kurulmasının özendirilmesi, Türkiye'de eğitim gören soydaş ve dost ülke öğrencilerinin yaşamları ve faaliyetleri,

18. Türkiye'nin ve Türkçe konuşan Orta Asya ve Kafkasya Cumhuriyetlerinin komşu ve diğer ülkelerle olan ilişkileri ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ), Ekonomik İşbirliği Teşkilâtı (ECO), Türkiye-AB ilişkileri, İslam Ülkeleri Ekonomik İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK), G-20 gurubu ve ikili ilişkiler çerçevesinde yürütülen çalışmalar, Türkçe konuşan devletlerin Balkanlar, Kafkasya, Doğu ve Avrupa'daki devletlerle olan ticarî ve kültürel çalışmaları,

19. Türk dünyasındaki millî ve dinî bayramlar, kurtuluş günleri, Türklerin tarih boyunca komşularıyla, İslam ülkeleri ve diğer ülkelerle olan ilişkileri,

20. Millî ve uluslararası bilgi kaynakları ile bilgi erişim sistemleri, bilgi çağı toplumu,

21. Serbest piyasa ekonomisi, kuralları ve işleyişi ile sermaye piyasasının araçları, kurumları ve işleyişi,

22. Planlı kalkınma, büyüme ve gelişme ile üretimde verimlilik ve standardizasyonun önemi,

23. Soydaşlarımızın yaşadıkları ülke özellikleri dikkate alınarak, sosyal örgütlenmelerinin öneminin anlatılması, soydaş dernek, vakıf ve eğitim kurumlarının tanıtılması, yabancı ülkelerdeki soydaşların birbirleri ve anavatanları ile bağlantılarının, karşılıklı temaslarının öneminin vurgulanması, önemli yardım kampanyalarının duyurulması,

24. Türkiye ve dünyadaki bilim ve teknikteki gelişmeler, (tarım, hayvancılık, balıkçılık, sanayi, ticaret vb.) araştırma ve önemli buluşlar, tanınmış bilim adamları ve mucitler,

25. Türklerin aile, kadın, çocuk ve yaşlıya verdiği önem.”

Türklerin milli sembolleri ve değerleri, tarihsel bilgi, dünyada “Türlere” karşı yapılan olumsuz yayınlara karşı tedbirler gibi konuların yer aldığı bu yayınlarda, komünist kökenli olan Orta Asya ve Kafkasya Türk devletlerine serbest pazar ekonomisi konusunda da yönlendirici yayın yapılması TRT'nin amaçları arasındadır. Tüm bu kurumsal hedef ve ilkelerin ışığında net bir şekilde denilebilir ki TRT-Türk, adından da anlaşılacağı üzere ‘Türk Dünyası’, ‘Türklük’ kanalıdır. Kanalin etnik kimliği oldukça güçlüdür.

3.7.4. TRT'nin Yabancılara Yönelik Yayın Hedefleri

Türk soylu kitlelerin veya Türkiye'nin yurttaşlarının yaşadığı ülkelerin halkları ve dünyadaki diğer izleyiciler de TRT'nin uluslararası kanalları için ikincil hedef kitledir. Bu kitlelere ulaşmak için TRT'nin, imkanları çerçevesinde alt yazılı program yayını yaptığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda TRT, yabancılara yönelik programlarda gözetilmesi gereken hedefleri şöyle belirlemiştir:¹²⁴

¹²⁴ Türkiye Radyo Televizyon Kurumu. (2011). TRT Genel Yayın Planı. Ankara, s. 85

1. Türkiye ve Türk insanının her yönüyle tanıtılarak, Türk Devleti ve Milleti hakkında dünyada olumlu bir kamuoyu oluşturulmasına, demokratik, çağdaş, lâik ve insan haklarına saygılı Hukuk Devleti olduğu görüşünün kuvvetlendirilmesine, hitap edilen hedef kitlelerde Türkiye'ye sempati ve desteğin sağlanmasına,

2. Türkiye'nin siyasî, sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik durumuyla, eğitim, sağlık ve turizmde kaydettiği gelişmelerin tanıtılmasına,

3. Türkiye'nin, Türk ve İslam devletleriyle gelişen ilişkilerinin, Kafkasya, Orta Asya, Orta Doğu, Kıbrıs, Balkanlar ve Doğu Avrupa vb. yerlerdeki gelişmelere karşı politikalarının, önemli projelerinin ve üyesi olduğu uluslararası kuruluşların etkinliklerinin anlatılmasına,

4. Uluslararası entegrasyona dönük olarak gelişen ve bir uluslararası örgütlenme biçimi olan Avrupa Birliği ile Türkiye ilişkilerinin, bu ilişkileri geliştirme ve Birliğe tam üye olma yönünde gerçekleştirilen uyum çalışmalarının anlatılmasına,

5. Türkiye'nin diğer devletlerle olan sosyal ve ekonomik ilişkilerinin, ihracatının artırılmasına, yeni pazarların bulunmasına ve karşılıklı yatırım anlaşmalarında sağlanan işbirliği imkânlarının geliştirilmesine, Türk hafta ve fuarlarının duyurulmasına, yardımcı olunacaktır.

3.7.4.1. TRT'nin Yabancılara Yönelik Yayın İlkeleri

Yabancılara yönelik yayınlarda uyulacak ilkeler ise şunlardır:

1. Dünyadaki birçok radyo ve televizyonla rekabet halinde olduğumuz göz önünde bulundurularak, yayınlarda estetik ve kaliteye özen gösterilecektir.

2. Türkiye'nin çağdaş görüntüsüne zarar verebilecek görüntü ve programlara yer verilmeyecektir.

3. Programlarda, konular didaktik olunmadan, kısa ve ilgi çekici şekilde sunulacaktır.

4. Türkiye'nin dış ve turizm politikası, amaç ve hedeflerine uygun olarak desteklenecektir.

5. Türkiye'nin lâik yapısı vurgulanacak, İslam dininin diğer din ve inançlara karşı hoşgörüsü belirtilecektir.

6. Ülkemiz hakkında olumlu bir kamuoyu oluşturulması bakımından yabancıların programlara katılmalarının sağlanmasına çalışılacak, Türk kültürü ve tarihi hakkındaki olumsuz propagandalar çürütülecektir.

3.7.4.2. TRT'nin Yabancılarla Yönelik Program Konuları

TRT, yabancılarla yönelik programlarında öncelikle şu konuları işlemektedir:¹²⁵

1. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin demokratik yapısı ve ilkeleri,
2. Türkiye'de başlatılan serbest piyasa ekonomisi, işleyişi ve kuralları, ekonomide yap-işlet-devret modelinin uygulandığı alanlar ve önemi,
3. Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve vatandaşlarıyla ilgili olarak, dünyada ve yurt içinde yanlış yayılmakta olan, yıkıcı ve bölücü odakların istismar ettiği gelenek ve göreneklerimiz hakkında bilgi ve kanaatlerin düzeltilmesi,
4. Türk devlet geleneği, Türklerin egemenliği altında yaşamış toplumlara gösterilen hoşgörü, bu toplumlara maddî ve manevî değerlerini korumaları için sağlanan imkânlar, verilen haklar,
5. Çeşitli din ve mezheplere mensup insanların huzur ve barış içinde yaşadığı dünyanın ilk kilisesi ve 2. mozaik (arkeoloji) müzesinin de bulunduğu Hatay ilinin dünyaya örnek olması bakımından tanıtılması,
6. MERNİS projesinin ülkemizde yaşayan yabancılarla yönelik uygulamaları,
7. Yıkıcı ve bölücü terör örgütlerinin (özellikle PKK terör örgütü ve bu örgütün aldatmaca olarak isim değiştirmesi) gerçek iç yüzünün anlatılması, tezlerinin çürütülmesi,
8. Ermeni lobileri ile Ermenistan tarafından yayılmaya çalışılan ülkemizi karalama kampanyası ışığında, bu iddiaların asılsızlığı ve Birinci Dünya Savaşı

¹²⁵ Türkiye Radyo Televizyon Kurumu. (2011). TRT Genel Yayın Planı. Ankara, s. 95

öncesi ve sonrasında Türklerin maruz kaldığı katliam ve zorunlu göçler, Ermenistan'ın Karabağ'ı işgali üzerine göçe zorlanan insanların dramı.

9. Sözde Ermeni soykırım iddialarına karşın ülkemizde yaşayan, kendini yabancı hissetmeyen ve bu ülkede yaşamaktan mutlu olan Ermeni, Rum ve Yahudi vatandaşlarımız,

10. G-20 bünyesindeki Geniş Orta Doğu ve Kuzey Afrika Girişimi (GODKA) hakkında ülkemizin oynadığı rol,

11. Ülkemizin, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) 2009-2010 yılı Geçici Üyeliğine adaylığını koymuş olması çerçevesinde, BM sisteminin, ülkemizin BM'ye üyeliğinin tarihçesinin anlatılması ve BMGK geçici üyeliğimizin öneminin vurgulanması,

12. Türkiye'nin Balkanlar, Orta Doğu (özellikle Irak ve Filistin), Kıbrıs, Kafkasya, ve Orta Asya'ya yönelik politikası, Türkçe konuşan devletler ve diğer ülkelerdeki soydaşlarımızın (Kosova'daki soydaşlarımız, Rusya Federasyonu'ndaki Türk soylu özerk cumhuriyetler, Kuzey Irak'taki Türkmenler, Moldova'nın Gagavuz Özerk Yeri) sorunları,

13. Türkiye-AB ilişkilerinin değişik boyutları ve geleceği, Türkiye'nin Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ve NATO-AB ilişkilerine yaklaşımı,

14. Türk Deniz Boğazlarında deniz trafiği güvenliğinin önemi, boğazlarda meydana gelebilecek kazaların çevreye verebileceği büyük zararlar (özellikle İstanbul'a), alınabilecek tedbirler,

15. Ülkemizin bölgesel barış, güvenlik ve istikrara katkıda bulunmak ve bölge ülkeleri arasında karşılıklı güven ortamını güçlendirmek amacıyla öncülüğünü yaptığı "Güneydoğu Avrupa Çokuluslu Barış Gücü", "Karadeniz Görev Gücü", "Kafkasya İstikrar Paketi", "TSK Barış İçin Ortaklık Merkezi Komutanlığı" gibi girişimlerin tanıtılması ve önemi,

16. Türkiye'nin önemli projeleri, İSEDAK ile ECO'nun çalışmaları, Türkiye'nin bu çalışmalardaki rolü,

17. Türkiye'nin siyasî ve sosyal durumu; tarihî, kültürel ve turistik değerleri, Türk kültürü ve onun evrensel kültür içindeki yeri,

18. Edebî, fikrî ve sanat eserlerimiz ile yazar, fikir adamı ve sanatçıları, çeşitli türlerdeki Türk müziğinin kaliteli örnekleri, Türk sanatçılarınca yorumlanan opera, operet ve baleleri,

19. Ülkemizdeki müzeler, turizm hizmetleri, çeşitleri ve imkânları (kış, yayla, golf, tabii mekânlar, mağara, karavan, dağ, av, sağlık, uluslararası festivaller, kaplıcalar, su altı ve inanç turizmi ile doğa yürüyüşleri, kano ve rafting yapılabilen yerler), turizm mevzuatı, teşvik tedbirleri, Türkiye'ye giriş-çıkışta tâbi olacakları işlemler,

20. Türkiye'nin Türkçe konuşan ülkeler ve İslam devletleriyle gelişen ilişkileri, Kafkasya, Orta Asya, Balkanlar ve Doğu Avrupa'daki gelişmelere karşı politikaları,

21. Küreselleşen dünyamızda, ülkelerin evrensel değerlerde birleşmek için uzlaşma zemini arayışları ve insanoğlunun huzur ve barış içinde yaşamasına sağlayacağı faydalar.

Genel olarak turizme yönelik ülke tanıtımı ve ülkenin uluslararası alandaki siyasi tezleri çerçevesinde olduğu gözlemlenen TRT'nin yabancılara yönelik programlarının yukarıdaki hedefler, ilkeler ve konular göz önünde tutulduğunda oldukça detaylı bir temele dayandığı görülmektedir. Özellikle Ermeni sorunu, PKK sorunu, Azerbaycan'ın Karabağ sorunu, Irak Türkmenlerinin sorunları gibi Türkiye ve Türk Dünyası'nı tehdit eden sorunlar karşısında Türkiye'nin tezlerini ve Türk devletlerinin ortak tezlerini anlatmak, TRT'nin uluslararası görevlerinden birisidir.

3.7.6. Türkiye'nin Sesi Radyosu-TSR (Voice of Turkey - VOT)

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun uluslararası radyosudur. Uluslararası alanda Voice of Turkey ismini kullanan Türkiye'nin Sesi Radyosu Türkçe dahil çeşitli yabancı dillerde yayın yapmaktadır. 2006 yılı itibarıyla Türkiye'nin Sesi Radyosu stüdyolarından günde toplam 24 saat Türkçe ve 46 saat 30 dakika 25 yabancı dilde yayın yapılmaktadır. Yayınlar; kısa dalga vericileri, uydu ve internet üzerinden bütün dünyaya ulaşmaktadır.¹²⁶

¹²⁶Hamza, İ. (1993). TRT'nin Yurt Dışı Radyo Yayınları ve Türkiye'nin Sesi Radyosu Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, s. 261

Türkiye'nin Sesi Radyosu döner antenler ve uyduların yanı sıra uydudan yayın yapan TRT-Türk televizyonlarının alt ses taşıyıcılarından dünyaya yayın yapmaktadır. TRT, Türkiye'nin Sesi Radyosu ile yurt dışına yaptığı Türkçe yayınlarda yurt dışında yaşayan Türkleri hedeflemektedir. TRT bu yayınlarla yurt dışında yaşayan Türklerin;

Türkiye ve Türk kültürü ile bağlarının devamını sağlamalarına, eğitim ve kültür düzeylerini yükseltmelerine, Türklük bilincini canlı tutmalarına, dil, din, örf ve âdetlerini, birlik ve beraberliklerini muhafaza etmelerine, morallerini güçlendirip çeşitli konulardaki problemlerinin çözümüne ışık tutarak, Türkiye Cumhuriyeti ile ilişkilerini sürdürmelerine, buldukları ülkeye uyum sağlamalarına, buldukları ülke şartlarından kopmadan kendilerinin ve ülkelerinin çıkarlarını koruyabilecek şekilde eğitilmelerine ve yönlendirilmelerine, Türkiye aleyhine yapılan yıkıcı, bölücü, irticaî ve halkın moralini bozan propagandalara cevap vererek kamuoyunun gerçekleri öğrenmesine, Türkiye ile Türk Devlet ve Topluluklarının değişik ülkelerdeki Türk varlığının, kültürünün, ortak değerlerinin, ekonomik ve siyasi ilişkilerinin bütün yönleriyle vurgulanması, Türkiye'nin ikili ve çok taraflı ilişki kurduğu diğer ülkelerin ve kültürlerinin de bu ilişkiler çerçevesinde tanıtılması ve Türkiye'nin dış ilişkileri, Türkiye ve dünyadaki gelişmeler ile ilgili kamuoyunun bilgi edinmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Türkiye'nin Sesi Radyosu yurtdışına yaptığı yayınlarla;¹²⁷

Yurtdışında yaşayan Türklerin; Türkiye ve Türk kültürü ile bağlarının devamını sağlamalarına, eğitim ve kültür düzeylerini yükseltmelerine, Türklük bilincini canlı tutmalarına, dil, din, örf ve âdetlerini, birlik ve beraberliklerini muhafaza etmelerine, morallerini güçlendirip çeşitli konulardaki problemlerinin çözümüne ışık tutarak, Türkiye Cumhuriyeti ile ilişkilerini sürdürmelerine,

¹²⁷ Nart, S. (2009). 1964-1980 Arası TRT Radyo yayın Politikaları:Toplumsal ve Politik Süreçte Radyonun Tarihsel ve Politik Gelişimi Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi

Yurtdışında yaşayan Türklerin Türk kültürüne bağlılığının yanı sıra, yabancı kültürleri de dikkate alarak, buldukları ülkeye uyum sağlamalarına, buldukları ülke şartlarından kopmadan kendilerinin ve ülkemizin çıkarlarını koruyabilecek şekilde eğitilmelerine ve yönlendirilmelerine,

Türkiye ile Türk devlet ve topluluklarının, değişik ülkelerdeki Türk varlığının, kültürünün, ortak değerlerinin, ekonomik ve siyasi ilişkilerinin vurgulanmasına, Türkiye'nin ikili ve çok taraflı ilişki kurduğu diğer ülkelerin ve kültürlerinin de bu ilişkiler çerçevesinde tanıtılmasına,

Türkiye ve Türk insanının tanıtılarak, Türkiye Cumhuriyeti ve Türk milleti hakkında dünyada olumlu bir kamuoyu oluşturmak, Türkiye'nin siyasî, sosyal, kültürel, ekonomik alanlarda kaydettiği gelişmelerin yansıtılmasına, hitap edilen hedef kitlenin Türkiye'ye sempati ve desteğinin artırılmasına,

Türkiye aleyhindeki kampanyalara, asılsız iddia ve iftiralara cevaplar oluşturarak dünya kamuoyunun gerçekleri öğrenmesine,

Türkiye'nin diğer ülkelerle, sınıî, sosyal, ekonomik ilişkileri ve ihracatının geliştirilmesine, yeni pazarların bulunmasına, karşılıklı yatırım anlaşmalarında sağlanan işbirliği imkânlarının tanıtılmasına, Türk haftaları ve fuarlarının duyurulmasına yardımcı olmaktır.

Hem Türkçe, hem de yabancı dildeki yayınlarda Türkiye ile Türk devlet ve toplulukları, çeşitli ülkelerdeki Türk varlığı ve kültürünün tanıtılması, Türkiye aleyhindeki kampanyalara cevap verici yayınların amaçlanması devlet eliyle yapılan bu uluslararası radyo yayıncılığının ülke çıkarlarını koruma yönünde görev yaptığını gösteren noktalardan en önemlisidir. Bu yayınlar Türkiye'nin yurt dışındaki sesi görevini üstlenmektedir.

4. SONUÇ

Bilgi üretimi, dağıtımı ve etkileşiminin çok daha hızlı ve kolay yaşandığı son dönemlerde, telekomünikasyon alanındaki gelişmeler devletler tarafından da kullanılmış, Anna Tiedeman'ın deyişiyle, iletişimdeki bu ilerleme diplomasının yürütülme şeklini de etkileyerek, geleneksel metotların terk edilmesine, geleneksel olmayan sektörlerin diplomasiyi etkilemeye başlamasına ve son olarak da diplomasının gidişatının ivme kazanmasına imkân tanımıştır. İletişim alanındaki tüm bu gelişmeler ve diplomasının yaşadığı dönüşüm, yabancı kamuoyunun etkilenmesi sürecini devletlerin dış politikadaki amaçlarının gerçekleşmesi ile yakından ilgili hâle gelmesine neden olmuştur.

Diplomasi algısında yaşanan bu değişimle ortaya çıkan yumuşak güç kavramı, literatüre bu kelimeyi kazandıran Joseph Nye'e göre, söz konusu devletin, kendi ulusal çıkarlarını, liderlik ettiği ülkelerin ulusal çıkarlarıyla örtüşecek bir biçimde sunabilme ve diğerlerini de hoşnut edecek bir biçimde izleyebilme kapasitesi demektir. Yumuşak gücün kullanımında birçok unsur karşımıza çıkmaktadır. Bunlar askeri veya ekonomik yaptırım gücünden daha çok bir ülkenin kültürü, sanatı, sineması, mimarisi, müziği, eğitim sistemi, rekabet ortamı, özgürlükleri, demokrasisi, yaratıcı düşüncesi, insan kalitesi ve sosyal sermayesi, tarihi birikimi, kültürel zenginliği, bilim ve teknoloji altyapısı, inovasyon kapasitesi, diplomatik becerisi ve kendini anlatabilme yeteneğinin toplamıdır. Bu unsurları bir araya getiren bir ülke, bir cazibe merkezi haline gelir. Takip edilen, konuşulan, "hikâyesine kulak kabartılan" bir ülke haline gelir.

Kamu diplomasisi, kavramın orijinal anlamında "diplomatlar" ile "yabancı kamuoyları" arasında cereyan eden iletişim faaliyetlerinin ötesine geçer, "kamu diplomasisi "diplomatik iletişim"den daha geniş bir alanı kapsar. Kamu diplomasisi çift taraflı bir iletişim ve etkileşimi öngörür. Öncelikli hedef, muhatap kitlenin dinlenmesi ve önceliklerinin tespit edilmesidir. İkinci olarak bilgilendirme, paylaşım, ikna ve etkileme amaçlanır. Bu yüzden kamu diplomasisi dinamik ve çok boyutlu bir iletişim sürecidir. Konuşmak kadar dinlemek, anlatmak kadar anlamak, iletmek kadar iletişime açık olmak önemlidir.

Dünyadaki gelişmelerle beraber Türk dış politikasının aldığı ivme değerlendirildiğinde, “Türkiye nasıl bir güç olmak istiyor?” Yani Türkiye kamu diplomasisi faaliyetlerini yürütürken küresel hegemonik bir güç mü; yoksa bölgesel bir güç mü ya da değişen şartlara göre öne çıkan ve değer-yüklü politika izleyen bir ülke mi olmak istiyor? Türkiye’nin dış politikada yansıtmak istediği değişiklik ve yürüttüğü dış politikada uzun vadeli hedefler yoksa anlık krizlerle değişirse; Türkiye kendini doğru yerde konumlandıramayacağı gibi doğru konuma ulaşmak üzere net bir yol haritası çizmesi olanaksız hale gelebilir.

Türkiye, özellikle kendini doğru anlatmak ve yanlış algıları yıkmaya çalışmalarını yaparken; yapması gereken ve ama tarihsel süreçte yapamadığı bir etkinliği gerçekleştirmek durumundadır. İçinde bulunduğu zaman diliminde uluslararası ilişkilerden etkilenip kendi kapasitesi el verdiğince kamu diplomasisini uygulamalıdır. Ancak tarih geçmiş, uluslararası ilişkiler içinde bulunulan zamanda gelişen süreçtir. Bu sarmalda son nokta ise stratejidir. Strateji de bugünden geleceğe yönelik planlar yapmak ve var olan trendlerden gelecekte en uygulanabilir olanı seçmekle oluşturulabilir.

İleriye yönelik yapılacak kamu diplomasisi ataklarını destekleyecek şey maddi olarak ekonomik irade, zorlayıcı güç ise yine askeri güç olacaktır. ABD Dışişleri’nin Kamu İşleri Bürosu’nun tanımı “akıllı gücü” şu şekilde tanımlayıp uygulamaya dair temel hususu ortaya koymaktadır:

”Uluslararası ilişkilerde bütün enstrümanlar bizim inisiyatifimizde ve elimizin altındadır. Bunlar diplomatik, ekonomik, askeri, politik, hukuki ve kültürel değerlerdir ve her bir durum için uygun enstrüman veya bunların kombinasyonu tarafımızdan seçilebilir. Akıllı Güç’ün temelinde yatan unsur, eldeki bütün enstrümanların uygun zaman ve mekâna göre kullanılmasıdır.”

Görülmektedir ki; kamu diplomasisinin göz alıcı yöntemleri ve cazip hali ortaya çıkışı itibariyle yine uluslararası ilişkilerin en somut ve vazgeçilmez kaideleri üzerine kurulmuştur: Reelpolitik ve ulusal çıkarlar. İşte bu noktada var olan ya da

planlanan politikaların oluşturulma ve yürütülme sürecinde çıkış noktasının verilerinden hareketle fayda sağlanmalıdır.

Tüm bu bilgilerin ışığında; Türk Dış Politikası'nda son dönemde meydana gelen gelişmeler ve bu değişimlere uygun izlenen yeni yöntemler ayrılmaz birer bütünün parçası olmak durumundadır. Tarihteki olaylara yönelik doğru anlatım, öte yandan geleceğe yönelik, yumuşak güç ve sert güç kombinasyonunu gerçekleştirmek kamu diplomasisini belirleyici en temel faktördür. Böylece arka planda askeri ve ekonomik gücü hiçbir zaman ihmal etmeden; sert gücü yaptırımla değil yumuşak gücün destekleyici ve itici gücü olarak konumlandırarak akıllı güce dönüştürmek ise stratejik bir hamle olacaktır. Böylelikle olumlu ve olumsuz sonuçları ele alındıktan sonra Türkiye için; tarih referansı güçlü, mevcut ilişkileri gelişmeye açık ve stratejisi geleceğe dair parlak sonuçlar vadeden bir ülke görüntüsü ortaya konulabilir.

Bu yöndeki kamu diplomasisinin bir adım öteye taşınabilmesi, güç ve itibar kazanması bir ülkenin siyasi rejiminin şekli, medyanın bağımsızlığı ve bilgiye serbestçe ulaşabilmesi ve kullanabilmesi, kamuya dürüst davranma, demokratikleşme ve özgürlükler gibi etkenlere bağlıdır. Bu itibarla ülkemiz açısından kamu diplomasisinin yerleşmesi yönünde yapılması gerekenler şöyle sıralanabilir:

-Devletin hâkimiyetinin ve kontrolünün bireyin özgürlüğü ve demokratikleşmesi lehine azaltılması,

-Din, ideoloji, mezhep, ırk ayrımı yapmadan hem bölgesel hem de uluslararası alanda stratejiler geliştirilmesi,

-Pasif olan resmî kuruluşların, daha verimli hale getirilmesi için yeni bir çatı altında birleştirilmesi,

-Medyanın diyalog temelli olarak etkili kullanılıp Türkiye'nin kültürel, sosyal ve tarihsel tanıtımı hususunda çaba sarf edilmesi,

-Çağdaş ve modern devletin tanıtımı, özellikleri ve yeniden yapılandırılması yönünde çalışmalar yapılması,

-Hükümsüz bir devlet kurulmayacağı gibi halksız bir hükümet olamayacağı fikrinden hareketle bireyin öne çıkarılması.

Türkiye'nin şu ana kadar yaptıklarını iyi tanıtamamaktan dolayı çok şey kaybetmiş olduğu inancı genellikle kabul gören bir anlayıştır. Sorun çoğu zaman yapılan iyi şeyleri tanıtamamakla veya Türkiye'nin iyi tanıtılamamasıyla ilgili olmaktan çok daha esaslı ve farklı bir sorundur. Sorun; Türkiye'nin iyi tanıtılamamasından ziyade iyi olamaması durumuyula ilgilidir. Türkiye iyi olduğunda, kendi demokrasisini insan haklarına saygısını, insani değerlere ihtimamını belli bir seviyeye getirdiğinde iyi bir görüntü ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla aslında sorun bir ölçüde şu şekilde ortaya konulabilir: Kötü bir ülkeyi iyi bir kamu diplomasisiyle "iyi" göstermek mümkün müdür?

Günümüzde bireyin karar alma sürecine özgür ve bağımsız katkısının sağlanması kamu diplomasisinin en önemli unsurudur. Gelişmekte ve geri kalmış dünya ülkelerinin çoğununun yönetim sistemleri, bireylerin özgür, demokrat ve katılımcı kılacak mekanizmaları bulunmadığından veya etkin olmadığından kamu diplomasisi tesisini engellemektedir. Türkiye hakkında yakın zamanlara kadar dışarıdan yapılan en önemli eleştirilerden birisi demokratik katılım ve insan haklarını ihlale ilişkindi. Bugün bu eleştirilerin kesilmesi etkili bir tanıtım yüzünden mi yoksa insan haklarını iyileştirmeye yönelik yasal ve pratik düzenlemelerin yapılmasından kaynaklandığı söylenemez.

İnsan hakları ihlali olan bir ülkeyi dışarıya iyi bir kamu diplomasisi ile iyi göstermenin bir değeri yoktur. Türkiye'nin en iyi tanıtımı gerçekten her bakımdan çok iyi bir yönetim sergileyebilmesinde yatmaktadır. Kötü bir ürünü ne kadar iyi bir ambalajla sunmaya kalkışırsanız kalkışın kısa süre içinde o ambalajın bir göz boyama olduğu anlaşılacaktır. O yüzden kamu diplomasisinin amacı tek yönlü bir propaganda veya tanıtım faaliyeti değildir, uzun vadede her geçen gün etkisini daha da hissettiren bir etkileşimdir. Kendinizi başkasına anlatırken, kendinize çeki düzen vermeyi de akıl etmek gerekir. Yeter ki kamu diplomasisinden anlaşılan basitçe bir göz boyama olmasın.

Türkiye'nin kamu diplomasisi alanında ilk resmi birimi olan Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü bu etkinliği yapmak için henüz yeter derecede ekip ve deneyime sahip değildir. Dünyada kamu diplomasi alanında yetkin ülkelerin yapılanmalarına baktığımızda Kamu diplomasisi ile ilgili kurumlar Dışişleri

Bakanlığı'nın da üstünde bir seviyede yapılanmıştır. Başbakanlık bünyesi altında bir genelge ile kurulan Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü bir sonraki hükümete kadar varlığını sürdüreceği belirgin olmayan bir birimdir.

Türkiye'nin Müslüman Türk kimliği ile dünyaya anlatacak yeni bir hikayesi olduğunu kaydeden Kamu Diplomasisi Genel Koordinatörü İbrahim Kalın, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana dünyada modern çağın seviyesine ulaşmak için çalışan, ülkesi ve milleti ile bölünmez, laik ve demokratik toplum özelliklerine vurgu yapılan Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesinden farklı bir söylemde bulunmuştur.

Öte yandan, Türkiye'nin sivil toplum örgütleri kamu diplomasisi alanında en etkin çalışmaları yürüten organizasyonlardır. Adı birebir kamu diplomasisi olarak geçmese bile Türkiye'nin insan haklarına saygılı, gelişmiş ekonomik yapılanması olan, kültürel değerlerinin ortaya çıkarıldığı ve korunduğu, çevreye karşı daha duyarlı insanların yetiştirildiği bir ülke olması için ellerinden geleni yapmaktadırlar.

Bu vesile ile Türkiye kendi iç dinamizm ve kalitesini artırdıkça bu kalite dışarıya kendiliğinden yansımaktadır. Bu aşamada kamu diplomasisi yürütmek kolaylaşmaktadır. Böylesi bir Türkiye'yi dünyaya anlatmak, "iyi" olarak anlatmak zor olmayacaktır.

TRT'de dâhil olmak üzere ülkelerin yabancı yayınları devletlerin resmi görüşünü barındırmakla beraber kamusal diplomasi araçları olarak kullanılmaktadır. ABD'de 1948'de çıkarılan Smith-Mund yasası devlet kanallarının propaganda içeriklerinden dolayı ABD halkına yönelik yayın yapmalarını yasaklamıştır. Amerikan kamusal yayın kuruluşları devletten himaye ve sermaye konusunda tamamen bağımsızken, BBC kraliyetin himayesinde ancak hükümetin kontrolünde olmayan bir tarzda faaliyet göstermektedir.

TRT'nin hedeflediği izleyici kitleleri nezdinde bir propaganda aracı olmaktan daha ziyade etkin bir kamu diplomasisi aracı olması için kurumun kendisine bağımsız bir kimlik edinmesi gerekmektedir. El-Hurra Amerikan resmi

propagandasından ibaret yayınlarıyla başarısız olmuştur. Daha bağımsız olan BBC'nin şöhreti El-Cezire tarafından sarsılsa da etkisi sürmektedir. Arap kitleleri devlet kanallarından ve resmi propagandadan ziyade ülkeleri kendi hikayelerini, kendilerine özgün kanallarla ifade eden yarı resmi El-Ahram'ı değil, bağımsız El-Cezire'yi tercih etmektedirler.

TRT kurulduğu zamandan çok farklı olarak gösterdiği değişim ve yeniliklerle ülke sınırları dışına çıkarak üstlendiği kamu hizmeti yayıncılığı çerçevesinde , ülke içinde diğer kar amaçlı özel yayın kuruluşlarının ticari nedenlerle cesaret edemeyecekleri uluslararası alanda kendi göstermektedir. TRT'nin yenilikçi girişimleri ve yurt dışına yayın yapan kanalları ile hem Türk dış politikasının diplomasi alanındaki girişimlerine katkı sağlamakta, hem de kamu diplomasisindeki eksikliği gidermeye yönelik adımlar atmaktadır.

TRT yurtdışına yaptığı ilk yayınlar incelendiğinde temel amacın, yurtdışında yaşayan Türk vatandaşların anavatan ile olan bağlarını sağlamlaştırmak, onların başka toplumlar içerisinde eriyip yok olmalarını engellemek amacını taşımaktadır. Daha sonraki aşamalarda Türk soylu ve Türkçe konuşan toplulukların yaşadığı ülke ve bölgelere yayın yaparak Türklerin soy birliğinde olduğu Orta Asya kökenleriyle iletişim kurmak ve Türklük olgusu üzerinde birlik ve beraberlik sağlama hedefi izlenmiştir. Kafkasya ve Balkanların da yayın alanına eklenmesiyle bu bölgede yaşayan Türkler ve Türk soylu kişilerle aynı çerçevede diyalog kurulması sağlanmaya çalışılmıştır. TRT'nin bahsi geçen yayınları Türkçe yaparken, temel amaç Türklük etnisitesinin işlenmesidir.

TRT 2000'li yıllardan itibaren Türkçenin dışında dil ve lehçelerde dünyaya yayın yapmaya başlamıştır. TRT-Int, TRT-Türk, TRT-Avaz, TRT-Şeş, TRT-Arapça ve TRT-Belgesel kanalları gibi çeşitli tematik kanalları ile farklı dil ve lehçelerde, kültür, siyaset, ekonomi, tarih, sanat alanlarında hazırladığı haber, belgesel, tartışma, dizi film, sinema, eğlence vesaire gibi program formatları ile yayın yaptığı ülke ve bölgelerde Türkiye'yi ve Türkleri dünya halkına hem Türkçe hem de kendi dillerinde anlatma gayesi taşımaktadır.

TRT'nin Türkiye'nin bu yükselen kalitesini sergileme konusunda gösterdiği performans kayda değerdir. TRT Şeş ile başlayan, TRT-Avaz ve TRT-Türk ile devam eden hitap alanını genişletmesi kamu diplomasisi alanında da olabilecek en ciddi adımları oluşturmaktadır. Öte yandan TRT henüz itibari ile planlama aşamasında olan İngilizce yayın yapan kanalı kurması ile tüm dünyanın ortak iletişim dilinde çok daha fazla bölge ve insana hitap etme imkanı bulacaktır. Bu vesile ile ülkemizdeki gelişmeleri, iç ve dış politikadaki stratejileri, dünyada meydana gelen olaylardaki duruşu, tespitleri ve kararlarını kendi iletişim kanalı ile dünyaya ifade edebilecektir.

Genel görünüm itibari ile Türkiye muhafazakar değerlere sahip çıkararak moderniteyi dönüştüren bir ülke görünümü sergilemektedir. Türkiye'nin dış politikasına eleştirel bir yaklaşımla bakıldığında; sorunlar uzak, soyut ve ahlaki olduğunda çok ilgili ve birebir müdahil politikalar izlenmekte, konu ve sorunlar, yakın, somut ve eski olduğunda ilgisiz ve tavizkar bir yaklaşım sergilenmektedir. Üstelik kendi sorunlarımız unutulup başkalarının sorunları üzerine odaklanılmaktadır.

Türkiye sonuç itibari ile uyguladığı politikalar ile duruşunu belirlemek ve istikrar göstermek durumundadır. Adalet, şeffaflık, eşit paylaşım, temsil eşitliği, farklılıklara hoşgörü, din ve vicdan hürriyeti, temel insan hak ve hürriyetlerin güvence altına alınması Türkiye'nin hem doğuda hem batıda önemli bir cazibe merkezi haline getirecek olan önemli unsurlardır. Kamu diplomasisi bu unsurların hayata geçirilmesine ilişkin politikaların belirlenmesi sonucunda benimsenen yöntemi uygulamaktan geçer.

KAYNAKLAR

Adıyaman, Ş. (29.05.2011). Tika, Türkiye'nin Küresel Dış Politika Enstrümanı, 10.06.2011, http://www.tika.gov.tr/TR/Yayin_Detay.asp?Yayin=39

Akarcalı, S. (2003). Radyo ve Televizyonda Türk Dış Yayınları, Ankara : İmaj Yayınevi

Akbaş, A. C. (Aralık 2010). TRT Şeş veya Ateş Düşün Türkün Evine, Özel Rapor, sayı:12, 01.07.2011, http://www.21yyte.org/tr/rapor7TRT_Ses_veya_Ates_dussun_Turkun_evine.html

Akgönenç, O. (Ekim 2009). Dış Politika, Diplomasinin Rolü ve Önemi ve Metodları, Ankara: Jeopolitik

Arı, T. (2006). Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika, İstanbul: Alfa Yayınları

Akçadağ, E. Avrupa Kamuoyunda Türkiye'nin İmajı ve Kamu Diplomasinin Önemi, 30.08.2010, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/Turkiyeninimajivekamudiplomasisi.pdf>

Yükselen Güç Çin'in Kamu Diplomasisi, 20.05.2010, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/cinkamudip.pdf>

Dünyada ve Türkiye'de Kamu Diplomasisi, 23.03.2010 <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>

Avrupa Birliği Sürecinde Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü, 03.05.2010, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/siviltoplumkuruluslari.pdf>

Amr, H. (Ocak 2006). The Need to Communicate: How To Improve U.S. Public Diplomacy With The Islamic World, Washington : Saban Center for Middle East Policy. 23.05.2010 <http://www.publicdiplomacy.org/28.htm>

Anholt, S. (2006). Public Diplomacy and Place Branding: Where's The Link?, Place Branding, No. 2 01. 05.2010 <http://www.palgrave-journals.com/pb/journal/v2/n4/pdf/6000040a.pdf>

Bardos, A. A. (July 2001). Public Diplomacy: An Old Art, A New Profession, in Virginia Quarterly Review,

Berthold, A. (Bahar 2009). New Developments in Public Diplomacy- New Technology and New Public Diplomacy, Public Diplomacy Magazine, Sayı 2 25..01.2010 <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/newdevelopments.pdf>

- Brezesinski, Z. (2007). Büyük Satranç Tahtası, İstanbul : İnkılâp Kitabevi
- (2008). İkinci Şans: Üç Başkan ve ABD Süper Gücünün Krizi, İstanbul : İnkılâp Kitabevi
- Chen, Q. (2005). Çin'in Güvenlik Anlayışı ve Politikası, Geleceğin Süper Gücü Çin, (ed. A. Sandıklı ve İ. Güllü, İstanbul : TASAM Yayınları
- Chigas, D. (2003). Track II (Citizen) Diplomacy. Beyond Intractability. Eds. G. Burgess ve H. Burgess. Conflict Research Consortium, University of Colorado, http://www.beyondintractability.org/essay/track2_diplomacy
- Cowan, G. ve Arsenault, A. (2008). Moving From Monologue to Dialogue to Collaboration: The Three Layers of Public Diplomacy, The Annals of American Academy of Political and Social Science, Vol. 616, No. 10
- Critchlow, J. (Ekim 2003). The Power of Public Diplomacy, in New Falder86
- Cull, N. (2009). Public Diplomacy: Lessons From the Past, USC Center, University of Southern California, 10.01.2011 <http://uscpublicdiplomacy.org/publications/perspectives/CPDPerspectivesLessons.pdf> 2009
- Çankaya, Ö. (2003). Bir Kitle İletişim Kurumunun Tarihi: TRT 1927-2000, 1. Basım, İstanbul : Yapı Kredi Yayınları
- Çelenk, S. (2005). Televizyon, Temsil Kültür, Ütopya Yayınevi, Ankara : Ütopya Yayınevi
- Çomak, H. (2010). 21. Yüzyıl'da Çağdaş Türk Dış Politikası ve Diplomasisi, İzmit : Umuttepe Yayınları
- Davutoğlu, A. (2009). Stratejik Derinlik, Türkiye'nin Uluslararası Konumu, İstanbul : Küre Yayınları
- Demirkıran, C. (2008). Uluslararası Televizyon Yayıncılığının tarihsel Gelişim Süreci: Fransız TV5 Monde ile Türkiye TRT- INT ve TRT TÜRK Karşılaştırmalı İncelemesi Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi
- D' Hooghe, I. (Temmuz 2007). The Rise of China's Public Diplomacy, Netherlands Institute of International Relations, 23.05.2010, http://www.clingendael.nl/publications/2007/20070700_cdsp_paper_hooghe.pdf
- Dilek, B. S. (2008). Küresel Tuzak İlimli İslam, Ankara : Ulus Dağı Yayınları
- Domenach, J. M. (2003). Politika ve Propaganda, İstanbul: Varlık Yayınları

Fisher G. (1972). Public Diplomacy and Behavioral Sciences, USA: Indiana University Press

Friedman, T. (2006). Dünya Düzdür, (çev : L. Cinemre) İstanbul : Boyner Yayınları

Fullerton, J. A. (Mart 2005). Why do they hate us?: International Attitudes Towards America, American Brands and Advertising, Place Branding, No. 1(2), 26.06.2010 <http://www.palgrave-journals.com/pb/journal/v1/n2/abs/5990014a.html>

Rawnsley, D. G. (Mayıs 2007). A Survey Of China's Public Diplomacy, 10.03.2011, http://uscpublicdiplomacy.org/index.php/newsroom/pdblog_detail/070502_a_survey_of_chinas_public_diplomacy/

Giddens, A. (2008). Siyaset, Sosyoloji ve Toplumsal Teori, İstanbul: Metis Yayınları

Gilboa, E. (2009). The Public Diplomacy of Middle Powers, Public Diplomacy Magazine, sayı 2 <http://publicdiplomacymagazine.com/the-public-diplomacy-of-middle-powers/>

Gouveia, P. F. ve Plumridge, H. (Kasım 2005). European Infopolitik: Developing EU Public Diplomacy Strategy, Foreign Policy Center, 23.05.2010 <http://fpc.org.uk/fsblob/657.pdf>

Güler, D. (1999). Kitle İletişim Araçlarının İletişim ve Eğitim İletişim Özellikleri, Kurgu Dergisi, Sayı:9

Güllopoğlu, F. (1993) Tanksız, Topsuz Harekât, Ankara: Tekin Yayınları

Gürsoy Bilge, A. (1999). TRT ve BBC'nin Anahaber Bültenlerinin Kamu Haberciliği Açısından Karşılaştırmalı Analizi Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi

Hamza, İ. (1993). TRT'nin Yurt Dışı Radyo Yayınları ve Türkiye'nin Sesi Radyosu Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi

Huntington, S. (Aralık 2007). Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması, 25.05.2010, <http://www.setav.org>

İnan, K. (1999). Dış Politika, İstanbul : Timaş Yayınları, 4.baskı

İnceoğlu, Y. (2004). Uluslararası Medya, İstanbul : Der Yayınları

İskit, T. (2007). Diploması, Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması, İstanbul : İstanbul Bilgi Üniversitesi

Kalelioğlu, O. (19.08.2008), Psikolojik Harp İstihbaratı Nedir?, 25.04.2010, <http://www.netpano.com/haber/2696/psikolojik/harp/istihbarati/nedir/>

Kalender, A. (2000). Siyasal İletişim Seçmenler ve İkna Stratejileri, Konya : Çizgi Kitabevi

Kalın, İ. Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, 20.05.2011, <http://kdk.gov.tr/sag/turk-dis-politikasi-ve-kamu-diplomasisi/20>

Kaplan, R. (28.06.1998). Sometimes, Autocracy Breeds Freedom, New York Times, 20.04.2010, <http://www.nytimes.com/1998/06/28/opinion/sometimes-autocracy-breeds-freedom.html>

Ke, W. (Mart 2011). China Slowly Learning Public Diplomacy: Huang Youyi, 05.06.2011, http://www.china.org.cn/china/NPC_CPPCC_2011/2011-03/05/content_22064456.htm

Keith, J. (2005). CIA'dan Medya'ya Kitlelerin Kontrolü, İstanbul : Nokta Kitap

Kennedy, P. (2010). Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri,(çev. B. Karanakçı), İstanbul : İş Bankası Kültür Yayınları

Kissinger, H. (2008). Diplomasi, İstanbul : Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Koç, Ş. B., (Haziran 2010). Stratejik Dehlizlerde Derinlik Sarhoşluğu: Bir AKP Dış Politikası Eleştirisi, Özel Rapor, sayı: 10, 05.05.2011, http://www.21yyte.org/tr/rapor5Stratejik_Dehlizlerde_Derinlik_Sarhoslugu_Bir_AKP_Dis_Politikasi_Elestirisi.html

Kuloğlu, A. Psikolojik Harekat ile Kamuoyu Oluşturma ve Güvenlik, 25.05.2011

<http://yeni.beykent.edu.tr/WebProjects/Web/busamguncel.php?CategoryId=896>

Kurlantzick, J. (Haziran 2006). China's Charm: Implications of Chinese Soft Power, 10.05.2011, http://www.carnegieendowment.org/files/PB_47_FINAL.pdf

Leonard, M. ve Small, A. (2003). Norwegian Public Diplomacy, London: The Foreign Center

Malone, G. (1988). Political Advocacy and Cultural Communications: Organising the Nation's Public Diplomacy, Lanheim : University of America

McLuhan, M. ve Povers, B. (2001) .Global Köy (21.Yüzyıl'da Yeryüzü Yaşamında ve Medyada Meydana Gelecek Dönüşümler), İstanbul: Scala Yayıncılık

McChesney, R. W. (2006). Medyanın Sorunu: 21. Yüzyılda İletişim Politikaları. (çev. Ç. Çıdamlı, E. Coşkun ve E. Usta), İstanbul: Kalkedon Yayınları

Nart, S. (2009). 1964-1980 Arası TRT Radyo Yayın Politikaları:Toplumsal ve Politik Süreçte Radyonun Tarihsel ve Politik Gelişimi Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi

Niccola, M. (2004). Hükümdar, İstanbul : Oda Yayınları

Nye, J. (2003). Amerikan Gücünün Paradoksu, İstanbul: Literatür Yayıncılık

(2008). Powers to Lead, New York : Oxford University Press

(2009). Yumuşak Güç, Ankara: Elips Kitap

Nokta Dergisi, 7-13 Mart 1983

Obama ABD'nin Söylemini Değiştirdi (28 Mayıs 2005), Radikal Gazetesi, 10.01.2011,

<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalEklerDetayV3&ArticleID=999326&Date=03.08.2011&CategoryID=100&Rdkref=1>

O'Brien, C. (29.01.2009). China Tries Soft Power With Aid Ship, Washington Times, 25.05.2010, <http://www.washingtontimes.com/news/2009/jan/26/beijing-hospital-ship-harbors-soft-power/>

Özdağ, Ü. (2008). İstihbarat Teorisi, Ankara: Kripto Kitaplar

Özkan, A. (2004). Siyasal İletişim, İstanbul: Nesil Yayınları

Özönder, M. C. (1995). Atatürk'ün Uyguladığı Psikolojik Harekât Tarzı ve Günümüzde Savaş Sosyolojisine Duyulan İhtiyaç Sempozyumu Ankara: Atatürk Dönemi Siyasi, Sosyal, Ekonomik Durum ve Gelişmeler Adlı Bildiri,

Öztürk Ersoy, T. Dış Politikadaki Etkin Unsur: Kamu Diplomasisi ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Etkinliği, 10.02.2011, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/tugceersoyozturk.pdf>

Public Diplomacy and The Future (1977). Us Goverment Printing Office, Washington D.C: Cambridge University Press

Sanberk, Ö. (26.01.210). Kamuoyu Diplomasisinde İlk Adım. Çağ Ruhuna Aykırı Mevzuatı Değiştirmek, 25.03.2010, <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalHaberDetayV3&Date=&ArticleID=976702&CategoryID=99>

Sanberk, Ö. ve Altınay, H., (8 Ocak 2008.), Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç, Sabah Gazetesi, 04.03.2011, <http://arsiv.sabah.com.tr/2008/01/08/haber,A9BC3A84BEF146B2BF13D4F0ED804C08.html>

Serim, Ö. (2007). Türk Televizyon Tarihi 1952-2006, İstanbul : Epsilon Yayınları

Shinar, D. ve Naor, A. (2009). A Study on Israeli Public Diplomacy, The Neaman Document, A study on Israeli Public Diplomacy; A Joint Project of the S. Neaman Institute, Technion And the Ministry of Foreign Affairs, Israel. 13.01.2010 <http://www.neaman.org.il/>

Strange, S. (1981). International Politics of Surplus Capacity, Newyork: Routledge

Talha, S. Kamu Diplomasisi Perspektifinden Kalkınma Yardımlarının Analizi, 15.06.2011, <http://www.kamudiplomasisi.org/makaleler/makaleler/92-kamu-diplomasisi-perspektifinden-kalknma-yardmlarinn-analizi.html>

TRT, İngilizce Haber Kanalı Açıyor (13 Aralık 2010), Basın İlan Kurumu, 25.07.2010, <http://www.bik.gov.tr/web/trt-ingilizce-haber-kanali-aciyor>

TRT, Türk Dünyasına Avaz Avaz Seslenecek (22 Mart 2009), Hürriyet Gazetesi, 20.05.2010, <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=11263045>

Toker, Y. ve Dilmaç, S. (2007). Psikolojik Harekât ve Propaganda, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları

Tuch, H. N. (1990). Communicating With the World: U.S. Public Diplomacy Overseas, New York: St.Martin's Press

Tuncer, H. (2009). Diplomasinin Evrimi Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasieye, İstanbul: Kaynak Yayınları

Türk Dış Politikasının Genel Çerçevesi, Tasam, 04.01.2011 Bülten, Ulusal Basında Türk Dış Politikası, http://www.tasam.org/pdf/bulten/bulten_05012011.pdf

Tzu, S. (2010). Savaş Sanatı (çev: H. İlhan) Ankara : Tutku Yayınevi

Uğur, A. (1998) Yeni Demokrasinin Yeni Aktörleri:STK'lar", (Der. Tacisel Ulaş), İstanbul : Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayın Dizisi 10

Waltz, K. ve George, H. Q. (1982). Uluslararası İlişkiler Kuramı ve Dünya Siyasal Sistemi, (çev. E. Onulduran). Ankara : Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi

Williams, S. (2003). Soft Europe Must Come Into Its Own, Independent on Sunday 23.09.2010 <http://www.independent.co.uk/opinion/commentators/soft-europe-must-come-into-its-own-594266.html>

Wolton, D. (24.04.2003). Le monde n'est pas un village, 15.07.2010, http://www.lexpress.fr/informations/dominique-wolton-le-monde-n-est-pas-un-village_651315.html

Volkan, V. D. (1993). Politik Psikoloji, Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü

Volkan, V. D. (2007). Kimlik Adına Öldürmek, Kanlı Çatışmalar Üzerine İnceleme, İstanbul : Everest Yayınları

Yılmaz, S. (Eylül 2009) “Değişen Diplomasi Anlayışı ve Türkiye”, 15.03.2010 <http://yeni.beykent.edu.tr/WebProjects/Uploads/yilmaz-eylul-09.pdf>

Yükselen Değer Türkiye Raporu, (Ekim 2010). (Ed. A. R. Usul). Musiad, İstanbul : Mavi Ofset, sayı:67, 05.06.2011 http://www.musiad.org.tr/img/arastirmalariyayin/pdf/arastirma_raporlari_67.pdf

Zayani, M. (2006). El Cezire Olayı, İstanbul : Versus Kitap

İNTERNET SİTELERİ

Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr>

Oxford İngilizce Sözlük <http://oxforddictionaries.com>

Fransızca Universalis Ansiklopedisi, <http://www.universalis.fr>

T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü,
<http://kdk.gov.tr>

T.C. Başbakanlık Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı,
<http://www.tika.gov.tr>

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu. (2008). TRT Genel Yayın Planı. Ankara

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu. (2009). TRT Genel Yayın Planı. Ankara

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu. (2011). TRT Genel Yayın Planı. Ankara

<http://www.trt.net.tr>

Intercultural Communication and Diplomacy, <http://www.rris.idc.ac.il>

Public Diplomacy Alumni Association, <http://www.publicdiplomacy.org>

Nielsen Online verileri, <http://www.nielsen-online.com/intlpage.html>

T.C. Dışişleri Bakanlığı, <http://www.mfa.gov.tr>

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği, <http://www.tusiad.org>

Türk Tanıtma Vakfı, <http://www.tutav.org.tr>

İktisadi Kalkınma Vakfı, <http://www.ikv.org.tr>

Uluslararası Kültürel Değişim Programları Burs Vakfı, <http://www.icep.org.tr>

EK - 1 TRT-ŞEŞ TELEVİZYON ANKETİ

1. Anadillere Göre TV Seyredilme Oranı

- a) Sadece Kürtçe TV seyrediyorum (7)
- b) Sadece Türkçe TV seyrediyorum (405)
- c) Hem Kürtçe hem Türkçe seyrediyorum (188)

2. Kürtçe TV'yi izleme oranları. En Çok Hangi Kürtçe TV'yi seyrediyorsunuz?

- a) Kürdistan TV (4)
- b) Kurd Sat (3)
- c) Kurd 1 (11)
- d) Mezopotamya TV (65)
- e) Newroz TV (11)
- f) Roj TV (46)
- g) TRT 6 (Şeş) (53)
- g) Diğer (-)

3. TRT 6 (Şeş)'in yayınlarının dilini tam olarak anlayabiliyor musunuz?

- Evet (373)
- Hayır (227)

4. Aşağıdaki Kürtçe kelimelerin Türkçe karşılığını biliyor musunuz?

a) belavok > 36	b)fermi > 24
c) gerdun > 46	d)tenduristi > 25
e) ewlekari > 28	f) buyer > 32
g) dimen > 42	h)nakoki > 27
ı) netewe > 44	j) tekoşin > 60

5. En çok seyrettiğiniz Türkçe dizi hangisi?

- a) Arka Sokaklar (92)
- b) Hanımın Çiftliği (54)

- c) Geniş Aile (42)
- d) Kurtlar Vadisi (94)
- e) Tek Türkiye (103)
- f) Türk Malı (85)
- g) Aşk-ı Memnu (18)
- h) Yaprak Dökümü (35)
- ı) Ezel (25)
- j) Diğer (35)
- k) Hiç Türkçe Tv seyretmeyen (7)

6) Aşağıdaki kanallardan hangisini daha fazla izliyorsunuz?

- a) Kanal D (102)
- b) Samanyolu Tv (81)
- c) Haberturk (38)
- d) Star Tv (89)
- e) CNN Turk (23)
- f) Atv (62)
- g) NTV (36)
- h) Kanal 7 (64)
- ı) Show Tv (80)
- j) Diğer (18)
- k) Hiç Türkçe Tv seyretmeyen (7)

Yukarıdaki anket soruları, Diyarbakır'ın merkez Dicle, Huzurevleri, Kuruçeşme ve Ofis semtlerinde 600 kişiye yneltiimiştir.

EK- 2 TRT ET TÜRKİYE TELEVİZYON ANKETİ

1. Ürdün'de Arapça yayın yapan bir Türk televizyon kanalı var mı, biliyor musunuz?

Evet - 345

Hayır - 153

Boş - 7

2. TRT ET-Türkiye'yi daha önce hiç duydunuz mu?

Evet - 368

Hayır - 135

Boş

3. TRT ET- Türkiye'de ne tür programlar izlemek istersiniz?

Haberler - 97

Gezi - 158

Kültür - 167

Tarihi -

210

Dini - 63

Boş - 3

Birden fazla seçenek -190

4. TRT ET-Türkiye'de Arap ülkelerinden mi yoksa Türkiye'den mi haberler duymak istersiniz?

Arap ülkeleri - 97

Türkiye - 257

İkisini işaretleyen- 61

Boş - 5

5. TRT ET Türkiye'de yayınlanan Türk Dizilerini ve filmlerini **Arapça Dublaj** olarak mı yoksa **Türkçe alt yazılı** olarak mı izlemek istiyorsunuz?

Arapça Dublaj - 205

Türkçe Altyazı - 292

Boş - 8

Yukarıdaki anket soruları, Mayıs 2011 tarihinde Ürdün Üniversitesi'nde öğrenim gören 505 öğrenciye yöneltilmiştir.

EK-3 TRT'DE ULUSLARARASI GELİŞMELERİN KRONOLOJİSİ

18.02.1966 TRT'nin dış politikası bakımından yayınlarında ve dış temaslarında tabi olacağı esaslar belirlendi.

21.07.1969 Televizyon, insanın aya ilk ayak basışı ile ilgili televizyon filmini, normal yayın günü dışında özel olarak yayınladı.

10.03.1973 San Remo Müzik Festivali, Eurovision aracılığıyla naklen verildi.

11.08.1973 TRT - ZDF arasında ZDF'de yayınlanacak Türkçe programların yapımı için anlaşma yapıldı.

05.09.1973 TRT, Avrupa Konseyi Hukuk Komisyonu çalışmalarına ilk kez katıldı.

01.02.1972 TRT spikerlerinin 6 aylık sürelerle BBC Türkçe servisine gönderilmelerine başlandı.

17.05.1972 Televizyonda ilk kez "Bedava Dünya Gezisi" adlı yabancı dizi Türkçe seslendirildi.

07.13.1972 "Apollo 17" ile ilgili televizyon yayınları naklen verildi.

02.08.1974 TRT, Kıbrıs Harekâtı dolayısıyla yorum vermeye başladı.

12.06.1974 TRT, Eurovision'un aktif üyesi oldu.

15.08.1974 İkinci Kıbrıs Harekâtı dolayısıyla Türkiye radyoları ortak yayın yaptılar.

15.11.1974 TRT, ilk radyo dinleyici araştırmasını yaptı.

29.06.1975 İlk televizyon izleyici araştırmasının sonuçları açıklandı.

28.04.1975 TRT'nin ilk dış haber bürosu Kuzey Kıbrıs Türk Federe Devleti'nde açıldı.

18.07.1975 Apollo - Soyuz kenetlenmesi televizyondan naklen verildi.

08.02.1976 Innsbruck'ta yapılan kış olimpiyatları televizyondan naklen verildi.

07.04.1976 "İngiltere Kral Kupası" televizyondan ilk renkli naklen yayın olarak verildi.

12.05.1976 TRT ilk renkli naklen yayını İslam Ülkeleri Zirve Konferansı'ndan yaptı.

21.06.1976 TRT ilk kez Avrupa Konseyi İletişim Uzmanları komisyon toplantısına katıldı.

16.04.1979 TRT tarafından ilk kez düzenlenen "Uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliği" 27 Avrupa ülkesine naklen verildi.

10.11.1979 TRT 3 radyolarında, İngilizce haber bülteni yanında Fransızca haberlere de yer verilmeye başlandı.

20.07.1980 TRT ilk kez dış ülkelere yerli yapım satışı yaptı.

03.02.1981 TRT ile BTGM arasında maçların naklen verilmesi konusunda protokol imzalandı.

19.06.1981 Türkiye'nin Sesi Radyosu Arnavutça, Macarca, Sırpça, Çince ve Rusça yayınlara başladı. TRT Kütüphanesi ve Radyo Müzesi açıldı.

19.05.1982 Atatürk'ün doğumunun 100. yılı dolayısıyla TRT tarafından hazırlanan iki program Mısır televizyonunda gösterildi.

02.07.1982 Türkiye'nin Sesi Radyosu'nda Kuzey Doğu Amerika ve Avustralya'ya yönelik Türkçe yayınlara başlandı.

23.12.1983 Yönetim Kurulu, Avrupa Haberleşme Uydusu (ECS) Kullanma Protokolü'nü imzalaması için Genel Müdüre yetki verdi.

31.01.1984 Kanununun 19. maddesi gereğince hükümet çalışmalarını yansıtan program, "İcraatın İçinden" adı altında ilk kez yayınlandı.

21.03.1984 Ankara Gölbaşı yer istasyonundan Atlantik üzerinde bulunan Intelsat uydusu ile yurtdışına ilk yayın yapıldı.

22.03.1984 Intelsat uydusundan Ankara Gölbaşı yer istasyonu aracılığı ile yurt dışından ilk yayın alındı.

26.04.1984 Radyolarda düzenlenmekte olan "Ankara Konserleri" ilk kez EBU ülkelerine naklen verildi.

20.09.1984 Yerli dizilerin yurt dışına satılması ile ilgili sözleşme imzalandı.

16.11.1984 Televizyon Programlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi Protokolüne Ek Yeni Protokol'ün onay kararı Resmi Gazete'de yayınlandı.

21.03.1985 TRT-3 radyoları, Avrupa Müzik Yılı dolayısıyla Brüksel'den naklen müzik yayını yaptı.

02.04.1985 Türkiye'nin Sesi Türkçe yayınları 22 saatten 28 saate çıkarıldı. Balkan yayını bu tarihe kadar Kuzey Batı Avrupa yayınlarıyla ortak yürütülüyordu. Balkanlara yönelik "III. Türkçe Yayın Postası" adı altında bağımsız yayın yapılmaya başlandı.

12.10.1985 TRT, 1985 yılı ABU Popüler Şarkı Yarışması'na katıldı.

16.06.1986 Yönetim Kurulu, "Susam Sokağı" (Sesame Street) dizisi ile ilgili ortak yapım projesini kabul etti. "TRT Radyo ve Televizyon Programlarının Alımı ve Satımı Hakkında Yönetmelik" yürürlüğe girdi.

24.10.1986 Radyolardaki "Ankara Konserleri" EBU ülkelerine naklen verildi.

29.12.1986 Yönetim Kurulu, TRT'nin Cannes Film Festivali'nde "stand" açmasına karar verdi.

19.04.1987 TRT, Cannes Televizyon program pazarına ilk kez katılarak 17 ülkeye program satışı yaptı.

29.05.1987 TRT Hafif Müzik ve Caz Orkestrası, Radio France'ın Amiens'de düzenlediği caz konserine katıldı.

02.06.1987 EBU Çocuk Programları Yarışması'nda TRT ödül aldı.

18.09.1987 "Susam Sokağı" adlı çocuk dizisi için Amerikalı yapımcılar ile lisans anlaşması yapıldı.

19.11.1987 TRT, ilk kez Rio De Janerio Film ve Televizyon Programları Festivali'ne (FESTRIO) katıldı.

02.12.1987 TRT ile ZDF arasında program değişimi ile anlaşma yapıldı.

27.12.1987 "Yeniden Doğmak" adlı yerli yapım belgesel televizyon dizisi, Dışişleri Bakanlığı'nın isteği ile yayından kaldırıldı.

23.04.1988 TRT Uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliği'ne ilk kez 35 ülke ile birlikte film yıldızı Audrey Hepburn de katıldı.

23.07.1988 11.30 - 03.32 saatleri arasında TV Hac törenlerini Mekke'den naklen yayınladı.

26.09.1988 00.02 - 03.32 saatleri arasında ABD Başkan adayları George Bush - Michael Dukakis tartışması TV'den naklen yayınlandı.

26.12.1988 PTT; uydu yolu aldığı dış ülke televizyon yayınlarını kablo yolu ile dağıtma pilot uygulamasına Ankara Çankaya'da başladı.

01.01.1989 TRT, Ankara Yer İstasyonu ile Intelsat Hint Okyanusu şebekesine, ülkelerarası program ve haber alışverişi amacıyla bağlandı.

18.04.1989 TRT'nin Avrupa Sinema-Televizyon yılı çerçevesinde yaptığı "Divandan Sandalye"ye adlı belgeselin galası Brüksel'de yapıldı.

22.09.1989 Havana'da TRT-Küba Radyo ve TV Enstitüsü arasında işbirliği protokolü imzalandı.

29.10.1989 Asya-Pasifik Yayın Birliği 26'ncı Genel Kurulu Pekin'de gerçekleştirildi. Etkinlik çerçevesinde yapılan TV Programları Yarışması'nda "Gürül Gürül Akan Sular" adlı belgesel "Jüri Özel Ödülü" ile 1000 Amerikan Doları para ödülü kazandı.

07.02.1990 TRT-NHK Japonya arasında ikili işbirliği protokolü Tokyo'da imzalandı.

08.02.1990 Tokyo'da TRT-Japon Yayın Kurumu arasında işbirliği protokolü imzalandı.

28.02.1990 Avrupa'ya yönelik yayın yapacak olan TRT-Int televizyonu deneme yayınlarına başladı.

23.04.1990 TRT 12. Uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliği 36 ülkenin katılımıyla kutlandı.

05.05.1990 TRT, İtalya'da yapılan Dünya Kupası maçlarını geniş bir kadroyla izleyerek TV ve radyodan naklen yayınladı.

26.06.1990 Ankara'da TRT - Arnavutluk Radyo Televizyonu arasında işbirliği protokolü imzalandı.

09.07.1990 Turizm Radyosu İngilizce olarak yayına başladı. Radyonun haberleri ise İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinde yayınlanıyor.

09.06.1990 Turizm amaçlı ilk Türkiye'nin Sesi Radyosu, Antalya'dan deneme yayınlarına başladı.

14.07.1990 Portekiz'de yapılan 12. Uluslararası Çocuk Şarkıları Yarışması'na katılan TRT Ankara Çocuk Korosu Koristlerinden Işıl Fulya Orkunoğlu Yunanistan ekibi ile birinciliği paylaşarak "Gümüş Tekne" ödülüne layık görüldü.

01.04.1991 Turizm Radyosu'nda haberlerin yanı sıra programlar ve röportajlar da İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinde yayınlanmaya başlandı.

06.05.1991 Alman televizyon kanalı ZDF tarafından yayınlanan "Avrupa'daki Komşularımız" adlı programın yıllık toplantısı İstanbul'da yapıldı.

28.08.1991 Türkiye'nin Sesi Radyosu Amerika ve Avustralya'ya yönelik Türkçe yayınlarını kaldırırken Almanya'ya yönelik yayın süresini 24 saate çıkardı.

18.02.04.1992 Türk Cumhuriyetleri'ne yönelik Avrasya yayınları başlatıldı.

01.07.1992 TRT-Int / Avrasya yayınları başladı.

9.1991 Bükreş'te TRT-Romanya Radyo Televizyonu arasında işbirliği protokolü imzalandı.

12.04.1993 Avrasya kanalı, TRT-Int'ten ayrılarak zaman farklılığı esasına göre müstakil yayına başladı.

13.09.1993 Tematik televizyon yayıncılığına geçildi.

09.03.1995 Türkiye'de ilk kez veri yayıncılığı, TRT ve Reuters Haber Ajansı ortaklığında gerçekleştirildi.

02.07.1995 Türkiye'nin Sesi Radyosu'ndan Boşnakça yayın yapılmaya başlandı. Böylece yayın yapılan dillerin sayısı 17'ye yükseldi.

TRT, Bulgaristan'ın Albena kentinde düzenlenen 7'nci Uluslararası Altın Anten Müzik ve Eğlence Programları Festivali'ne "Kokteyl" adlı programla katıldı.

Ankara Radyosu Çoksesli Korusu, TRT'yi Yunanistan'ın Karditsa kentinde düzenlenen 15'inci Uluslararası Koro TRT, İtalya'da düzenlenen Uluslararası Arkeolojik Film Festivali ve Premio Paolo Orsi Yarışması'na "Akdeniz'de Solan Güneş" adlı belgesel ile katıldı.

TRT, Slovakya'da düzenlenen 5'inci Uluslararası Dağ Filmleri Festivali'ne "Köprüçay, Altaylar ve Çoruh'ta Bir Serüven" adlı programlarla katıldı.

10.10.1997 Bulgaristan'da düzenlenen 1'inci Balkan Film ve Televizyon Programları Festivali Sandaski 1997'de TRT'yi "Az Gittik Uz Gittik" ve "Ömer" adlı programlar temsil etti. Festivalde, "Ömer" programı ikincilik ödülünü kazandı.

Fransa'da düzenlenen 19'uncu Uluslararası Akdeniz Sinema Festivali'nde TRT, "Salkım Hanımın Taneleri" adlı film ile temsil edildi.

27.10.1997 Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) çatısı altında 2 yılda bir düzenlenen, Dünya Radyokomünikasyon Konferansı'na katılan Türk heyetinde 3 mühendis görev aldı.

29.10.1997 Fransa'da yapılan 24'üncü Dünya Sualtı Filmleri Festivali'nde TRT'yi "Derindeki İzler" adlı belgesel temsil etti.

TRT, Hollanda'da yapılan "Eşitlik ve Hoşgörü için Avrupa Medya Ödülü Prix IRIS 1997 Yarışması"na "Zamanın Durduğu Yer Kaya Köyü" adlı belgesel ile katıldı.

13.03.1998 Türkiye'nin Sesi Radyosu'ndan Gürcüce yayın yapılmaya başlandığından yayın süresi 29 saate çıktı.

TRT, Yugoslavya - Bar'da düzenlenen Uluslararası Bar'98 Televizyon Festivali'ne "Bulutlara Yürüyüş", "Çakıltaş" ve "Mey'in Hatırlattıkları" programları ile katıldı.

TRT, Bulgaristan - Albena'da düzenlenen 8'inci Uluslararası Altın Anten Televizyon Müzik ve Eğlence Programları Festivali'ne "4'üncü Apendos Opera ve Bale Festivali", "Konser Salonlarından" ve "Ankara Rüzgarı" adlı programlarla katıldı.

14.09.1998 Türkiye'nin Sesi Radyosu'nda Balkanlara yönelik 7 saatlik Türkçe yayın kaldırılarak Kazakça, Kırgızca, Özbekçe ve Türkmençe yayın yapılmaya başladı. Böylece, günlük yayın süresi 33 saat 30 dakikaya çıktı.

TRT, Fransa- Grenoble'da yapılan 13. Uluslararası Doğa ve Çevre Festivali'ne "Bulutlara Yürüyüş", "Akdeniz'de Solan Güneş" ve "Bu Toprağın Sesi Yaşayan Türkiye" adlı programlarla katıldı.

14.11.1998 TRT Almanya - Berlin Temsilciliği açıldı.

15.12.1998 Mc Kinsey & Company firması tarafından 25 Kasım 1998 tarihinde hazırlanan raporda öngörülen "Başarılı Bir Gelecek İçin Değişim Programı Tasarımı" Yönetim Kurulu'nun 1998 / 358 sayılı kararı ile kabul edildi.

13.04.1999 "Günden Güne" programında 16 Nisan 1999 tarihine kadar sürecek "Kosova'ya Yardım Kampanyası" başlatıldı.

19.04.1999 ABD Telekomünikasyon Eğitim Enstitüsü tarafından düzenlenen "Yayıncılık Teknolojisinin Prensipleri" kursuna katılım Amerika'nın Sesi Radyosu'nun sağladığı bursla gerçekleştirildi.

20.04.1999 Arnavutluk Televizyon Kurumu'na, Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla fotokopi makinesi ve üç adet Betacam SP program bandı gönderildi.

27.05.1999 "Radyo Çocuk Programları Danışma ve Değerlendirme Toplantısı" Ankara Radyosu'nda yapıldı.

Bulgaristan'ın Plovdiv kentinde düzenlenen "Golden Rooster Çocuk Koroları Festivali"ne TRT İstanbul Çocuk Korusu katıldı.

Portekiz'in Figueira da Foz kentinde düzenlenen 21. Küçük Şarkıcılar Uluslararası Galası'na TRT Ankara Çocuk Korusu öğrencilerinden Ezgi Karadere ile koro öğretmeni Fulya Gedikli katıldı.

03.07.1999 Çetin Işıkoğlu tarafından bestelenen "Ağrı Dağı Operası", Doğu Beyazıt İshakpaşa Sarayı'nda senfoni orkestraları tarafından seslendirildi. Dinleti, TRT-1, TRT-Int ve TRT-Avrasya kanallarından naklen yayınlandı.

TRT-FM ve Türkiye'nin Sesi Radyosu yayınları Avustralya'dan da dinlenmeye başladı.

22.07.1999 TRT, 14. Avrupa Yüzme Şampiyonası'nı 70 kişilik ekip ve 24 kamera ile 40 ülkeye canlı yayınladı.

25.07.1999 TRT-Int yayınları Avustralya kıtası ve Yeni Zelanda'dan izlenmeye başladı.

04.09.1999 Özbekistan Taşkent'te düzenlenen "Silkroad TV Bazaar" Uluslararası TV Programları Pazarı'ndaki TRT standı büyük ilgi gördü. Ancak bölge ülkelerdeki kuruluşların içinde buldukları ekonomik ve teknik koşullardan dolayı program satışını gerçekleştirmedi. Talepler, program yardımı yönündeydi.

20.09.1999 TRT Türkmenistan - Aşkabat Temsilciliği açıldı.

10.10.1999 Bulgaristan Devlet Televizyonu tarafından Plovdiv'de 24'üncü Altın Sandık Uluslararası Televizyon Festivali düzenlendi.

14.10.1999 TRT Çocuk ve Gençlik Vakfı, Alman Kinder Haben Rechte Derneği ile İzmit'in Yuvacık ilçesinde 500 öğrencinin eğitim görebileceği kendinden ısıtma sistemli 800 metrekarelik çadır okul projesini gerçekleştirdi. "Çadır Okul" İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne devredildi.

16.10.1999 Berlin ve Postdam'da gerçekleştirilen 1999 Prix Europa Radyo ve TV Programları Festivali'nde yönetmenliğini İ. Taha Feyizli'nin yaptığı "Eskici - Orada Dans Vardı" adlı program ön elemeyi kazandı.

01.11.1999 Azerbaycan Devlet Başkanı Haydar Aliyev'e Atatürk Barış Ödülü verilmesi naklen yayınlandı.

17.11.1999 AGİT Zirvesi çerçevesinde gerçekleştirilen Lirik Tarih Gösterisi TRT 2'den yayınlandı.

18.11.1999 İstanbul'da gerçekleştirilen AGİT Zirvesi Açılış Töreni, İmza ve Kapanış Törenleri ile Ortak Basın Toplantısı TRT-1, TRT-Int ve TRT-Avrasya'dan yayınlandı.

19.01.2000 Osmanlı'nın 700. kuruluş yıldönümü çerçevesinde Bratislava'da gerçekleştirilen "Mehter'den Alla Turca'ya" adlı müzik gösterisinin bant kaydı yapıldı.

12.02.2000 Uluslararası Okçuluk Federasyonu ile Türkiye Okçuluk Federasyonu tarafından düzenlenen "TRT Cup 2000 Salon Okçuluk Yarışması" yapıldı.

18.02.2000 Eurovisin Şarkı Yarışması Türkiye finali gerçekleştirildi.

05.04.2000 Polonya'nın Wizna kentinde düzenlenen "1. Uluslararası Doğa Filmleri Festivali"nde yapımcılığını Fatih Orbay'ın yaptığı "Türkiye'nin Kuşları" adlı yapım finale kaldı.

25.04.2000 Çanakkale Kara Zaferi'nin 85. Yıldönümü ve Anzak Günü nedeniyle ilgili ülkelerin devlet erkani ve yaklaşık 10 bin Avustralyalı'nın katılımıyla Çanakkale Büyük Abide ve Anzak Koyu'nda düzenlenen törenler Avusturalya'dan da izlenebilecek şekilde naklen yayınlandı.

08.05.2000 Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) üyesi 121 ülkeden 1342 delegenin katılımı ile İstanbul'da düzenlenen ITU WRC - 2000 Dünya Radyo Komünikasyon Konferansı'na TRT'den dönüşümlü olarak 16 kişi katıldı.

09.05.2000 Yönetim Kurulu, 2000 / 144 sayılı kararı ile kurum kimliğinin yeniden oluşturulması ve kamuoyuna tanıtılmasını sağlayacak stratejik çalışma, tasarım ve üretim aşamalarının Pittard - Sullivan firması ile gerçekleştirilmesini uygun buldu.

05.06.2000 Hollanda - Amsterdam'da gerçekleştirilen Uluslararası Besteciler Rostrumu'nda "Aydaki Ayak İzleri" ve "Sforzati" eserleri gösterildi.

07.06.2000 Kablo şebekeleri veya çanak antenler aracılığı ile Ümit Burnu'ndan Bering Boğazı'na kadar dünyanın hemen her yerinden izlenebilen TRT-Int artık ABD'nin tamamı ve Kanada'da izlenebiliyor.

TRT'nin 3'üncü yurt dışı bürosu Azerbaycan - Bakü'de açıldı.

TRT'nin 4'üncü yurt dışı bürosu Mısır - Kahire'de açıldı.

TRT, Güney Kore ve Japonya'nın Seul ve Tokyo'da ortaklaşa düzenlediği, Türk Milli Futbol Takımı'nın da dünya 3'üncüsü olduğu Dünya Futbol Şampiyonası'nı, ev sahibi ülkelerin yaptığı çekimleri doğrudan yayınlamanın yanı sıra, kendi çekimlerini de canlı olarak naklen yayına dahil ederek izleyiciye ulaştırdı. Kısa adı EBU/UER olan Avrupa Yayın Birliği, tarihinde ilk kez şampiyonanın yayın haklarını satın alamadı.

TRT'nin 5'inci yurt dışı bürosu Belçika, Brüksel'de açıldı.

TRT Turizm Radyosu, 24 saat aralıksız yayın yapmaya başladı. Antalya Lara'daki stüdyolardan dinleyicilerine ulaşan radyo, İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça ve Yunanca yayın yapıyor.

TRT'nin 6'ncı yurt dışı bürosu ABD, Washington'da açıldı.

TRT, ülkemiz adına katıldığı 48. Eurovision Şarkı Yarışmasını, Sertap Erener'in yorumladığı "Every Way that I can" şarkısıyla kazandı.

49. Eurovision şarkı yarışması, İstanbul'da ülkemiz ve kurumumuz evsahipliğinde ilk defa iki aşamalı olarak gerçekleştirilerek, 36 ülkeye canlı yayın iletimi sağlanmıştır.

TRT - Bahreyn Radyo Televizyon Kurumu ile İkili İşbirliği Protokolü Ankara'da imzalandı.

TRT - Azerbaycan Devlet Televizyon ve Radyo Verilişleri Şirketi ile İkili İşbirliği Protokolü Bakü'de imzalandı.

TRT-Türk ve TSR- Türkçe Radyo yayını Türksat 1C uydusunun Türkiye-Orta Asya kapsamlı doğu ışınından dijital olarak yayınlanmaya başlamıştır.

TRT'nin 7'nci yurt dışı bürosu Özbekistan - Taşkent'te açıldı.

Uluslararası İzmir Universiade Olimpiyat Oyunları yurtiçi ve Yut dışı yayın iletimleri başarı ile gerçekleştirilmiştir.

TRT - (ABU) Asya-Pasifik Yayın Birliği, Asiavision Sözleşmesi imzalandı.

Tüm televizyon ve radyo yayınlarından oluşan TRT paket yayını, Türkiye-Avrupa kapsamlı olarak Türksat 2A uydusuna aktarıldı.

01 Ocak 2006 tarihinde Türkiye'nin Sesi Radyosu Türkçe yayınlarında, Kuzey Amerika ve Avustralya ya yönelik 3 saatlik özel yayın yapılmaya başlandı.

01 Ocak 2006 tarihinde TSR'de İtalyanca yayına başlandı. Böylece Türkiye'nin Sesi Radyosu'nun yayın yaptığı dil sayısı 27 ye ulaştı. 16 dilde yapılan internet yayını da Ocak 2006'dan itibaren 27 dile çıkarıldı.

TSR Türkçe yayınlarda ilk kez "Öykü Yarışması" düzenlendi ve yarışmaya katılan eserler derlenerek "Evinde Yabancı" adlı kitap haline getirilip bastırıldı.

15.02.2006 tarihinde Bahreyn ile İşbirliği Protokolü imzalandı.

16.09.2006 tarihinde Balkan Ülkeleri Kamu Yayın Kuruluşları RTK-TRT-TVSH-RTGCGG-TVM ile Priştine'de ortak bildirme 2007 yılında Finlandiya/Helsinki'de düzenlenen Eurovision Şarkı Yarışması'nda, Kenan Doğulu "Shake It Up Shekerim" adlı eserle 163 oy alarak 4. oldu.

Turizm Radyosu yayınları uydu üzerinden TÜRKSAT-2A ve HOTBIRD-6 uydularından verilmeye başlandı.

2007'de Dış yayıncılığın 70. yılı kutlandı.

15.03.2007 tarihinde KKTC Bayrak Radyo Televizyon'u ile, 08.07.2007 tarihinde Arnavutluk RTSH ile, 19.11.2007 tarihinde Azerbaycan İştimai Radyo ve Televizyonu ile işbirliği protokolleri imzalandı.

2007 yılında Turizm Radyosu ile VOT-West radyo kanalları Hotbird uydusundan yayın yapmaya başladı.

Srebrenitsa Soykırımı'nın 11 Temmuz 2008'deki anma ve 307 Őehidin defin törenlerinin 26 saatlik canlı yayını gerēekleřtirdi. Bu yayınlı TRT tarihinde "Mehmetēikle El Ele" kampanyasından sonra en uzun süreli canlı yayın yapıldı.

3 Haziran 2008 tarihinde Anadolu'nun ēeřitli bölgelerindeki İletişim Fakültelerinin Dekanları'nın katılımıyla toplantı düzenlendi.

08-24 Ağustos 2008 tarihleri arasında Pekin Olimpiyat Oyunları yayın alışı yapıldı. Ayrıca TRT, olimpiyatlar süresince ilk HDTV (Yüksek Tanımlamalı TV) yayınını Digtrk üzerinden gerēekleřtirdi.

20-23 Kasım tarihleri arasında, "Yayıncılık ve CEBIT" fuarına bir sergi alanı düzenlenerek katılım sağlandı ve buradan canlı yayınlar gerēekleřtirildi.

TRT ēok Dilli Kanal Koordinatörlüğünde Krtēe Kanal 25 Aralık 2008 tarihinde İstiklal Marşı ile test yayınına başladı.

Türk belgeselciliğinin gelişmesine katkıda bulunmak ve belgesel filmlerin seyirciyle buluşmasını sağlamak amacıyla, ulusal düzeyde "TRT Belgesel Film Yarışması" düzenlendi.

01 Ağustos 2008'de Türk Mukavemet Teşkilatı'nın 50. kuruluş yıl dönümünde "Aslında Kimse Uyumuyordu" adıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden 6 saat canlı yayın yapıldı.

Dünyanın en ēok izlenen motor sporları organizasyonu olan Formula-1 Yarışlarının 3 yıllık yayın hakkı TRT tarafından alındı. Yarışların İstanbul ayağı dünyaca nl BBC, RTL gibi dev kuruluşların yaptığı gibi geniş bir kadroyla ekrana taşındı.

Dışışleri Bakanlığı ile Selanik Başkonsolosluğu ve Gmlcine Konsolosluğu'nun ev sahipliğinde, 95 yıl sonra ilk defa TSM konseri gerēekleřtirildi ve bu konser TRT-4'den canlı yayınlandı.

13 Haziran 2008'de Cengiz Aytmatov'un cenaze töreni Bişkek'ten 100 dakika süreyle canlı olarak yayınlandı.

21 Mart 2008 tarihi itibariyle Afganistan'a yönelik olarak Darice, Peştuca ve Özbekçe dillerinde yayınlara başlandı. Böylece Türkiye'nin Sesi Radyosu'nun yayın yaptığı dil sayısı 29'a yükseldi.

2008 yılında Eurovision Şarkı Yarışması Sırbistan/Belgrad'da düzenlendi, Mor ve Ötesi "Deli" adlı eserle 138 oyla 7. oldu.

30. TRT Uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliği Antalya'da gerçekleştirildi.

Çok Dilli kanallardan ilki olan TRT 6 01.01.2009 tarihinde 24 saatlik yayına başladı.

25-27.02.2009 tarihleri arasında Euronews ile 7 gün/ 24 saat Türkçe yayın anlaşması imzalandı.

TRT-Avaz 21 Mart 2009'da yayına başladı. 16-22 Mart 2009 tarihlerinde İstanbul Söğütözü'de yapılan ve dünyanın en büyük sivil organizasyonlarından biri olan Dünya Su Forumu ile Çırağan'da gerçekleştirilen Uluslararası Zirve, yurt içi ve yurt dışı yayın kuruluşlarına TRT tarafından aktarıldı.

Dünyanın en çok izlenen spor dalları arasında yer alan Formula 1 yarışları 29 Mart 2009 tarihinde TRT 1 ekranlarında canlı olarak sunuldu. 17 etaplık sezonda yayınlar yaklaşık 600 ila 700 milyon "farklı" izleyiciye ulaştırıldı.

1 Nisan 2009'da yayına giren RADYO-6 ağırlıklı olarak geleneksel müzik yayını yapmakta ve yayınlarını TRT 6 ile işbirliği içinde sürdürmektedir.

01.04.2009 tarihinde Radyo FM bandından, uydu ve internet üzerinden Kürtçe yayınına,

02.04.2009 tarihinde Ermenice dilinde FM bandından, uydu ve internetten yayınına başlandı.

2009 yılında Eurovision Şarkı Yarışması Rusya/Moskova'da düzenlendi, Hadise "Düm Tek Tek" adlı eserle 177 oyla 4. oldu.

TRT Türk 08 Mayıs 2009'da uluslararası haber ve kültür kanalı olarak yeni kimliğiyle yayına başladı. TRT-Türk, 16:9 yayın formatıyla yayın yapan Türkiye'nin ilk ve tek televizyon kanalı oldu.

TRT 5 Anadolu Kanalı, 18 Mayıs 2009 tarihinde yine aynı uydu üzerinden TRT televizyon kanallarından aktarmalar ile içerik test yayınına geçti.

TRT 1'de "İnsanlık Aşkına Gazze'ye Yardım Kampanyası" düzenlenerek, yayın sabah 08.30'da başlatılıp 21.30'da sona erdirildi.

Sayısal Karasal Yayıncılığa geçiş amacıyla fizibilite çalışmalarına başlanmış olup, bu kapsamda; karasal sayısal DVB-T 2 istasyonları için anten kulesi, bina, enerji nakil hatları, alt yapı çalışmaları ile verici ve anten sistemi temini için yatırım projeleri hazırlandı.

TRT Türkü ve TRT'nin ikinci uluslararası radyosu Avrupa FM yayına başladı.

03.07.2009 TRT Euronews'e % 15.70 hisse alarak 4. büyük ortak oldu.

16 Kasım 2009da yayına başlayan TRT Müzik, Türk Müziği ağırlıklı olmakla birlikte geçmişten günümüze yerli ve yabancı müzik yayınlarıyla, Türkiye'nin ve dünyanın müziğini TRT farkıyla ekrana taşıdı.

"Tanık Olmaya Hazır mısınız?" sloganıyla 17 Ekim 2009 da yayına başlayan TRT Belgesel Kanalı Türkiye'yi; İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça ve Türkçe ile beş farklı dilde dünyaya tanıtmaktadır.

8 dilde yayın yapan Euronews haber kanalı, TRT'nin Euronews hissedarı olması sebebiyle, 30 Ocak 2010 tarihinde 9. dil olarak Türkçe yayın hayatına başladı.

7 gün 24 saat Türkçe yayın yapacak Euronews haber kanalının Türkçe internet sitesi 22 Ocak Cuma günü yayına başladı.

18 Mart 2010 tarihinde TRT Haber kanalı yayın hayatına başladı. TRT Haber TRT'nin imkânlarını etkin bir şekilde kullanarak Anadolu'da ve dünyada bulunan muhabirleri ile günceli dinamik bir üslupla ekranlara yansıtmayı hedeflemekte.

21 Mart 2010 tarihinde Nevruz kutlamaları ve TRT-Avaz kanalının 1.yaş münasebetiyle sabah 06.00'dan 18.00'e kadar tüm ülkelerden (Azerbaycan-Kazakistan-Kırgızistan-Türkmenistan) canlı bağlantılar yapıldı ve o ülkelerin Nevruz Kutlamaları canlı olarak yayınlandı. TRT-Avaz kanalının 1.yıl kutlamaları kapsamında her ülkenin popüler sanatçılarının yer aldığı bir konser düzenlendi.

Arapça yayın yapan TRT-"ETTÜRKİYYE" Kanalı, Arap ülkelerinde en çok seyredilen kanal olmayı hedefleyerek 4 Nisan 2010 tarihinde yayına başladı.

2010 yılında Eurovision Şarkı Yarışması Oslo/Norveç'te düzenlendi, Manga Grubu "We could be the same" adlı eserle 170 oyla 2. oldu.

Ağustos 2010 tarihinde yayına başlayan TRT Spor, ulusal ve uluslararası tüm spor müsabakalarını ve organizasyonları canlı ya da banttan yayınlamaktadır.

ÖZGEÇMİŞ

1 Nisan 1978 tarihi, Artvin ili Hopa İlçesi doğumluyum. İlk, Orta ve Liseyi Ankara'da tamamladıktan sonra Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü 2000 yılı mezunuyum. Mezun olduktan sonra çeşitli kurum ve dönemlerde muhabir, editör, personel müdür yardımcılığı, basın halkla ilişkiler sorumlusu ve sorumlu yazı işleri müdürü görevlerini yürüttüm. 2007 yılında TOBB Üniversitesi'nde Profesyonel İşletme eğitimi aldım. 2009 yılında Beykent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladım. 2010 yılından itibaren Bozok Üniversitesi, İletişim Protokol ve Enformasyon Müdürlüğü bünyesinde Uzman olarak görev almaktayım.

Çalışma alanları, Kitle İletişim Teorileri, Siyasal İletişim, Uluslararası İletişim, Dezenformasyonun Önlenmesine Yönelik Çalışmalar, Küreselleşme ve Türkiye'nin Entegrasyonu, Sovyetler Birliği Sonrası Orta Asya ve Balkanlarda Demokratikleşme, Türkiye'nin Enerji Nakil Hatları Ekonomi-Politik, 21. yy.da Yeni Dünya Düzeni, Türk Dış Politikası ve Diplomasi

Yabancı dilim İngilizcedir.

Hatice BAŞAR